UNIUNEA EUROPEANĂ

Instrumente Structurale 2014-2020

Elaboratori

Agiibram Selda, Petaca Daniela Maria, Păușan Dorina Melania, Semeniuc Lucreția, Smarandache Gabriela Daniela, Szőcs Mónika, Marina Edita

Ghid metodologic pentru dezvoltarea competențelor de comunicare în limba română, pentru cadrele didactice care au înscriși în grupa cu predare în limba română, copii proveniți din comunitatea etnică slovacă din România

elaborat în baza CURRICULUMULUI PENTRU EDUCAȚIA TIMPURIE, aprobat prin ordinul ministrului educației naționale nr. 4.694/02.08.2019

Validatori

Alt Adina, Galeș Iuliana, Kaitar Roxana, Nemeth Mariana, Szejke Ottilia

COMPETENȚĂ ȘI EFICIENȚĂ
LIMBA ROMÂNĂ PENTRU MINORITĂȚI

Competență și eficiență
în predarea limbii române copiilor și elevilor aparținând minorităților naționale din România
Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014-2020

PREFAȚĂ

Acest ghid metodologic este elaborat în cadrul proiectului „Competență și eficiență în predarea limbii române copiilor și elevilor aparținând minorităților naționale din România" cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014-2020, fiind destinat cadrelor didactice pentru nivel preșcolar care au sub îndrumare preșcolari din etnii diferite.

Obiectivul general al proiectului este prevenirea și reducerea părăsirii timpurii a școlii pentru elevi din învățământul preuniversitar obligatoriu, aparținând minorităților naționale din România, asigurând accesul la un învățământ de calitate, prin formarea/dezvoltarea competențelor de comunicare în limba română pe baza unor resurse de învățare moderne/atractive și a asigurării formării continue unitare și specifice a personalului didactic, printr-un conținut motivant și practic.

Se consideră că învățarea limbilor nematerne din educația timpurie poate accelera procesul de asimilare a acestora, poate îmbunătăți capacitatea copiilor de a se exprima în limba maternă și îi poate ajuta să obțină rezultate mai bune și în alte domenii. Pe lângă faptul că pune bazele pentru învățarea ulterioară, învățarea limbilor străine în educația timpurie poate influența atitudinea copilului față de alte limbi și culturi.

Debutul învățării limbii române ca limbă străină[1] se realizează prin exprimare orală. Aceasta presupune formarea deprinderilor de pronunţare corectă, de adaptare a aparatului audio-fonator cu sunetele, tonalitatea, intonația şi fluxul noii limbi, de acomodare generală cu însuși noul demers. Acest obiectiv vizează două laturi ale procesului: cel auditiv şi cel articulator.

Limba[2] este aspectul social al limbajului, elementul esenţial al acestuia. Ea este formată dintr-un sistem lexical şi unul gramatical, iar limbajul reprezintă aspectul individual al limbii, facultatea vorbirii, care depinde de voinţa individului şi se caracterizează prin libertatea îmbinărilor. În viziunea lui U. Șchiopu „limbajul[3] reprezintă o instituție universală și specifică a umanității, care comportă caracteristici proprii, și are ca scop principal comunicarea."

Limba română, abordată ca limbă maternă sau limbă nematernă/străină, respectă individualitatea copilului și valorifică potențialul creativ al profesorului. Experiența de viață a

[1]Gălușcă, L. (2018), *Aspecte metodice privind predarea-învățarea limbii române ca limbă străină*, Universitatea de Stat „Ion Creangă", Chișinău p.235)

[2]Turcu, F., Turcu, A. (1999), *Fundamente ale psihologiei şcolare*. Editura, All Educational, Bucureşti

[3]Șchiopu, U. (1997), *Dicționar de psihologie*, București

copilului, modul particular de învățare al acestuia, curiozitatea față de ceea ce îl înconjoară și interesul pentru a ști tot mai mult sunt doar câteva dintre aspectele esențiale care asigură succesul învățării limbii române. În obținerea acestei finalități, la fel de importantă este și creativitatea cadrului didactic, cea care dă valoare și condiționează individualizarea demersului de învățare. Prin gândirea, pregătirea și organizarea de situații de învățare menite a răspunde cel mai bine așteptărilor fiecărui copil în parte, profesorul obține, fără îndoială, cele mai bune rezultate din partea copiilor, dar și plăcerea acestora, bucuria lor de a-și dezvolta cunoașterea.

ARGUMENT

Prezentul ghid se adresează educatorilor/profesorilor pentru nivel preșcolar care au sub îndrumare grupe cu predare în limba română și au în componența grupelor copii aparținând minorităților naționale. Ghidul este menit să faciliteze și să susțină demersul didactic de predare-învățare-evaluare și să răspundă nevoilor specifice ale copiilor de la 3 la 6 ani. Totodată, ghidul vine în ajutorul cadrelor didactice cu noțiuni de bază în ceea ce privește limba, cultura și tradițiile minorităților naționale pentru a sprijini cadrele didactice să depășească barierele lingvistice și culturale. De asemenea, se dorește sprijinirea copiilor care provin din comunități etnice diferite care, intrând la o grupă cu predare în altă limbă decât cea maternă, întâmpină dificultăți de înțelegere și de exprimare.

Unul dintre obiectivele specifice ale proiectului, în realizarea acestui ghid, este promovarea unui proces instructiv-educativ centrat pe competențe, prin elaborarea unor resurse educaționale, necesare cadrelor didactice care predau la grupe de nivel preșcolar, resurse care contribuie direct sau indirect la dezvoltarea unor competențe de comunicare și înțelegere a limbii române de către copiii aparținând minorităților naționale.

Sistemul educațional din România, precum și al celorlalte țări din Europa, promovează diversitatea. Pe fondul globalizării, al evoluțiilor din domeniul tehnologiei informației și comunicării și, mai ales, al fenomenelor de migrație, diversitatea presupune multiplicarea limbilor de școlarizare, recunoașterea și valorificarea în învățare a identității și a moștenirii culturale ale fiecărui elev, integrarea socială și pe piața muncii, pregătirea elevului pentru o societate incluzivă. *Repere pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea curriculumului național cadrul de referință al curriculumului național* vizează promovarea unui curriculum flexibil, care să permită diversificarea și adaptarea situațiilor de învățare, în acord cu nivelul de dezvoltare/caracteristicile de vârstă, cu

interesele și aptitudinile elevilor, cu respectarea diversității (etno-culturale, lingvistice, religioase etc.), drept garanție a egalității de șanse în educație.

Având un sistem educațional care își propune formarea și dezvoltarea de competențe, în care învățarea este centrată pe elev, pe dezvoltarea abilităților de gândire și rezolvarea de probleme, una dintre principalele caracteristici ale resurselor educaționale de calitate este diversitatea.

Ghidurile vor veni în sprijinul creșterii calității procesului instructiv-educativ, ca instrument de proiectare a activității didactice și de selecție a celor mai eficiente metode de predare-învățare pentru profesorii care predau în învățământul preșcolar și care au înscriși în grupa cu predare în limba romană, copii proveniți din comunitățile etnice. Obiectivul proiectului este de a reduce și preveni abandonul școlar timpuriu, eliminând barierele lingvistice și culturale dintre cadre didactice și copii, facilitând prin aceasta crearea unui mediu de învățare incluziv și adaptat la nevoile copiilor.

În Ghid se prezintă în **Capitolul I** informații generale care țin de Curriculumul pentru educație timpurie, specificul activităților la nivel preșcolar, aplicarea planului de învățământ. Se continuă cu abordarea domeniului *Dezvoltarea limbajului, a comunicării şi a premiselor citirii şi scrierii*, cu precădere a subdomeniului *Dezvoltarea limbajului și a comunicării;* formarea competenței de receptare a mesajului oral, de exprimare orală, de formarea unei atitudini pozitive faţă de limba română ca limbă nematernă. **Capitolul II** prezintă Proiectarea didactică și punerea în practică a noțiunilor teoretice abordate. În **Capitolul III** sunt prezentate tipurile de evaluare, modele și instrumente de aplicare. **Capitolul IV** cuprinde activități de dezvoltare a limbajului care facilitează integrarea copiilor în învățământul primar. În **Capitolul V** sunt abordate aspecte de educație interculturală, cu exemple de activităţi, tehnici, strategii şi metode de învăţare a limbii române ca limbă nematernă. Ghidul se încheie cu prezentarea Bibliografiei și a Anexelor.

Cuprins

CAPITOLUL 1. 6
CADRUL METODOLOGIC DE APLICARE A CURRICUMULUI PENTRU EDUCAȚIE TIMPURIE 6
1.1 Curriculum pentru educație timpurie 6
1.1.1. Principiile care stau la baza elaborării curriculumului cu referire la învățarea limbii române ca limbă nematernă în învățământul preșcolar 6
1.1.2. Planul de învăţământ pentru educația timpurie și Metodologia de aplicare a acestuia 7
1.1.3. Domeniile de dezvoltare 9
1.2. Dezvoltarea limbajului, a comunicării şi a premiselor citirii şi scrierii. Limba română ca limbă nematernă 10
1.2.1. Formarea competenței de receptare a mesajului oral 14
1.2.2. Formarea competenței de exprimare orală 20
1.2.3. Formarea competenței lingvistice și a comunicării orale din perspectiva limbii nematerne 23
1.2.4. Strategii de evaluare a competențelor de comunicare orală 24
CAPITOLUL 2 29
PROIECTAREA DIDACTICĂ 29
2.1. Proiectarea didactică - definiții și concepții. Delimitări conceptuale. 29
2.2. Proiectarea activităților de învățare 32
2.2.1. Planificarea calendaristică 42
2.2.1.1. Planificarea anuală și stabilirea proiectelor tematice 42
2.2.1.2. Planificarea săptămânală 51
2.2.1.3. Planificarea activităților integrate 56
2.2.1.5. Proiectul didactic 60
2.2.2. Organizarea activităților de învățare 62
2.2.2.1. Activități pe domenii experiențiale 62
2.2.2.2- Activități liber alese (ALA) 68
2.2.2.3. Activități de dezvoltare personală 73
2.2.2.4. Activități opționale 79
2.2.2.5. Activități specifice programului de după-amiază 81
2.2.3. Fișe de lucru 83
2.3. Proiectarea și adaptarea strategiilor didactice 103
2.4. Exemple de bune practici. 109
CAPITOLUL 3. 135
EVALUAREA 135
3.1. Model de evaluare inițială (nivel I & II) 141

3.2. Model de evaluare finală (nivel I & II) 161
3.3. Fişă pentru aprecierea progresului individual al copilului, înainte de intrarea în învăţământul primar; Caietul de observații 175
CAPITOLUL 4. 182
FACILITAREA TRECERII DE LA NIVEL PREȘCOLAR LA NIVEL PRIMAR 182
4.1. Caracteristici ale copilului preșcolar 182
4.2. Rolul și importanța grădiniței pentru succesul școlar 183
4.3. Activități de dezvoltare a limbajului care facilitează integrarea copiilor în învățământul primar 191
CAPITOLUL 5. 213
EDUCAȚIE INTERCULTURALĂ 213
5.1. Premise teoretice 213
5.1.1. Conceptul de educație interculturală 213
5.1.2. Cultura și identitate 213
5.1.3. Identitatea culturală a minorității slovace din România 214
5.1.4. Interculturalitatea, multiculturalitatea, diversitate, egalitate de șanse 217
5.1.5. Minoritatea slovacă din România în contextul diversității lingvistice 218
5.2. Să ne cunoaștem reciproc - *activități axate pe educația interculturală* 225
5.2.1. Sărbătorile celor patru anotimpuri şi nunaţele interculturale 225
5.2.2. Elemente interculturale în folclorul copiilor (cântece şi jocul popular) 235
5.2.3. Valori culturale transmise prin intermediul poveştilor 238
5.3. Să ne înțelegem reciproc – *provocări întâmpinate în achiziția limbii române* 241
5.3.1. Bune practici în achizița elementelor de natură fonetică 241
5.3.2. Dezvoltăm eficient și progresiv vocabularul preșcolarului 242
5.3.3. Învățăm să ne exprimăm corect gramatical 246
Bibliografie 249
Anexe 256

CAPITOLUL 1.
CADRUL METODOLOGIC DE APLICARE A CURRICUMULUI PENTRU EDUCAȚIE TIMPURIE

1.1 Curriculum pentru educație timpurie

1.1.1. Principiile care stau la baza elaborării curriculumului cu referire la învățarea limbii române ca limbă nematernă în învățământul preșcolar

Pornind de la bunele practici naționale și europene în elaborarea curriculumului pentru educația timpurie, documentul de față susține un curriculum bazat pe o declarație de principii și valori care recunosc drepturile copilului ca ființă umană și respectul față de părinți, ca primii educatori ai copilului și un curriculum care încurajează personalul să lucreze în mod colegial și să-și evalueze în permanență practicile, prin observare și documentarea experiențelor de învățare ale copiilor (prin implicarea părinților ca parteneri egali), astfel încât să răspundă nevoilor și potențialului tuturor copiilor.

Principiile didactice reprezintă norme care stau la baza organizării și desfășurării procesului instructiv-educativ. Atunci când proiectăm activitățile trebuie să ținem cont de aceste principii, având în vedere că la grupele pe care le coordonăm avem preșcolari care nu vorbesc limba română.

În relație cu valorile promovate de acest curriculum, practica/opțiunile metodologice ale educatorilor vor fi orientate de următoarele ***principii ale aplicării Curriculumului pentru educația timpurie*** cu referire la învățarea limbii române ca limbă nematernă în învățământul preșcolar:

- *Principiul individualizării* - acest principiu reprezintă centrarea procesului educaţional asupra copilului. Cunoașterea limbii române, diferă de la un preșcolar la altul, iar organizarea activităților trebuie să se realizeze ținându-se cont de ritmul propriu de dezvoltare a copilului, de nevoile și interesele sale, asigurându-se libertatea copiilor de a alege activitățile în funcție de interesele și nevoile lor. Individualitatea presupune adaptarea activității didactice la particularitățile individuale ale copilului. Fiecare ființă umană se naște și se dezvoltă astfel încât ajunge să dețină particularități psiho-fizice relativ comune, dar și anume particularități individuale în funcție de zestrea genetică, experiența de viață, mediul familial și social din care provine, accesul la sursele de informare, situația materială.
- *Principiul învățării bazate pe joc* - jocul este activitatea fundamentală în grădiniță și se regăsește în toate domeniile de activitate, realizând procesul de învățare într-un mod atractiv, prin care copilul se dezvoltă natural, motiv pentru care jocul trebuie să constitue baza conceperii activităților didactice. Pentru copil, jocul este o formă de activitate cu multiple implicații psihologice și pedagogice care contribuie la informarea și formarea lui

ca om, jocul pune în mișcare toată ființa copilului, îi activează gândirea, îi reliefează voința, îi înaripează fantezia și îi ascute inteligența.

- *Principiul diversității* contextelor și situațiilor de învățare - contextele de învățare în perioada timpurie sprijină și stimulează învățarea și dezvoltarea copiilor. Pentru preșcolari este necesar crearea, în mediul educaţional, a diverselor contexte şi situaţii de învăţare, care săsolicite implicarea copilului din punct de vedere: cognitiv, emoţional, social, motric. Diversitatea, ca principiu, reprezintă dezideratul flexibilităţii şi toleranţei faţă de diferenţele fizice, socioculturale, lingvistice, psihologice existente între copii. Rolul grădiniței este acela de a oferi tuturor copiilor posibilitatea de a dezvolta/învăța în funcție de ritmul, capacităţile şi nevoile proprii şi de a se exprima conform trăsăturilor individuale de personalitate.
- *Principiul alternării formelor de organizare a activității* - abordarea activităților educaționale din instituțiile de educație timpurie sub diferite forme: frontal, în grupuri mici, în perechi şi individual, precum și utilizarea diferitelor strategii de învățare.
- *Principiul parteneriatului cu familia şi cu comunitatea* - este necesar ca între cadrul didactic și familie să se stabilească relaţii de parteneriat care să asigure continuitate şi coerenţă în demersul educaţional. Doar un parteneriat strâns și susținut între familie, grădiniță și comunitate poate pune în aplicare procesul de educare a copilului. Pentru a oferi un mediu prietenos de educare a copilului și servicii de calitate, unitatea de învățământ are nevoie de sprijinul familiei și a comunității locale.

1.1.2. Planul de învăţământ pentru educația timpurie și Metodologia de aplicare a acestuia

Planul de învăţământ pentru educația timpurie prezintă o imagine de ansamblu al structurării activităților de învățare la nivel preșcolar.

Tabelul 1. Planul de învăţământ pentru educația timpurie

Intervalul de vârstă	Categorii/Tipuri de activități de învățare	Nr.ore de activități de învățare desfășurate cu copiii zilnic/ tură	Numărul total de ore de activități de învățare/ săptămână
37 – 60 luni	Jocuri și activități liber-alese	2 h	10 h
	Activități pentru dezvoltare personală	2 h	10 h
	Activităţi pe domenii experiențiale	1 h	5 h
	TOTAL		**25 h**
61 – 72/84 luni	Jocuri și activități liber-alese	2 h	10 h
	Activități pentru dezvoltare personală	1 ½ h	7 ½ h

	Activităţi pe domenii experienţiale	1 ½ h	7 ½ h
	TOTAL		25 h

Vom avea în vedere doar informațiile referitoare la nivel preșcolar. În Tabelul 1 sunt prezentate intervalele de vârstă la care ne raportăm, tipurile de activități de învățare, numărul de ore aferente fiecărui tip de activitate pe zi sau tură și numărul total de ore pe săptămână.

Activităţile de învăţare sunt prezentate ca ansamblu de acţiuni cu caracter planificat, sistematic, metodic, intensiv, organizate şi conduse de cadrul didactic, care conduc la atingerea așteptărilor pe care adulții le au de la copii. Desfăşurarea acestora necesită coordonarea eforturilor comune ale celor trei parteneri ai procesului de predare-învăţare-evaluare, respectiv: cadre didactice, părinţi, copii. Activitatea de bază pe care se sprijină activitățile de învățare este jocul - activitatea fundamentală a copilului. La nivel preșcolar activitățile de învățare sunt de trei tipuri: Jocuri şi activităţi liber-alese, Activităţi pentru dezvoltare personală şi Activităţi pe domenii experienţiale (care pot fi activităţi integrate sau pe discipline).

Jocurile şi activităţile liber-alese - ALA „sunt cele pe care, de regulă, copiii şi le aleg şi care îi ajută să socializeze în mod progresiv”. Activitățile pe domenii experienţiale - ADE „sunt activităţi integrate sau pe discipline, desfăşurate cu copiii în cadrul unor proiecte tematice sau în cadrul săptămânilor independente”. Activităţile pentru dezvoltare personală - ADP „de la nivel preșcolar includ rutinele, tranziţiile, o parte a activităților liber-alese din perioada dimineții (când este încurajată explorarea individuală a unui subiect de care este interesat copilul), activităţile de dezvoltare a înclinaţiilor personale/predispoziţiilor/aptitudinilor din perioada după-amiezii (pentru grupele de program prelungit sau săptămânal – nivel preșcolar), inclusiv activităţile opționale și extrașcolare.”

Activităţile de învățare se pot desfășura cu întreaga grupă de copii, cu grupuri mici sau activități individuale.

Durata, modul de desfășurare și conținutul activităților de învățare este dependent de modul în care reacționează copiii, grupul de copii sau indivizii la activitate. Durata unei activități poate să fie, la început, doar de 5-10 minute, crescând până la 35 de minute, în funcție de particularitățile individuale și de vârstă ale copiilor și specificul situațiilor educative. Timpul rămas de la o activitate se recomandă să fie alocat celorlalte activități. În cazul în care se derulează o activitate integrată, durata activităților poate depăși timpul recomandat, în condițiile în care în cadrul acestor activități se integrează rutine și tranziții.

Pentru realizarea programului anual de studiu se va ține cont de cele şase mari teme: Cine sunt/suntem?, Când, cum şi de ce se întâmplă?, Cum este, a fost şi va fi aici pe pământ?, Cine şi

cum planifică/organizează o activitate?, Cum exprimăm ceea ce simţim? şi Ce şi cum vreau să fiu?. Pentru nivelul 3-5 ani trebuie cuprinse cel puțin 4 teme anuale, iar pentru copii de 5-6 ani se recomandă parcurgerea tuturor celor 6 teme anuale de studiu. Pornind de la aceste teme, anual, pe grupe de vârstă, se stabilesc proiectele/activitățile tematice care urmează a se derula cu copiii[4]. Aceste proiecte tematice se pot realiza într-un număr maxim de 7 proiecte pe an cu o durată de maxim 5 săptămâni, sau, precum est recomandat, mai multe proiect de o mai mică amploare - între 1 – 3 săptămâni.

Programul zilnic de activitate efectivă cu copilul la grupă este de 5 ore pe zi, respectiv de 25 de ore pe săptămână. Activitatea personalului didactic de predare este completată zilnic cu 3 ore de activitate de pregătire metodico-științifică.[5]

În metodologia de aplicare a planului pentru învățământ preșcolar este amintit proiectul național *Să citim pentru mileniul III*. În cadrul acestui proiect se va desfășura, în mod obligatoriu, activitatea ***Momentul poveștilor***, timp de 10-15 minute/zi**.** Acest proiect, ne aduce mai aproape în atingerea scopului prezentului ghid, având posibilitatea să punem în aplicare într-un regim zilnic demersurile formării de premise ale competențelor de limbă română ca limbă nematernă.

1.1.3. Domeniile de dezvoltare

Reperele fundamentale în învăţarea și dezvoltarea timpurie (RFIDT, aprobate prin O.M. nr. 3851/2010) reflectă aşteptările privind ceea ce ar trebui copiii să ştie şi să fie capabili să facă la finalizarea ciclului preșcolar. Aceste aşteptări sunt definite pentru a sprijini creşterea şi dezvoltarea normală și deplină a copiilor de la naştere până la intrarea în şcoală. Conform documentului menţionat, finalităţile educaţiei timpurii au în vedere o abordare holistică, vizând cele cinci domenii ale dezvoltării copilului.

Trebuie acordată atenție tuturor domeniilor deoarece dezvoltarea copiilor se petrece traversând simultan toate domeniile de dezvoltare. Între domenii există dependențe și interdependențe. Fiecare achiziție a copilului dintr-un domeniu influențează progresele copilului în celelalte domenii. Când copilul încearcă să povestească ceva, în cea mai mare parte este implicat domeniul Dezvoltarea limbajului şi a comunicării, dar copilul este implicat şi socio-emoţional, pentru că urmăreşte reacţiile celorlalţi şi învaţă semnificaţia acestora, gesticulează (motricitate fină) sau se manifestă chiar prin mişcări largi (motricitate grosieră), uneori inventând cursul narativ sau problematizând cursul narativ (dezvoltare cognitivă). De aceea, domeniile de dezvoltare devin, pe parcursul primilor ani de viaţă organizată în mediul din grădiniță, instrumente pedagogice esenţiale

[4] *Curriculum pentru educaţia timpurie* -2019, p.11

[5] *Curriculum pentru educaţia timpurie* -2019, p.8

pentru a realiza individualizarea educaţiei şi a învăţării, dând posibilitatea educatorilor să identifice atât predispozițiile, cât și înclinațiile cu care copilul a venit pe lume, „interesele" sale sau, mai bine spus, domeniile, secvenţele, aspectele sau elementele mediului social şi natural de care este atras şi faţă de care îşi manifestă curiozitatea, precum şi dificultăţile pe care la întâmpină fiecare în parte pe parcursul dezvoltării timpurii[6].

Cele cinci domenii de dezvoltare și subdomeniile[7] acestora sunt:

A. Dezvoltarea fizică, a sănătăţii şi igienei personale
   A.1. Subdomeniul: Dezvoltarea fizică
   A.2. Subdomeniul: Sănătate și igienă personală
B. Dezvoltarea socio-emoţională
   B.1. Subdomeniul: Dezvoltare socială
   B.2. Subdomeniul: Dezvoltare emoțională
C. Capacități și atitudini față de învăţare
   C.1. Subdomeniul: Curiozitate și interes
   C.2. Subdomeniul: Inițiativă
   C.3. Subdomeniul: Persistență
   C.4. Subdomeniul: Creativitate
D. Dezvoltarea limbajului, a comunicării şi a premiselor citirii şi scrierii
   D.1. Subdomeniul: Dezvoltarea limbajului și a comunicării
   D.2. Subdomeniul: Premisele citirii și scrierii
E. Dezvoltarea cognitivă şi cunoaşterea lumii
   E.1. Subdomeniul: Dezvoltarea gândirii logice și rezolvarea de probleme
   E.2.Subdomeniul: Cunoștințe și deprinderi elementare matematice, cunoașterea și înțelegerea lumii

1.2. Dezvoltarea limbajului, a comunicării şi a premiselor citirii şi scrierii. Limba română ca limbă nematernă

***„Cuvântul este sunet şi culoare, e mesagerul gândului uman.*" Tudor Vianu**

Limbajul reprezintă funcţia utilizată cel mai frecvent de către oameni în activitatea de comunicare, activitate prin intermediul căreia ei schimbă în mod continuu informaţii cu privire la mediul extern.

[6] *Curriculum pentru educaţia timpurie* -2019, p.16

[7] Ionescu, M. și colab. (2010*)., Repere fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani*, București, Editura Vanemonde, p. 3

„Dezvoltarea limbajului[8] în perioada preşcolară se caracterizează prin evoluţia pronunţiei şi a structurilor gramaticale, trecerea de la limbajul situativ la cel contextual; vorbirea este tot mai clară. Fiind principalul mijloc de comunicare interumană, limbajul este în același timp și factor de dezvoltare spirirtuală și de progres social. Prin urmare, limbajul are un rol determinant în dezvoltarea personalității umane”.

Prin intermediul activităților desfășurate în grădiniță, activități de dezvoltare personală, activități liber alese, activități pe domenii experiențiale, preșcolarii își dezvoltă capacitatea de a comunica verbal și nonverbal.

Conform Dicționarului Explicativ al Limbii Române limbajul reprezintă:

- Sistem de comunicare alcătuit din sunete articulate, specific oamenilor, prin care aceștia își exprimă gândurile, sentimentele și dorințele.
- Limba unei comunități umane istoricește constituită.
- Mod specific de exprimare a sentimentelor și a gândurilor în cadrul limbii comune sau naționale.
- Mod de folosire a unei limbi, în special a lexicului, specific anumitor profesii, grupuri sociale.

Se consideră că învățarea limbilor străine din educația timpurie poate accelera procesul de asimilare al acestora, poate îmbunătăți capacitatea copiilor de a se exprima în limba maternă și îi poate ajuta să obțină rezultate mai bune și în alte domenii. Pe lângă faptul că pune bazele pentru învățarea ulterioară, învățarea limbilor străine în educația timpurie poate influența atitudinea copilului față de alte limbi și culturi. Aceasta este motivația principală aflată la baza diverselor inițiative ale Comisiei Europene menite să promoveze învățarea limbilor străine încă din educația timpurie și să sprijine cercetările în acest domeniu. Vorbind despre importanţa comunicării într-o limbă străină, nu trebuie să neglijăm faptul că aceasta este una din competenţele-cheie stabilite de Comisia Europeană. Acum câţiva ani, un eveniment a schimbat radical atitudinea faţă de limbile străine din lume, în primul rând în Europa. Este vorba de apariţia Cadrului[9] European Comun de Referinţă pentru Limbi: învăţare, predare, evaluare şi a Portofoliului European al Limbilor: ghid pentru profesori şi formatori ai cadrelor didactice. Aceste două documente au revoluţionat concepţia studierii limbilor străine, propunând o scară de eşalonare a cunoştinţelor şi mai ales a competenţelor în domeniul predării-învățării limbilor.

[8] Balint, M. (2008), *Metodica activităților de educare a limbajului în învățământul preșcolar. Didactica limbii și literaturii române*, Syllabus, Cluj Napoca

[9] Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi: învățare, predare, evaluare, Council of Europe/ Conseil de l`Europe. Consiliul de cooperare culturală. Comitetul Director pentru Educație „Studierea limbilor și cetățenia europeană”, Diviziunea Politici Lingvistice, Strasbourg.

Cadrul European Comun de Referinţă pentru Limbi (CECRL) descrie în întregime ce trebuie să cunoască persoanele care studiază o limbă, pentru a o utiliza în scopuri comunicative; el enumeră cunoştinţele și deprinderile pe care acestea trebuie să le însușească și să le dezvolte, pentru a avea un comportament lingvistic eficace. Descrierea[10] înglobează, de asemenea, contextul cultural, care constituie suportul unei limbi. Prin urmare, Cadrul de referinţă definește nivelurile de competenţă, care permit măsurarea progresului copilului la fiecare etapă a procesului de învăţare şi în orice moment al vieţii. Documentul a fost conceput pentru a depăși dificultăţile de comunicare, pe care le întâmpină profesioniștii din domeniul limbilor moderne, dificultăţi datorate diferenţelor existente între sistemele educative. Prin oferirea unei baze comune, care cuprinde un șir de descrieri explicite ale obiectivelor, conţinutului și metodelor de predare-învățare, Cadrul de Referinţă a contribuit la ameliorarea transparenţei cursurilor, la armonizarea programelor și calificărilor, favorizând atfel cooperarea internaţională în domeniul limbilor moderne. Punerea la dispoziţie a unor criterii obiective de descriere a competenţei comunicative a condus la recunoașterea reciprocă a calificărilor obţinute în diversele contexte de învăţare și a contribuit la extinderea mobilităţii în Europa.

Limbajul[11]- potrivit lui Stan C. este un „Sistem de comunicare interumană, axat pe elemente de limbă, pe articularea unor semne și simboluri, conducând la schimb de idei și informații ce stau la baza cunoașterii umane; formele limbajului permit înțelegerea și accesarea diverselor informații din toate domeniile științifice, determinând decodificarea elementelor complexe ale realității”.

Ionescu M. susține: „Un rol extrem de important îl are limbajul[12] ca mijloc de comunicare, ce ne ajută să trăim, să profesăm, să relaționăm într-o lume comună, a dialogului între oameni, cunoștințe, idei, valori arte și culturi. Limbajul este imersat, încorporat în cultură, dar, în același timp, este și vehicul al acesteia, comunicând valorile care contribuie la modelarea personalităților. Prin intermediul comunicării cu ajutorul limbajului universal al culturii, educația capătă un sens care îi depășește sfera de manifestare, devenind liant între diferitele identități culturale și etnice.”

În viziunea lui U. Șchiopu, „limbajul[13], reprezintă o instituție universală și specifică a umanității, care comportă caracteristici proprii, și are ca scop principal comunicarea”.

[10] Straistari-Lungu, C. (2020), *Învățarea limbilor străine în contextual provocărilor societale*, cerc. șt., Institutul de Științe ale Educației

[11] Stan C. (2010), *Perspective teoretic-aplicative în abordarea obstacolelor din comunicarea didactică*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, p. 422

[12] Ionescu M. (2011), *Instrucție și educație. Paradigme educaționale modern,* ediția a IV-a revizuită și adăugită, Cluj-Napoca, Editura Eikon, p. 324-325

[13] Șchiopu U. (1997), *Dicționar de pshihologie*, București, Editura Babel, p.229

„Prin dezvoltarea limbajului[14] și evoluția psihică generală, copilul își însușește noi modele de conduită verbală care contribuie nemijlocit la acumularea experienței sociale. Astfel, devine mai accesibilă înțelegerea „sistemului deschis" al limbajului, care se conservă prin fluxul continuu de schimburi cu mediul, și aceasta, desigur, în cadrul ambianței sociale."

Pentru formarea şi dezvoltarea copilului, limbajul are o importanţă deosebită. Limbajul este în acelaşi timp şi un mijloc de comunicare, şi un mijloc de cunoaştere. Prin limbaj copilul comunică, prin diferite forme, cu cei din jur, îşi prezintă gândurile, formulează întrebări, construieşte răspunsuri, îşi manifestă sentimentele. Prin limbaj copilul acumulează cunoştinţe, învaţă să le folosească în diferite situaţii, relaţionează cu cei din jur, se integrează în grupuri de copii.

Dezvoltarea limbajului[15] are loc odată cu dezvoltarea funcției de comunicare, a funcției de fixare a experienței cognitive și funcția de organizare a activității. Limbajul copilului se conturează afectiv în jurul vârstei de 4-5 ani, dar se dezvoltă și procesul de formare al vorbirii interioare. Important este să introducem în vocabularul copiilor cuvinte cu o pronunţie corectă şi cu un înţeles clar şi care treptat vor constitui baza unei exprimări coerente şi expresive.

Se cunoaște că vorbirea se dezvoltă începând de la naştere şi continuă pe tot parcursul vieţii şi că părinţii sunt primii profesori ai copiilor lor, iar mai apoi ei devin partenerii principali ai unităţilor de învăţământ. În acest context, este necesară stabilirea unui parteneriat real între grădiniţă şi părinţi. Familiile copiilor trebuie să fie în mod constant informate cu privire la toate aspectele legate de dezvoltarea propriului copil, inclusiv de aspectele principale ce vizează formarea şi dezvoltarea comunicării la vârsta preşcolară.

Competența de citire și scriere se constituie ca două competențente: una de receptare și alta de producere. Învățarea citit-scrisului se bazează pe deprinderi de operare cu limbajul oral dobândite în prealabil (recunoașterea sunetelor și a literelor specifice limbii române și pronunțarea corectă a sunetelor) și constituie baza pentru dezvoltarea ulterioară a unor competențe de operare cu textul scris, care vor fi dezvoltate pe parcurs. Familiarizarea cu sunetele limbii române are în vedere receptarea sunetelor, articularea lor, accentul și intonația. Capacitatea de a recepta sunetele vorbirii se poate forma prin exerciții de discriminare fonetică, în care copilul sesizează sunetele din componența unui cuvânt și poziția acestora în cuvânt. Capacitatea de accentuare corectă a cuvintelor se poate stimula prin audiții de poezii, prin lectura expresivă realizată de educatoare sau prin exerciții focalizate direct asupra articulării cuvintelor.

[14] Verza E. (2003), *Tratat de Logopedie*, București, Editura Fundației Humanitas, p. 47-48

[15] https://ultrapsihologie.ro/2015/03/01/dezvoltarea-limbajului-la-prescolari/

Limba română, abordată ca limbă nematernă/străină, respectă individualitatea copilului și valorifică potențialul creativ al profesorului. Experiența de viață a copilului, modul particular de învățare al acestuia, curiozitatea față de ceea ce îl înconjoară și interesul pentru a ști tot mai mult sunt doar câteva dintre aspectele esențiale care asigură succesul învățării limbii române. În obținerea acestei finalități, la fel de importantă este și creativitatea cadrului didactic, cea care dă valoare și condiționează individualizarea demersului de învățare. Prin gândirea, pregătirea și organizarea de situații de învățare menite a răspunde cel mai bine așteptărilor fiecărui copil în parte, cadrul didactic obține, fără îndoială, cele mai bune rezultate din partea copiilor, dar și plăcerea acestora, bucuria lor de a-și dezvolta cunoașterea.

1.2.1. Formarea competenței de receptare a mesajului oral

Receptarea corectă a unui mesaj oral depinde de identificarea corectă a situației de comunicare și a parametrilor acesteia: emițător, receptor, mesaj, limbaj paraverbal (intonație, ritmul vorbirii, pauze în vorbire etc), limbajul nonverbal (mimică, gesturi).

Comunicarea orală este forma comună, naturală a comunicării și unul dintre cele mai complexe şi eficiente procese de transmitere a informaţiei. Aceasta implică participarea unui vorbitor şi a unui ascultător în schimbul de mesaje simple și complexe, gânduri, opinii sau idei.

Comunicarea orală reprezintă, ca si comunicarea scrisă, un sistem propriu de reguli și norme, doar că sensibil mai bogat şi mai complex, datorită factorilor extra și paralingvistici şi a influenţei decisive a cadrului situaţional.

Comunicarea orală se dezvoltă ca o competența inconștientă a copilului de la naștere. Cu timpul, devenim conștienți de valoarea competenței de comunicare orală pentru a ne face înțeleși și a obține ce ne dorim.

Competenţa de comunicare[16] orală reprezintă un ansamblu de cunoştinţe, comportamente şi atitudini, mobilizate pentru a realiza diferite forme de comunicare, care se detaliază în: participarea la o discuţie, adresarea de întrebări (luarea interviului), răspunsul la întrebări (oferirea interviului), relatarea unor experienţe, reproducerea de texte, generalizarea unor idei şi prezentarea în public, realizarea a diverse comentarii etc.

Comunicarea orală[17] este partajată de emițător și receptor. În comunicarea bilaterală, în dialog, emiţătorul şi receptorul îşi schimbă alternativ poziţiile/rolurile. Receptorul este destinația mesajului, sarcina receptorului fiind aceea de a interpreta mesajul expeditorului, atât verbal, cât și nonverbal, procesul de interpretare a mesajului este cunoscut sub numele de decodare. Receptorul

[16] Goraș-Postică, V. (2015), *Psihopedagogia comunicării.* Suport de curs, Chișinău: CEP USM, p.148

[17] https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/351-356_3.pdf

poate fi, de asemenea, un individ, o instituţie sau un grup de mai multe persoane recunoscute ca partcipante la comunicare şi care formează auditoriul.

Dezvoltarea capacității de receptare a mesajului oral se realizează în activități ce au în vedere audiții de text, audiție și memorare de poezii scurte, repetarea de către educatoare a unor structuri sintactice (formule de salut, propoziții care exprimă acțiuni zilnice), receptarea unor întrebări simple, joc de rol de tipul vorbitor-ascultător. Mesajele ascultate trebuie să fie scurte, simple, cu subiecte de interes pentru copii.

Formarea competenței de comunicare orală la nivel preșcolar presupune dezvoltarea complexă a competenței de înțelegere la auz.

Prima abilitate de comunicare însușită de preșcolari este înțelegerea la auz, prin audiere/ ascultare se învață limba maternă, iar, mai târziu, alte limbi, fie nematerne, fie străine.

Ascultarea[18] este o abilitate fundamentală în dobândirea deprinderilor intelectuale de bază: vorbire, citire, scriere. Pamfil A. afirmă „*Ascultarea*[19] *este o aptitudine învățată, nu o capacitate înnăscută precum auzul. Așa cum suntem învățați să vorbim, trebuie să fim învățați să ascultăm – și să ascultăm eficient”.* Ascultarea activă, ca parte a comunicării orale, este o capacitate ce definește un bun ascultător și se concretizează în a păstra tăcerea în timpul discursului susținut de partenerul de dialog, a focaliza atenția pe înțelegerea și clarificarea mesajului, a utiliza mijloacele paraverbale în procesul de receptare, a fi critic definind propriul punct de vedere cu privire la mesajul ascultat.

Ascultarea face parte din cele patru abilităţi lingvistice (citire, scriere, ascultare şi vorbire) şi, asemenea lecturii, este un proces de receptare. Procesul în sine este complex, presupunând primirea mesajelor orale, identificarea intenţiei vorbitorului, construirea sensului, identificarea şi evaluarea situaţiei de discurs, dar şi o reacţie la mesajele verbale şi/sau nonverbale (după International Listening Association) la care vorbitorii sunt expuşi. Faptul de a auzi este inclus în ascultare, dar se diferenţiază, în mod clar, de aceasta. A auzi este doar o parte din procesul de ascultare şi reprezintă, în principal, un proces fiziologic care se desfăşoară în trei etape: receptarea undelor sonore, perceperea sunetelor la nivelul creierului, o serie de asocieri auditive. Auzul este de natură fiziologică şi reprezintă un proces pasiv, care apare chiar şi atunci când suntem adormiţi, în vreme ce ascultarea e de natură psihologică, este dinamică şi reprezintă un proces interactiv, care îi implică atât pe vorbitori, cât şi pe ascultători.

[18] https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/137-142_27.pdf

[19] Pamfil, A. (2006), *Limba și literatura română în școala primară. Perspective complementare*, București, Editura Art, p. 376

Auzul fonematic[20] privește capacitatea de a identifica și diferența sunetele limbii, de a face distincția între sunet și literă și a percepe corect sunetele. Existența tulburărilor auzului fonematic sau slaba dezvoltare a acestuia determină dificultăți nu numai la nivelul emisiei, dar și la cel al discriminării literelor și reprezentărilor în plan grafic. Cu alte cuvinte, auzul fonematic este caracteristica auzului fizic prin care sunetele vorbirii sunt diferențiate între ele. Chiar dacă auzul fizic nu este afectat este posibil ca auzul fonematic al copilului să prezinte tulburări. Acest fenomen este prezent mai ales la copii.

Audierea reprezintă un proces de receptare și decodificare a comunicării orale. Audierea este inclusă în ascultare, dar reprezintă doar o parte din procesul de ascultare și se desfășoară în trei etape: receptarea undelor sonore, perceperea sunetelor la nivelul creierului și asocieri auditive. Scopul audierii este formarea competențelor de înțelegere despre ce se vorbește și de a reacționa adecvat la cele auzite.

Procesul de înțelegere a mesajului oral presupune două tipuri de cunoştinţe: lingvistice (elemente de fonologie, lexic, morfologie şi sintaxă) şi nonlingvistice (despre subiect, despre context, cunoştinţe generale despre lume etc.).

Pronunţia, accentul, intonaţia şi viteza de vorbire reprezintă câteva dintre elementele care influenţează considerabil înţelegerea mesajului oral:

Pronunția - sunetele unei limbi variază în procesul de vorbire, iar, dacă vorbirea se precipită, ele se influenţează între ele, iar cuvintele sunt mai greu de înţeles; în învăţarea unei limbi străine, pronunţia la care este expus copilul este foarte diferită de cea a vorbitorilor nativi ai limbii respective; spre deosebire de vorbitorii nativi, care înţeleg cuvintele chiar dacă acestea au suferit modificări fonologice, non-nativii au probleme în înţelegerea mesajului oral, dacă acesta a suferit astfel de modificări.

Accentul - variază în funcție de regiunea geografică, dar şi în funcţie de grupul social căruia îi aparţine vorbitorul; accentuarea joacă un rol important în perceperea mesajului oral, deoarece, de obicei, într-o propoziţie sunt accentuate cuvintele pe care mizează vorbitorul pentru a transmite sensul.

Intonația - poate fi ascendentă şi descendentă şi variază de la un grup de limbi la altul; ea poate avea funcţie emoţională, gramaticală, informaţională, textuală, psihologică, dar şi indexicală.

Viteza de vorbire - constituie una dintre cele mai spinoase probleme ale ascultătorilor unei limbi nematerne care, de multe ori, nu înţeleg ceea ce aud, din cauză că li se pare că se vorbeşte mult prea repede; ascultătorul trebuie să proceseze mesajul audiat, aproape în mod automat; cu cât

[20] *Educarea și dezvoltarea auzului fonematic* – Lecţia de dicţie (dictie.ro)

viteza de vorbire este mai mare, cu atât este mai afectată comprehensiunea mesajului ascultat (fapt datorat lipsei automatismului în procesarea informaţiei ascultate).

Ilica, A. afirmă că în cazul comunicării orale[21] sunt vizate patru scopuri principale: să fim receptaţi (auziţi), să fim înţeleşi, să fim acceptaţi, să provocăm o reacţie (o schimbare de comportament sau de atitudine). În vederea realizării unei veritabile interacţiuni, este de necontestat necesitatea dezvoltării permanente a capacităţii de exprimare orală, în funcţie, desigur, de contextul învăţării, atât pentru limba maternă, cât şi pentru o limbă nematernă.

Ion Ovidiu Pânişoară identifică o serie de principii[22] ale comunicării orale: „presupune un mesaj, iar mesajul implică elemente de structură, implică oferirea unor suporturi multiple de înţelegere a mesajului, este circulară şi permisivă, este puternic influenţată de situaţie şi ocazie, este puternic influenţată de caracteristicile individuale ale emiţătorului, posedă atributele necesităţii, aleatoriului şi nelimitării.”

Receptarea corectă a mesajului oral[23] depinde de înțelegerea cuvintelor care compun mesajul. Receptarea cuvintelor (spuse sau scrise) se realizează prin: receptarea formei cuvântului (vorbitorul recunoaște sunetele/literele cu care compun cuvântul), înțelegerea semnificației cuvântului (vorbitorul cunoaște sensul cuvântului) și sesizarea legăturii dintre cuvinte (vorbitorul înțelege cum se combină un cuvânt cu alte cuvinte pentru a forma sintagme grupuri sintactice și enunțuri). Ascultătorul poate deduce sensul unor cuvinte din context. De exemplu, în propoziția: *Eu mănânc*…X (cuvânt necunoscut), cuvântul necunoscut indică (cu condiția cunoașterii celorlalte cuvinte) ceva care se mănâncă, iar sensul „ceva care se mănâncă” poate fi dedus din context chiar dacă ascultătorul nu cunoaște sensul exact al cuvântului.

Educatorul poate aplica anumite strategii pentru a facilita receptarea cuvintelor. Aceste strategii sunt:

Strategia referențială, bazată pe relația cuvântului cu referentul său (obiectul din realitate pe care acesta îl denumește). De exemplu educatoarea rostește un cuvânt și arată obiectul din realitatea pe care cuvântul îl denumește. Se poate apela de dicționare ilustrate, desene, imagini.

Strategia semantică, bazată pe relația de sens dintre anumite cuvinte, pe crearea unor asocieri între cuvinte pe ordonarea și clasificarea unor cuvinte după criterii intuitive sau date. De exemplu, explicarea cuvântului *câine* în relație cu *animal*; *mărul* în relație cu *fructul* etc.

Strategia morfologică bazată pe structura cuvântului. De exemplu exercițiile de „alintare a cuvintelor” care au în vedere receptarea diminutivelor (căsuță, umbreluță, mașinuță etc).

[21] Ilica, A. (2003), *Didactica limbii române în învăţământul primar*, Arad, Editura Universităţii Aurel Vlaicu, p. 111

[22] Pânișoară, I. O. (2004), *Comunicarea eficientă*, ediția a doua, revăzută și adăugită, Iași, Editura Polirom, p. 75

[23] https://en.calameo.com/read/006356420ca1d24bc39de

Receptarea mesajului oral depinde de strategiile de ascultare și de comportamentul de ascultător eficient. Strategiile și comportamentul se învață la grădiniță, dar se exersează și în afara ei. Comportamentul de ascultător eficient se realizează atunci când preșcolarul este atent pe parcursul activităților, răspunde la indicațiile educatoarei, este interesat să înțeleagă sensul unui mesaj ascultat, are capacitatea de a da răspunsuri adecvate într-o conversație.

Pentru a le forma copiilor competența de receptare a unui mesaj oral, educatorul organizează activități de receptare. Aceste activități au caracter integrat, ceea ce înseamnă că activitățile au în vedere dezvoltarea comunicării în relație cu anumite domenii experiențiale: științe, artă, societate, etc.).

Exemplu de activitate[24] - ***Lectura după imagini***

Lectura după imagini este o activitate de educare a limbajului specifică învăţământului preşcolar. Această activitate are două componente de bază: observarea dirijată a imaginilor şi dezvoltarea capacităţilor de receptare şi de exprimare a mesajelor. Prima componentă a activităţii se realizează prin perceperea organizată şi dirijată de către educatoare a imaginilor pe baza analizei, sintezei şi a generalizării datelor din imagine. Perceperea se realizează prin metoda conversaţiei, pornind de la elementele cunoscute de copii, de la experienţa lor cognitivă.

Componenta verbală a activităţii se realizează concomitent cu perceperea imaginilor: copiii trebuie să analizeze imaginile, să le descrie, să le interpreteze şi să le compare, folosind un limbaj propriu. Materialul intuitiv are un conţinut variat şi duce la dezvoltarea gândirii copiilor.

Activitatea de lectură pe bază de imagini are următoarele sarcini:

- dezvoltarea capacităților intelectuale;
- dezvoltarea proceselor psihice;
- exersarea și îmbunătățirea deprinderilor de exprimare corectă şi fluentă;
- dezvoltarea unor trăiri afective, morale şi estetice.

Metodica lecturii pe bază de imagini este determinată de particularităţile de vârstă ale copiilor, printre care trebuie să amintim:

- atenţie de scurtă durată;
- percepţie nesistematică, izolată a unor elemente nesemnificative;
- incapacitatea de a recepta esenţialul, de aceea este nevoie de activitatea de dirijare a educatoarei;
- experienţa de viaţă redusă.

Materialul intuitiv trebuie să satisfacă următoarele cerinţe:

[24] Balint, M. (2008), *Metodica activităţilor de educare a limbajului în învăţământul preşcolar*. *Didactica limbii şi literaturii române*, Syllabus, Cluj Napoca

a. Sub aspect tematic:

- să corespundă programei, fiind accesibil şi interesant;
- să asigure realizarea obiectivelor cognitive şi afective;
- să îndeplinească cerințe didactice: claritate, vizibilitate, accesibilitate, atractivitate;
- să aibă valoare estetică.

b. Din perspectiva scopului didactic:

- să asigure unele reprezentări corecte;
- să contribuie la exersarea capacităţii de comunicare orală prin prezentarea unor acţiuni, prin prezentarea unor relaţii dintre personaje;
- să aibă dimensiuni corespunzătoare pentru a permite analiza şi compararea elementelor componente, să permită perceperea fără dificultate a imaginii.

La activitățile de lectură după imagini nu este indicat să utilizăm foarte multe imagini pentru a nu dispersa atenţia copiilor. Ilustraţiile trebuie să fie studiate în prealabil de către educatoare pentru a alcătui un plan de întrebări şi planul de idei la care vrea să se ajungă. Planul de întrebări trebuie să dirijeze atenţia copiilor spre perceperea elementelor semnificative. Întrebările trebuie formulate în aşa fel, încât să conducă la concluzii parţiale şi finale. Ele trebuie să creeze situaţii-problemă, să aibă funcţii cognitive şi educativ-formative şi trebuie să fie: clare, precise, accesibile, să nu sugereze răspunsul prin „da” sau „nu”. Răspunsurile copiilor trebuie să fie, de asemenea: clare, precise, corecte, concise, să fie o formulare conştientă bazată pe înţelegerea aspectelor principale ale ilustraţiei.

Structura activității pe bază de imagini:

Această activitate cu preşcolarii presupune:

1. **Organizarea activităţii**

- pregătirea sălii: aerisire, aşezarea mobilierului ca ilustraţiile să fie vizibile pentru fiecare copil;
- pregătirea şi aşezarea materialului intuitiv în mod corespunzător;
- aşezarea copiilor în mod optim.

2. **Desfăşurarea activităţii** conţine următoarele secvenţe:

a. Introducerea în activitate se realizează prin anunţarea temei, prezentarea imaginilor şi pregătirea pentru perceperea acestora. În această secvenţă se pot folosi mai multe procedee pentru captarea şi menţinerea atenţiei copiilor. Este recomandat să se folosească elemente-surpriză, ca: imagini aflate pe stativ/tablă acoperite sau întoarse, dezvăluindu-se treptat la momentul potrivit. Se poate iniţia o convorbire, se pot utiliza poezii sau ghicitori. Folosirea unor păpuşi creează dispoziţii

afective optime pentru desfăşurarea activităţii, determină motivaţia copiilor în cazul unor participări active, se pot juca cu jucăriile respective.

b. Perceperea/intuirea ilustraţiilor – prin analiza, descrierea, compararea şi interpretarea acestora, prin discuțiile dintre educatoare şi copii şi prin prezentarea concluziilor parţiale la care se ajunge. După acest prim contact cu imaginea, educatoarea dirijează perceperea tabloului către planul central, apoi către planul secundar. În perceperea fiecărui plan copiii trebuie să recunoască (să identifice) componentele, să le denumească, să enumere, să relateze acţiuni, să descopere relaţii, cauze şi efecte, să evalueze, până se ajunge la concluzia finală.

c. Fixarea conţinutului principal al imaginilor şi sinteza finală - cea mai frecventă şi mai plăcută formă de concluzionare este povestirea prin care se relevă semnificaţia ansamblului. După sinteza finală se poate cere copiilor să dea un titlu semnificativ pentru fiecare ilustraţie.

3. Încheierea activităţii – constă în integrarea noilor cunoştinţe în sistemul celor asimilate anterior şi asigurarea retenţiei.

1.2.2. Formarea competenței de exprimare orală

Conceptul de competenţă comunicativă, introdus de Dell Hymes, este mult mai cuprinzător, desemnând „ansamblul cunoştinţelor lingvistice, interacţionale şi culturale, internalizate de vorbitorul nativ al unei limbi, care îi permite să se manifeste adecvat în contexte comunicative specifice”.

Conform Pamfil, comunicarea[25]- dimensiune umană fundamentală a fost definită ca „schimb interacţional între cel puţin doi indivizi situaţi social, schimb care se realizează prin utilizare de semne verbale şi nonverbale, fiecare individ putând fi, pe rând sau exclusiv, producător sau consumator al mesajului”. Competența de comunicare „este ansamblul cunoştinţelor (savoirs) şi capacităţilor (savoir-faire) pe care subiectul le mobilizează în situaţia de comprehensiune sau de producere a limbajului”.

Competența de comunicare cuprinde un ansamblu de cunoștințe (informații factuale), capacități (informațiile procedurale, abilitățile) și atitudini comunicative pe care un vorbitor le mobilizează pentru a recepta sau a produce mesaje în diverse situații de comunicare. De exemplu: repetarea unei informații dintr-un dialog ascultat, recunoașterea și utilizarea vocabularului specific într-un context dat, accentuarea corectă a cuvintelor, înțelegerea modului în care se desfășoară o conversație. Cunoștințele procedurale reprezintă modele și practici de conversație, sesizarea semnificației unui mesaj în funcție de intonația cu care este rostit și în funcție de gesturile de care

[25] Pamfil, A. (2003), *Limba și literatura română în școală. Structuri didactice deschise*, Pitești, Editura Paralela 45, p. 219

este însoțit, exprimarea opiniei față de subiectul discutat. Atitudinile cuprind interesul pentru ascultarea mesajului, respect pentru interlocutor, inițiativă în comunicarea orală. Competența de comunicare este foarte complexă și are în alcătuire mai multe componente: componenta verbală, componenta cognitivă, componenta enciclopedică, componenta ideologică, componenta literară și componenta socio-afectivă.

Potrivit lui Iosifescu Ș. termenul de „competență[26] este considerat drept un întreg structurat și emergent de cunoștințe și modele de gândire, de atitudini, stări afective, valori și reprezentări de comportamente, seturi acționale și deprinderi care determină capacitatea unei persoane de a juca anumite roluri și de a realiza anumite sarcini profesionale specifice, la nivelul superior de performanță, în situații și contexte profesionale diverse."

Prin exprimare orală se urmărește formarea și dezvoltarea competenței de receptare și formarea capacității de exprimare orală.

Curriculumul pentru educație timpurie pune un accent deosebit pe dezvoltarea limbajului și a comunicării (ascultare în vederea înțelegerii mesajului, comunicare și exprimare orală corectă, interes pentru scris și citit, discriminare fonetică, conștientizarea mesajului scris etc.).

Conform Cadrului European Comun de Referință pentru Limbi, „*competenţa*[27] *de comunicare lingvistică* se defineşte prin relaţia a trei componente specifice: componenta lingvistică, componenta sociolingvistică şi componenta pragmatică, prezentate în elementele lor fundamentale ca o sinteză între cunoştinţe, aptitudini şi deprinderi". Cele trei componente sunt descifrate după cum urmează:

- *componenta lingvistică* vizează formarea deprinderilor lexicale, fonetice, sintactice;
- *componenta sociolingvistică* valorifică parametrii socioculturali ai utilizatorului limbii;
- *componenta pragmatică* se concretizează în utilizarea funcțională a resurselor lingvistice (realizarea funcţiilor comunicative, a actelor de vorbire), bazându-se pe schemele sau descriptorii schimburilor interacţionale.

Competența lingvistică include cunoștințe și deprinderi lexicale, fonetice, morfologice și sintactice. Formarea competenței lingvistice duce la o bună formare a competenței de comunicare,

[26] Iosifescu, Ș. (2004), *Sistemul de competențe manageriale ale profesorului*. Material nepublicat, Institutul de Științe ale Educației, București, p.49

[27] *Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi: învățare, predare, evaluare*, Council of Europe/ Conseil de l`Europe. Consiliul de cooperare culturală. Comitetul Director pentru Educație „Studierea limbilor și cetățenia europeană", Diviziunea Politici Lingvistice, Strasbourg.

ea nu se tratează independent ci în legătură cu toate competențele necesare comunicării: competența fonetică, lexicală și gramaticală[28]

Competența fonetică presupune capacitatea de a percepe, a reproduce și a distinge suntele, cunoașterea trăsăturilor fonetice care disting fonemele, componenta fonetică a cuvintelor, fonetica frazei.

Pentru a dezvolta auzul fonematic și pronunțarea corectă a sunetelor din alfabetul limbii române (în special a celor cu pronunțarea dificilă), se recomandă să realizăm cu preșcolarii jocuri didactice de consolidare a competenței fonologice. Este nevoie de exerciții de repetare și fixare a sistemului fonologic (literele și sunetele, accentul și intonația).

Însușirea de către preșcolari a sistemului fonetico-fonologic se întemeiază pe exersarea vocalelor, consoanelor și dezvoltarea abilității de diferențiere a sunetelor după caracteristici de articulare și acustice. În activitatea de familiarizare a preșcolarilor cu conținuturi de fonetico-fonologie se vor realiza următoarele: imitarea sunetului/grupului de sunete, ascultarea și receptarea, imitarea, repetarea în cor. Abilităţi de pronunţare a sunetelor: recepţionarea şi producerea sunetelor şi îmbinărilor de sunete; accentuarea corectă a cuvintelor; abilităţi de ritm şi intonaţie; folosirea tempoului respectând pronunţia corectă; pronunţarea corectă a propoziţiilor, cu respectarea tipurilor de intonaţie în limba română (ridicată, coborâtă, lentă, accent logic şi frastic).

Competența lexicală demonstrează dexteritatea unei persoane de a utiliza vocabularul unei limbi în situații stabilite. Se știe că predarea-învățarea vocabularului se face gradual, este corelată cu vârsta și cu nevoile comunicaționale ale grupului țintă. Numărul de cuvinte asimilate la o activitate depinde de vârsta preșcolarului. La determinrea cuvintelor noi propuse spre însușire copiilor vom ține cont de următoarele criterii: frecvența, necesitatea, capacitatea combinatorie, puterea derivațioală, sfera semnatică.

Competența gramaticală presupune cunoașterea resurselor gramaticale ale limbii și capacitatea de a le utiliza. Formarea competenței gramaticale la preșcolari prevede asimilarea conceptelor morfologice și a modalităților de aplicare a acestora în procesul de comunicare. Predarea-învățarea formelor gramaticale se face din perspectivă funcțională, iar abordarea acestora în cadrul activităților se realizează după un algoritm stabilit, știut și respectat de cadrele didactice. Practica ne demonstrează că fenomenele gramaticale care există în limba maternă a copiilor se asimilează fără dificultate, mai ales dacă se face o interferență între ele.

[28] Gălușcă, L. (2021), *Aspecte ale formării/dezvoltării competenței lingvistice în limba română ca limbă nematernă la elevii alolingvi*, lector universitar, UPS Ion Creangă, Chișinău

1.2.3. Formarea competenței lingvistice și a comunicării orale din perspectiva limbii nematerne

Competența lingvistică include cunoștințe și deprinderi lexicale, fonetice, morfologice și sintactice. Potrivit lui Chomsky A. competenţa lingvistică[29] este „capacitatea unui vorbitor ideal de a stăpâni un sistem abstract de reguli generative de vorbire”.

În viziunea recomandării Parlamentului European şi a Consiliului Uniunii Europene privind competențele cheie din perspectiva învăţării pe tot parcursul vieţii, competenţa[30] este „capacitatea unei persoane sau a unui grup de a realiza sarcini majore de învăţare (profesionale, sociale), la un nivel de performanţă corespunzător unui criteriu sau standard, într-un context determinat. Într-o perspectivă apropiată, competenţa este un ansamblu structurat de cunoştinţe, abilităţi şi atitudini dobândite prin învăţare, care permit dezvoltarea de probleme în situaţii noi”. Competența trebuie dezvoltată până la finalizarea educației obligatorii și urmează să acționeze ca un fundament pentru învățarea pe tot parcursul vieții.

Competenţa de comunicare[31] în limba nematernă/străină nu presupune doar reproducerea unor mesaje memorate, ci demonstrarea unor abilități creative, ce țin de valoarea elementelor lingvistice într-un context. Formarea/dezvoltarea competenței lingvistice în procesul de predare-învățare a limbii române în grădiniță trebuie să fie axată pe dezvoltarea în ansamblu a celor patru deprinderi integratoare: audierea, vorbirea și preachiziții pentru citit-scris.

La nivel preșcolar nu putem vorbi de competențe. Educația timpurie formează și dezvoltă comportamente care se constituie în premise ale competențelor cheie, decisive la următoarele niveluri de învățământ, pentru carieră și integrare socială.

Practica ne demonstrează că fenomenele gramaticale[32] care există în limba maternă a copiilor se asimilează fără dificultate, mai ales dacă se face o interferență între ele. Așadar, procesul de formare/dezvoltare a competenței lingvistice trebuie organizat din perspectiva celor patru deprinderi integratoare, iar activitățile, strategiile didactice, propuse în cadrul activității, trebuie neapărat să fie axate pe cele 4 componente: fonologică, ortoepică, lexicală și gramaticală.

Doar un astfel de scenariu al activității ne poate garanta succesul, iar la evaluarea finală, vom putea determina performanța lingvistică a preșcolarilor, oferind probe ce ar evalua toate aspectele dezvoltării comunicării și a premiselor citit-scrierii.

---

[29] Chomsky, A. N. (2006), *Language and Mind,* ediția a III-a, Cambridge University Press, p.4

[30] Ardelean, A., Mândruț, O. (2012), *Didactica Formării Competențelor Cercetare – Dezvoltare - Inovare - Formare,* Arad, Editura University Press

[31] *Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi: învățare, predare, evaluare*, Council of Europe/ Conseil de l`Europe. Consiliul de cooperare culturală. Comitetul Director pentru Educație „Studierea limbilor și cetățenia europeană”, Diviziunea Politici Lingvistice, Strasbourg, p.16-17

[32] Platon E., Vâlcu D., (2011), *Procesul de evaluare a RLNM la ciclul primar*, Cluj-Napoca, Ed. Casa Cărții de Știință

Scopul educaţiei lingvistice[33] este formarea unui vorbitor cult de limbă română, conştient, capabil să înţeleagă şi să producă autonom mesaje orale în diverse domenii ale vieții, în vederea integrării socio-culturale. Educația lingvistică presupune diverse acţiuni şi un conţinut relevant cu referire la activitatea copilului în procesul și practica de a-și însuși o limbă. Obiectivele educaţiei lingvistice vizează formarea competenței de comunicare (cunoştinţe, capacităţi, atitudini), pe care preșcolarii urmează să le formeze/dezvolte pe parcursul frecventării grădiniței, fiind ghidați de educatoare.

Preșcolarii trebuie să fie încurajați, stimulaţi să asimileze informaţia audiată, deoarece în timpul audierii se aprofundează competențele lexicale şi gramaticale, orice cuvânt auzit în context este memorat mai uşor împreună cu sensul şi cu forma lui gramaticală.

Limbajul copilului în limba română ca limbă nematernă, drept instrument al comunicării, trebuie format, nuanţat în funcţie de specificul comunicării pentru ca prin intermediul lui să se poată transmite idei, gânduri, sentimente, atitudini şi să se poată realiza diferite comportamente comunicative.

1.2.4. Strategii de evaluare a competențelor de comunicare orală

Evaluarea premiselor de comunicare a preșcolarilor se realizează prin strategii care să motiveze copiii pentru învățare și să îmbunătățească capacitatea de receptare și producere de mesaje orale.

Evaluarea[34] preşcolară reprezintă un „ansamblu de activităţii dependente de anumite intenţii. Acestea transcend datele imediate şi contingente, raportându-se la o serie de funcţii şi scopuri bine determinate. Scopul evaluării nu este de a colecta anumite date, ci de a perfecţiona procesul educativ. Raportat la derularea unei secvenţe de învăţare sau prin relaţionare la un ansamblu structurat de activităţi de formare, se desprind funcţii ale evaluării specifice dimensiunii normative (constatativă, diagnostică, prognostică), respectiv funcţii specifice dimensiunii formative (motivaţională, decizională, informaţională).

Privite din punctul de vedere al educatorului, funcţiile evaluării vizează:

- culegerea de informaţii cu privire la măsura în care au fost realizate obiectivele stabilite;
- controlul asupra activităţii desfăşurate;
- stabilirea eficienţei organizării, structurării, accesibilizării conţinutului, a alegerii strategiei adecvate grupei sau indivizilor din grupă;

[33] *Ghid de implementare a curriculumului* (2019), Chişinău

[34] *Evaluarea în învățământul preșcolar* – EDICT

- descoperirea unor lacune, dificultăţi, rămâneri în urmă pentru ca pe baza lor să se elaboreze un program de recuperare (cu întreaga grupă, pe grupe mici sau individual);
- anticiparea, proiectarea, organizarea şi conducerea ştiinţifică, eficientă a următoarelor secvenţe de instruire.

Pentru preşcolar, funcţiile specifice ale evaluării sunt:

- îl ajută să fixeze, să consolideze şi să reţină cunoştinţele prin repetare şi întărirea pozitivă pe care evaluarea o determină, să le integreze în sisteme;
- să-i mărească încrederea în forţele proprii şi să-i descurajeze comportamentele negative;
- îi susţine interesul pentru cunoaştere stimulându-i şi dirijându-i învăţarea;
- contribuie la formarea capacităţii de autoapreciere şi la stimularea tendinţei de autoafirmare;
- contribuie la întărirea legăturii grădiniţei cu familia.

Toate aceste funcţii demonstrează necesitatea includerii evaluării în activitatea didactică. Ele apar şi se actualizează diferenţiat, prin prevalenţa uneia faţă de alta la un moment dat. O probă evaluativă oarecare nu îndeplineşte toate funcţiile posibile în aceeaşi măsură. Toate funcţiile se pot întrezări, mai mult sau mai puţin, în toate situaţiile de evaluare".

Din perspectiva educatoarei, evaluarea reprezintă un feed-back asupra eficienţei activităţii didactice desfăşurate, atât pentru întreg colectivul de copii, cât şi pentru fiecare preşcolar în parte.

Realizarea acestor funcţii[35] ale actului evaluativ poate avea loc numai în condiţiile regândirii strategiilor de evaluare din perspectiva următoarelor exigenţe:

- extinderea acţiunii de evaluare de la verificarea şi aprecierea rezultatelor la evaluarea procesului, a strategiei care a condus la aceste rezultate; evaluarea nu numai a preşcolarilor, ci şi a conţinutului, metodelor, obiectivelor, situaţiei de învăţare, a evaluării;
- luarea în calcul a unor indicatori diferiţi de achiziţiile cognitive, cum ar fi: conduita, personalitatea copiilor, atitudinile, gradul de încorporare a unor valori;
- diversificarea tehnicilor de evaluare, adecvarea acestora la situaţiile didactice concrete;
- deschiderea evaluării spre mai multe rezultate ale spaţiului şcolar (competenţe relaţionale, comunicarea educatoare - copil);
- scurtarea feed-back-ului, a drumului de la diagnosticare la ameliorare;
- centrarea evaluării asupra rezultatelor pozitive şi nesancţionarea în permanenţă a celor negative;
- transformarea preşcolarului într-un partener autentic a educatoarei prin evaluare, interevaluare, evaluare controlată.

[35] Cucoș, C. (2006), *Pedagogie*, ediția a II- a revăzută și adăugită, Iași, Editura Polirom, p.370

Evaluarea[36] nu se prezintă decât în strânsă interrelaţionare cu predarea şi învăţarea, ea fiind chiar o modalitate de a asigura achiziţii temeinice şi o coerenţă continuă în întregul demers educaţional. „Evaluarea merită un loc important în învăţământ, din care face parte integrată. Ea are întotdeauna un raport direct sau indirect cu progresul, în extensie şi în calitate, al învăţării''.

În accepțiunea lui Bontaș I. „Evaluarea[37] este actul didactic complex, integrat întregului proces de învățământ, și care asigură evidențierea atât a cantității cunoștințelor dobândite, cât și a calității lor, care prevede valoarea (nivelul, performanțele și eficiența) acestora la un moment dat – în mod curent, periodic și final, oferind soluții de perfecționare a actului de predare-învățare."

Evaluarea face posibilă aprecierea rezultatelor, în comparaţie cu obiectivele propuse, oferind posibilitatea de a culege datele necesare cu privire la dezvoltarea globală a copilului preșcolar, precum şi date despre progresul individual al copilului. Se urmăreşte prin aceasta, să se realizeze însuşirea tematicii, sistematizarea şi consolidarea celor învăţate anterior. În urma rezultatelor obţinute, se impune stabilirea unui plan de dezvoltare individuală pentru cei cu rezultate foarte bune şi programe de recuperare pentru cei cu rezultate mai puţin bune.

Buna cunoaştere a particularităților de vârstă e importantă în preşcolaritate cu atât mai mult cu cât la această vârstă, evoluţia e foarte rapidă şi diversificată, iar educatoarea trebuie să-şi adapteze procesul de educare-învățare la particularităţile copiilor.

În activitatea din grădiniţă, actul de evaluare are drept scop măsurarea şi aprecierea cunoştinţelor, priceperilor şi deprinderilor dobândite de copii în cadrul actului educaţional.

În opinia lui Ausubel, evaluarea este punctul final într-o succesiune de evenimente, care cuprinde următorii paşi:

- Stabilirea scopurilor pedagogice, prin prisma comportamentului dezirabil al copiilor;
- Proiectarea şi executarea programului de realizare a scopurilor propuse;
- Măsurarea rezultatelor aplicării programei;
- Evaluarea rezultatelor.

Aplicând teoria acestui pedagog la cerinţele educaţiei timpurii, putem deduce că educatoarea stabileşte premisele activităţii ce se vor regăsi în puncte atinse, a căror cuantificare va reda măsura în care demersul educativ a avut eficienţa dorită. Aşadar, cadrul didactic proiectează scopul educaţional, adaptează resursele şi activităţile la nivelul de dezvoltare al copiilor, planifică şi măsoară fiecare progres, organizând demersul următor în funcţie de rezultat şi are capacitatea de a stabili rezultatul intervenţiei sale asupra preşcolarului prin evaluare.

[36] Ausubel, P.D. (1981), *Pedagogia secolului XX. Învăţarea în şcoală,* Bucureşti, Editura Didactică și Pedagogică

[37] Bontaș, I., (2008) *„Tratat de Pedagogie*, ediția a VI-a, revăzută și adăugită, București, Editura ALL, p.252

Evaluarea orală[38] implică abilitatea de a transmite verbal mesajele, de a le recepta, de a formula întrebări și răspunsuri, de a dialoga, a identifica sensul cuvintelor prin raportare la context, de a integra cuvinte noi învăţate în enunţuri proprii, de a povesti, de a avea o pronunţie clară şi corectă.

Evaluarea orală se realizează în multiple forme, astfel, în grădiniţă sunt utilizate următoarele modalități de apreciere a rezultatelor preșcolarilor:

- Aprecierea verbală;
- Aprecierea prin culori (buline colorate);
- Lauda;
- Recompensa;
- Încurajarea.

Aprecierea verbală deține un rol deosebit pentru stimularea copiilor și cultivarea motivației afective, pozitive. Este o metodă foarte utilă în cazul copiilor timizi, retrași care au mereu nevoie de confirmarea acțiunilor pe care le realizează. Ea urmărește să acorde încredere copilului, să-l impulsioneze să dea totul, pentru ca la activitatea următoare să aibă rezultate și mai bune. Astfel, în sala de grupă se creează o atmosferă de prietenie, destinsă în care copiii se simt bine unii cu ceilalți. Grădinița nu se lansează într-o competiție, unde fiecare luptă pentru podium, ci într-un spațiu de socializare, un loc unde adulții ajută copiii să se dezvolte.

Aprecierea prin culori este foarte utilizată în grădiniță. Prin utilizarea unor buline de culori diferite, copiii devin mai motivați în sarcina solicitată. Metoda bulinelor vine în ajutorul copiilor, arătându-le exact unde se află în drumul lor spre atingerea scopurilor educaționale. Astfel, ei trec mai ușor prin perioada de așteptare și rămân concentrați asupra scopului final. Această metodă dezvoltă autocontrolul copiilor, adunând bulinuțe copilul învață să aibă răbdare și să devină perseverent în urmărirea scopului său. Pentru ca această metodă să funcționeze, trebuie stabilit de la început care sunt comportamentele pentru care vor primi bulina roșie, cea neagră sau cele pentru care vor fi retrase bulinele roșii.

Laudele - accentuarea activității prin laudă este cea mai puternică unealtă pe care o are la îndemână cadrul didactic. Această acțiune de sprijin/întărire a activității preșcolarilor ajută la realizarea obiectivelor și îmbunătățește următoarele aspecte: motivația, comportamentul, concentrarea, încrederea în sine, stima de sine. Copiii trebuie lăudați de fiecare dată când merită. De asemenea, copilul trebuie lăudat pentru o realizare personală, nu de grup și nici prin compararea cu alt copil.

Recompensele pot fi considerate o confirmare minunată a efortului și talentului copilului. Ele pot constitui stimulente foarte eficiente, dacă copiii au decis că merită să muncească pentru a le

[38] Chiriac, M. (n.d.), *Evaluarea - ghid al activității din grădiniță* - studiu științific

primi. Însă recompensele primite pot genera și aspecte neplăcute, copilul se poate obișnui să întrebe: „Dacă fac ceea ce-mi ceri, ce primesc în schimb?”. Așadar, recompensele sub formă de dulciuri sau alte obiecte atractive trebuie oferite cu măsură și doar pentru a încuraja comportamente dezirabile.

*Încurajarea e*ste considerată necesară pentru schimbarea comportamentului copilului preșcolar. Încurajările sunt spuse înainte și în timpul activităților, nu doar atunci când se află în fața unui eșec. În urma încurajărilor, copiii au libertatea de a alege dacă sunt sau nu mulțumiți de rezultatele lor. Standardele sunt stabilite de comun acord, împreună cu părinții și educatorii.

Toți copiii pot fi încurajați pentru lucruri pe care le-au încercat sau pentru lucruri față de care arată un progres. După suficient de multe încurajări, copiii pot progresa.

Toate modalitățile de apreciere au rolul de a îmbunătăți următoarele aspecte: motivația, comportamentul, concentrarea, încrederea în sine, stima de sine.

CAPITOLUL 2
PROIECTAREA DIDACTICĂ

2.1. Proiectarea didactică - definiții și concepții. Delimitări conceptuale.

Proiectarea didactică este o activitate complexă de anticipare a ceea ce dorește cadrul didactic să realizeze împreună cu preșcolarii în cadrul unei activități de învățare.

Potrivit lui Vlăsceanu L. activitatea de **proiectare pedagogică**[39] valorifică acţiunile şi „operaţiile de definire anticipativă a obiectivelor, conţinuturilor, strategiilor învăţării, probelor de evaluare şi mai ales a relaţiilor dintre acestea, în condiţiile unui mod de organizare a procesului de învăţământ".

În concepția lui Ionescu **proiectarea activității didactice**[40] este „ansamblul de procese şi operaţii deliberative de anticipare a acesteia, de fixare mentală a paşilor ce vor fi parcurşi în realizarea instrucţiei şi educaţiei şi a relaţiilor dintre aceştia, la nivel macro (respectiv la nivelul general al procesului de învăţământ) şi micro (la nivelul specific/intermediar - al unităților de învățare/capitolelor/temelor și operațional - al activităţilor didactice concrete.

La **nivel macro**, *proiectarea pedagogică* a procesului de învăţământ reprezintă un demers de anticipare a acţiunilor specifice, realizate în cadrul activităţilor instructiv-educative, pentru realizarea funcţionalităţii procesului, la nivel strategic şi managerial.

La **nivel micro**, vorbim de *proiectarea didactică,* care presupune interrelaţionarea dintre elementele structurale fundamentale (finalităţi, strategii de (auto)instruire, strategii de (auto)evaluare), precum şi întocmirea unor documente sau instrumente de lucru utile deopotrivă cadrului didactic şi elevului în desfășurarea activităţii instructiv-educative."

Proiectarea didactică[41] reprezintă ansamblul operaţiilor de anticipare a obiectivelor, conţinuturilor, strategiilor didactice şi strategiilor de evaluare precum şi a relaţiilor dintre acestea. Proiectarea demersului didactic se referă la ansamblul de procese şi operații de anticipare, de fixare mentală a paşilor care urmează a fi parcurşi la nivelul procesului de învăţământ, cât şi la nivelul unităţilor de învăţare sau al unităţilor tematice şi al activităţilor didactice concrete.

În accepțiunea lui Cristea S. **proiectarea didactică**[42] este „activitatea de structurare a

[39] Vlăsceanu, L. (1988), *Curs de pedagogie*, coordonatori: Cerghit, Ioan; Vlăsceanu, Lazăr; București, p.249

[40] Ionescu, M. (2006), *Instrucție și educație*, Cluj Napoca, Editura Garamound SRL

[41] Albulescu, I. & Catalano, H. (2019), *Sinteze de pedagogia învățământului preșcolar,* București, Didactica Publishing House, p.241

[42] Cristea, S. (1997), *Formele educației, Sistemul de educație în Pedagogie*, vol.I, Pitești, Editura Hardiscom

acţiunilor care asigură funcţionalitatea sistemului şi procesului de învăţământ la nivel general, specific/intermediar şi concret/operaţional conform finalităţilor elaborate în termeni de politică a educaţiei."

Proiectarea didactică[43] este definită ca o acţiune „de anticipare a demersurilor educaţionale, necesare planificării, organizării şi desfăşurării procesului de învăţământ."

În viziunea lui Constantin Cucoș, **proiectarea didactică**[44] reprezintă o anticipare cât mai precisă a demersului activităţii, prin definirea clară a scopului, a obiectivelor, a modului de organizare, a etapelor activităţii, a metodelor şi mijloacelor de realizare, etc.

„Proiectarea didactică[45] reprezintă procesul deliberativ de fixare mentală a paşilor ce vor fi parcurşi în realizarea instrucţiei şi educaţiei."

Proiectarea didactică trebuie să cuprindă toate procesele și operațiile gândirii anticipative care privesc întreaga activitate didactică indiferent de amploarea și complexitatea acesteia. Proiectarea este o acțiune sistematică, continuă care vizează toate demersurile didactice și se concretizează într-un ansamblu de operații care se desfășoară într-o succesiune specifică.

Pentru o proiectare didactică de calitate, trebuie avut în vedere ca:

- scopul și obiectivele să fie clar definite;
- identificarea și selectarea conținuturilor, care conduc la atingerea scopului și obiectivelor, să fie precisă;
- organizarea spațiului educațional să faciliteze atingerea scopului propus;
- resursele educaționale folosite să fie atent selecționate;
- interacțiunea componentelor din procesul educațional trebuie să fie anticipată;
- prevenirea apariției factorilor perturbatori și eliminarea acțiunilor inutile și/sau necontrolate.

Se disting două variante ale proiectării, în funcţie de perioada de timp luată ca referinţă şi anume: proiectarea globală, ce are ca referinţă o perioadă mai îndelungată de timp şi operează cu obiective, conţinuturi mai largi; proiectarea eşalonată, ce vizează o disciplină sau un grup de discipline, pe 1 an, un modul sau o oră şcolară/activitate de învățare.

În cadrul activităților didactice, proiectarea didactică descrie modul în care structurile care definesc actele didactice se raportează între ele: competențe specifice, conținut, strategii didactice și strategii de evaluare. Acest design include, de asemenea, elaborarea de documente și instrumente de lucru pentru a ajuta profesorii/educatorii să desfășoare activități la clasă/grupă.

[43] Stoica, M. (2005), *Pedagogie și psihologie*, Craiova, Editura Gheorghe Alexandru, p.169.

[44] Cucoș, C. (1996), *Pedagogie*, Iași, Editura Polirom, p.108.

[45] Cucoș, C. (1996), *Pedagogie*, Iași, Editura Polirom, p.119.

R.M.Gagne si L.J.Briggs apud (Ezechil & Lăzărescu) consideră că pentru desfășurarea unei activități didactice[46] eficiente este necesar: să se precizeze cât mai clar rezultatele așteptate (obiectivele educaționale urmărite); să se stabilească ce conținuturi și ce capacități de învățare vor fi necesare pentru realizarea obiectivelor; să fie elaborate strategii didactice coerente cu ajutorul cărora vor fi realizate obiectivele stabilite; să se stabilească modalități de verificare a nivelului de realizare a obiectivelor, prin compararea rezultatelor așteptate cu cele obținute.

Proiectarea didactică[47] îndeplinește următoarele funcții: funcția de anticipare, funcția de orientare, funcția de organizare, funcția de dirijare, funcția de reglare și autoreglare, funcția de decizie și funcția de inovare.

Funcția de anticipare a etapelor care urmează a fi realizate se referă la prefigurarea unui set de operații pe care cadrul didactic trebuie să le aibă în vedere și care, într-un anumit punct, să se generalizeze, conferind un sens ascendent activităților desfășurate în grupă. În această etapă, cadrul didactic stabilește tema și conținutul, concepe și pregătește activitățile de învățare, alege modalitățile și metodele de realizare a acestora.

Funcția de orientare țintește atingerea obiectivelor propuse prin identificarea resurselor didactice, de timp și materiale pe care cadrul didactic le utilizează în proiectare și care dau sens și direcționează activitatea didactică. Funcția de orientare are rolul de a stimula și motiva învățarea, de a dezvolta competențele, aptitudinile, creativitatea, inteligența și gândirea critică a preșcolarilor.

Funcția de organizare cuprinde organizarea întregii activități educaționale prin amenajarea spațiului educațional (centrul tematic, ariile de stimulare, sala de grupă etc.), alegerea materialului didactic, stabilirea strategiilor de învățare, a metodelor de evaluare, în mod concret, face referire la modul în care cadrul didactic reușește să îmbine resursele didactice pentru a desfășura optim activitatea și pentru a eficientiza demersul didactic; proiectarea este fundamentul activității instructiv-educative.

Funcția de dirijare se referă la îndrumarea, orientarea demersului didactic în funcție de finalități, la modul cum alege educatoarea să se deruleze activitățile de învățare.

Funcția de reglare și autoreglare este funcția în care cadrul didactic stabilește un set de măsuri de ameliorare sau de eficientizare după caz, în urma evaluării sau prin feedback.

Funcția de decizie și funcția de inovare se referă la faptul că proiectarea legiferează întreaga activitate didactică și asigură și regenerează actul didactic, în situațiile în care acest lucru este necesar. Așadar, educatoarea optează pentru cele mai eficiente variante de acțiuni în funcție de etapele proiectării didactice, care pot fi: în timpul instruirii, în perioada de evaluare a rezultatelor, în

[46] Ezechil, L. & Lăzărescu P.M. (2006), *Laborator preșcolar. Ghid metodologic*, București, Editura V & Integral, p.168

[47] Vlăsceanu, L. (1988), *Curs de pedagogie*, coordonatori: Cerghit, Ioan; Vlăsceanu, Lazăr; București, p.984

elaborarea programelor, în alegerea metodelor de predare. Funcția de inovare presupune o activitate de creare și recreare permanentă care să optimizeze procesul didactic și să faciliteze inovarea în activitatea cadrului didactic.

Eficiența procesului instructiv educativ este maximă dacă proiectarea didactică respectă *principalele etape ale unei proiectări didactice*[48] *corecte și complete* așa cum au fost sintetizate de către I. Jinga si I. Negruț într-o lucrare care, din punctul de vedere al practicianului, prezintă o mare valoare aplicativă. Aceste etape sunt orientate pe întrebări specifice, respectiv:

- „Ce voi face?" (trebuie să precizez obiectivele educaționale urmărite);
- „Cu ce voi face?" (trebuie să analizez resursele educaționale disponibile);
- „Cum voi face?" (trebuie să elaborez strategiile didactice adecvate);
- „Cum voi ști dacă ceea ce am făcut este bine făcut?" (trebuie să evaluez eficiența activității didactice desfășurate).

Etapele[49] proiectării didactice se derulează eșalonat pe diferite intervale de timp. La nivelul învățământului preșcolar, proiectarea activităților didactice are în vedere respectarea următoarelor etape:

- ✓ lectura curriculumului pentru învățământul preșcolar din România;
- ✓ lectura planului de învățământ și a metodologiei de aplicare a planului de învățământ pentru copiii cu vârsta cuprinsă între 3 și 6 ani;
- ✓ elaborarea planificării calendaristice anuale;
- ✓ elaborarea planificării semestriale/pe module de învățare;
- ✓ elaborarea planificării săptămânale;
- ✓ elaborarea proiectelor de activitate didactică.

Primele două etape au rolul de a îndruma și pregăti proiectarea didactică, celelalte etape prezintă elementele de proiectare și elaborare a materialelor necesare organizării și desfășurării activităților pedagogice și educaționale din grădiniță.

2.2. Proiectarea activităților de învățare

Proiectarea activităților de învățare reprezintă o subcategorie particulară a proiectării didactice, care se axează pe moduri de derulare a activităților educaționale. La nivelul învățământului preșcolar, modul de organizare și desfășurare al activităților este unul specific,

[48] Jinga, I., Negruț, I. (1994), *Învățarea eficientă*, Iași, Editura Editis, p.168

[49] Albulescu, I. & Catalano, H. (2019), *Sinteze de pedagogia învățământului preșcolar*, București, Didactica Publishing House, p.242

având următoarele elemente: planificarea calendaristică, planificarea săptămânală, proiectarea tematică și proiectarea didactică de la grupă (proiectul didactic).

În elaborarea acestor activități, cadrele didactice trebuie să țină cont de particularitățile de vârstă și individuale ale preșcolarilor, de resursele temporale, de interesul copiilor pentru o temă specifică, de formarea unor aptitudini, deprinderi, abilități și a unor cunoștințe utile în dezvoltarea armonioasă necesară pregătirii pentru viață, de specificul cultural și etnic de proveniență al copiilor sosiți în mediul de învățare.

Pentru o proiectare eficientă a activităților de învățare, educatoarea trebuie să aibă în vedere anumite documente școlare oficiale, precum: Curriculum pentru Educație Timpurie 2019, Repere fundamentale în dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani, Scrisoarea Metodică, cât și consultarea unor ghiduri de bune practici. Idealul educațional al societății actuale este reprezentat de dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane, în formarea personalității autonome și creative.

Proiectarea constituie parte indispensabilă a activității cadrului didactic: aceasta îndeamnă la reflectarea asupra obiectivelor și concepțiilor sale, obligă gândurile și noțiunile a se regulariza într-un sistem logic, coordonează condițiile subiective și cele obiective necesare pentru eficiența activității instructiv-educative.

Proiectarea didactică necesită parcurgerea unor etape: stabilirea obiectivelor clare, a resurselor educaționale, identificarea metodelor și tehnicilor optime în vederea realizării obiectivelor, verificarea progresului, a realizărilor vizate în obiective, dar, în primul rând, este necesară cunoașterea copilului, înțelegerea funcționării individuale a acestuia.

Luând în considerare factorii anteriori, rămâne să ne rezumăm la patru segmente în proiectarea eficientă care va duce la tratarea holistică a întregului proces de învățare și anume:

1. **Segmentul de identificare a obiectivelor potrivite ce urmează a fi realizate în activitatea de învățare.**

Prin obiectiv educațional se înțelege proiectarea anticipată a rezultatelor învățării, a cărui scop definitoriu constă în influențarea conduitei individului. „Obiectivul educațional[50] este ipostaza cea mai „concretă" a finalităților și desemnează tipul de schimbări pe care procesul de învățământ sau cel din alt sistem educativ îl așteptă și/sau îl realizează. Se referă la achiziții de încorporat, redate în termeni de comportamente concrete, vizibile, măsurabile și exprimabile."

[50] Cucoș., C. (2006), *Pedagogie*, Iași, Editura Polirom, p. 191

[13] Barabási T., Birta-Székely N., Fóris-Ferenczi R., Gombos M., Stark-Nagy G., Szabó-Thalmeiner N., (2007), *Pedagógiai kézikönyv. Az oktatás pedagógiaelméleti alapjai*, Cluj-Napoca, Editura Ábel

La stabilirea obiectivului[51] trebuie să avem în vedere următorul model: formulăm obiectivul activității, proiectăm rezultatul așteptat. Conștientizarea obiectivelor face posibilă planificarea activității, organizarea acestuia și punerea în practică. Obiectivul deci are și o funcție de reglare în cazul în care nu avem rezultatele așteptate, analizăm detaliile activității, concluzionăm cauzele nereușitei.

Conform Curriculumului pentru educația timpurie[52] bazele capacității de a învăța pe tot parcursul vieții se formează în primii ani ai copilăriei. Punctul de pornire în planificare pentru cadrul didactic îl constituie domeniile de dezvoltare. Pornind de la acestea cadrul didactic alege dimensiunile de dezvoltare, la care adaptează formele de comportament pe care dorește să le prioritizeze. Operaționalizarea sarcinilor include atribuirea dimensiunilor de dezvoltare la domeniile de dezvoltare, divizarea formelor de comportament și elaborarea acestora pe nivele de formare, redactarea conținutului adecvat în formă operaționalizată, aplicarea și folosirea operațională a metodelor și mijloacelor și abia la sfârșit operaționalizarea sarcinilor realizabile.

Sarcinile operaționale[53] au două segmente: de formă și de conținut. Segmentul de formă stabilește sarcina de învățare pentru copil, cea de conținut poartă informația care urmează a fi însușită.

Potrivit lui Szabó-Thalmeiner[54], Bocoș-Jucan[55], Mogonea,[56] criteriile și așteptările generale de formulare a obiectivelor operaționale sunt:

- sarcina operațională se formulează pentru materialul ce urmează a fi predat;
- sarcina operațională necesită a fi formulată cu referire la performanța care urmează a fi atinsă de preșcolar, nu ne referim la activitatea cadrului didactic: exemplu-preșcolarul să denumească caracteristicile principale ale animalelor sălbatice (corect)/cadrul didactic să facă cunoscut caracteristicile principale ale animalelor sălbatice (incorect);

[52] Ministerul Educației Naționale, *(2019), Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București, p.14

[53] Pavelea, C. (2005), *Psihopedagogie aplicată în activităţile de practică pedagogică*, Craiova, Editura Gheorghe Alexandru

[54] Dr.Szabó Thalmainer N. (2001), *Tanulásmódszertan- Tanulmányi útmutató az óvó-tanítóképző szak I. évfolyma számára*

[55] Bocoș, M., Jucan, D. (2008), *Fundamentele pedagogiei. Teoria și metodologia Curriculumului. Repere și instrumente didactice pentru formarea profesorilor,* Pitești, Editura Paralela 45

[56] Mogonea, F. R. (2014), *Metodica activităţilor instructiv-educative în grădiniţa de copii*: *abordări teoretice actuale, în vederea pregătirii pentru examenele de definitivat şi de gradul II,* Piteşti, Editura Paralela 45

- sarcina trebuie formulată cu ajutorul unor verbe care exprimă acțiuni concrete ușor de observat și verificat în comportamentul copiilor. Se recomandă a fi evitate formulările schematice și unilaterale ca: preșcolarul să știe, să cunoască.

Este necesar să proiectăm mijloacele, metodele și instrumentele variate a căii care duce la rezultat și să delimităm sistemul de strategii care ne vor călăuzi la rezultat. Schimbările de comportament ale preșcolarului necesită a fi formulate concret, în vederea evaluării permanente. În literatura de specialitate întâlnim o serie de verbe care pot fi aplicate pentru formularea obiectivelor operaționale. Astfel găsim verbe pentru sfera psihomotrică (de exemplu: să observe, să recunoască, să compare, să dorească, să încerce, să aplice, să răspundă, să execute corect fără efort, etc.). Verbe de acțiune care pot fi aplicate pentru formularea obiectivelor operaționale în sfera cognitivă sunt de exemplu: să-și aducă aminte de..., să recunoască, să evoce, să stabilească, să transforme, să facă diferența între, să concludă, să folosească expresii proprii, să reformuleze, să grupeze, să facă abstracție, să planifice, să stabilească reguli, să decidă, etc. Printre verbele care pot fi utilizate cu scopul formulării obiectivelor operaționale în sfera afectivă se numeră: să facă diferența, să distingă, să separe, să aleagă, să se acomodeze, să discute, să aplice, să ajute, să-și corecteze performanța, să nege, să apere, să încurajeze, să justifice, să formuleze, să reinterpreteze, să completeze, să evite, să controleze. Prin operaționalizarea sarcinilor cât mai clare ajungem la atingerea obiectivelor propuse.

2. **Stabilirea resurselor educaționale și a mijloacelor necesare în vederea realizării obiectivelor formulate.**

Stabilirea resurselor educaționale și a mijloacelor în vederea realizării obiectivelor formulate se referă la conturarea conținuturilor învățării, a resurselor umane și materiale, cât și a timpului disponibil de activitate. La stabilirea conținuturilor de asemenea trebuie să luăm în considerare faptul că preșcolarul de altă etnie nu intră în contact cu limba română, ca limbă nematernă numai la activitățile pe domenii experiențiale din domeniul limbă și comunicare, ci și la celelalte activități care se desfășoară pe parcursul zilei în grădiniță. Accentul se pune pe procesul prin care ajunge de la preasculare-ascultare la producere și în ce măsură evoluează producerea vorbirii de la nivelul de bază (pre A1 la A1 și mai departe).

Potrivit Curriculumui pentru educația timpurie[57] din 2019, conținutul temelor anuale de studiu se conturează în jurul a șase teme integrate după cum urmează:

CINE SUNT/SUNTEM?

[57] Ministerul Educației Naționale, *(2019), Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București, p.26-27

Descrierea temei: O explorare a naturii umane, a convingerilor şi valorilor personale, a corpului uman, a stării de sănătate proprii şi a familiei, a grupului de prieteni, a comunităţii de apartenenţă, a culturilor cu care venim în contact, a drepturilor şi a responsabilităţilor proprii, a ceea ce înseamnă să fii om.

- Cine sunt eu? (numele, denumirea părților corpului, caracteristici fizice, morale, etc.)
- Sistemul senzorial (Ce văd? Ce aud?, mirosul, simțul tactil, gustul)
- Eu și tu (diferențe de limbă, rasă, de religie, de cultură; prietenie, acceptare, relații interpersonale)
- Ce doresc să devin? (ocupațiile, meseriile: medicul, polițistul, pompierii, poștașul, etc.)
- Știu, doresc să știu, să cunosc, sunt capabil de…(mâncatul, îmbrăcatul, respectarea curățeniei în grupă, autoservirea, îngrijirea plantelor, etc.)
- Să sărbătorim împreună! (Ziua Națională, Ziua Copilului, zilele de naștere, etc.)
- Obiceiurile (Ziua Sfântului Martin, Moș Nicolae, colindatul, umblatul cu sorcova, etc.)

CÂND/CUM ŞI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?

Descrierea temei: O explorare a lumii fizice şi materiale, a universului apropiat sau îndepărtat, a relaţiei cauză-efect, a fenomenelor naturale şi a celor produse de om, a anotimpurilor, a domeniului ştiinţei şi tehnologiei.

- Anotimpurile (fenomene ale naturii, vremea, plante, animale, păsări, gâze, obiceiurile animalelor în funcție de anotimp, lucrări, sporturi, recolte, alte activități specifice).
- Zile cu semnificație importantă (Ziua Mondială a Animalelor, Ziua Recoltei, Ziua Națională, Sfântul Nicolae, Crăciunul, Carnavalul, Ziua Mondială a Apei, Ziua Pământului, Ziua Mamei, Paștele, Ziua Mondială a Păsărilor și Arborilor, Rusaliile, Ziua Copilului, etc.).
- Astre, planete (planete, astre, călătoria în spațiu).
- Lumină și umbră (surse naturale și artificiale de lumină).
- Ocrotirea naturii, a animalelor și plantelor (mici ecologiști, grădinița din pădure, adunarea și reciclarea deșeurilor)
- Stil de viață sănătos (alimentație sănătoasă, efectul nociv al unor alimente, mâncăruri pentru organism)
- Cine ce lucrează? (meserii, unelte, instrumente, produse)
- Unde și cu ce călătorim? (mijloace de transport și combustilbili)
- Din ce se confecționează și la ce o/îl folosim? (transformarea diferitelor materiale, procese tehnologice)
- Experimente (circulația apei, formele apei, caracteristicile acesteia; plantarea semințelor pentru răsaduri, plutire, scufundare, cădere).

CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?

Descrierea temei: O explorare a felurilor în care ne descoperim şi ne exprimăm ideile, sentimentele, convingerile şi valorile, atât în relaţiile interpersonale, cât şi prin limbaj şi prin arte. O incursiune în lumea patrimoniului cultural naţional şi universal.

- E bine împreună! Cum mi-am petrecut vacanța? (întâlnire după vacanță, povestirea amintirilor, etc.).
- Se apropie vacanța! (pregătire pentru vacanță, planuri, dorințe).
- Cerc, cerc, cerc vioi! (jocuri cu text și cântec, bucuria jocului comun).
- Ce frumoasă este grădinița noastră! (prezentare, sentimentul de a fi mândru de grădiniță).
- A fost odată ca niciodată...(audiție, povestire, joc cu elemente de dramă, teatru de păpuși, reprezentări).
- Dacă aș fi o zână aș...(jocuri cu elemente de dramă).
- Așa sunt eu...(pregătirea cărții de identitate, harta caracteristicilor, etc.).
- Prieteni, prieteni, un, doi, trei...(cine sunt eu? cine ești tu? relații de prietenie).
- Eu și familia mea (relațiile familiale, serbare de Ziua Mamei, la bunici, etc.).
- Ne pregătim de sărbătoare! (Moș Nicolae, Crăciunul).
- Fulgușor de nea (pregătirea unui om de zăpadă, bulgăreală, la săniuș).
- Să îngrijim plantele, păsările!
- Carnavalul (obiceiuri, confecționare de măști, bal mascat).
- Orașul nostru (monumente, clădiri, orașul/satul natal și împrejurimile acestuia, iubirea manifestată pentru plaiurile natale).
- Spune, ce simți! (religia mea, vizită la biserică, etc.).
- Peste tot în lume trăiesc copii (audiție, confecționare de albume, film educativ).

CUM ESTE/A FOST ŞI VA FI AICI PE PĂMÂNT?

Descrierea temei: O explorare a evoluţiei vieţii pe Pământ, cu identificarea factorilor care întreţin viaţa, a problemelor lumii contemporane (poluarea, încălzirea globală, etc.). O explorare a orientării noastre în spaţiu şi timp, a istoriilor noastre personale, a istoriei şi geografiei din perspectivă locală şi globală, a căminelor şi a călătoriilor noastre, a descoperirilor, a contribuţiei oamenilor şi civilizaţiilor la evoluţia noastră în timp şi spaţiu.

- Sistemul solar (Călătorie în spațiu, Soarele, Luna, stele, constelații, planete).
- Creaturi străvechi (dinozauri).
- De la primii oameni până în zilele noastre (Copacul familiei, Jocul cetății, Așa suntem noi).
- Să avem grijă de Pământ! (Ziua Mondială a Apei, Ziua Pământului, Poluarea, Viața de pe planetă în pericol!, Specii pe cale de dispariție, Arca lui Noe, etc.).

- Anotimpuri și obiceiuri populare (sărbătorile și obiceiurile legate de acestea).
- De la colibe până la zgârie- nori (cămine de azi și de odinioară- case, clădiri).
- Micii exploratori (de la copac la hârtie, de la nisip la sticlă).
- Aici locuiesc…(forme de relief, evenimentele culturale, istorice ale regiunii natale, moștenirea obiectivă, intelectuală).
- Suntem români! (poezii populare, cântece, dansuri populare, portul popular, etc.).
- Împreună în Europa (popoare europene și caracteristicile lor specifice).

CINE ŞI CUM PLANIFICĂ/ORGANIZEAZĂ O ACTIVITATE?

Descrierea temei: O explorare a modalităţilor în care comunitatea/individul îşi planifică şi îşi organizează activităţile, precum şi a caracteristicilor produselor activității/muncii şi, implicit, a modalităţilor prin care acestea sunt realizate. O incursiune în lumea sistemelor şi a comunităţilor umane, a specificului activităților umane şi a profesiilor/ocupațiilor, a rolului capacităţilor antreprenoriale.

- Sala noastră de grupă (reguli, jucării, colțuri de joacă, pavazare conform anotimpurilor, zilelor însemnate, catalogul grupei: semne, zile de naștere).
- La piață. În grădina noastră (sădire, plantare, strângerea recoltei, conservare).
- Păpădie, păpădie...(grădinița din pădure, excursii în natură, la grădina zoologică).
- Lumină, lumină dragă...(lampioane, lampioane din dovleac, lumânări, advent).
- Am plecat la târg, frumos (târg, organizarea de expoziții).
- Să planificăm, să construim! (igloo, yurt, cort, casă- planuri de construcție).
- Să ne ocrotim preferatele! (adăposturi pentru păsări, hrănirea păsărilor iarna, îngrijirea plantelor interioare, a animalelor de companie).
- Să adoptăm un râu (pârâu), un copac (organizarea activităților de ocrotire a mediului).
- Sunt de folos, sunt muncitor...(meserii de odinioară).

CE ŞI CUM VREAU SĂ FIU?

Descrierea temei: O explorare a drepturilor şi a responsabilităţilor, a gândurilor şi năzuinţelor noastre de dezvoltare personală și profesională. O incursiune în universul jocului, învățării și al muncii, al naturii şi al valorilor personale și sociale ale acestora. O incursiune în lumea profesiilor, a activităţii umane în genere, în vederea descoperirii aptitudinilor şi abilităţilor proprii, a propriei valori şi a încurajării stimei de sine.

- Sunt mic, dar harnic! (sarcini în sala de grupă și în familie).
- Și eu am drepturi și obligații! (respectarea reguluilor, normelor de comportament).

- Sunt sârguincios! (valorificarea, respectarea muncii, cunoașterea meseriilor, reguli de prevenire a accidentelor).
- Vreau să devin un profesionist…(întărirea capacităților și abilităților individuale, conștientizarea și consolidarea valorilor).
- Ce ar fi, dacă nu ar exista? (importanța ocupațiilor: medic, brutar, hornar, etc.).
- Ce ar fi, dacă aș putea să devin…? (coordonarea dorințelor și a capacităților).

3. Identificarea metodelor și tehnicilor optime de predare- învățare

Acest segment se referă la alegerea tehnicilor și metodelor eficiente care au în centru necesitățile copilului, precum și stabilirea formelor potrivite de organizare a învățării (individual, pe grupe, frontal) și îmbinarea acestora în vederea realizării unui proces de învățare focalizat pe copil.

Despre metodele de învățare[58] putem afirma că acestea pot fi aplicate și la grădiniță, cu condiția să le nuanțăm sub formă de joc și să le adaptăm particularităților de vârstă și principiilor de bază ale educației preșcolare de-a lungul procesului de predare-învățare. De preferabil este ca metodele și instrumentele de activizare să beneficieze de prioritate, precum și cele care se bazează pe demonstrație.

Conform sistemului stabilit de Papp Eszter și Makár Éva[59] bazat pe sursa acumulării cunoștințelor, metodele procesului de predare-învățare din învățământul preșcolar pot fi împărțite în trei categorii:

- Metode care implică acțiunea: jocul didactic, activitate desfășurată cu fișe de lucru, activități practice, experimente simple.
- Metode care implică contemplarea și cunoașterea prin reprezentări imagistice: ilustrația, demonstrația, observări individuale.
- Metode care implică cunoașterea verbală: povestirea, explicația, conversația

1. **Metodele care implică acțiunea: jocul didactic, activitate desfășurată cu fișe de lucru, activități practice, experimente simple.**

[58] Barabási T. (2011), *Óvodakezdéstől iskolába lépésig*, Cluj-Napoca, Communitas

[59] Papp E.- Makár É. (1995), *Süss fel, Nap! Módszertani kézikönyv pedagógusoknak és szülőknek. Irodalmi szöveggyűjtemény,* Szatmárnémeti

Jocul didactic este jocul pus în dispoziția unei sarcini de predare. Importanța acestuia constă în faptul că oferă modalitate de cunoaștere, de exersare a vorbirii și a operațiilor de gândire în funcție de necesitățile copilului. Regulile sunt parte indispensabilă a jocului didactic, respectarea acestora este esențială nu numai din perspectivă educațională, dar și din perspectiva educației morale, civice.

Activitățile în care se folosesc fișele de lucru, activizează în același timp fiecare copil, îl obișnuiește cu munca individuală, îi dezvoltă cunoștințe, capacități și aptitudini. Prin aplicarea acestei metode, copilul, care se manifestă mai greu verbal, la fel beneficiază de senzația de succes, iar cadrul didactic poate primi un feedback despre evoluția fiecărui copil în parte.

Activitățile practice și experimentele simple oferă acumularea de noi cunoștințe și de asemenea aplicarea acestora în situații noi, copiii pot descoperi schimbări, și raporturi cauză - efect. Metoda oferă prilej copiilor de a reține mai durabil cele învățate. Activitățile practice pun de asemenea, bazele unor elemente de structură de caracter cum ar fi: răbdarea, punctualitatea, stăruirea.

2. **Metode care implică contemplarea și cunoașterea prin reprezentări imagistice: ilustrația, demonstrația, observări individuale.**

Demonstrația este o metodă des aplicată în activitățile de la grădiniță, fiind în concordanță cu particularitățile de vârstă ale copiilor. Este necesar să avem în vedere faptul că demonstrația în sine, privirea, contemplarea spontană nu sunt de ajuns pentru înțelegere. Dezvoltarea capacității de observație, a conștiinței, a percepției nu se poate realiza fără o activitate conștientă și planificată.

În cadrul metodei observării copiii sunt cei care acumulează experiențe individual, pe baza criteriilor date. Aceasta se poate realiza de-al lungul unor plimbări, excursii, îngrijirea colțului viu din sala de grupă, etc. Pe parcursul acestor observări se formează capacitatea de a vedea lucrurile în dezvoltare, în schimbare. Astfel, vor ajunge să descopere relații de cauză-efect, care îi vor conduce la o viziune holistică asupra lumii.

3. **Metode care implică cunoașterea verbală: povestirea, explicația, conversația**

Povestirea este aplicată de obicei când cadrul didactic dorește să ofere copiilor cunoștințe despre care nu au experiențe. Metoda în sine înseamnă predarea plină de sentimente și prezentarea colorată a unor obiecte, persoane, fenomene, evenimente. Metoda este eficientă din perspectiva educației morale, a dezvoltării empatiei, a toleranței, copiii se bucură, plâng, împreună cu personajele, își fac griji pentru acestea, etc. Se dezvoltă, de asemenea, vocabularul preșcolarilor, aceștia primesc un model de comunicare de la cadrul didactic, iar, dacă le oferim prilejuri pentru descoperirea impresiilor proprii, și povestirea copiilor va deveni din ce în ce mai colorată și vie.

Explicația este o metodă eficientă dacă este formulată clar, concis și în termeni accesibili preșcolarilor. Această metodă trebuie legată de metoda conversației ori de câte ori este posibil acest lucru.

Metoda conversației îndeamnă copilul la tragerea concluziilor, stabilirea corelațiilor pe baza întrebărilor-răspunsurilor reciproce, desigur, sub îndrumarea educatoarei. Este deci benefică îmbinarea metodei clasice de conversație cu problematizarea, pentru ca preșcolarul să devină exploratorul activ al cunoștințelor. Este o metodă remarcabilă pentru activizarea rațiunii, deoarece ajută la identificarea esențialului și izolarea neesențialului.

Metoda conversației poate fi aplicată eficient, dacă: copiii au cunoștințe anterioare despre tema abordată; educatoarea cunoaște obiectivele, funcțiile întrebărilor pe care le adresează și conform acestora formulează întrebări bine gândite, conștiente; întrebările educatoarei sunt corecte și variate; întrebările adresate întregului colectiv stimulează gândirea fiecărui copil și educatoarea așteaptă și răspunsurile copiilor care au nevoie de mai mult timp de gândire; stimulează dorința copiilor de a adresa întrebări. Conversațiile organizate corect stimulează copiii la reflexie și îi învață să-și expună gândurile, dar vor învăța, de asemenea, când este nevoie să aștepte în liniște momentul potrivit. Acest factor este esențial pentru o atitudine răbdătoare și politicoasă.

Metoda proiectelor este, de asemenea, o posibilitate, dar în același timp și o provocare a educației preșcolare. Această metodă oferă posibilitatea realizării eficiente a învățării integrate, a abordării comune a domeniilor experiențiale.

Verificarea progresului, a realizărilor vizate în obiective

Al patrulea segment din cadrul proiectării se referă la elaborarea unui sistem de evaluare, care apreciază progresul copilului. Metodele și tehnicile de evaluare trebuie alese în așa fel, încât să corespundă cu deprinderile ce urmează a fi formate, obiectivele țintite și particularitățile de vârstă. Din perspectiva funcției evaluării[60] și a timpului la care aceasta se desfășoară în ordinea cronologică a procesului, aceasta poate fi:

- diagnostică - obiectivul acesteia este stabilirea nivelului la care se află copiii - condiția pedagogică a învățării;
- formativă - evaluare constantă - condiția psihologică a învățării;
- sumativă - evaluare sumativă- cerință socială.

Metodele cel mai des aplicate în procesul de evaluare a copilului preșcolar pot fi:

1. Metode tradiționale: evaluare/apreciere verbală, evaluare scrisă, probe practice;

[60] Demeter K. (n.d.), *Az iskolai tanulás értékelési rendszerének fejlesztése. In. Balogh L., Tóth L.(szerk.). Fejezetek a pedagógiai pszichológia köréből,* Debrecen, Editura Kossuth, p.20-33

2. Metode alternative: observarea regulată, sistematică a copiilor, metoda-proiectelor, portofoliu.

2.2.1. Planificarea calendaristică

2.2.1.1. Planificarea anuală și stabilirea proiectelor tematice

Planificarea anuală este o proiectare eșalonată care reprezintă perspectiva întregului proces de predare-învățare a disciplinelor/activităților instructiv-educative și asigură corelarea optimă dintre planul-cadru și programa școlară. Aceasta se materializează prin planificarea proiectelor tematice și săptămânale pentru cele șase teme anuale de studiu și a conținuturilor acestora.

Stabilirea nivelului de dezvoltare cognitivă, fizică și emoțională a preșcolarilor este punctul de pornire al planificării anuale. În acest sens, educatoarea proiectează și aplică evaluarea inițială în primele două săptămâni de școală pentru fiecare domeniu de activitate. Evaluarea inițială se face prin raportare la finalitățile educaționale din anul școlar anterior prin desfășurarea unor activități, jocuri, fișe de lucru, observarea copiilor și/sau a produsului activității. Cunoașterea nivelul de pregătire a preșcolarilor este o condiție hotărâtoare pentru atingerea finalităților educaționale. Eficiența evaluării inițiale constă în elaborarea criteriilor de verificare, măsurare și apreciere a stadiului de pregătire a preșcolarilor. În urma analizei datelor obținute cadrul didactic stabilește modul de predare al conținutului programei, planifică și adoptă, dacă este cazul, un program de recuperare și sprijin pentru copiii care întâmpină dificultăți.

Proiectarea activității metodice are un rol important în cunoașterea și aplicarea metodicii predării-învățării unei discipline, contribuie la perfecționarea activității didactice prin schimbul de informații și exemple de bună practică în cadrul comisiilor pentru curriculum, cercurilor pedagogice ale cadrelor didactice. Pentru educatoarele care au la grupă preșcolari a căror limbă maternă este alta decât limba română, schimbul de experiență cu alte cadre didactice aflate în aceiași situație este mai mult decât necesar. Studiul individual, elaborarea și confecționarea materialului didactic pentru activitățile specifice copiilor cu altă limbă maternă decât cea română este complementar activității metodice a cadrelor didactice care nu sunt în această situație. Din activitatea metodică a educatoarei fac parte următoarele activități:

- Activități de mentorat;
- Amenajare spațiu educațional;
- Activitatea în diferite comisii: permanente la nivel de instituție (Comisia pentru curriculum CEAC, Comisia de securitate și sănătate în muncă și pentru situații de urgență, Comisia pentru controlul managerial intern etc.), alte comisii cu caracter temporar și ocazional,

participare la cercurile pedagogice;

- Concepere fișe de lucru pentru activități didactice;
- Confecționare material didactic;
- Consemnare observații asupra copiilor în Caietul de observații;
- Consemnări în Fișa de apreciere a progresului individual al copilului;
- Consiliere parentală;
- Interasistențe;
- Organizarea portofoliilor copiilor;
- Organizarea portofoliului educatoarei;
- Organizarea unor expoziții cu lucrări ale copiilor;
- Participare la sesiuni de formare, cursuri de formare, conferințe, simpozioane;
- Pregătire/organizare activități voluntariat;
- Pregătirea consultațiilor cu părinții;
- Proiectare/realizare activități extrașcolare/extracurriculare;
- Proiectare/realizare/evaluare activități din cadrul proiectelor educaționale;
- Proiectare/realizare/evaluare activități în parteneriat cu alți factori educaționali/alte instituții, ONG-uri;
- Proiectare/realizare/evaluare activități în parteneriat cu familia;
- Proiectarea curriculară/Întocmire proiecte didactice/schițe de activitate/Pregătirea activităților zilnice;
- Studiu individual.

Graficul activității metodice se întocmește săptămânal, dar se regăsește în caietul educatoarei ca parte componentă a planificării anuale, un model orientativ este prezentat în tabelul 1.

Tabel.1. Model planificare activitate metodică

ZIUA	INTERVAL ORAR	ACTIVITATEA METODICĂ	SEMNĂTURA
LUNI 19.09.2022	13 - 16	Pregătirea materialului didactic pentru activități. Studiul individual „Curriculum pentru educație timpurie”.	
MARȚI 20.09.2022	13 - 16	Proiectarea activităților extrașcolare. .	
MIERCURI 21.09.2022	13 – 16	Discutarea unor comportamente ale copiilor și a soluțiilor propuse pentru remedierea acestora	
JOI 22.09.2022	13 -15	Activitate metodică la nivelul unității. Consfătuiri la nivel de Cerc Pedagogic , educație timpurie cu titlul	

		„ JOC, RESPECT ȘI BUCURIE”. *(1 oră este dedicată pentru consilierea părinților)	
VINERI 23.09.2022	13 - 16	Proiectarea activităților pentru săptămâna următoare și completarea în condica de evidență a cadrelor didactice din educația timpurie.	
		CONSILIEREA PĂRINȚILOR	
JOI 22.09.2022	15 - 16	„Ce învață copiii la grădiniță?”; Evaluarea inițială –prezentare dosar personal;	

Consilierea părinților este parte integrantă a planificării anuale și are rolul de a motiva părinții să se implice activ în educația preșcolarului în general, dar în mod special în a ajuta copiii care nu cunosc limba română. Consilierea părinților previne apariția problemelor legate de comunicare, facilitează integrarea acestor copii în colectivitate și accelerează procesul învățării limbii române prin continuarea unor activități, jocuri, comportamente și în cadrul familiei.

Planificarea anuală presupune o vedere de ansamblu a parcurgerii programei școlare, activităților opționale, proiectelor educative și extracurriculare. Planificarea activității metodice și consilierea părinților trebuie avute în vedere atunci când se elaborează planificarea anuală (vezi Figura 1).

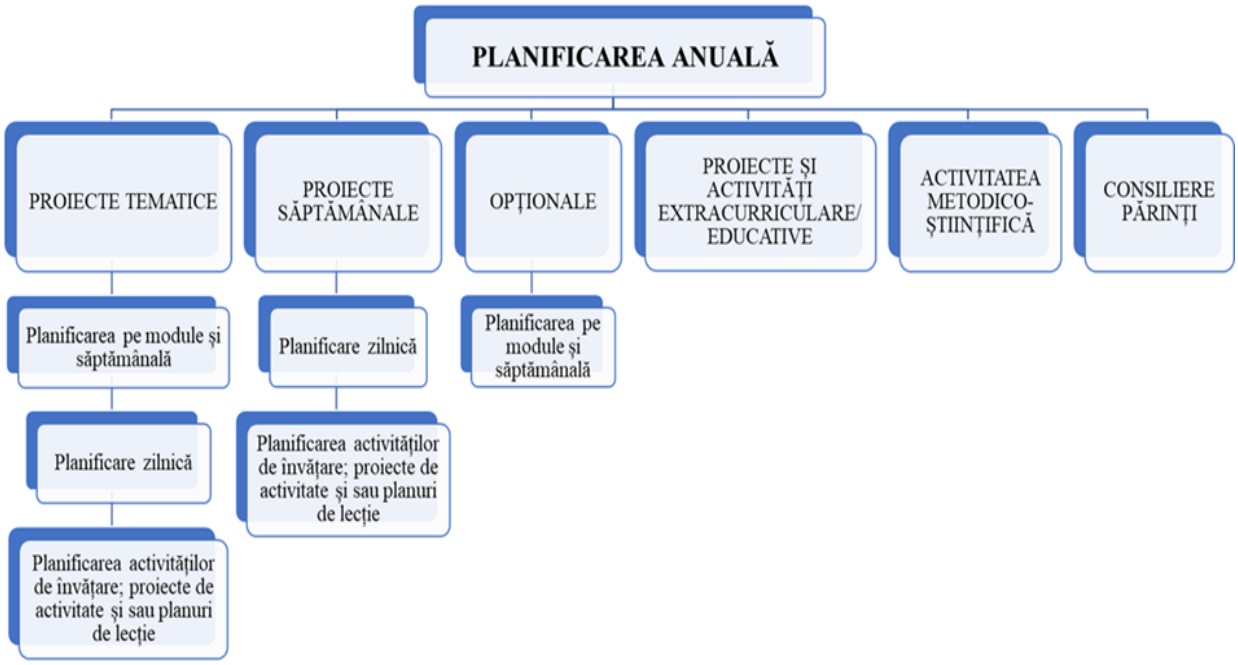

Fig. 1. Structura planificării anuale

Planificarea anuală pentru parcurgerea programei școlare se elaborează pe baza structurii anului școlar, pe nivel de vârstă și trebuie avute în vedere următoarele elemente:

- Temele anuale de studiu: Cine sunt/suntem?, Când, cum și de ce se întâmplă?, Cum este, a fost

și va fi aici pe pământ?, Cine și cum planifică/organizează o activitate?, Cum exprimăm ceea ce simțim?, Ce și cum vreau să fiu?. Succesiunea acestor teme poate fi planificată în orice interval din anul școlar pentru o temă sau alta.

- Finalitățile educației[61] timpurii: dezvoltarea fizică, sănătate și igienă personală; dezvoltarea socio-emoțională; dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii; dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii; capacități și atitudini în învățare.
- Particularitățile de vârstă și nivelul de dezvoltare al copiilor. Din acest punct de vedere, temele anuale de studiu pot varia ca număr. Pentru nivelul antepreșcolar cât și pentru nivelul 3-5 ani pot fi planificate cel puțin 2 teme anuale de studiu, pentru nivelul preșcolar, în funcție de nivelul, grupei cel puțin 4 teme iar pentru nivelul de 5-6 ani se recomandă planificarea tuturor temelor anuale de studiu.
- Cunoștințele anterioare ale copiilor reprezintă un aspect important pentru planificarea anuală, se stabilește în urma evaluării inițiale și pe baza fișei progresului școlar al copiilor care au frecventat grădinița.
- Interesele pe care le manifestă majoritatea copiilor. Planificarea anuală este orientativă și poate fi adaptată pe parcursul anului școlar în funcție de oportunitățile, nevoile și interesele identificate la un moment dat.
- Resursele materiale sunt diferite, pot varia de la o unitate de învățământ la alta, așadar acest aspect trebuie luat în considerare pentru o planificare anuală eficientă.

Temele[62] anuale de studiu sunt parte a proiectării didactice globale, prevăzute și descrise în Curriculum pentru Educația Timpurie.

Planificarea anuală trebuie să conțină intervalul de timp (săptămâna), tema anuală de studiu, proiectul tematic cu subtemele acestuia, tema săptămânală. Planificarea anuală este orientativă, temele pot fi schimbate sau restructurate în funcție de necesități și/sau de oportunități. Un model orientativ este prezentat în tabelul 2.

Fig. 2. Planificarea anuală – model orientativ

NR. CRT.	DATA	TEMA ANUALĂ DE STUDIU	PROIECT TEMATIC	SUBTEMA	TEMA SĂPTĂMÂNALĂ INDEPENDENTĂ (TSI)
1.	**05.09 – 09.09**	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?			DOR DE GRĂDINIȚĂ

[61] Ministerul Educației Naționale, *(2019), Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București p.3

[62] Ministerul Educației Naționale, *(2019), Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București, p.26-27

2.	**12.09 – 16.09**	CINE SUNT/SUNTEM?	EU ȘI LUMEA MEA	ACESTA/ACEAST A SUNT EU!	
3.	**19.09 – 23.09**	CINE SUNT, SUNTEM?	EU ȘI LUMEA MEA	EU ȘI CORPUL MEU	
4.	**26.09 – 30.09**	CINE SUNT/SUNTEM?	EU ȘI LUMEA MEA	ACASĂ	
5.	**03.10 – 07.10**	CINE SUNT/SUNTEM?	EU ȘI LUMEA MEA	AMICI, PRIETENI, COLEGI	
6.	**10.10 – 14.10**	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	CLUBUL CURIOȘILOR	TOAMNĂ BOGATĂ	
7.	**17.10 – 21.10**	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	CLUBUL CURIOȘILOR	PE CĂRĂRILE TOAMNEI	
	22.10 - 30.10.	**V A C A N Ț Ă D E T O A M N Ă**			
8.	**31.10 – 04.11**	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?			FENOMENE METEO
9.	**07.11 – 11.11**	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	ASTĂZI, DESPRE IERI ȘI MÂINE	TIMPUL, PRIETENUL NOSTRU	
10.	**14.11 – 18.11**	CUM ESTE, A FOST ȘI VA FI AICI, PE PĂMÂNT?	ASTĂZI, DESPRE IERI ȘI MÂINE	AU FOST ȘI NU MAI SUNT	
11.	**21.11 – 25.11**	CUM ESTE, A FOST ȘI VA FI AICI, PE PĂMÂNT?	ASTĂZI, DESPRE IERI ȘI MÂINE	CUM VA FI MÂINE?	
12.	**28.11 – 02.12**	CINE SUNT/SUNTEM?			ROMÂNIA, ȚARĂ EUROPEANĂ
13.	**05.12 – 09.12**	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?	MAGIA SĂRBĂTORILOR DE IARNĂ	DĂRUIND, VEI DOBÂNDI	
14.	**12.12 – 16.12**	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?	MAGIA SĂRBĂTORILOR DE IARNĂ	COLINDE, COLINDE	
15.	**19.12 – 22.12**	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?	MAGIA SĂRBĂTORILOR DE IARNĂ	MOȘ CRĂCIUN E UN OM BUN	
	23.12. - 08.01	**V A C A N Ț Ă D E I A R N Ă**			
16.	**09.01 – 13.01**	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	CLUBUL CURIOȘILOR	ATÂT DE GEROASĂ, ATÂT DE FRUMOASĂ	
17.	**16.01 – 20.01**	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	VIEȚUITOARELE PĂMÂNTULUI	ANIMALE DOMESTICE	
18.	**23.01 – 27.01**	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	VIEȚUITOARELE PĂMÂNTULUI	ANIMALE SĂLBATICE	
19.	**30.01 – 03.02**	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	VIEȚUITOARELE PĂMÂNTULUI	LA POLI	
20.	**06.02 – 10.02**	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	VIEȚUITOARELE PĂMÂNTULUI	ÎN APĂ	
21.	**13.02 – 17.02**	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?			ATENȚIE LA NEATENȚIE!
	20-26.02.2023	**V A C A N Ț Ă D E S C H I**			
22.	**27.02 – 03.03**	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?			GHIOCEI ȘI MĂRȚIȘOARE
23.	**06.03 – 10.03**	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?			DRAGĂ MAMĂ
24.	**13.03 – 17.03**	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?			CARTEA, PRIETENA NOASTRĂ
25.	**20.03 – 24.03**	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?			SPUNEM POVEȘTI
26.	**27.03 – 31.03**	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	CLUBUL CURIOȘILOR	PRIMĂVARA	
27.	**03.04 – 06.04**	**Ș C O A L A A L T F E L**			

	07.04 - 18.04.	**V A C A N Ț Ă D E P R I M Ă V A R Ă**			
28.	**19.04 – 21.04**	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?	SĂ NE CUNOAȘTEM ȚARA!	PE MALURILE DUNĂRII	
29.	**24.04 – 28.04**	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?			LUMINĂ DIN LUMINĂ
30.	**02.05 – 05.05**	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?			INSECTE ȘI GÂZE
31.	**08.05 – 12.05**	CINE ȘI CUM PLANIFICĂ/ORGANIZEAZĂ O ACTIVITATE?			CUM SE FACE?
32.	**15.05 – 19.05**	CE ȘI CUM VREAU SĂ FIU?			ÎMI ALEG O MESERIE
33.	**22.05 – 26.05**	**S Ă P T Ă M Â N A V E R D E**			
34.	**29.05 – 02.06**	CU CE ȘI CUM EXPRIMĂM CEEA CE SIMȚIM?			ZÂMBETE DE COPII
35.	**05.06 – 09.06**	CE ȘI CUM VREAU SĂ FIU?			VOI FI ȘCOLAR
36.	**12.06 – 16.06**	CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?			LA REVEDERE, GRĂDINIȚĂ!

Planificarea proiectelor tematice (cu aspecte specifice grupei de preșcolari care au ca limbă maternă altă limbă decât limba română).

În terminologia ştiinţifică, termenul „limbaj” desemnează capacitatea de a învăţa şi de a folosi unul sau mai multe sisteme de semne verbale pentru a comunica cu semenii tăi, de a-ți reprezenta lumea. În concepţia lui Jacques Piaget (1946) fiinţa umană este înzestrată cu puternice capacităţi funcţionale ce fac posibilă emergenţa unei funcţii simbolice generale, din care limbajul nu ar fi decât un aspect.

Limbajul reprezintă funcţia utilizată cel mai frecvent de către copii în activitatea de comunicare, activitate prin intermediul căreia ei schimbă în mod continuu informaţii cu privire la mediul extern.

Orice manifestare a limbajului adresată copilului de către educatoare apare cu scopul de influenţare, scopul de a-i schimba gândirea, de a-i îmbogăţi orizontul intelectual, de a-i dirija comportamentul spre o anumită direcţie.

Necesitatea nesatisfăcută de a spune ceva, de a vorbi întru-un anturaj social necunoscut provoacă apariţia sentimentului de incomoditate. În situaţia când copilul rămâne singur cu gândurile sale, limbajul se manifestă ca şi dialog interior, deseori însoțit de sentimentul de frustrare, ceea ce se observă deseori în grupele cu preșcolari proveniți din altă etnie.

Educatoarea are nevoie de activități/acțiuni/teme ce reduc acest handicap de adaptare socială. În cele ce urmează, sugerăm astfel de adaptări curriculare cu scopul de a particulariza activitățile din grădinița cu preșcolari vorbitori de altă limbă maternă decât limba română, personalizând aceste activități încă din etapa proiectării didactice.

- **PROIECTUL TEMATIC - „*EU ȘI LUMEA*”**

- Temele săptămânii: *„Familia”, „Localitatea mea”, „Corpul meu”, „Mâncăm sănătos!”*

În cadrul activității „Familia mea”, într-un moment ales de educatoare, în grupa de preșcolari poate participa un membru al familiei (părinte, frate mai mare), vorbitor de limba română, care are rolul de facilitator în transmiterea mesajului.

În funcție de nivelul de vârstă al copiilor din grupa de grădiniță, acesta poate exersa diverse roluri:

- ***povestitor***: redă, cu ajutorul imaginilor (în limba maternă) conținutul unei povești citite de educatoare;
- „citește” imagini care redau activități desfășurate în familie;
- explică în limba maternă regulile unui joc; explică sarcinile de lucru;
- folosește formulele de prezentare;
- numește lucruri, persoane din mediul apropiat preșcolarului;
- verbalizează, arată, mimează emoțiile pe care le poate simți copilul.

Participarea familiei în acest parteneriat, mai ales la debutul activității copilului în grădiniță, va facilita adaptarea rapidă și crearea unei senzații de mediu familial și familiar.

La Centrul Bibliotecă pot exista povești cu elemente culturale prelelucrate din comunitatea etnicilor sau cu personaje pozitive din etnia minoritară, materiale scrise bilingv în română şi limba maternă iustraţii care să refelecte aspecte familiare copiilor etnici.

- **PROIECTUL TEMATIC- „*POVESTEA TOAMNEI”***

- Temele săptămânii:*„Cum arată toamna?”, „Fructele toamnei”, „Legumele toamnei”, „Eu și toamna”*

Monica Lespezeanu afirmă, în lucrarea „*Tradițional și modern în învățământul preșcolar*” (2007), că *„rolul activității practice se concretizează în dezvoltarea psiho-motorie, intelectuală, afectivă și estetică a copilului.”*

Curriculumul pentru educație timpurie (2019), prezintă o serie de posibile comportamente specifice acestui gen de activități ce pot fi atinse pe parcursul celor trei ani de grădiniță (3-6 ani), comportamente ce asigură premisele dezvoltării competențelor cheie mai târziu. Prin intermediul acestui tip de activitate, copiii își îmbogățesc cunoștințele prin analizarea modelelor prezentate, își formează deprinderea de a studia în detaliu elementele cu care intră în contact, de a le compara, de a evidenția calitățile acestora, utilitatea lor.

Dacă grădinița se află în mediul rural, în cadrul acestui proiect tematic, se vor desfășura activități/vizite în livada cu pomi fructiferi, grădina de legume, pădure. Se vor desfășura

activități/vizite în grădina școlii, parc sau depozitul de legume și fructe dacă preșcolarii trăiesc în mediu urban.

Odată cu parcurgerea acestor activități practice, educatoarea va îndruma copiii să găsească utilitatea produselor obținute, să-și valorifice experiența dobândită în alte situații, să analizeze lucrările proprii și ale copiilor, motivându-și părerea. Cadrul didactic va avea în vedere să utilizeze distincte mijloace de realizare, în funcție de vârsta acestora și să ofere posibilitatea copiilor să lucreze cu materiale diverse, care să stimuleze imaginația acestora.

Totodată, copiii vor veni în contact cu populația majoritară și își vor dezvolta abilitatea de exprimare atât în limba maternă cât și în limba română.

La Centrul Ştiinţă se pot include obiecte, imagini ale animalelor sau plantelor legate de viaţa din prezent sau din trecutul recent a comunităţilor din care provin copiii, studierea unor procese asociate meseriilor tradiţionale, dobândirea deprinderilor matematice fundamentale prin compararea, măsurarea, desenarea unor obiecte specifice legate de viaţa cotidiană a familiilor de etnici.

- **PROIECTUL TEMATIC- „*OBICEIURI ȘI TRADIȚII*”**

- Temele săptămânii: „Suntem cetățeni români de naționalitate....”, „Moș Nicolae sau... (numele sărbătorii în limba maternă)”, „La colindat”, „De Crăciun....”

Educația interculturală se reliefează în toate disciplinele de învățământ, promovând toleranța, respectarea drepturilor omului și îndemnând la reflecția asupra problemelor contemporane legate de evenimente cotidiene.

Obiectivul esențial al educației este adaptarea și integrarea copiilor în societatea pluralistă, multiculturală. Procesul educațional presupune transmiterea de cunoștințe, iar aceste cunoștințe trebuie să ajute individul să trăiască și să interacționeze cu ceilalți.

Grădinița este principalul spațiu al învățării pluralității culturale prin prețuirea diversității, a notei distincte aduse de cultura fiecărui actor social participant. Grădinița trebuie să ofere șanse egale tuturor preșcolarilor indiferent de etnia, religia și cultura din care provin.

Prin activități adaptate nivelului de înțelegere al preșcolarului punem bazele și creionăm premisele competenței de sensibilizare și expresie culturală.

Prin temele abordate facem distincția între etnie și cetățenie, valorificăm zestrea culturală a etnicilor și descoperim ceea ce adaugă ei la zestrea culturală românească.[63]

Interculturalitatea[64] este, înainte de orice, respectul diferenţelor. Cadrele didactice sunt garanţiile acestor rigori ale spiritului care veghează asupra diferenţelor

[63] Cucoș, C. (2000), „ *Educația-Dimensiuni culturale și interculturale”*, Iași, Editura Polirom

[64] Colecția Șanse egale, (2000), *Pași către școala interculturală*, București, Editura Corint

- ✓ pentru a învăţa,
- ✓ a cunoaşte şi
- ✓ a înţelege ceea ce ne leagă, ceea ce ne face asemănători, ceea ce ne apropie.

Sărbătorile ar trebui să fie mai vocale, mai reliefate în tematica preșcolarilor. Sărbătorile au avut întotdeauna un rol important în viaţa oamenilor. Fiecare popor are cultura şi sărbătorile lui, determinate de istorie, filosofia de viaţă, credinţă... În general, sărbătorile au un scop întreit, care motivează existenţa lor:

- Sărbătorile dau viaţă trecutului, oamenii trăiesc gloria unor evenimente conservate în memoria lor, încercând să le dea viaţă (în activitățile din grădiniță dăm viață, prin jocuri de rol, unor personaje din istoria românilor și etnicilor);
- Sărbătorile dau frumuseţe prezentului, prin faptul că aduc o atmosferă de celebrare, ele pun împreună oamenii, creează emoţie, bucurie, spărgând pentru o clipă învelişul plicticos (prin desene, obiecte confecționate cu prilejul sărbatorilor, serbările grupei care marchează o sărbătoare);
- Sărbătorile dau motivaţie viitorului, eroismul, sacrificiul, iubirea manifestate cândva de generaţiile trecute, devin repere care obligă generaţia prezentă în viitor.

Sărbătorile pot fi naţionale, sociale, religioase, familiale, etnice..., însă întotdeauna ele dau viaţă trecutului, bucurie prezentului şi motivaţie viitorului.

Iarna este anotimpul magic al sărbătorilor unde obiceiurile și tradițiile transmise din generație în generație fac sărbătorile mai frumoase. Cultura tradițională a neamului nostru dar și a celor care trăiesc în România este marcată de autenticitatea acestor obiceiuri specifice fiecarei zone geografice, fiecărei etnii. În special la sate, aceste datini sunt păstrate și respectate cu sfințenie, ele reprezentând izvorul bogăției noastre spirituale pe care trebuie să-l valorificăm de la cea mai fragedă vârstă

- **PROIECTUL TEMATIC- *„Viețuitoarele pământului”***

- Temele săptămânii: *„Animalele din pădure”, „Animale polare”, „Prietenii de lângă casă”*

J.Piaget a considerat inteligența ca pe o formă de dezvoltare în interacţiunea cu mediul. Copilul, fiind activ, acţionează continuu asupra mediului său, observând efectul pe care acesta îl are asupra sa.

Domeniul ştiinţe în învăţământul preşcolar[65] este reprezentat de cele două categorii de activităţi: cunoaşterea mediului şi activitatea matematică. Ele pot fi abordate în forme variate în orice moment al zilei: ADP; ALA; ADE, monodisciplinar sau integrat.

[65] Ministerul Educației Naționale, *(2019), Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București

Conținuturile ce vizează domeniul știință sunt vaste, diverse și alegerea lor rămâne la latitudinea educatoarei în funcție de nivelul de vârstă al copiilor, nivelul grupei, materialul didactic avut la dispoziție.

MIJLOACE[66] DE REALIZARE - CUNOAȘTEREA MEDIULUI:

- Observări, lecturi după imagini, convorbiri, jocuri didactice, memorizări, povestiri, plimbări, vizite, excursii.
- Observarea sistematică a mediului înconjurător, contribuie la înţelegerea adecvată a acestuia în sensul cauzalității și relațiilor existente între obiectele și fenomenele naturii, la formarea reprezentărilor, dezvoltarea spiritului de observaţie, atenției, gândirii și operațiilor ei, memoriei, limbajului.
- În activitățile de observare copiii învață tehnicile de investigaţie a unui obiect din natură ajungând să stăpânească în timp un algoritm de lucru. Stăpânind acest algoritm de observare a unui obiect el își dezvoltă o autonomie personală care îi va permite să exploreze tot ceea ce îl interesează. Se creează premisele micului cercetător.

  Ce știu/vor ști copiii după aceste activități sau harta unui demers de observare/cercetare pe temele săptămânale? – **animale (**înfățișare**,** mediu de viață, hrană, adăpost, foloase, curiozități).

2.2.1.2. Planificarea săptămânală

Planificarea săptămânală se elaborează pe baza Planului de învățământ, a Planificării calendaristice anuale și pe baza Planificării pe module. Tematica activităților este elaborată în funcție de tipul programului grădiniței (normal, prelungit) și în funcție de particularitățile de vârstă. Planificarea săptămânală a activității didactice de către fiecare educatoare este o necesitate obiectivă, determinată de complexitatea sarcinilor prevăzute în programa activităților instructiv-educative din grădiniță.

În întocmirea planificării săptămânale se corelează activitățile în funcție de formele de realizare, de tipul de activitate (pe discipline sau integrată), de modul de integrare a domeniilor de învățare și de strategiile didactice utilizate.

În vederea întocmirii planificării săptămânale trebuie să se ia în considerare o repartizare corectă a activităților de formare a deprinderilor de comportare civilizată, de ordine, de autoservire, de respectare a normelor de igienă etc, să se coreleze în mod echilibrat activitățile de predare cu cele de învățare și, respectiv, cu cele de consolidare și evaluare, jocurile didactice să fie îmbinate cu activitățile distractive.

[66] *Ghid de bune practici pentru educaţia timpurie a copiilor de la 3-6/7 ani*

Acest document curricular integrează săptămâna, tema anuală de studiu aferentă săptămânii respective, tema proiectului, subtema/tema săptămânală pentru care se realizează planificarea.

Tema/ideea se alege pornind de la interesul copiilor faţă de un subiect, de dorința educatoarei de a dezvolta cu copiii un anumit subiect din diferite domenii de cunoaştere,viaţa socială, ştiinţa, literatura etc.

Tema va fi sugerată de descriptivul celor șase teme anuale de studiu, unele evenimente majore din viaţa copiilor, a societăţii sau de anumite tradiţii și obiceiuri specifice. Este important ca temele abordate să fie apropiate de mediul în care trăiește copilul, de preocupările lui și de nivelul de dezvoltare al acestuia.

Se recomandă ca între temele alese pe parcursul unui an să existe un echilibru în ceea ce priveşte domeniile abordate, o corelare a acestora cu calendarul evenimentelor (sociale sau ale naturii). Se va ţine seama de faptul ca unele teme considerate de educatoare a fi potrivite pentru copii s-ar putea să nu fie adecvate. Pentru aplicarea la grupă a planificării un accent deosebit se va pune pe învăţarea prin joc şi activităţile pe grupuri mici şi individuale, activităţi ce se desfăşoară în afara celor frontale, cu întreaga grupă de copii. Pe parcursul desfăşurării activităţilor se va ţine seama de ritmul propriu al fiecărui copil, de posibilităţile lui de exprimare şi de sugestiile sau întrebările acestuia.

Planificarea săptămânală se elaborează în echipă, pentru grupe omogene sau eterogene. Pentru grupele eterogene, planificarea activităților va ține cont de nivelul de vârstă al majorității copiilor. Totodată, indiferent de grupa la care lucrează, educatoarea va asigura diferențierea sarcinilor în timpul activităților în funcție de particularitățile de vârstă și individuale ale copiilor din grupă cât și de minoritatea din care fac parte.

Educatoarea, în funcţie de particularităţile psiho-individuale ale copiilor cu care lucrează, trebuie să ierarhizeze şi coordoneze influenţele pozitive care să determine participarea acestora la propria lor formare.

Copiii trebuie obişnuiţi să se autocunoască, pentru ca într-o ambianţă constructivă, modelatoare şi automodelatoare să-şi formeze conduita şi comportamentul. Scopul principal pe care trebuie să-l urmărească educatoarea prin cunoaşterea psihologică a copiilor cu care lucrează este acela de a descoperi imensul potenţial al copilului, pentru a-l valorifica în opera de construcţie a fiecărei personalităţi.

În acelaşi timp, descoperind copilul aşa cum este el în realitate, educatoarea va putea stabili, cu uşurinţă, punţi de legătură între copiii din grupă, realizând simultan sintalitatea (personalitatea) grupei respective.

Abordând problema cunoaşterii personalităţii copilului de pe o asemenea poziţie, educatoarea va descoperi, în permanenţă, modalităţi de transformare a copilului, transformându-se şi pe sine, în virtutea bipolarităţii procesului pedagogic.

Condiţia necesară diferenţierii şi individualizării este cunoaşterea caracteristicilor individuale ale fiecărui copil, caracteristici care se manifestă ca particularităţi ale vârstei şi ca particularităţi individuale. Acestea se referă, în special, la aspecte precum: dezvoltarea generală a organismului, nivelul de dezvoltare a diferitelor procese psihice, ritmul de dezvoltare, stilul de învăţare, caracteristici personale (ce ţin de personalitate: afectivitate, voinţă etc), experienţa personală şi amprenta mediului socio-cultural căruia îi aparţine cât și limba vorbită.

De regulă, pentru educatoare, aceste caracteristici individuale se manifestă ca o cerinţă, în proiectarea şi desfăşurarea procesului de predare şi învăţare.

Întrucât predarea şi învăţarea se fac prin joc, acesta poate fi propus de către educatoare sau de către copil, în dependenţă de condiţiile de joc pe care i le creează educatoarea. Jocul liber este modalitatea cea mai eficientă pentru dezvoltarea personalităţii copilului. Educatoarea porneşte de la cunoaşterea fiecărui copil în parte şi se concentrează pe activităţi în care fiecare copil să fie antrenat, valorizat şi evaluat. Deşi copiii sunt de vârste apropiate sau de aceeaşi vârstă, între ei există numeroase diferenţe. Aceste diferenţe sunt caracteristici care dau identitatea fiecăruia şi fac grupul mai bogat.

Atunci când copilul are o problemă de dezvoltare sau învăţare, aceasta trebuie privită ca o particularitate individuală şi ca un prilej de învăţare. Cu alte cuvinte, fiecare problemă trebuie văzută ca o situaţie de învăţare. Construind ocazii de joc pentru copii şi adaptându-le nevoilor acestora, educatoarea reuşeşte să individualizeze procesul învăţării chiar şi acolo unde există dificultăţi. Copilul îşi va alege liber jocul dorit, iar rolul educatoarei nu este doar acela să informeze și să formeze, ea trebuie să observe cu atenție evoluțiile copilului, schimbările sau semnalele de alarmă și aspectele în care copiii ar avea nevoie de sprijin.

Având în vedere relația dintre zestrea ereditară și influențele mediului familial, cultural și educational, propunem o planificare săptămânală orientativă în dorința eliminării supraîncărcării procesului educațional, individualizării dorințelor copiilor și răspunderii la nevoia lor de cunoaștere.

TEMA ANUALĂ DE STUDIU: „CÂND, CUM ȘI DE CE SE ÎNTÂMPLĂ?”

PROIECT TEMATIC: „VIEȚUITOARELE PĂMÂNTULUI”

TEMA SĂPTĂMÂNALĂ: „ANIMALE SĂLBATICE”

DATA ZIUA	REPERE ORARE	ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	SUGESTII METODICE
ACTIVITATEA DE DIMINEAȚĂ			
L U N I	**8:00-8:30 8:30-9:00**	**ALA**: Joc liber **ADP**: Deprinderi specifice sosirii la grădiniță, deprinderi de autoservire, igienico-sanitare. **R**: „Vivi-Veverița își spală blănița!” (deprinderea de a-și păstra îmbrăcămintea curată)	În cadrul întâlnirii de dimineață copiii audiază sunetele emise de animalele din pădure, le recunosc și le

	9:00-11:30 **11:30-13:00**	**ADP-ÎD**: „Sunetele pădurii” **T**: „Prin pădure alergăm, /Aer curat, respirăm!” (alergare spre diferite direcții) **ALA - C**:„Adăposturi pentru animalele pădurii”; **Ș**:„Care blăniță îți place și de ce? ”; (eșantioane de diferite blănuri de animale sălbatice) ”;**B**: „Din lumea animalelor sălbatice” **T**: „Urșii în bârlog” (exerciții de târâre pe coate și genunchi) **ADE:DȘ1** „Viața în pădure” (observare) **DEC2**: „Sfatul animalelor ” -învățare cântec „Ghicește cine a cântat? ” -joc muzical (diferențierea timbrului) **MM**: „Ferește-te de urs! ” -(joc de mișcare) **ADP**: „Poftă bună, copii!- Deprinderi specifice servirii mesei și îngrijirii personale	denumesc. Copiii care nu vorbesc limba română vor repeta onomatopeele și numele animalelor. Vor fi antrenați în jocuri solicitându-le să verbalizeze activitățile desfășurate. Activitățile se vor desfășura în perechi, prin folosirea metodei partenerului de sprijin. Copiii care nu vorbesc limba română vor fi ajutați de către colegii vorbitori de limbă română să identifice animalele sălbatice, mediul lor de viață cât și hrana acestora.
ACTIVITATEA DE DUPĂ-AMIAZĂ			
L **U** **N** **I**	**13:00-15:30** **15:30-16:00** **16:00-17:30** **17:30-18:00**	**MP**: „Ne culcăm, o poveste ascultăm! ” -activități de relaxare, activități recuperatorii **ADP**: „Somn ușor! ” -pregătirea pentru somn/odihnă Deprinderi de îmbrăcare/dezbrăcare „Poftă bună, copii! ”- Gustare. Deprinderi de autoservire **ADE:DȘ1** și **DEC2** (a.i) :„Ghicește cine a cântat?” (lectură după imagini și joc muzical) **MM**: „Plimbă ursulețul!” (joc distractiv) **ADP**: „Iată, ziua s-a sfârșit!” -Deprinderi specifice plecării copiilor acasă	Copiii vor identifica sunetele emise de animale, vor alege imaginea corespunzătoare și vor verbaliza acțiunea. Copiii se vor folosi de un urs de pluș sau un mulaj pe care îl vor plimba de la unul la altul și vor repeta denumirea animalului .
M **A** **R** **Ț** **I**	**8:00-8:30** **8:30-9:00** **9:00-11:30** **11:30-13:00**	**ALA**: Joc liber **ADP**: Deprinderi specifice sosirii la grădiniță, deprinderi de autoservire, igienico-sanitare. **R**: „Pe vânt și vreme rea, bag animalele la adăpost! ” **ADP-ÎD** :„Cum putem proteja animalele sălbatice? ” **T**: „Sărim ca cerbii, țopăim ca iepurașii” **ALA- A:** „Animalul preferat” (modelaj); **N.A** „Urme de lăbuțe” **J.M**: „Câți ursuleți ai în această grupă?” **T**: „Câte unul pe cărare…” **ADE:DLC**: „Ursul păcălit de vulpe” de Ion Creangă(povestea educatoarei) **DEC1**: „Animalul îndrăgit”-desen **MM**: „Cine oare, cine oare, trece prin pădurea mare? ”-(joc de mișcare) **ADP**: „Poftă bună, copii!”- Deprinderi specifice servirii mesei și îngrijirii personale	Vor verbaliza în propoziții scurte cum pot fi protejate animalele sălbatice. Copiii vor realiza prin tehnici adecvate elemente din mediul înconjurător și își vor fixa denumirile în limba română a părților componente din care este alcătuit animalul preferat. Vor recunoaște și vor denumi cifrele în limba română. Copiii vor executa mișcările sugerate prin repetarea unor versuri sacadate. Conținutul îl voi rezuma în câteva enunțuri pe care copilul le va repeta în timp ce așază imaginile sugestive în ordine cronologică.
ACTIVITĂȚI DE DUPĂ-AMIAZĂ			
	13:00-15:30 **15:30-16:00** **16:00-17:30** **17:30-18:00**	MP: „Ne culcăm, o poveste ascultăm! ”- activități de relaxare, activități recuperatorii ADP: „Somn ușor!”- pregătirea pentru somn/odihnă Deprinderi de îmbrăcare/dezbrăcare „Poftă bună, copii!”- Gustare. Deprinderi de autoservire ADE: DLC și DEC1 (a.i) : „Ursul păcălit de vulpe” de Ion Creangă (povestea educatoarei și desen) MM: „Ursul si iepurașii!” (joc de mișcare) ADP: „Iată, ziua s-a sfârșit!”-Deprinderi specifice plecării copiilor acasă	Se vor forma grupuri mici pentru a consolida cunoștințele copiilor nevorbitori de limbă română
M **I** **E** **R** **C** **U** **R** **I**	**8:00-8:30** **8:30-9:00** **9:00-11:30**	ALA: Joc liber ADP: Deprinderi specifice sosirii la grădiniță, deprinderi de autoservire, igienico-sanitare. R: „Dacă se rănește, iute o-ngrijesc!” (deprinderea de a îngriji animalele) ADP-ÎD: „Dacă aș fi un iepuraș, aș sări/Daca aș fi un urs, aș mormăi…” T: „Căprioare sprinteioare” (joc de mișcare) ALA- Ș: „Ce fac animalele sălbatice iarna?” J.R: „Ursul păcălit de vulpe” J.M: „Ajută animalele să ajungă la adăpostul lor” (labirint) T: „Cumătra vulpe” (joc muzical) ADE: DȘ2 și DOS2 (a.i): „Câte animale am văzut în	În cadrul Întâlnirii de dimineață copiii care nu vorbesc limba română pot mima, pot folosi onomatopee sau mișcări sugestive pentru a transmite mesaje. Copiii vor fi ajutați să descrie imaginea și să o interpreteze folosind un limbaj propriu. Copiii nevorbitori de limbă română

	11:30-13:00	pădure, oare?" (exerciții cu material individual-predarea numărului 8 și lipire) MM: „Iepurașii isteți" (joc de mișcare) ADP: „Poftă bună, copii!" -Deprinderi specifice servirii mesei și îngrijirii personale	vor fi ajutați să facă asocierea prin prezentarea imaginii animalului respectiv. Vor fi antrenați mai des copiii care nu stăpânesc foarte bine limba română în repetarea versurilor din jocul de mișcare.
ACTIVITĂȚI DE DUPĂ-AMIAZĂ			
	13:00-15:30 **15:30-16:00** **16:00-17:30** **17:30-18:00**	**MP**: „Ne culcăm, o poveste ascultăm!"-activități de relaxare, activități recuperatorii **ADP**: „Somn ușor!"-pregătirea pentru somn/odihnă Deprinderi de îmbrăcare/dezbrăcare „Poftă bună, copii!"- Gustare/Deprinderi de autoservire **ADE**: **DȘ2** și **DOS2** (a.i): „În pădure animale am văzut/Câte sunt, oare?" (exerciții cu material individual-predarea numărului 8 și lipire) **MM**: „Lupul și oile" (joc de mișcare) **ADP**: „Iată, ziua s-a sfârșit!"-Deprinderi specifice plecării copiilor acasă	Se vor oferi sugestii individuale
J O I	**8:00-8:30** **8:30-9:00** **9:00-11:30** **11:30-13:00**	**ALA**: Joc liber **ADP**: Deprinderi specifice sosirii la grădiniță, deprinderi de autoservire, igienico-sanitare. **R**: „Fă-ți curaj, fiindcă îndată animalele ți se arată!" (deprinderea de a-și înfrânge teama) **ADP-ÎD**: „Cine mi-a ieșit în drum?" **T**:„Sărim ca veveriițele, alergăm ca vulpile" (joc imitativ) **ALA- N.A:** „Vizuini și bârloguri"; **B:** „Ghicitori despre animale sălbatice"; **J.M** :„Animalele si hrana lor" **T**: „Ariciul" (joc cu text și cânt) **ADE: DȘ2:** „Ne jucăm cu numărul 8"-Joc exercițiu **DPM:** „Prin pădure" -mers și alergare cu ocolire și pășire peste obstacole-Parcurs aplicativ **MM**: „ Ghici pe cine am imitat?" (joc distractiv) **ADP**: „Poftă bună, copii!"-Deprinderi specifice servirii mesei și îngrijirii personale	Copiii vor reda diferite stări emoționale prin mimă, onomatopee și își însușesc denumirea acestor emoții în limba română. Educatoarea formulează propoziții scurte urmând ca preșcolarii să repete pe rând și să le rețină . Copiii vor recunoaște animalele după descriere și le vor denumi. La jocul de masă vor fi antrenați copiii nevorbitori de limbă română și se va repeta cu ei cuvinte si propoziții simple. Se va insista pe denumirea în limba română a cifrelor și pe asocierea cifrei corespunzătoare numărului și invers. Copiii care nu vorbesc limba română vor fi ajutați prin sugerarea sunetului emis de animal, copilul urmând să decodifice mesajul și să mimeze animalul respectiv. Voi antrena și ceilalți copii în a-i ajuta să recunoască despre ce animal este vorba.
ACTIVITĂȚI DE DUPĂ-AMIAZĂ			
	13:00-15:30 **15:30-16:00** **16:00-17:30** **17:30-18:00**	**MP**: „Ne culcăm, o poveste ascultăm!"- activități de relaxare, activități recuperatorii **ADP**: „Somn ușor!"-pregătirea pentru somn/odihnă Deprinderi de îmbrăcare/dezbrăcare „Poftă bună, copii!"- Gustare. Deprinderi de autoservire **ADE**:**DȘ2** și **DPM** (a.i): „Cursa animalelor din pădure" (joc exercițiu și parcurs aplicativ) **MM**: „Spune ce ai pipăit?" (joc senzorial) **ADP**: „Iată, ziua s-a sfârșit!"-Deprinderi specifice plecării copiilor acasă	Se vor da sugestii individuale Copiii vor ghici animalul din săculeț după textura blăniței, vor imita mișcările și glasul animalelor.
V I N E R I	**8:00-8:30** **8:30-9:00** **9:00-11:30** **11:30-13:00**	**ALA**: Joc liber **ADP**: Deprinderi specifice sosirii la grădiniță, deprinderi de autoservire, igienico-sanitare. **R**: „Și ele au suflet!" (deprinderea de a adopta un comportament adecvat față de necuvântătoare) **ADP-ÎD**: „Ce s-ar întâmpla dacă animalele sălbatice ar dispărea?" **T**: „Ce s-a schimbat?" **ALA-C:** „Rezervația de animale"; **B:** „Ce fac animalele " (formulare de propoziții); **A**: „Măști de animale sălbatice" (decorare) **T**:„Ursul la miere" (joc de mișcare) **ADE: DLC:** „Jocul silabelor" **DOS1:** „De ce protejam animalele sălbatice?" (convorbire) **MM**: „Carnavalul măștilor" (parada măștilor) **ADP**: „Poftă bună, copii!"-Deprinderi specifice servirii mesei și îngrijirii personale	Copiii care nu vorbesc limba română vor fi antrenați să formuleze propoziții cu ajutorul materialelor intuitive, imagini, planșe, mulaje. Jocul se va realiza prin bătăi din palme, prin identificarea numărului de silabe și repetarea cuvântului de mai multe ori. Copiii își prezintă măștile confecționate în cadrul paradei exprimându-se în propoziții simple.

ACTIVITĂȚI DE DUPĂ-AMIAZĂ			
	13:00-15:30 **15:30-16:00** **16:00-17:30** **17:30-18:00**	**MP**: „Ne culcăm, o poveste ascultăm!” -activități de relaxare, activități recuperatorii **ADP**: „Somn ușor!”-pregătirea pentru somn/odihnă Deprinderi de îmbrăcare/dezbrăcare „Poftă bună, copii!”- Gustare. Deprinderi de autoservire **ADE**: **DLC:** „Jocul silabelor” **DPM** :„Și animalele pot fi prietenii noștri” (convorbire) **MM**: „Parola multiplă” (joc de atenție și de mișcare) **ADP**: „Iată, ziua s-a sfârșit!”-Deprinderi specifice plecării copiilor acasă	Se vor da indicații individuale și pe grupuri mici
ZIUA DATA	**INTERVAL ORAR**	**ACTIVITATEA METODICĂ**	**SEMNĂTURA**
LUNI	**13:00-16:00**	Pregătirea materialului didactic pentru activități	
MARȚI	**13:00-16:00**	Activitate metodică la nivelul unității	
MIERCURI	**13:00-16:00**	Studiu individual; Consemnarea unor comportamente în caietul de observații	
JOI	**13:00-15:00**	Proiectarea activităților extrașcolare	
VINERI	**13:00-16:00**	Proiectarea activităților pentru săptămâna următoare	
ZIUA DATA	**INTERVAL ORAR**	**ACTIVITATE DE CONSILIERE A PĂRINȚILOR**	**SEMNĂTURA**
JOI	**15:00-16:00**	Limbajul copiilor și mediul social	

2.2.1.3. Planificarea activităților integrate

În prezentarea caracteristicilor educaționale preșcolare ale activităților integrate[67] și a interdisciplinarității pornim de la conținutul învățării. Selecția curriculară și organizarea conținuturilor se realizează prin impunerea mai multor perspective. Specialiștii accentuează viziunea interdisciplinară, integrarea și organizarea modulară.

Baza viziunii interdisciplinare constă în organizarea conținuturilor învățării în jurul unor teme care aparțin deodată mai multor discipline sau sfere de cunoștință și nu în jurul unor discipline care urmăresc sistemul ordinii științifice. Interdisciplinaritatea constă deci în îmbinarea diferitelor discipline în care se trece de barierele tradiționale dintre științe și se combină tehnicile acestora în vederea realizării obiectivelor propuse.

Integrarea conținuturilor este în coerență cu abordarea interdisciplinară în sensul că se bazează pe tematici care ating mai multe domenii științifice. Obiectivele se raportează la o tematică unitară, care aparține nu numai unui singur domeniu, ci mai multor domenii experiențiale. Diferența constă în faptul că la baza conceptuală a interdisciplinarității stă îmbinarea conținuturilor, iar baza integrării o constituie un principiu fundamental, o idee care abordează și sistematizează cunoștințele dintr-o nouă perspectivă. Astfel se trece la eliminarea barierelor dintre discipline, cunoștințele sunt

[67] Manolescu, M. (2004), *Curriculum pentru învățământul primar și preșcolar. Teorie și practică*, Universitatea din București, Editura Credis, p.100

Fóris- Ferenczi R. (2008), *A tervezéstől az értékelésig. Tanterv- és értékeléselmélet*, Cluj- Napoca, Editura Ábel, p.90

grupate în funcție de obiectivele care urmează a fi realizate, iar în procesul de cunoaștere sunt implicate de asemenea domeniile de dezvoltare a copilului: domeniul psiho-motric, domeniul limbajului, domeniul socio-emoțional și domeniul cognitiv. Obiectivul îmbinării cunoștințelor din mai multe domenii cu eliminarea barierelor cu domeniile de dezvoltare este de a ajuta copilul în formarea unei viziuni holistice, uniforme despre realitate.

Proiectul integrat se bazează pe un ansamblu de acțiuni între care există relații de interdependență în funcție de componentele procesului de învățare: deprinderi, obiective, conținuturi, metode și procedee specifice educației limbajului și comunicării în limba română, la care se adaugă condiții optime de realizare. Printre aceste condiții menționăm: caracterul interesant și plăcut al activității, naturalețea acesteia, apropierea temei, relevanța acestuia pentru copil, se bazează pe cunoștințe anterioare, este provocativă, încurajatoare, activizantă, coerentă, senzorială și are un scop clar.

Potrivit lui Cant[68], în integrarea conținuturilor distingem următoarele niveluri:

1. Intradisciplinaritate (în interiorul domeniului de cunoaștere): - constă în reorganizarea conținuturilor unui domeniu de studiu sau al unei discipline, cu obiectivul aprofundării unei teme, a exersării unei abilități, etc. Caracteristica specifică este utilizarea instrumentelor domeniului sau al disciplinei, fără a trece barierele disciplinelor.
2. Interdisciplinaritate: (între/printre domeniile de cunoaștere): - în acest caz, conținuturile a două, sau mai multe discipline/domenii se intersectează pe un plan de cunoaștere și de interes comun. De asemenea se valorifică unele situații oferite de domenii de cunoaștere în vederea luării unor decizii sau proiectării unor acțiuni.
3. Transdisciplinaritate: (peste domeniile de cunoaștere): - reprezintă o abordare holistică, deplină a cunoașterii. Învățarea este centrată în jurul nevoilor și intereselor celui care învață. În cazul de față nu se limitează doar la deslușirea unei teme.

Caracteristicile activităților integrate[69] din grădiniță:

- Dimensiunile dezvoltării activității integrate sunt selectate în funcție de domeniile de dezvoltare, iar obiectivele operaționale constituie o unitate formată din 4-5 obiective, cu referiri concrete la experiențele de învățare pe care le urmărim.
- Alegerea conținutului este în strânsă legătură cu nucleul de integrare curriculară.

[68] Cant, A. (2010), *Educația preșcolară privită cu alți ochi. Metoda Annabela- o alternativăde predare care retrezește plăcerea de a fi educatoare și ajută la aplicarea curriculumului*, Cluj Napoca, Editura Risoprint, p.45

[69] Glava A., Pocol M., Tătaru L. (2009), *Educația timpurie. Ghid metodic pentru aplicarea curriculumului preșcolar*, Pitești, Editura Paralela 45, p.54

- Fiecare dintre situațiile de învățare proiectate și desfășurate contribuie la analizarea, rezolvarea și clarificarea temei.
- Include valoarea de dezvoltare a integrării, adică relevanța abilităților de transfer (creează situații de comunicare, de colaborare, de descoperire, de luare a deciziilor pentru copii).
- Proiectul didactic al activității integrate include scenariul didactic integrat, fără a separa situațiile de învățare în funcție de domeniile experiențiale sau categoriile de activități.
- Printre obiectivele operaționale trebuie să apară, de asemenea, obiectivul integrativ care face legătura dintre ariile curriculare.

Posibilitățile de realizare a integrării

Pentru integrarea activităților în educația preșcolară[70] dispunem de o multitudine de posibilități, modalitățile cele mai frecvente sunt:

a. Activitate didactică individuală cu conținuturi integrate

Această formă a integrării îmbină armonios conținuturi care aparțin la două sau mai multe domenii experiențiale. De exemplu, o activitate didactică integrată cu tema Animale sălbatice îmbină Domeniul Științe, Domeniul Om și Societate. „Un iepure sălbatic are doi pui”. „Din grădina din apropiere aduce cinci morcovi, pe care dorește să îi mănânce cu puii lui”. „Cum va împărți morcovii?”. La derularea activității folosim materiale intuitive, copiii caută soluții individual, sau în grupuri mici- în cursul lucrului în echipă copiii vor dobândi deprinderi de ascultare, respectiv de producere a mesajului oral în limba nematernă, în cursul întregii activități li se va îmbogăți vocabularul pasiv și cel activ în limba nematernă. Toate soluțiile identificate de copii vor fi prezentate, ilustrate și discutate din perspectiva morală. (Glava, Pocol, Tătaru, 2009, 52).

b. Activitate integrată care cuprinde mai multe momente/evenimente didactice

Această formă de integrare creează situații de învățare ale căror conținuturi se conturează în jurul unui nucleu curricular integrat (din două sau mai multe domenii experiențiale, sau două sau mai multe categorii de activitate).

De exemplu: activitatea integrată cu tema Iepurașul are următoarele momente:

- Domeniul Limbă și Comunicare: Poveste despre iepuraș
- La un moment dat al poveștii la Domeniul Științe- observarea iepurelui
- Domeniul Estetic și Creativ: joc cu text și cântec despre iepure
- Revenire la finalul poveștii: Domeniul Limbă și Comunicare

c. Program de activitate integrată

[70] Glava A., Pocol M., Tătaru L. (2009), *Educația timpurie. Ghid metodic pentru aplicarea curriculumului preșcolar*. Pitești, Editura Paralela 45, p.52-54

În cadrul unui program de activitate integrată se integrează activitățile pe domenii experiențiale și cele la alegere.

Are două tipuri:

- cunoștințele interdisciplinare sunt legate armonios de-a lungul zilei cu jocurile și cu activitățile la alegere;
- cunoștințele interdisciplinare se centrează pe anumite activități pe domenii experiențiale, jocurile și activitățile la alegere se desfășoară pe lângă acestea.

Scenarii didactice de integrare:

Pentru asigurarea caracterului integrat al situațiilor de învățare din activitățile integrate trebuie elaborate scenarii didactice de integrare.

Scenariul integrat este un nucleu unitar și coerent în jurul căruia se centrează situațiile de învățare integrată.

Câteva posibilități de scenariu integrat[71]:

I. Povestea ca nucleu de integrare

În această abordare elementul central al conținuturilor integrate este povestea, al cărei fir narativ leagă temele. De exemplu, începem o poveste: „Zâna Primăverii și-a pierdut vestitorii". Fără aceștia primăvara nu va putea ajunge pe Pământ. Zâna cere ajutorul copiilor. Dacă ei vor reuși să treacă peste toate probele, vor deveni ajutoarele Zânei și astfel vor contribui la sosirea căldurii mângâietoare și trezirea naturii pe Pământ. Firul poveștii se va întrerupe la diferite stații care cuprind probele pe care copiii trebuie să le îndeplinească cu succes pentru a merge mai departe. La fiecare probă trecută cu succes, vor reuși să elibereze câte un vestitor. Astfel, după parcurgerea tuturor probelor vor ajunge la palatul Zânei Primăverii, unde vor realiza împreună un tablou/peisaj de primăvară cu ajutorul tuturor vestitorilor eliberați (Soarele, ghiocelul, rândunica, etc.). Povestea se încheie cu sosirea primăverii pe Pământ.

La secvențele unde se întrerupe povestea (stațiile probelor) se pot da sarcini copiilor în funcție de nivelul de vârstă și de obiectivele propuse, precum: să aleagă semințe, să formeze mulțimi, să opereze cu acestea/sau să pună în ordine fazele de dezvoltare ale unei plante de la sămânță până la recoltă (Domeniul Științe); să urmărească cu zornăitoare ritmul unui cântec de primăvară, să învețe un joc cu text și cântec de primăvară (Domeniul Estetic și Creativ); să enumere cât mai multe caracteristici (adjective) despre fotografiile ascunse în plicuri (Domeniul Limbă și Comunicare).

II. Problema ca nucleu de integrare

[71] Glava A., Pocol M., Tătaru L. (2009), *Educația timpurie. Ghid metodic pentru aplicarea curriculumului preșcolar*, Pitești, Editura Paralela 45, p.52

Problema, de asemenea, poate constitui nucleu de integrare. Iată câteva exemple:

- Să proiectăm un nou teren de joacă în curtea grădiniței! (îmbină domenii experiențiale ca Domeniul Științe, Domeniul Estetic și Creativ, Domeniul Om și Societate, Domeniul Psihomotric)
- Să planificăm o excursie!
- Micii exploratori: căutarea comorii, urmărirea hărții misterioase.

III. Concursul ca nucleu de integrare

Concursul ca nucleu de integrare poate fi aplicat cel mai eficient la activitățile de evaluare. Tema competiției este unitară (de exemplu: Ce știm despre anotimpuri?). De-a lungul competiției copiii vor primi sarcini care ating toate domeniile experiențiale. Activitatea, desigur, va fi urmată de diplome, câștiguri.

IV. Jocul didactic ca nucleu de integrare

Se aseamănă cu concursul, diferența constând într-o activitate de anvergură mai redusă. Pentru jocul didactic se alege o temă pentru realizarea căreia copiii vor trebui să aplice cunoștințe din mai multe domenii experiențiale. De exemplu: „Ce nu se potrivește în rând?” - de-a lungul jocului didactic copiii vor trebui să caracterizeze lucruri prin patru afirmații, dintre care una este falsă. Aceasta din urmă trebuie depistată de colegi.

V. Tema integratoare

Asigură un nivel crescut de unitate a conținuturilor. În Curriculumul pentru educația timpurie se fac sugestii pentru teme care au caracter integrativ în sine: Invenții și descoperiri, Colecții, Experimente. (Curriculum pentru educația timpurie, 2019).

Teme asemănătoare care presupun organizarea unor sisteme pot fi: organizarea unui eveniment, proiectarea unui oraș imaginar, proiectarea florei și faunei unei noi planete, etc.

Însumând cele dezbătute anterior, putem concluziona, că, în proiectarea activităților integrate în primul rând trebuie să ne bazăm pe învățarea experiențială, centrată pe concepția studiului integrat al limbii. Activitățile integrate contribuie la învățarea limbii române prin utilizarea ei în cât mai diverse situații.

2.2.1.5. Proiectul didactic

Proiectarea demersului didactic reprezintă activitatea desfășurată de cadrul didactic, care constă în anticiparea etapelor și acțiunilor concrete de realizare a predării.

Prin elaborarea proiectului de activitate didactică, educatoarea își dovedește creativitatea în domeniul procesului de predare-învățare. Fiecare proiect de lecție se conturează în funcție de:

- particularitățile de vârstă și psihice individuale ale preșcolarilor din grupă;

- experienţa şi ritmul de învăţare a preșcolarilor;
- conţinutul de predare-învăţare.

Proiectarea didactică[72] se finalizează cu elaborarea unor documente cu valoare de instrumente de lucru utile cadrului didactic: planificări calendaristice, proiecte ale unităților de învățare, proiecte tematice, proiecte de lecție/activitate didactică.

Proiectul didactic este un instrument de lucru și un ghid pentru cadrul didactic, el oferind o perspectiva de ansamblu, globală și complexă asupra activității. Scopul proiectului didactic este de a realiza transpunerea didactică a conținutului științific într-o manieră care să le permită preșcolarilor asimilarea lui, dar în același timp să îi determine să participe activ.

Proiectul didactic are caracter orientativ, având o structură flexibilă și cadrul didactic poate reconsidera demersul anticipat atunci când apar situații neprevăzute.

Proiectarea activității didactice[73] trebuie să constituie un pas în dezvoltarea personalității copilului. Pentru aceasta este necesar să respectăm următoarele:

a. **Claritatea scopului urmărit** - cadrul didactic stabilește cu claritate și precizie scopul pe care dorește să-l realizeze. Alegerea metodelor și procedeelor, alegerea conținutului activității și reliefarea unor părți din acest conținut, structura activității și îmbinarea modului de muncă individuală cu cel colectiv depind de scopul urmărit prin activitate.

b. **Alegerea potrivită a conținutului activității** - pentru a realiza o activitate de calitate, educatoarea trebuie să aleagă pentru fiecare parte a activității materialul cel mai potrivit, care să asigure atingerea scopului urmărit.

c. **Alegerea metodelor și procedeelor potrivite** - pentru realizarea sarcinilor urmărite în fiecare parte a activității. Fiecare sarcină didactică se realizează mai eficient prin utilizarea anumitor metodode.

d. **Organizarea metodică a lecției** - diferitele activități care alcătuiesc lecția sunt desfășurate într-o succesiune logică, spre a asigura realizarea scopului ei. O activitatea este organizată metodic când toate activitățile desfășurate constituie un tot unitar, servesc la atingerea scopului urmărit.

Potrivit lui Bocoș, M. și Jucan. D., algoritmul proiectării activității[74] didactice se realizează după cum urmează:

- Stabilirea formei de organizare a activității instructiv-educative și încadrarea ei în unități de învățare;

[72] Bocoș, M., Jucan, D. (2017), *Teoria și metodologia instruirii*, Pitești, Editura Paralela 45, p.119

[73] Colceriu, L. (2008), *Psihopedagogia învățământului preșcolar*, Sinteză de material, p. 85-91

[74] Bocoș, M., Jucan, D. (2017), *Teoria și metodologia instruirii*, Pitești, Editura Paralela 45, p.123

- Stabilirea obiectivelor operaționale;
- Stabilirea și prelucrarea conținutului științific;
- Elaborarea strategiei de instruire și autoinstruire;
- Stabilirea structurii procesuale a lecției/activității didactice;
- Cunoașterea și evaluarea randamentului școlar: stabilirea strategiei de evaluare și a strategiei de autoevaluare a elevilor.

În elaborarea proiectului didactic se recomandă următorii paşi:

Pasul 1:

- stabilirea conţinutului (subiectul lecţiei) activității;
- identificarea tipului de activitate pe care o organizează cadrul didactic;
- stabilirea nivelului de cunoștințe dobândite în care se menţionează informaţiile pe care le au preșcolarii în legătură cu activitatea proiectată, ca să se ştie de unde porneşte procesul de predare-învăţare.

Pasul 2:

- stabilirea comportamentelor prevăzute de programa şcolară pentru realizarea performanţelor preșcolarilor într-un an şcolar; în funcţie de comportamentele vizate se stabilesc obiectivele operaţionale, care descriu priceperile şi deprinderile preșcolarilor ce trebuie formate pe parcursul unei activități. Obiectivele operaţionale se numerotează prin O1, O2, O3, ...,etc.;

Scopul şi obiectivele:

Trebuie să menţionăm că scopul este urmărit de către cadrul didactic, iar obiectivele reprezintă performanţele preșcolarilor la sfârşitul activității. De asemenea, numărul obiectivelor trebuie să fie în corelaţie cu durata activității (15, 25 sau 30 de minute în funcție de grupă) şi cu ritmul de învăţare al grupei.

Pasul 3:

- în funcţie de obiectivele stabilite, de conţinutul de transmis, se selectează metodele de învăţare, mijloacele şi materialele didactice, formele de organizare a activității şi instrumentele de evaluare a cunoştinţelor.

Pasul 4:

- în continuare se proiectează structura lecţiei.

2.2.2. Organizarea activităților de învățare

2.2.2.1. Activități pe domenii experiențiale

Activitatea preșcolară de învățare este totalitatea unor activități planificate, organizate, metodice, cu caracter intensiv, dirijate de cadrul didactic în vederea realizării obiectivelor propuse.

Activitățile de învățare încearcă să așeze în prim plan inițiativa copilului, capacitatea individuală de luare a deciziilor, învățarea bazată pe experimentare și exersarea individuală[75].

Cadrul didactic trebuie să-și structureze activitățile în așa fel încât copiii să-și dezvolte creativitatea, să-și formeze deprinderi individuale de comportament. Astfel, aceste activități necesită o planificare conștientă, bine gândită, atât în stabilirea obiectivelor, cât și în alegerea conținuturilor și a modalităților de realizare în conformitate cu specificul grupei, respectiv cu particularitățile individuale și de vârstă ale copiilor care vor participa la activități. În situațiile în care în cadrul acestor activități, participă copii a căror limbă maternă este alta decât limba română, activitățile dirijate necesită o planificare care să faciliteze înțelegerea, interacțiunea, exersarea limbii române, repetarea continuă a structurilor, învățarea durabilă a limbii. Cadrului didactic îi revine sarcina să structureze logic, să diferențieze și să individualizeze.

Cadrul temporal al activităților pe domenii experiențiale poate fi generat în mod flexibil de către cadrul didactic. Timpul consacrat acestor activități variază între 10-40 de minute: se ajunge la 35, maxim 40 de minute în cazul preșcolarilor de grupă mare, ținând cont constant de reacțiile grupei. Dacă din reacțiile copiilor reiese că activitatea a devenit obositoare, și nu le mai stârnește interesul, timpul activității trebuie redus. De asemenea, se recomandă o pauză de 10-15 minute între activitățile experiențiale, aceste pauze pot fi petrecute cu jocuri alese, jocuri de mișcare, exerciții de gimnastică, tranziții sau rutine[76].

Activitățile desfășurate în grădiniță au caracter ludic, ce se bazează pe interacțiune: se recită poezii scurte, se intonează cântece, se spun zicători, ale căror texte sunt ușor de reținut și de repetat. Aceste activități sunt, de asemenea, componente importante în procesul de învățare a limbii române de către copilul de altă naționalitate.

Dat fiind faptul că activitatea de bază a copilului preșcolar este jocul, cadrul didactic trebuie să găsească modalitățile prin care activitățile pe domenii experiențiale să fie inserate în joc. Prin toate activitățile desfășurate în grădiniță, copilul își dezvoltă vocabularul și limbajul.

Procesul de planificare conștientă a activităților va contribui la prelucrarea și consolidarea cunoștințelor, la formarea aptitudinilor, abilităților, capacităților, a formelor de conduită și de comportament.

Clasificarea activităților pe domenii experiențiale

[75] Frăsineanu, E.S. (2014), *Forme specifice și moduri de realizare a activității cu preșcolarii*. In Mogonea, F.(coord): *Metodica activității instructiv- educative în grădinița de copii*, Pitești, Editura Paralela 45

[76] Ministerul Educației Naționale, *(2019), Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București

Activitățile pe domenii experiențiale pot fi clasificate ținând cond de trei criterii esențiale: conținut, modalitatea de realizare, sarcina didactică[77].

a. În abordarea tradițională conform criteriului de clasificare a activităților pe domenii experiențiale în funcție de conținutul învățării, aceste activități pot fi de: limba maternă, limba română, matematică, cunoașterea mediului, activitate artistico- plastică, activitate practică, activitate de educație fizică, educație pentru societate.
b. Conform modalității de realizare activitățile pe domenii experiențiale pot fi de: observare, lectură după imagini, povestire (povestea educatoarei, repovestire, povestea copiilor), conversație, memorizare, joc didactic, manipulare cu material individual, exerciții de mișcare, jocuri muzicale și jocuri cu text și cântec.
c. Din punctul de vedere al sarcinii didactice aceste activități pot fi de: dobândire a noilor cunoștințe, exersare-aplicare, sistematizare, evaluare, mixte.

Fiecare domeniu experiențial are modalități de realizare specifice[78]:

- Domeniul Limbă și Comunicare (include activitățile de învățare de limba maternă și limba română) - modalitățile de realizare ale activității specifice acestui domeniu sunt: lectura după imagini, povestea educatoarei, jocul didactic, lectura literară, povestirea liberă, convorbirea, memorizarea, dramatizarea.
- Domeniul Științe (include activitățile de învățare de cunoașterea mediului și matematica)- modalitățile de realizare ale activității specifice acestui domeniu sunt: observarea, lectura după imagini, convorbirea, jocul didactic, povestirea/manipularea cu material individual, joc didactic, joc logic.
- Domeniul Om și Societate (include activitățile de învățare de educația pentru societate, activitatea practică)- modalitățile de realizare ale activității specifice acestui domeniu sunt: povestea educatoarei, lectura după imagini, jocul didactic, memorizare, convorbire, dramatizarea/înșirare, lipire, colaj, îndoire.
- Domeniul Estetic și Creativ (include activitățile de învățare de educația muzicală, educația artistico - plastică) - modalitățile de realizare ale activității specifice acestui domeniu sunt: învățarea cântecului nou, joc cu text și cântec, audiție, jocuri muzicale, jocuri euritmice/ desen, pictură, modelaj
- Domeniul Psihomotric - modalitățile de realizare ale activităților specifice acestui domeniu sunt: exerciții psihomotrice, jocuri de mișcare, dans.

Etapele activităților pe domenii experiențiale

[77] Stark G. (2010*), Óvodapedagógia és játékmódszertan,* Cluj-Napoca, Editura Státus, p. 62-63

[78] Stark G. (2010*), Óvodapedagógia és játékmódszertan,* Cluj-Napoca, Editura Státus, p. 158-159

Conform celor stabilite de R. Gagné și R. Briggs citați de Glava, Pocol și Tătaru,[79] distingem următoarele etape ale activităților didactice pe domenii experiențiale: captarea atenției; anunțarea temei, a obiectivelor urmărite; reactualizarea cunoștințelor anterioare; prelucrarea temei dirijarea învățării; atingerea performanței; asigurarea feedbackului; asigurarea aprofundării și a transferului; evaluarea.

Ordinea acestora diferă în funcție de tipul de activitate.

În continuare vom urmări etapele activităților de învățare în funcție de modalitățile de realizare cele mai frecvente[80].

Modalitatea de realizare	**Variantă**	**Momentele/ evenimentele activității**
Jocul didactic	- Joc didactic verbal - Jocuri didactice realizate cu materiale individuale	Captarea atenției: - introducere în joc cu ajutorul materialelor jocului, personajului din poveste, imaginii, sau convorbirii - elementul surpriză: prezentarea materialului didactic Anunțarea temei, a obiectivelor propuse: - anunțarea titlului, obiectivului jocului - specificări privind organizarea, cursul jocului Reactualizarea cunoștințelor anterioare: - exersare sub formă de joc pentru reactualizarea cunoștințelor cu ajutorul materialului didactic; Prezentarea conținutului, dirijarea învățării: - prezentarea regulilor de joc, a conținutului jocului/jocul prezentat de educatoare/jocul exercițiu- cu observații, precizări complementare, stabilirea criteriilor de reușită/ Aplicare: - jocul propriu-zis Asigurarea feedbackului: - complicarea jocului - una sau două variante, introducerea de noi reguli, noi obiective individual sau în micro grupuri Evaluare: - observații de apreciere în funcție de realizarea sarcinilor și de obiectivele propuse.
Povestirea povestea educatoarei	- povestea copiilor - repovestirea	Captarea atenției: - ghicitori, poezii scurte, marionetă, muzică, cărți ilustrate, cărți cu povești Reactualizarea cunoștințelor anterioare: - consolidarea emoțională, crearea atmosferei (cu includerea eventualelor explicații ale cuvintelor noi) - includerea poveștii într-o succesiune a poveștilor, reactualizarea personajelor Anunțarea temei, a obiectivelor: - adaptat la nivelul de dezvoltare al copiilor (redus la titlul poveștii) Aplicare: - copiii povestesc cu intervenția educatoarei, de-a lungul firului narativ al

[79] Glava A., Pocol M., Tătaru L. (2009). *Educația timpurie. Ghid metodic pentru aplicarea curriculumului preșcolar,* Pitești, Editura Paralela 45, p.37

[80] Stark G. (2011), *Óvodai tevékenységek módszertana*, Cluj-Napoca, Editura Ábel, p.58-65

		poveștii Asigurarea feedbackului: - sistematizare: titlul poveștii, personajele, mesajul principal Evaluare: - observații de apreciere față de modul de urmărire al poveștii, al răspunsurilor date de copii la întrebările adresate.
Observarea	animale, plante, obiectele lumii înconjurătoare, alimente, materii prime, acțiuni	Captarea atenției: - ghicitori, poezioare, alte materiale Anunțarea temei, a obiectivelor: - element surpriză, care să trezească interesul copiilor, adaptat la nivelul de dezvoltare a acestora Prezentarea conținutului, dirijarea învățării: - prezentarea materialului propus, experimentarea cu acesta se desfășoară cu implicarea a cât mai multe organe senzoriale - evocarea stării de spirit prielnice observării (pornim de la interesele copiilor) - în prima fază observarea se face nedirijat, urmat de un sistem de întrebări care conduce de la fracții până la întreg, până la observarea întregului, urmat de elementele componente, de la analizarea structurilor exterioare, la caracteristicile specifice și invers. Aplicare: - formularea de sinteze, generalități, concluzii simple. Asigurarea feedbackului: - fixarea cunoștințelor prin stabilirea funcției obiectului observat. Evaluare: - completarea fișelor de evaluare - observații în legătură cu felul în care au răspuns preșcolarii la întrebările adresate
Convorbirea	- însușirea de noi cunoștințe - sistematizarea cunoștințelor - fixarea cunoștințelor - evaluarea cunoștințelor	Captarea atenției: - imagine interesantă, ghicitoare, poezioară etc. menite să creeze o situație de vorbire Anunțarea temei, a obiectivelor: - să fie cât mai interesant, cât mai atrăgător pentru copii Dirijarea învățării: - realizăm una dintre cele patru variante pe baza unui plan de întrebări bine organizate - exerciții de vorbire Aplicare: - formularea unor rezumări și concluzii parțiale de cadrul didactic sau de copii - introducerea unor elemente de joc, clasificare, comparații. Asigurarea feedbackului: - rezumare generală, formularea și fixarea concluziilor Evaluarea: - observații referitoare la activitatea, implicarea copiilor
Memorizare	- învățarea unei poezii noi - fixarea, recapitularea poeziilor cunoscute - verificarea poeziilor	Captarea atenției: - imagine, marionetă, element surpriză, ghicitoare, etc. - pregătirea copiilor pentru afinitatea de a fi receptivi la conținutul ce va fi transmis. Anunțarea temei, a obiectivelor: - titlul poeziei Reactualizarea cunoștințelor anterioare: - pregătirea copiilor pentru receptarea noii poezii pe plan emoțional și

	învățate	intelectual (imagini, explicarea cuvintelor necunoscute) - clarificarea noțiunilor care aparțin poeziei Prezentarea conținutului, dirijarea învățării: - recitarea poeziei de către cadrul didactic- prezentare - recitare repetată - convorbire scurtă Aplicare: - exersarea poeziei: se exersează întreaga poezie de la început până la final. Dacă din pricina volumului cadrul didactic este nevoit să împartă poezia în fragmente, trebuie să țină cont de unitățile conceptuale ale acesteia. În cursul exersării partea nouă trebuie întotdeauna atașată la cea însușită. - la recapitulare se propune să recite în prima fază copilul care intonează clar și recită cu voce tare. Asigurarea feedbackului: - se realizează de către un copil care a reușit să memoreze poezia; - fixarea titlului, a autorului poeziei Evaluare: - finalizare emoțională: imitarea elementelor poeziei prin mișcări, onomatopee, reprezentare în desen, sau în spațiu cu ajutorul unor materiale din natură, materiale textile, studierea unor volume de poezii, audiție, euritmie, etc. - apreciere individuală și în grup
Lectura după imagini		Captarea atenției: - introducerea elementului surpriză - pregătirea materialului intuitiv Reactualizarea cunoștințelor anterioare: - copiii fac cunoștință cu tematica, conținutul imaginii- observare spontană Anunțarea temei, a obiectivelor: - într-un mod cât mai accesibil copiilor Prezentarea conținutului, dirijarea învățării: - analizarea, interpretarea imaginilor printr-o conversație între cadrul didactic și copii - concluzii parțiale, sinteze parțiale și generale, prin abordare narativă sau descriptivă Aplicare: - povestirea, argumentarea de către copii a impresiilor, atitudinilor, sentimentelor generate de imagine - alcătuirea sintezelor, formularea concluziilor, depistarea unui titlu corespunzător imaginii Asigurarea feedbackului: - reconstituirea imaginilor din elementele componente - evocarea cântecelor, poeziilor cu impresii similare Evaluare: - observații referitoare la manifestările verbale individuale ale copiilor legate de impresiile generate de imagine, sentimentele, informațiile transmise de aceasta.

Din perspectiva învățării limbii române de către copiii care provin din alte etnii, activitățile pe domenii experiențiale contribuie la formarea unei atitudini pozitive față de limba română, care va facilita procesul de învățare.

2.2.2.2- Activităţi liber alese (ALA)

În grădiniţa de copii, activitatea didactică zilnică se desfăşoară pe trei mari segmente: **activităţi de dezvoltare personală**, **activităţile liber alese şi activităţile pe domenii experienţiale.** Toate aceste activităţi urmăresc cu precădere dezvoltarea intelectuală, cognitivă, afectivă, emoţională şi de relaţionare a copilului. Copilul preşcolar este implicat în actul didactic, participând efectiv la tot ceea ce se numeşte activitate didactică.

Noul [81]curriculum prevede foarte clar că „activitatea din grădiniţă este centrată pe copil şi pe nevoile acestuia". Jocul liber ales din grădiniţă oferă educatoarei posibilitatea de a analiza foarte bine copilul, de a-l cunoaşte şi a-i dirija cu succes acţiunile.

Activitățile liber alese sunt foarte îndrăgite de copii, pentru că le oferă posibilitatea de a selecta centrul la care doresc să se joace. Activitățile liber alese pot fi organizate, conform curriculumului, atât în prima parte a zilei, cât și după-amiază. Ele nu sunt doar preferate de copii, ci și benefice pentru relaxarea acestora, urmărind scopuri diferite: socializare, exersarea interacțiunilor, a capacității de alegere și negociere, legarea de noi prietenii.

Cum activitatea didactică în grădiniță se bazează în totalitate pe joc, îmbinând echilibrat instruirea și jocul putem influența acumularea de noi cunoștințe.

Jocurile liber alese se pot desfăşura atât individual cât şi în grupuri mici. Trebuie avută în vedere tema săptămânii, schimbate sectoarele în fiecare zi în funcţie de tema de studiu şi să fie mereu într-un echilibru perfect cu domeniile experienţiale.

Organizată[82] pe zone, centre de interes, centre de activitate sau arii de stimulare (așa cum au fost denumite în timp și în funcție de specificul grupei) sala de grupă devine un cadru adecvat situațiilor de învățare și obținerii experienței. Prin felul în care este amenajată, ea oferă copilului ocazii să se simtă bine în intimitatea lui, stimulându-i interesul și invitându-l la învățare prin descoperire și explorare. Sala de grupă îi vorbește copilului prin ceea ce oferă ca posibilitate de acțiune și experiență. Aflat în fața mai multor posibilități, copilul este invitat să aleagă ceea ce i se potrivește, să decidă.

Pentru a-i ajuta pe copii să dobândească experiență în luarea deciziilor și pentru a-i determina să o facă ori de câte ori este nevoie, trebuie să le oferim cât mai multe situații în care decizia să le aparțină. Copiii trebuie să învețe să folosească materialele în mod corespunzător pentru a-și asigura reușita. Activitățile de liniște și de audiere trebuie urmate de activități interactive, de

[81] Ministerul Educației Naționale, *(2019), Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București

[82] *Revista Învățământ preșcolar*, nr.1-2, (2014), București, Editura Arlechin

jocuri de mișcare și discuții. Copiii trebuie încurajați să-și planifice timpul. Cei care sunt educați în acest mediu vor putea să rezolve în mod creativ probleme și vor ști să ia decizii eficiente.

Totodată aceste activităţi au drept rol socializarea copiilor, dând posibilitatea micuţilor de a interacţiona, de a se juca fără a exista bariere emoționale, de sex, religie, etnie, etc. În timpul jocurilor liber alese fiecare copil optează pentru un sector preferat deschis în acea zi. Ei au posibilitatea de a-şi alege coechipierii, de a avea prioritate amiciţia, prietenia.

Aceste activităţi se desfăşoară atât în prima parte a zilei, cât şi în mijlocul activităţilor sau la finalul programului, fiind împărțite pe sectoare de activitate: **Biblioteca, Construcţii, Joc de rol, Ştiinţă, Joc de masă, Arte, Nisip şi apă.**

Organizarea acestor centre/sectoare se va face ținând cont de resursele materiale, de spațiul existent și de nivelul de vârstă al copiilor.

O atenție deosebită trebuie acordată grupelor de preșcolari care au în componența lor copii aparținând mai multor etnii sau copii cu CES. Aici ne putem confrunta cu primii „muguri ai discriminării”, manifestându-se prin respingerea de către grup a unui copil, cauza fiind barieră lingvistică, o anumită dizabilitate/handicap, o anumită conduită/comportament, etc.

Copiii[83] sunt curioşi din naştere, învăţând continuu prin intermediul interacţiunii sociale cu adulţii şi cu ceilalţi copii şi sunt adesea mult mai deschişi decât adulţii la lucruri noi şi neobişnuite. Copiii încă descoperă lumea. Copiii mici copiază copiii mai mari şi adulţii importanţi pentru ei. De aceea, mesajele pe care adulţii le transmit despre oameni care sunt de etnie diferită, care au o dizabilitate sau care vorbesc o limbă diferită sunt foarte importante.

De asemenea, este important, în cazul în care copiii se află într-o comunitate unde au ocazia să cunoască oameni de alte naţionalităţi şi culturi, oameni care au dizabilităţi sau care sunt deosebiţi, altfel decât majoritatea, să li se ofere imagini, povestiri şi informaţii despre tipuri diferite de oameni, astfel încât copiii să primească mesaje pozitive despre deosebiri încă din acest stadiu timpuriu de formare a opiniei.

Pentru a aborda subiecte despre diversitate încă din grădiniță, c***adrele didactice trebuie să înceapă cu examinarea propriilor atitudini şi credinţe.*** Acesta este primul pas spre depăşirea prejudecăţii şi ajutarea copiilor aflaţi în grija noastră să facă astfel. Trebuie să avem un timp pentru a ne gândi la discriminările şi prezumţiile pe care poate că le-am acumulat în timpul copilăriei şi la felul în care acestea ne pot afecta comportamentul la grupă.

Vă sugerăm câteva idei de cum se pot „personaliza” activitățile liber alese pentru a promova *incluziunea socială* încă din perioada educației timpurii.

BIBLIOTECĂ

[83] Antonovici Ș., Neațu P. (2008), *Jocuri și activități alese*, București, Editura Aramis

În cadrul sectorului Bibliotecă, preșcolarii își pun în valoare deprinderile de limbaj, prin lecturile după imagini, povestiri şi repovestiri, prin jocuri didactice şi concursurile de ghicitori, de recitare. Aici este locul în care copiii descoperă lumea magică a cărţilor învățând să le folosească.

La vârsta preşcolară, copiii încep să-şi dezvolte abilitatea de a experimenta lucruri în mod indirect, prin substituire, de la a vedea lucruri la început din propria lor perspectivă până la a fi capabili să îndrăgească şi să fie solidari cu felul în care alţii s-ar putea simţi.

Căutăm/creăm povești cu personaje pozitive care vorbesc sau încearcă să vorbească limba română, deși limba română nu este limba lor maternă, care sunt ajutați de copii să se joace și să comunice.

Pentru a valorifica abilităţile de utilizare a limbii materne şi pentru a accepta experienţa de a învăţa într-o limbă diferită de cea vorbită acasă, poate fi invitat un vorbitor de limbă maternă (alta decât limba română) să desfășoare cu grupa diferite activități.

Învățarea se poate produce imitând personaje din povești inversând rolurile și limba în care se face comunicarea.

Vor fi expuse cărți și imagini care au cuvinte scrise în cele două limbi iar copiii vor fi încurajați să „citească" imaginile folosind cele două coduri semantice. Astfel acceptarea și incluziunea se vor produce înlăturând bariera lingvistică.

CONSTRUCȚII

Jocurile de construcţie le dezvoltă personalitatea copiilor, făcându-i mai întreprinzători, cu multă imaginaţie şi creativitate de pus în valoare. Copiilor li se oferă posibilitatea să-şi aleagă materialele de construcţii: piese lego, figuri geometrice, piese din diverse tipuri de materiale, care să fie uşor de manipulat, îmbinat şi care să nu pună în pericol sănătatea şi securitatea copilului în timpul jocului.

La sectorul Construcții copiii pot înțelege necesitatea unei camere de zi în fiecare locuință și vor construi, în echipă, o cameră de zi, folosindu-se atât de piesele lego, cât și de mobilierul de care dispunem, pentru a o utila. La utilarea acestei camere în care primim musafiri, fiecare copil își aduce contribuția . Aici vor interveni elemente de etnocultură, fiecare familie personalizând propria locuință. Moment prielnic pentru a aprecia de către ceilalți membri ai echipei fiecare piesă și obiect pe care copilul îl alege pentru familia sa.

La fel se poate proceda cu decorarea unor obiecte-simbol (cum ar fi oul de Paște) pentru a se produce primele premise ale interculturalității.

JOC DE ROL

Centrul Joc de rol este unul dintre cele mai importante centre de interes din sala de grupă. Aici copiii refac locuri, evenimente, imită comportamentul părinţilor sau joacă roluri ale unor

persoane cunoscute, reproduc lumea aşa cum o înţeleg ei, repetă, reinterpretează, reproduc şi retrăiesc experienţe. Jocul de rol îi ajută pe copii să-şi exprime şi să-şi gestioneze emoţiile, să comunice cu ceilalţi, să accepte diversitatea.

Jocurile [84]de rol sunt puternic influențate de mediul de proveniență, de rutinele, obiceiurile tradiționale și modalitățile de exprimare ale familiei. În jocul de rol, copiii trebuie lăsați să utilizeze limbajul adecvat și corect, care le este familiar. De exemplu, când se joacă „De-a familia", copiii vor imita comportamentul și limbajul propriei familii. Educatoarea poate arăta și alte forme de comportament și de vorbire, utilizate în diferite situații: cum vorbește și se poartă un doctor sau conducătorul de tren, șoferul de autobuz, vânzătorul sau profesorul. Educatoarea poate interpreta o serie de situații care implică aceste personaje, fie jucându-le împreună cu copiii, fie utilizând păpuși sau imagini.

Scopul principal în dezvoltarea limbajului este de a-i ajuta pe copii să capete încredere în ei pentru a vorbi într-o situație de grup. Totodată, copiii sunt îndrumați pentru a învăța să asculte atunci când vorbesc alți membri ai grupului. Este o bună pregătire pentru o conversație reală, pentru dezvoltarea capacității de așteptare în schimbul de replici, depășindu-se astfel stadiul în care preșcolarii din grup vorbesc toți deodată.

Sunt identificate două variante de joc: jocurile cu subiecte alese din viața cotidiană (jocurile de convieţuire socială) și jocurile cu subiecte din basme și povești.

Jocurile cu subiecte din viața cotidiană reflectă prin conținut experiențele directe trăite de copil, dobândite prin observație sau relatare. Jocurile cu subiecte din povești implică crearea unei atmosfere speciale sau redarea unor trăsături ale personajelor.

Jocul de rol oferă o varietate de situații în care copiii primesc și transmit mesaje orale. Colțul căsuței, în care se desfășoară marea majoritate a jocurilor de rol, reprezintă mediul cel mai adecvat, iar telefonul de jucărie, cel mai potrivit instrument. Educatoarea propune un subiect iar personajul poate fi copilul, păpușa, cățelul, pisica, un vecin. Pentru a veni în ajutor personajului aflat într-o situație de viață, trebuie comunicat, astfel că există în mod logic o repetare a secvențelor de transmitere-recepționare-îndeplinire a mesajelor.

Aici putem introduce personaje care vorbesc limbi diferite iar copiii vor învăța formule de adresare, salut, numele obiecteior, atât în limba română cât și în limba maternă.

Jocul de rol dezvoltă limbajul, exersează memoria, încurajează copiii să-și exprime singuri trăirile, ideile, chiar să utilizeze texte gata construite, urmărind socializarea, formarea spiritului de echipă, empatia.

ȘTIINȚĂ

[84] Evseev I. (2014), *Jocurile tradiționale de copii*, Timișoara, Editura Excelsior

La sectorul Ştiinţă, copiii descoperă lumea înconjurătoare cu ajutorul enciclopediilor, îşi satisfac curiozităţiile observând comportamentul unor animale vii, observă succesiunea anotimpurilor şi schimbările produse în natură. Mereu puşi în situaţia de a da răspunsuri la întrebări de tipul „De ce se intâmplă?„Cine aduce...?„De unde vin...?„Ce se întâmplă dacă...? „De ce au nevoie....?”. Pentru a oferi răspunsuri adecvate, copiii explorează, experimentează, caută răspunsuri şi în cele din urmă comunică concluziile lor.

Copiii [85]au deja câteva trăsături necesare pentru a se apropia de știință: curiozitate, entuziasm și, deseori, încăpățânarea de a obține un răspuns. Mai au nevoie de ajutorul adulților pentru ca aceste trăsături să nu fie înlocuite de indiferență, apatie și tendința de a renunța ușor. Iată cum putem încuraja copiii să se apropie de științe:

- Încurajăm întrebările copilului. Chiar dacă multe din curiozitățile copilului ni se par nerealiste, mereu putem găsi un răspuns, internetul, cărțile, televizorul și alte tipuri de surse ne pot fi de mare folos în a satisface curiozitățile copilului.
- Definim știința: observăm ceea ce se întâmplă, realizăm predicții, testăm ipoteze în condiții controlate, interpretăm observațiile. Observăm cum dintr-o sămânță apare o plantă care îmboboceşte, înfloreşte, face semințe și apoi se ofileşte (numim planta în limba română și limba maternă). Vorbim despre cum are loc fierberea sau arderea. Urmărim apa în clocot și temperatura la care a ajuns, cum anume ard lemnele și se transformă în cenușă (denumim fenomenele în limba română și limba maternă).
- Încurajăm activități cu un grad potrivit de dificultate. Dacă sunt prea dificile, copilul își va pierde curiozitatea și dorința de a participa, iar dacă e prea ușoară nu îi va aduce informații în plus. E important să găsim activități echilibrate și care pornesc de la interesele sale.
- Îl lăsăm să aleagă activitățile pe care vrea să le facă. Va fi mult mai interesat de activitate dacă a ales-o el. Îi putem propune mai multe idei, iar el va decide ce vrea sa facă.

  În jocurile lor, de multe ori copiii formulează ipoteze și le testează practic, răspunzându-și singuri la intrebarea „Ce se întâmpla dacă..?”.

JOC DE MASĂ

Jocurile de masă pun copiii în situaţii problematice, ducând spre o dezvoltare a atenţiei, a memoriei vizuale, a agilităţii şi mai cu seamă a gândirii. Copiii au la dispoziţie diferite jocuri de îmbinare, puzzle, mozaic, jocuri cu pioneze.

Tot în cadrul jocurilor de masă putem vorbi de jocul dominoului, prin intermediul căruia copiii selectează piesa corespunzătoare şirului, fie că este una iconică, oferind o imagine, fie că este

[85] Cucoș, C. (2008), *Pedagogie, Ediția a II-a, rev.și adăug.*, Iași, Editura Polirom

una deductivă, oferind copiilor grupe de buline, petale, etc. Acest joc dezvoltă spiritul de echipă, de competiţie, munca în perechi şi atenţia.

În aceste activități/acțiuni copilul folosește pe lângă limbajul verbal, cel nonverbal, gesturi, mimică, oferindu-le posibilitatea să socializeze.

ARTE

În cadrul sectorului Arte, micuții își pun în valoare spiritul artistic, creativitatea şi ingeniozitatea. Copiii modelează, colorează, desenează, pictează, decupează, realizând diferite lucrări la îndrumarea educatoarei sau la libera lor alegere.

Din plastilina modelează cuiburi cu păsărele, casa căţelului, pădurea toamna, fântâna, etc . Cu pensula crează un spaţiu plastic nou, ce spune ceva despre copil, cât de introvertit sau dezinvolt este, cât de cooperant sau cât de limitat este, cât de iubitor sau egoist este.

NISIP ȘI APĂ

Este un centru ce dă posibilitatea copiilor să învețe, să se relaxeze și să-și reprezinte tridimensional realitatea. Poate fi în exterior, la nisiparul grădiniței sau în interior, la măsuță special dotată cu nisip și apă. Copiii au la dispoziție cutii cu nisip, lopățele sau alte forme de nisip, găletuşe cu apă și diferite recipiente specifice jocului cu nisip.

Aceste activități contribuie la dezvoltarea fizică a copilului, dezvoltă abilitățile motorii fine ale mâinii, precum și coordonarea vizuală și motorie, contribuie la dezvoltarea jocului de povestire și a competențelor de comunicare ale copilului, ușurarea tensiunii mentale, diminuează agresiunea, starea disconfortului intern la copii, fac să cunoască proprietățile diferitelor subiecte și materiale, repară reprezentările elementare despre forma, dimensiunea, culoarea obiectelor, - dezvoltă sensibilitate tactilă, extinde și îmbogățește vocabularul copiilor, dezvoltă procese cognitive (percepție, atenție, memorie, gândire).

Prin tot ceea ce facem în cadrul ALA, conducem preşcolarul pe treptele superioare ale dezvoltării lui, făcându-l competitiv, dornic de cunoaştere, curios şi mai cu seamă creativ.

2.2.2.3. Activități de dezvoltare personală

În învățământul pentru educație timpurie activitatea didactică este centrată pe preșcolar, se pliază pe nevoile copilului și se poate modela în funcție de cerințele grupei de copii sau individual. Activitățile de dezvoltare personală sunt pentru copii o sursă inepuizabilă de a descoperi lucruri noi, de a dobândi cunoștințe și deprinderi. Noul curriculum pentru educație timpurie include aceste activități în lista activităților de învățare, considerându-le la fel de importante și decisive ca și activitățile pe domenii experiențiale sau jocurile liber alese pentru toate aspectele dezvoltării copilului.

Activitățile pentru dezvoltare personală[86] - ADP de la nivel preșcolar includ rutinele, tranzițiile (care se află și la nivelul antepreșcolar), o parte a activităților liber-alese din perioada dimineții (când este încurajată explorarea individuală a unui subiect de care este interesat copilul), activitățile de dezvoltare a înclinațiilor personale/predispozițiilor/aptitudinilor din perioada după-amiezii (pentru grupele de program prelungit sau săptămânal – nivel preșcolar), inclusiv activitățile opționale și extrașcolare.(figura 1)

Activități de dezvoltare personală (ADP)

A. Rutine	**B.** Tranziții	**C.** ALA (explorarea individuală a unui subiect de care este interesat copilul)	**D.** Activități de dezvoltare a înclinațiilor personale/predispozițiilor/aptitudinilor (activități de după-amiaza)	**E.** CDȘ (Activitățile opționale)	**F.** Activitățile extrașcolare

Figura 1. Activități de dezvoltare personală

A. Conform noului Curriculum, „rutinele sunt activitățile-reper după care se derulează întreaga activitate a unei zile. Ele acoperă nevoile de bază ale copilului și contribuie la dezvoltarea globală a acestora.” Rutina focalizează atenția, liniștește și relaxează, conferă sentimentul de siguranță deoarece prin rutină copilul poate anticipa ce va urma, dezvoltă un comportament stabil prin organizarea activității zilnice. Pentru preșcolarii care nu vorbesc limba română ca limbă maternă, rutinele sunt activități care prin ritmicitatea și repetiția lor oferă copiilor posibilitatea de a-și însuși cuvinte și expresii în limba română corelate cu acțiunea sau momentul în care sunt utilizate. În cadrul acestor activități educatoarea își poate focaliza atenția asupra preșcolarilor cu dificultăți de vocabular sau de exprimare. Tipurile de activități care sunt incluse în rutinele zilnice din grădiniță sunt prezentate în figura 2.

[86]Ministerul Educației Naționale, *(2019), Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București

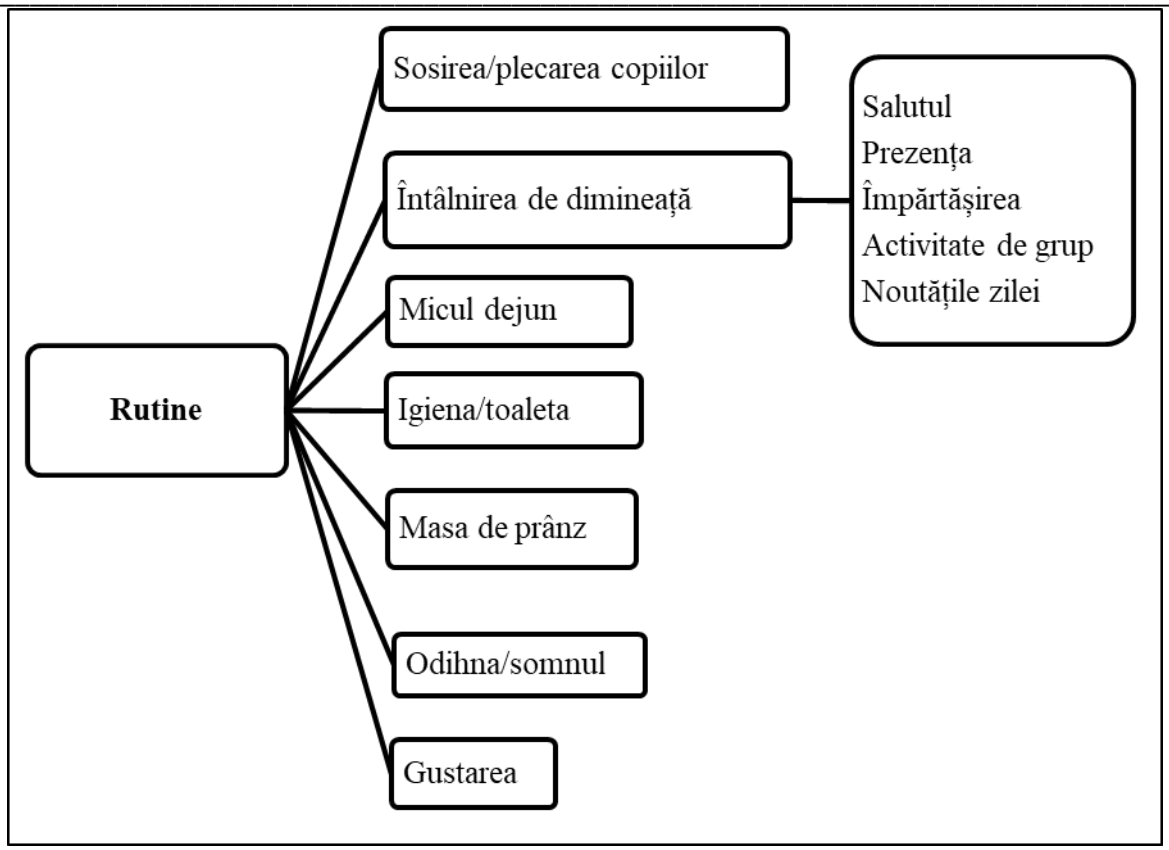

Figura 2. Activități rutine zilnice

Sosirea/plecarea copilului. Atmosfera cu care este întâmpinat copilul la sosirea în grădiniță este definitorie pentru succesul demersului didactic din ziua respectivă. Copilul va păși cu încredere într-un mediu educațional prietenos, ofertant și atractiv, de aceea este important ca sala de grupă să fie amenajată anterior, centrele tematice să fie dotate cu materiale didactice variate și interesante. Prezența educatoarei oferă copilului sentimentul de siguranță prin felul cum aceasta îl salută, îl îmbrățișează (când este cazul), îl încurajează, îi prezintă sala de grupă, activitățile viitoare și colegii. Acest moment al zilei este important pentru toți copiii dar în mod special pentru copiii care nu vorbesc limba română aceștia confruntându-se nu doar cu sentimentul de separare, ci și cu acela de neputință generat de dificultatea comunicării într-o limbă necunoscută. Repetarea zilnică a salutului, a descrierii sentimentelor, a verbalizării acțiunilor de îmbrăcare, a invitației către o locație sau activitate va contribui la însușirea mai rapidă a cuvintelor și expresiilor specifice acestui moment.

Întâlnirea de dimineață este o activitate bazată pe comunicare, fiecare copil fiind stimulat să aibă o prezență activă, comunicând și ascultând idei noi și diverse. Această activitate trebuie bine planificată și organizată, scopul acesteia este de a crea o atmosferă pozitivă care să ofere copilului sentimentul de apartenență la un grup și să stimuleze interesul pentru activitățile următoare. În general, timpul alocat întâlnirii de dimineață este de 20-25 de minute, timp în care copiii învață să asculte și să aibă grijă de cei din jur, au posibilitatea de a participa individual sau în grup, pot stabili

reguli și ritualuri dar mai ales dobândesc deprinderi importante cum ar fi: a asculta și înțelege, a rezolva probleme, a argumenta, a lua decizii, a urma indicații etc.

Aspecte care sunt necesare pentru o activitate de succes în cadrul întâlnirii de dimineață:

- Așezarea grupului de copii în cerc facilitează și dinamizează comunicarea, având avantajul că permite contactul vizual cu toți participanții, nu creează ierarhii sau tensiuni și minimalizează autoritatea formală a educatoarei aceasta devenind doar un partener care știe regulile.
- Locul fiecărui copil în cadrul întâlnirii poate fi marcat prin utilizarea de simboluri pe scăunelele/pernițele așezate în cerc sau dacă grupa ne permite, fiecare copil își alege locul.
- Anunțarea începerii activității depinde de creativitatea cadrului didactic: un clopoțel, o melodie, o sonerie, o poezie scurtă etc.
- Negocierea și stabilirea unor reguli de comunicare care să încurajeze respectul reciproc și ascultarea activă (nu vorbim decât când suntem întrebați sau ne vine rândul, nu îi întrerupem pe ceilalți, nu râdem și nu facem remarci răutăcioase, putem alege să nu vorbim etc.)
- Pentru grupele de copii nou formate sau care sunt numeroase se poate apela la părinți care, pe rând, să joace rolul de facilitator. Acesta este poziționat în mijlocul grupei și are rolul de a oferi modele de comunicare, amintind dacă este cazul, cerințele și regulile activității.
- Marioneta este foarte utilă pentru desfășurarea organizată a comunicării prin respectarea regulii „pot vorbi când primesc marioneta”. Pentru copiii cu probleme de comunicare marioneta devine un prieten, aceștia fiind încurajați să vorbească marionetei prima dată.
- Emblemele, etichetele și imaginile cu simboluri motivante încurajează copiii să-și dezvăluie sentimentele și stările sufletești.
- Antrenarea tuturor copiilor în activitatea de comunicare se realizează prin intermediul rundei de comunicare. În această situație educatoarea anunță subiectul comunicării și regula, de exemplu: „Acum vom vorbi despre ce înseamnă să fii harnic. Vom spune: să fii harnic înseamnă... . Fiecare dintre voi va spune ce crede că înseamnă să fii harnic. Încep eu și vom continua în direcția aceasta (se indică direcția).”

Activitatea întâlnirea de dimineață este o activitate planificată și structurată. Principalele elemente ale structurii acestei activități sunt salutul, prezența, împărtășirea, activitatea de grup și noutățile zilei.

Salutul este prima etapă a întâlnirii de dimineață în care preșcolarii și educatoarea se salută reciproc spunându-și numele pe un ton cald și prietenos. Pentru mulți copii frecventarea grădiniței este o experiență nouă, greu de gestionat și este foarte important ca preșcolarii să cunoască numele colegilor și a lucrurilor care îi înconjoară.

Prezența se poate efectua tot în cadrul întâlnirii de dimineață utilizând catalogul grupei și ecusoanele primite la început de an școlar prin participarea activă a copiilor. În prima zi de grădiniță copilul primește un ecuson/imagine/cartonaș cu un simbol personalizat și cu numele său pe care îl va plasa pe catalogul grupei în dreptul aceluiași simbol. În timp copiii își vor recunoaște numele și vor identifica simbolurile și chiar numele colegilor. Aceste simboluri se pot folosi și pentru a marca locul la vestiar, pătuț, trusele cu rechizite, portofoliul.

Împărtășirea sau schimbul de impresii dă posibilitatea copiilor de a genera subiecte de discuție, contribuie la socializarea preșcolarilor și îi ajută să se cunoască mai bine. Copiii își prezintă experiențele personale (ce s-a întâmplat, ce a visat, ce a simțit, ce emoții l-au cuprins etc.), ideile, gândurile. Pe parcursul săptămânii este recomandat ca toți copiii să treacă prin această experiență de împărtășire. Beneficiile acestei activități sunt multiple: înlăturarea barierelor timidității, mesajul lor ajunge la toată grupa, se creează un cadru propice dezvoltării empatiei, se conturează o atmosferă caldă și prietenoasă dar în mod special se dezvoltă capacitatea de ascultare activă de înțelegere a mesajului.

Activitatea de grup urmărește stimularea tuturor copiilor să participe activ la jocurile propuse pentru această activitate. Aceste jocuri nu sunt competitive, solicită cooperarea în funcție de nivelul de dezvoltare a preșcolarilor și interesele de moment. (Exemplu: Dacă în grup sunt copii nou-înscriși, în primele zile se vor organiza jocuri pentru cunoaștere. Copiii se adună în cerc și se așază pe scaunele. Educatoarea începe jocul, spunând: „ Pe mine mă cheamă… și stau lângă…” (numind copilul din dreapta). Fiecare copil își spune numele și precizează numele copilului din dreapta pe care deja l-a auzit).

Noutățile zilei este activitatea care se desfășoară la finalul întâlnirii de dimineață prin care li se transmit copiilor informații despre programul zilei, activitățile ce vor urma și face trecerea de la experiența anterioară la noua informație. Transmiterea acestor informații va avea loc prin intermediul imaginilor (plasate la panoul întâlnirii de dimineață) care să stârnească curiozitatea celor mici. Calendarul naturii, starea vremii, schimbările care au loc în mediul înconjurător, ce s-a mai întâmplat sunt posibile teme de abordat în această etapă a întâlnirii de dimineață.

Micul dejun/masa de prânz/gustarea deși par activități banale, uzuale, acestea au un aport nu doar nutrițional ci mai cu seamă unul de dobândire de noi și variate cunoștințe și deprinderi. Implicarea preșcolarului în amenajarea locului de masă îl va determina să conștientizeze regulile de servire a mesei, să identifice denumirea și utilitatea tacâmurilor și a veselei. Servirea mesei într-un mod organizat modelează comportamentul social și etic al preșcolarului care va învăța să mănânce în liniște, curat, fără să facă risipă. Acesta își va stimula simțurile (văzul, mirosul,

gustul, simțul tactil), va identifica și recunoaște alimentele gătite, își va exprima opinia față de un produs culinar, va deveni mai îndemânatic prin mânuirea tacâmurilor.

Igiena/toaleta sunt activități care formează deprinderi igienice, iar perioada antepreșcolară și preșcolară este cea mai potrivită pentru ca aceste deprinderi să devină ulterior obișnuințe. Acest proces de transformare a deprinderilor în obișnuințe este un proces de durată, cadrul didactic având sarcina de a planifica activitățile într-un număr cât mai mare și de a explica copiilor importanța igienei pentru sănătate deoarece aceste deprinderi nu decurg spontan din maturizarea copilului, ci sunt conduite sociale și ele se formează sub control social. La început, copiii învață mișcările prin imitație spontană, apoi prin imitație intenționată. Este important să explicăm copiilor de ce facem o anumită acțiune. Când copiii aud „Acum trebuie să mergem să ne spălam pe mâini, ca să ne putem pregăti pentru a merge le masă!" copiii învață despre planificarea, organizarea corectă, consecventă și îndeplinirea sarcinilor.

Spălarea mâinilor este cea mai eficientă metodă de prevenire a bolilor infecțioase. Prin repetarea acestor activități copiii învață căspălatul mâinilor este obligatoriu înainte de masă și după masă, după folosirea toaletei precum și ori de câte ori își murdăresc mâinile.

B. Tranzițiile **s**unt momente de scurtă durată, fac trecerea de la un set de activități la altul, sunt pauze între activități. Mijloacele de realizare ale acestui tip de activitate variază foarte mult, în funcție de vârsta copiilor, de contextul momentului și de creativitatea cadrului didactic. În acest sens, ele pot lua forma unei activități desfășurate în mers ritmat, a unei activități care se desfășoară pe muzică sau în ritmul dat de recitarea unei numărători sau a unei frământări de limbă, a unui joc cu text și cânt cu anumite mișcări cunoscute deja de copii etc.

Pentru o tranziție ușoară fără evenimente neplăcute este indicat ca educatoarea:

- să anunțe copiii cu câteva minute înainte că este timpul să finalizeze activitatea începută;
- să-i obișnuiască să urmărească indicatoarele ceasului de pe perete;
- să utilizeze o clepsidră;
- să folosească un instrument muzical sau sonor pentru a anunța momentul încetării activității;
- să participe alături de copii la curățenie și la strângerea jucăriilor/materialului didactic;
- să implice preșcolarii care au finalizat activitatea într-o altă activitate plăcută pentru ca aceștia să nu se plictisească (cântec, joc de masă etc.).

Mijloacele prin care pot fi realizate tranzițiile sunt: jocuri cu text și cânt, recitative ritmice, jocuri de degete, numărători, frământări de limbă. Aceste texte și mișcări vor fi repede învățate de copii dacă sunt repetate frecvent și în același context.

Rutinele și tranzițiile, printr-o gestionare zilnică atentă și eficientă din partea cadrului

didactic, contribuie la menținerea unui climat sănătos, armonios, nestresant în sala de grupă, a tonusului copiilor și a eficienței parcursului învățării pe durata întregii zile. În fiecare grupă e util să existe un program zilnic care să ilustreze nu numai activitățile specifice domeniilor experiențiale dar și cele de dezvoltare personală, succesiunea întregului program al zilei. Programul poate fi realizat sub forma unei flori, a unei cărți, ilustrat cu imagini sugestive, atractive, text și intervalul de ore, în care are loc fiecare moment din zi. Familiarizarea cu programul zilnic se face în primele zile de grădiniță prin discuții cu grupa, dar și cu părinții, pentru a-i asigura că activitatea din grădiniță este bine planificată, iar acest lucru trebuie respectat.

2.2.2.4. Activități opționale

Disciplinele opționale[87] reprezintă o formă de materializare a curriculumului la decizia școlii numită curriculum elaborat în școală. Ele au apărut din necesitatea și din dorința adaptării programelor școlare la particularitățile comunității locale. Opționalul reprezintă o varietate de curriculum la decizia școlii ce constă într-o disciplină nouă, care presupune elaborarea în grădiniță a unei programe noi.

Opționalul la grădiniță este elaborat de către educatoare și presupune formularea unor obiective care nu sunt menționate în programa activităților. Pentru copii, opționalele reprezintă posibilitatea ca ei să aleagă în funcție de interesele și aptitudinile lor sau de domeniile în care doresc să-și dezvolte deprinderi și capacități.

Curriculum la decizia şcolii[88] rezultă din oferta de discipline incluse în curriculum opţional. Acest tip de curriculum reprezintă o formă de flexibilizare a educaţiei, prin care şcoala are dreptul să decidă asupra unui segment al curriculumului (30%) pentru a satisface preocupările specifice. El poate fi realizat prin una din următoarele trei variante:

- Curriculum aprofundat, acesta urmăreşte aprofundarea obiectivelor de referinţă ale curriculum-ului nucleu prin diversificarea activităţilor de învăţare în numărul maxim de ore prevăzut în plaja orară a unei discipline. Importanţa şi utilitatea acestuia constă în caracterul de recuperare pentru elevii/preşcolarii care nu au reuşit să dobândească achiziţiile minimale prevăzute prin programă.
- Curriculum extins reprezintă noi obiective de referinţă şi unităţi de conţinut care se regăsesc în programa disciplinei dar sunt notate cu asterisc. Aşadar, presupune parcurgerea programei în întregime, în numărul maxim de ore prevăzut în plaja orară a unei discipline.

[87] Mândruț, O. (2010), *Metodologia proiectării și aplicării curricumului la decizia școlii. Aspecte metodologice pentru proiectarea și aplicarea curricumului,* București, ISE, p. 5-6

[88] Căpiţă, L., Sarivan, L. (2000), *Proiectarea curriculum-ului la decizia şcolii*. Temă de cerectare, Bucureşti, ISE

- Curriculum elaborat în şcoală, cu statut opţional, reprezintă introducerea unei noi discipline de învăţământ, ceea ce presupune elaborarea, la nivelul şcolii, a unei programe cu obiective şi conţinuturi noi, fiind diferită de cele existente în programele realizate la nivel naţional.

Identificăm multiple modalităţi de realizare a opţionalelor:

- *Opţionalul la nivelul disciplinei* implică activităţi, proiecte care nu sunt incluse în programa şcolară sau o nouă disciplină care nu este prevăzută ca atare în planul cadru;
- *Opţionalul la nivelul ariei curriculare* numit opţionalul integrat sau interdisciplinar, presupune alegerea unei teme care implică cel puţin două discipline dintr-o arie curriculară iar stabilirea obiectivelor de referinţă din perspectiva temei pentru care s-a optat se realizează pornind de la obiectivele-cadru ale disciplinelor;
- *Opţionalul la nivelul mai multor arii curriculare* sau transdisciplinar constă în implicarea a cel puţin două discipline aparţinând unor arii curriculare diferite.

Elaborarea activităţilor opţionale necesită *respectarea unor precizări metodologice* deoarece construirea de curriculum la decizia grădiniței trebuie să se integreze în strategia generală de dezvoltare instituţională care urmăreşte creşterea gradului de autonomie a unităţilor de învăţământ, prin ameliorarea resurselor (umane și materiale) concomitent cu deschiderea grădiniței către factorii educaţionali implicaţi în reformă.

Oferta curriculară încearcă adaptarea ofertei de învăţare atât la nevoile şi interesele copiilor, cât şi la cele ale cadrelor didactice. Ea încearcă să ţină seama de existenţa unor finalităţi clare la nivelul ciclurilor curriculare, dar şi pentru întreaga treaptă de şcolaritate având în vedere resursele umane şi materiale de care dispune instituţia de învăţământ.

Dintre aspectele metodologice necesare a fi avute în vedere, prezentăm următoarele:

- Opţionalele sunt indicate cu titlul orientativ de ME pentru fiecare arie curriculară, dar pot fi cuprinse în schema orară a unităţii de învăţământ şi opţionale din oferta locală, cu aprobarea inspectoratelor şcolare, a inspectorului de specialitate, cu condiţia să nu depăşească numărul maxim de ore/activităţi afectate prin planul cadru de învăţământ;
- Activităţile opţionale pot fi realizate pe parcursul unui semestru, modul, an şcolar, sau ciclu curricular;
- Oferta de opţionale a fiecărei şcoli va fi însoţită de precizarea privind durata, timpul care este afectat acestora;
- Oferta de opţionale la nivelul şcolii pentru anul şcolar următor va fi comunicată părinţilor preșcolarilor în luna februarie a anului şcolar în curs;
- Copiii/părinţii vor comunica opţiunile lor Consiliului de administratie al şcolii până în luna mai a anului şcolar în curs;

- Odată exprimată opţiunea pentru o anumită disciplină aceasta devine obligatorie pe durata pentru care a fost proiectată;
- Pentru opţionalele planificate, indiferent de durata acestora, trebuie să existe un bloc orar fix rezervat pentru desfăşurarea acestora;

Aşadar, elaborarea curriculum-ului solicită un demers planificat riguros şi dinamic conceput pe următoarele etape sau paşi:

1. diagnosticarea nevoilor - (oferta educațională a școlii);
2. formularea obiectivelor - (obiective operaţionale);
3. selectarea conținuturilor - (lista conținuturilor);
4. organizarea conținutului - (elaborarea programei de opţional);
5. selectarea experiențelor de învățare - (activități de învățare);
6. organizarea experienţelor de învăţare;
7. determinarea a ceea ce trebuie evaluat şi a modurilor/mijloacelor de evaluare.

În avizarea proiectului de programă pentru opţional, inspectorul de specialitate foloseşte indicatori/criterii de evaluare în acord cu normele metodologice.

2.2.2.5. Activităţi specifice programului de după-amiază

Activitatea didactică din grădinița de copii se desfășoară sub forma unor activități comune, activități alese, jocuri, activități opționale etc.

În cazul grădinițelor cu program prelungit, la aceste activități se adaugă activități recreative și de relaxare, activități de dezvoltare și exersare a aptitudinilor individuale, activități recuperatorii, activități desfășurate în timpul programului de după-amiază.

Activităţile desfăşurate în perioada după-amiezii (activităţi recuperatorii pe domenii de învăţare, recreative, de cultivare şi dezvoltare a înclinaţiilor) sunt tot activităţi de învăţare.

Pentru organizarea și desfășurarea unor activități atractive și stimulative în perioada după-amiezii, se recomandă cadrelor didactice să aibă în vedere anumite aspecte precum: respectarea particularităților individuale și de vârstă ale copiilor; respectarea ritmului propriu de învăţare al copilului şi a aptitudinilor individuale ale acestuia; acordarea libertății de mișcare și de decizie a copilului; corelarea temelor și a conținutului acestora cu tema săptămânală/tema proiectului şi cu celelalte activităţi din programul zilei; pregătirea, din timp, a materialelor necesare; stabilirea unor detalii despre modul în care urmează a fi organizat spațiul sau despre metodele utilizate și tipul de interacțiune (educatoare-copil) adecvat fiecăruia (fie că vorbim de un copil sau de un grup de copii).

În cadrul activităților de după-amiază, înainte de pregătirea pentru somn, educatoarea poate planifica împreună cu copiii un moment de lectură-**Momentul Poveștilor**, ca moment obligatoriu cu o durată de 10-15 minute. Această activitate nu se va opri doar la lecturarea unui text și la câteva

întrebări şi răspunsuri pe marginea acestuia, ci poate conține, și redarea conţinutului textului citit, ca un exerciţiu eficient de exprimare şi comunicare, în care copilul face dovada înțelegerii textului, ordonează şi formulează propoziţii, operaţii în care antrenează şi gândirea.

Pregătirea copiilor pentru somn/odihnă se poate realiza prin recitarea unor versuri**: „Ora 1 a sosit,/Noi ne punem la dormit,/Pijamaua o-mbrăcăm,/Hainele le ordonăm,/ Capul pe pernă-l culcăm,/Pe Moş Ene îl chemăm”,** prin audierea unor cântece, prin jocuri cu degețelele: „**Ne jucăm cu degețelele…**”, care vor ajuta la stabilirea unei atmosfere liniștitoare. Pentru copiii care nu reușesc să doarmă sau care se trezesc mai devreme sunt stabilite (împreună cu ei) reguli despre ce au voie să facă dacă nu dorm: pot realiza, fară să-i deranjeze pe ceilalți, un puzzle, jocuri manipulative, să răsfoiască cărți, să deseneze.

Trezirea copiilor din somnul de după-amiază se poate realiza prin intonarea unor versuri: „**Ne-mbrăcăm, ne-mbrăcăm,/ Hainele de grabă pe noi le luăm/ Pijamaua jos o dăm,/ Plapuma o aranjăm**”, urmate de activități de dezvoltare personală (formarea deprinderilor de îmbrăcare/dezbrăcare: „Îmi așez hainele…”, „Facem curat la jucării…”, deprinderi de autoservire și igienă personală specifice programului de somn și gustare).

În continuare se pot purta discuții introductive despre activitățile desfășurate dimineața, după care se desfăsoară activitățile pe domenii experiențiale, activități liber-alese precum și activități de exersare a aptitudinilor individuale, activități recuperatorii, activități de relaxare si recreative.

Activităţile de dezvoltare şi exersare a aptitudinilor individuale le permite copiilor să-şi valorifice cunoştințele, abilitățile şi aptitudinile într-un domeniu anumit (aptitudinilor muzicale, de desen, sportive etc.). În timpul acestor activități, cadrul didactic va avea ocazia să propună acestor copii activități structurate pe aptitudinile ce trebuie dezvoltate (Educarea limbajului: „Cine știe să spună mai multe despre…”; joc cu rime: „Vânt- pământ, ploaie-oaie”; „Vântul și pălărioara”; joc cu diminutive- „vânt, vânticel, vântișor”; cuvinte opuse ; lectura după imagini; povești create de copii; teatru de umbre cu personaje create de copii; exerciții pentru memorie: „Reține cuvintele…”). Finalităţile ce ţin de cultivarea performanţelor şi de educaţia compensatorie sunt formulate de către educatoare preponderent în cadrul activităţilor pe centre de interese, iar prin diferenţiere şi individualizare şi în activităţile comune.

Activităţile recuperatorii se organizează cu copiii care din diverse motive au lipsit o perioadă mai lungă de la grădiniţă, care sunt înscrişi mai târziu sau pentru copiii care fac parte dintr-o minoritate și a căror limbă maternă este alta decât limba română. Proiectarea vizează activitățile de recuperare (logopedie-frământări de limbă- „Copăcel-copăcel”, exerciții pentru fixarea pozițiilor spațiale: „Taie cu o linie copacii așezați în spate, în față, în dreapta, în stânga,etc”, formarea unor

deprinderi de comportare în colectiv, desen, muzică, lucru manual etc.), sarcinile de lucru pentru copii, materialul utilizat, procedee de muncă individualizată.

Activităţile recreative[89] şi de relaxare au scopul activizării preşcolarilor, al trezirii interesului pentru cunoaştere şi acţiune liberă, independentă. Acest lucru nu înseamnă că el este lăsat complet liber: regulile sociale ale grupei sunt în continuare respectate. Copilul este câteodată obligat să negocieze cu ceilalţi pentru a organiza un joc colectiv sau pentru a împărţi jucăriile grupei pe care vrea să le folosească. La început, cadrul didactic poate propune activităţi variate în cadrul plimbărilor cum ar fi: observări, experimente, jocuri în aer liber, munca în natură, jocuri libere etc.

Aceste activități trebuie să rămână deschise la orice propunere sau cerere venită din partea copiilor.

2.2.3. Fișe de lucru

FIŞĂ DE LUCRU NR. 1

DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII (DLC)

(DLC+DȘ)

Dansul florilor de primăvară

Sarcină de lucru: Numește obiectele din imagine și caracteristicile acestora

Comportamente urmărite: Participă la activitățile de grup și pronunță corect sunetele specifice limbii române, în situații uzuale, în calitate de vorbitor. Înțelege mesaje simple.

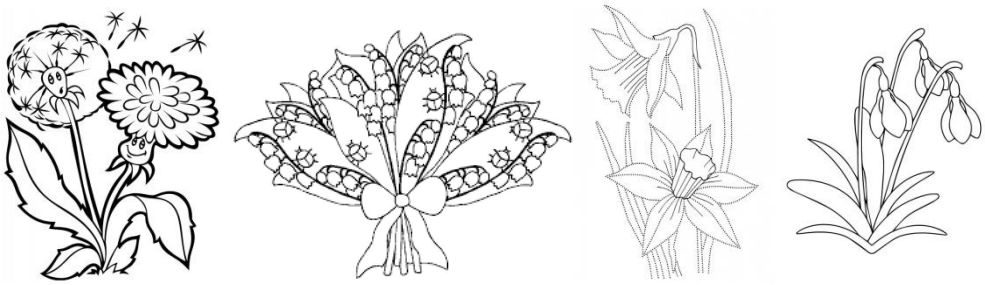

- Eu sunt o păpădie și am petale (se numește culoarea)
- Ghiocelul este vestitorul (se numește anotimpul)
- De 8 Martie voi dărui un buchet de narcise (se numește persoana)

[89] https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_ro.pdf

- Numește florile din al doilea buchet (se numesc florile)

- **Indicatori:** .

(D) comprehensiune: răspunde la întrebări specifice legate de un material verbal.

- **exprimare:** numeşte categoriile sortate, utilizează pluralul substantivelor, vorbeşte cu intonaţie când descrie un obiect (se exprimă corect atât în limba română cât și în limba maternă).
- **abilități matematice**: localizează primul, al doilea, ultimul obiect dintr-un şir.

FIŞĂ DE LUCRU NR. 2

DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII (DLC)

REALIZEAZĂ REPREZENTAREA GRAFICĂ A SILABELOR ȘI SUNETELOR

ÎNCERCUIEȘTE IMAGINEA UNDE SE REGĂSEȘTE SUNETUL I!

NUMEȘTE ÎN LIMBA MATERNĂ ȘI LIMBA ROMÂNĂ OBIECTELE DIN IMAGINI!

		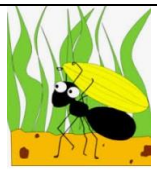			

COLOREAZĂ CU ACEEAȘI CULOARE LITERA I!

UNA

MINA

MAI

ANI

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII.

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.3.Premise ale citirii și scrierii, în contexte de comunicare cunoscute

D.3.3. Discriminează/diferențiază fonetic, cuvinte, silabe, sunete și asociază sunete cu litere.

Indicatori:

502. Demonstrează creșterea conștientizării sunetelor inițiale ale unui cuvânt prin identificarea lor cu/fără ajutor.

Comportamente urmărite: jocuri de identificare a sunetelor inițiale ale cuvintelor utilizând la început cuvinte care încep cu vocale: A, E, I, O, U, sunetul corespunzător R.

• Organizarea de jocuri/activități în care copilul ar trebui să diferențieze anumite sunete în intermediul diferitelor jocuri de tip „Spune cu ce începe”, în cazul nostru sunetul și litera R.

Indicatori 503. Devine conștient că mai multe cuvinte încep cu același sunet.

Indicatori 504. Alege din imagini obiecte care încep cu acelasi sunet.

Indicatori:505. Articulează adecvat anumite sunete, toate vocalelele și majoritatea consoanelor.

Comportamente urmărite: Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor si desparte în silabe cu ajutor.

FIŞĂ DE LUCRU NR. 3

DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII (DLC+DȘ)

ÎMI ALEG O MESERIE

Fișa de evaluare (DȘ1)

1. Ce profesii au oamenii din imagine? Denumește meseriile în limba română.
2. Colorează diferit bulinele de deasupra imaginilor și încercuiește cu roșu bulina de deasupra pompierului!

3. Denumește obiectele și spune la ce și cum se folosește fiecare.

4. Unește cu o linie de la persoana la uneltele necesare meseriei sale. Numește uneltele !

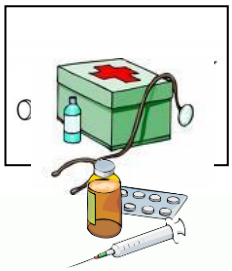

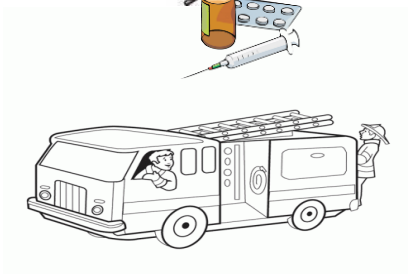

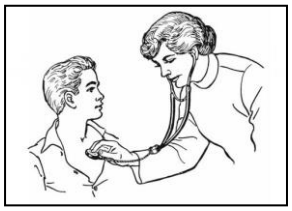

FIȘĂ DE LUCRU NR. 4

DLC-DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII

EU SPUN UNA, TU SPUI MULTE....

1. Denumește imaginile din stânga și apoi cele din dreapta!
2. Desparte în silabe cuvintele care denumesc imaginile și reprezintă grafic silabele!
3. Formulează propoziții cu acestea!

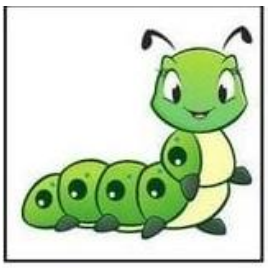

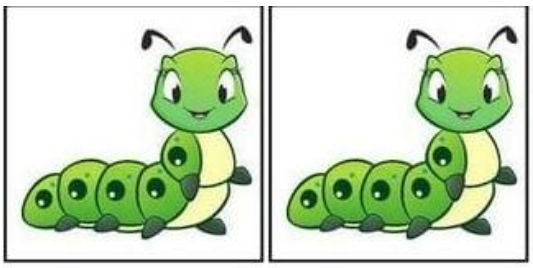

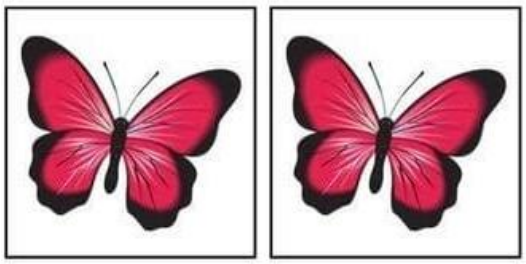

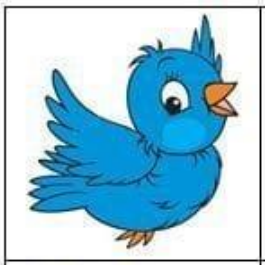

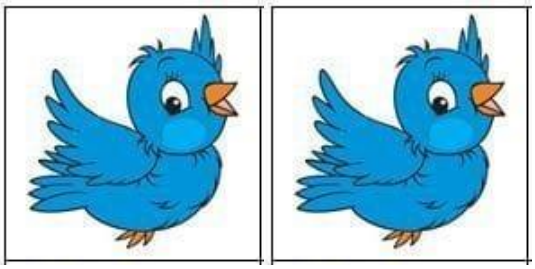

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII.

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.3. Premise ale citirii și scrierii, în context de comunicare cunoscute

D.3.4 Asimilează unele elemente ale scrisului și folosește diferite modalități de comunicare grafică și orală pentru transmiterea unui mesaj.

Indicatori:

429. Folosește pluralul în vorbirea curentă, corect și sistematic

507. Desparte cuvinte în silabe cu ajutor

465. Utilizează în vorbire propoziții dezvoltate și fraze

FIȘA DE LUCRU NR. 5

DLC-DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII

1. Recunoaște personajele care fac parte din poveste și așază-le în oală!

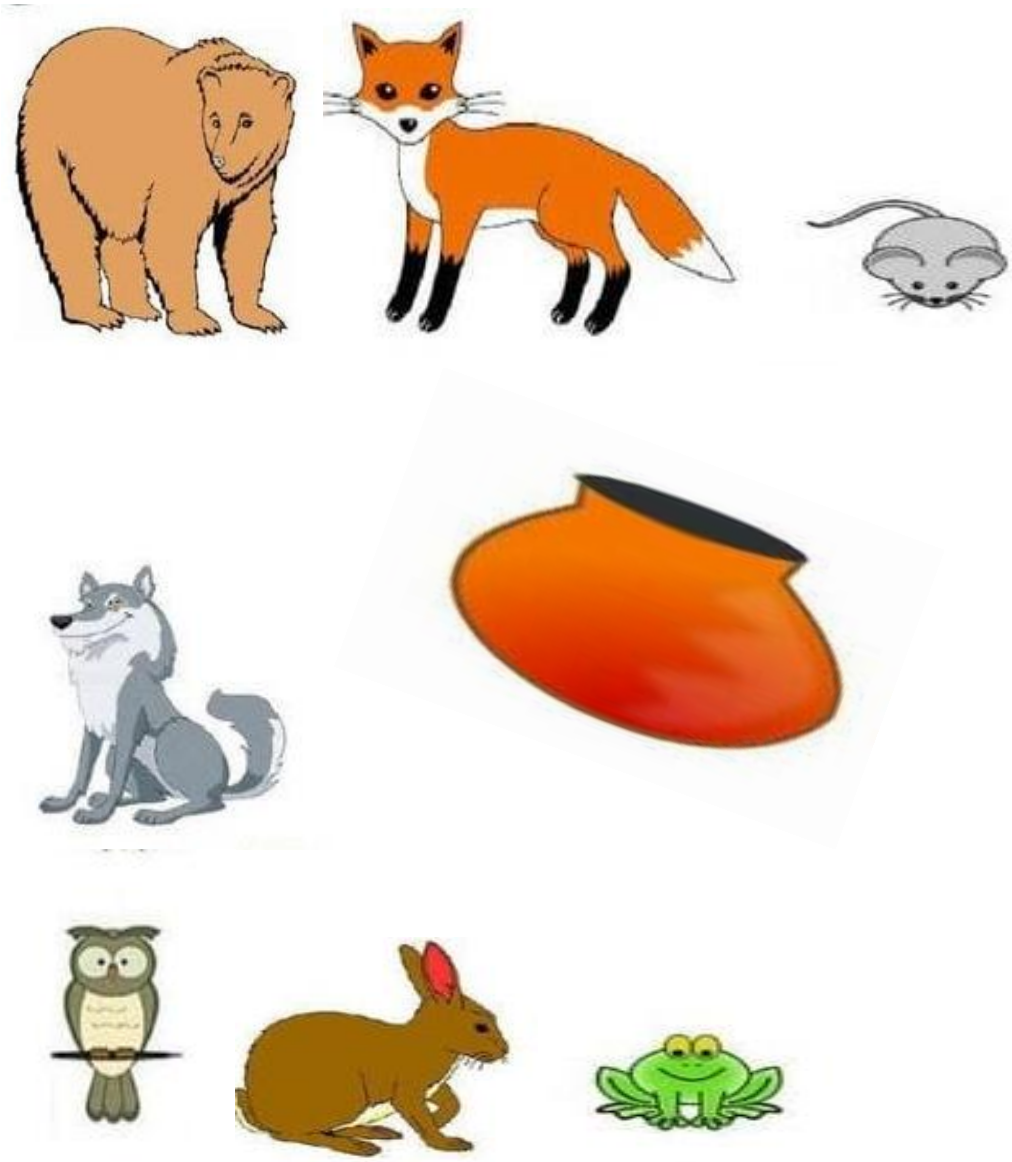

2. Denumește personajele din poveste și alintă-le!

3. Colorează cerculețul de sub obiectul din care animalele și-au făcut căsuță!

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII.

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.1. Mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute

D.1.1. Demonstrează înțelegerea unui mesaj oral, ca urmare a valorificării ideilor, emoțiilor, semnificațiilor etc. (comunicare expresivă)

Indicatori:

388. Povestește un eveniment sau o poveste cunoscută respectând succesiunea evenimentelor.

D.2. Subdomeniul: Premisele citirii și scrierii

D.2.1. Aspect specific: Participarea în experiențe cu cartea; cunoașterea și aprecierea cărții.

***Indicatori*:**

491. Recită o strofă sau repetă ultimul vers al unei poezii preferate sau redă cuvinte, expresii, sintagme, din povestea preferată

FIȘĂ DE LUCRU NR. 6

DLC- DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII

- Ascultă povestea *Cei trei fluturi* de Ana Lulinschi!

1. Colorează imaginile care reprezintă personaje din poveste!

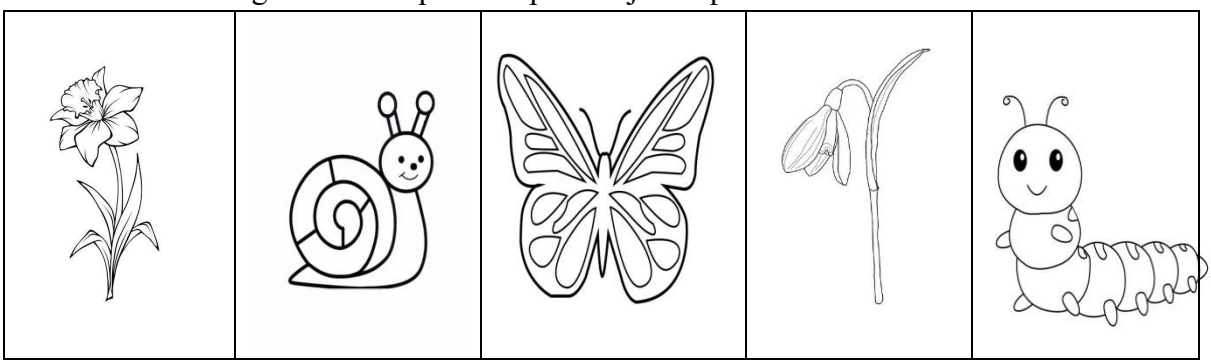

2. Desenează o bulină galbenă deasupra imaginilor în numele cărora auzi sunetul *ă*!

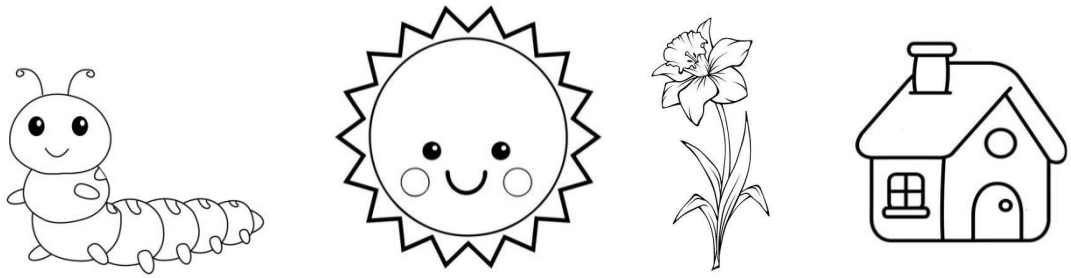

3. Desenează atâtea buline roșii câte sunete are cuvântul!

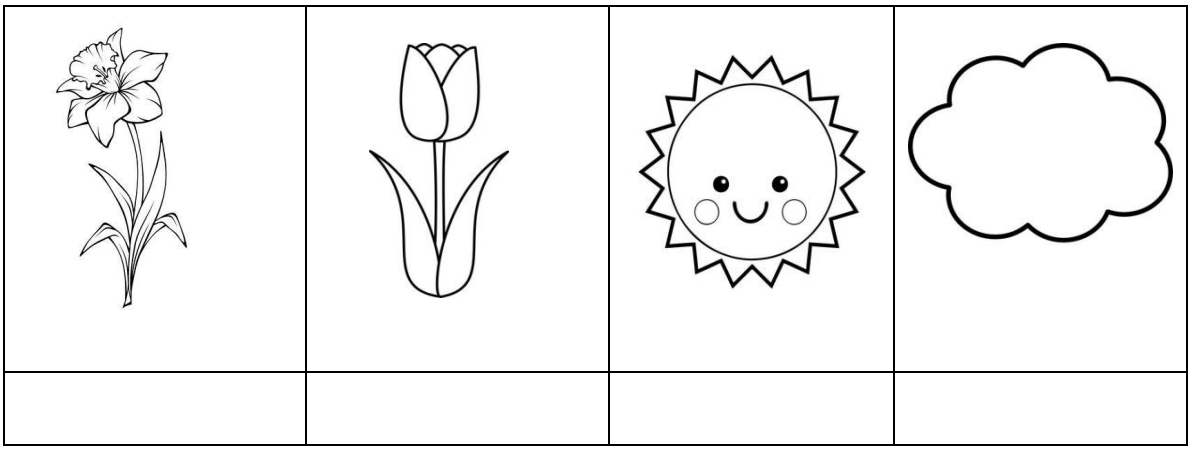

4. Desenează personajul tău preferat! Povestește de ce l-ai ales tocmai pe el!

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.1. Receptarea de mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute

D.1.1. Demonstrează înțelegerea unui mesaj oral, ca urmare a valorificării ideilor, emoțiilor, semnificațiilor etc. (comunicare expresivă)

Indicatori:

388. Povestește un eveniment sau o poveste cunoscută respectând succesiunea evenimentelor.

D.2. Subdomeniul: Premisele citirii și scrierii

D.2.1. Aspect specific: Participarea în experiențe cu cartea; cunoașterea și aprecierea cărții.

***Indicatori*:**

491. Recită o strofă sau repetă ultimul vers al unei poezii preferate sau redă cuvinte, expresii, sintagme, din povestea preferată.

D.2.4. Aspect specific: Însușirea deprinderilor de scris; folosirea scrisului pentru transmiterea unui mesaj

Indicatori:

556. Începe să respecte conturul imaginilor și să coloreze în interior

D.3.4. Aspect specific: Asimilează unele elemente ale scrisului și folosește diferite modalități de comunicare grafică și orală pentru transmiterea unui mesaj.

FIȘĂ DE LUCRU NR. 7 – DLC

LITERE, SUNETE, SILABE, PROPOZIȚII

1. Colorează imaginile în denumirea cărora auzi grupul de sunete *oa*!

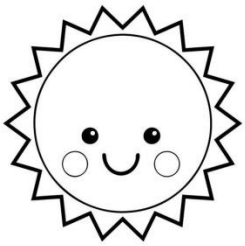
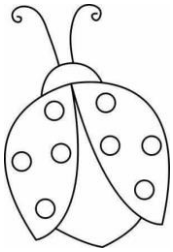

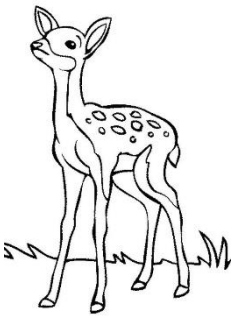

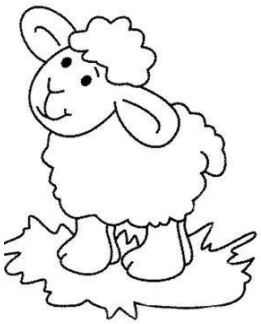

1. Câte silabe are fiecare cuvânt? Colorează bulina corespunzătoare!

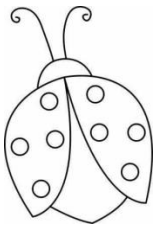

1 **2** **3** **4**

1 **2** **3** **4**

1 **2** **3** **4**

3. Desparte în silabe cuvintele care denumesc imaginile de mai jos! Reprezintă-le grafic prin liniuțe orizontale!

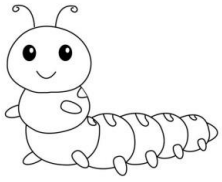

4. Alege o imagine! Povestește despre imaginea aleasă! Coloreaz-o!

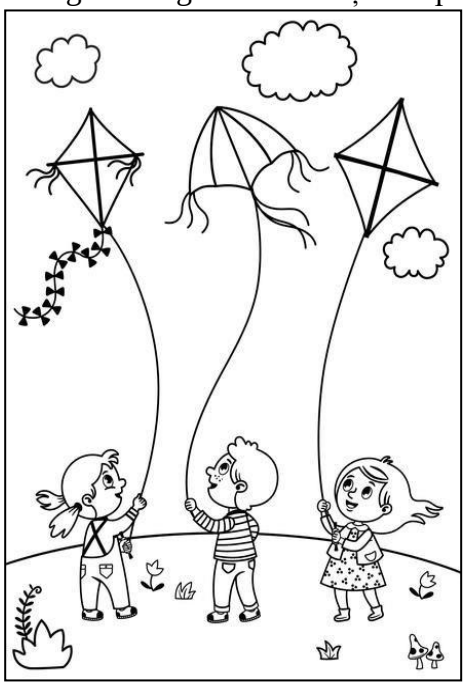

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor.

D.3. Premise ale citirii și scrierii, în context de comunicare cunoscute

D.3.4 Asimilează unele elemente ale scrisului și folosește diferite modalități de comunicare grafică și orală pentru transmiterea unui mesaj.

Indicatori:

429. Folosește pluralul în vorbirea curentă, corect și sistematic.

507. Desparte cuvinte în silabe cu ajutor.

465. Utilizează în vorbire propoziții dezvoltate.

FIŞĂ DE LUCRU NR. 8

DLC- **DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII**

(DŞ+DLC+DOS)

De vorbă cu PINOCCHIO!

- Eu sunt Pinocchio, tu cine eşti?
- Eu vin dintr-o poveste, tu ce poveste cunoşti?
- Te rog să mă colorezi cu culorile tale preferate!
- Mie-mi plac merele, tu ce fructe preferate ai?

- Desenează 2 buline pe fiecare papucel și 3 pe pălăria mea!
- Pe tatăl meu îl cheamă Gepetto, dar pe părinții tăi?

B. DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ

B.2. Subdomeniul: Dezvoltare emoțională

B.2.1. Aspect specific: Dezvoltarea conceptului de sine

Indicatori:

265. Folosește corect pronumele (nu mai folosește persoana a III-a pentru a se referi la sine);

266. Descrie membrii familiei, asociindu-le corect statutul și spunându-le numele;

268. Împărtășește celorlalți informații despre sine.

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.1.Mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute

D.1.1. Demonstrează înțelegerea unui mesaj oral, ca urmare a valorificării ideilor, emoțiilor, semnificațiilor etc. (comunicare expresivă)

Indicatori:

388. Povestește un eveniment sau o poveste cunoscută respectând succesiunea evenimentelor.

D.2. Subdomeniul: Premisele citirii și scrierii

D.2.1. Aspect specific: Participarea în experiențe cu cartea; cunoașterea și aprecierea cărții.

***Indicatori*:**

491. Recită o strofă sau repetă ultimul vers al unei poezii preferate sau redă cuvinte, expresii, sintagme, din povestea preferată

D.2.4. Aspect specific: Însușirea deprinderilor de scris; folosirea scrisului pentru transmiterea unui mesaj

Indicatori:

556. Începe să respecte conturul imaginilor și să coloreze în interior

E. DEZVOLTAREA COGNITIVĂ ȘI CUNOAȘTEREA LUMII

E.2. Subdomeniul: Cunoștințe și deprinderi elementare matematice, cunoașterea și înțelegerea lumii

E.2.1. Aspect specific: Reprezentări elementare matematice (numere, reprezentări numerice, operații, concepte de spațiu, forme geometrice, înțelegerea modelelor, măsurare)

Indicatori:

621. Înțelege corespondența unu la unu (de ex. că numerele desemnează o cantitate)

E.2.2. Aspect specific: Cunoașterea și înțelegerea lumii (lumea vie, Pământul, spațiul, metode științifice)

Indicatori:

693. Sortează ființele vii și plantele după mediul de viață sau caracteristicile lor (ființe terestre/ marine sau legume/fructe/flori).

FIŞĂ DE LUCRU NR. 9

DLC- DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII

(DŞ+DLC+DOS)

1. Desparte în silabe cuvintele care denumesc imaginile de mai jos și trasează în căsuța liberă tot atâtea liniuțe câte silabe are cuvântul:

2. Încercuiește imaginile a căror denumire încep cu sunetul **R**:

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.3. Premise ale citirii și scrierii, în contexte de comunicare cunoscute

D.3.3. Discriminează/diferențiază fonetic, cuvinte, silabe, sunete și asociează sunete cu litere.

Indicatori:

502. Demonstrează creșterea conștientizării sunetelor inițale ale unui cuvânt prin identificarea lor cu/fără ajutor.

Comportamente urmărite: jocuri de identificare a sunetelor inițiale ale cuvintelor utilizând la început cuvinte care încep cu vocale: A, E, I, O, U, sunetul corespunzător R.

• Organizarea de jocuri/activități în care copilul ar trebui să diferențieze anumite sunete în intermediul diferitelor jocuri de tip „Spune cu ce sunet începe”, în cazul nostru sunetul și litera R.

Indicatori 503. Devine conștient că mai multe cuvinte încep cu același sunet.

Indicatori 504. Alege din imagini obiecte care încep cu același sunet.

Indicatori:505. Articulează adecvat anumite sunete, toate vocalelele și majoritatea consoanelor.

Comportamente urmărite Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor și desparte în silabe cu ajutor.

FIȘĂ DE LUCRU NR. 10

DLC-DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII

1. Desparte în silabe cuvintele ce denumesc imaginile!
2. Colorează imaginile a căror denumire au 2 silabe!
3. Înconjoară imaginile a căror denumire au ca sunet inițial, sunetul „M”!
4. Taie cu o linie imaginile a căror denumire au ca sunet final, sunetul„N”!

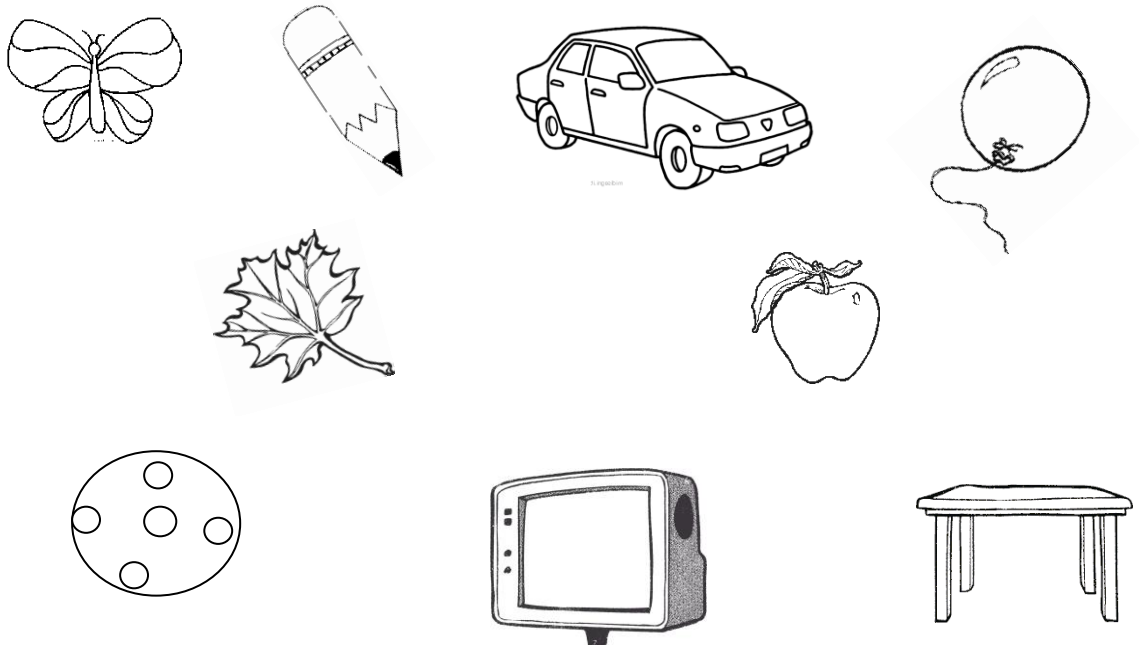

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Comportamente urmărite (D/b): Înțelege mesaje simple; pronunță corect sunetele specifice limbii române; participă la activitățile de grup și la activitățile de joc, în situații uzuale, în calitate de vorbitor

D.2. Subdomeniul: Premisele citirii și scrierii

D.2.2. Aspect specific: Dezvoltarea capacității de discriminare fonetică; asocierea sunet – literă

Indicatori:

507. Desparte cuvinte în silabe cu ajutor.

502. Demonstrează creșterea conștientizării sunetelor inițale ale unui cuvânt prin identificarea lor cu/fără ajutor.

504. Alege din imagini obiecte care încep cu același sunet.

D.2.4. Aspect specific: Însușirea deprinderilor de scris; folosirea scrisului pentru transmiterea unui mesaj

Indicatori:

556. Începe să respecte conturul imaginilor și să coloreze în interior

2.3. Proiectarea și adaptarea strategiilor didactice

✓ **Definiții și precizări conceptuale**

Termenul „strategie" derivă din cuvântul antic grecesc stratēgia (στρατηγία) care înseamnă „arta liderului armatei"[90]. DEX-ul definește strategia[91] ca „parte componentă a artei militare, care se ocupă cu problemele pregătirii, planificării și ducerii războiului și operațiilor militare". În prezent, noțiunea „strategie" este folosită în toate domeniile de activitate care parcurg un traseu evolutiv și au un scop final (strategia unui meci, strategia de marketing, strategia economică, strategia didactică etc.).

Strategia didactică este „modalitatea eficientă prin care profesorul îi ajută pe elevi să acceadă la cunoaștere și să-și dezvolte capacitățile intelectuale, priceperile, deprinderile, aptitudinile, sentimentele și emoțiile; ea se constituie într-un ansamblu complex și circular de metode, tehnici, mijloace de învățământ și forme de organizare a activității, complementare, pe baza cărora profesorul elaborează un plan de lucru cu elevii, în vederea realizării cu eficiență a învățării"[92].

Setul de acțiuni planificate și orientate pentru atingerea unor finalități educaționale reprezintă **strategia didactică**. Succesul strategiei depinde de eficiența **metodei** alese, eficiență care are la bază **mijloacele de învățământ** și **forma de organizare** a activității de predare-învățare.

✓ **Clasificarea strategiilor didactice**[93] se face în funcție de tipul de achiziții și rezultatele dorite și în funcție relația și tipul de interacțiune a subiectului cu materialul informațional nou.

1. **După criteriul achizițiilor și rezultatelor dorite**
2. **După criteriul relației și tipului de interacțiune a subiectului cu materialul informațional.**

În **funcție de criteriul achizițiilor** și rezultatelor dorite strategiile didactice pot fi:

- Strategii de dobândire de noi informații au un caracter informativ, care se bazează pe metode de predare învățare prin care preșcolarul este implicat în activități/jocuri de grup sau frontale iar educatoarea are rolul de coordonator de joc.

[90] http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.04.0057:entry=strathgi/a

[91] Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan" (1998), *Dicționarul Explicativ al limbii române,* București, Editura Univers Enciclopedic, p.1024

[92] Pânișoară, I.-O., Oprea, C. L. (2012), *Metode interactive de predare, învățare, evaluare*. *Program de formare,* Material elaborate în cadrul proiectului *Cariera de succes în învățământul preuniversitar prin implementarea de programe de formare inovative* POSDRU/87/1.3/S/61602

[93] Oprea, C.L. (2009), *Strategii didactice interactive,* ed. a 3-a, București, Editura Didactică și Pedagogică, p.55-62

- Strategii interactive de exersare/aplicare a noilor informații și de dezvoltare a abilităților practice adică predominant aplicative - se referă la organizarea unor activități practice care să stimuleze preșcolarii să aplice în practică ceea ce au învățat.
- Strategii de evaluare – au ca scop stimularea copilului în procesul propriei evaluări.

  În **funcție de criteriul relației și tipului de interacțiune** a subiectului cu materialul informațional nou strategiile didactice se pot clasifica în:
- Strategii de transmitere și receptare a noului material informațional – educatoarea organizează, selectează adaptează noul material informațional astfel încât preșcolarii să poată recepta și înțelege cu ușurință informațiile. Rolul principal în procesul învățării prin transmiterea informațiilor îl deține educatoarea.
- Strategii de căutare și confruntare cu noul material informațional - acestea presupun stimularea inițiativei copiilor de a merge către sursele de informare. Rolul educatoarei este de a crea aceste ocazii de învățare prin căutare, descoperire.
- Strategii de acțiune și restructurare a noului material informațional - presupun activități prin care preșcolarului i se oferă posibilitatea de a completa informațiile primite, de a le particulariza sau generaliza și de a le găsi un corespondent în practică. Educatoare îndrumă și încurajează acțiunile copiilor.
- Strategii de inovare și creare de noi materiale informaționale - încurajează preșcolarii să creeze conținuturi noi pornind de la informațiile deja achiziționate. Educatoarea devine un membru al echipei creative, inițiativa aparținând copiilor.

❖ **Metoda didactică** reprezintă unul din instrumentele care stau la baza elaborării strategiei didactice, aceasta fiind calea sau modalitatea prin care se realizează procesul instructiv-educativ. Metodele didactice sunt mijloacele prin care se formează și se dezvoltă priceperi, deprinderi și formează caractere. Sistemul[94] de metode de predare-învățare poate fi sintetizat astfel: metode de comunicare, metode bazate pe acțiune, metode de explorare a realității și metode de raționalizare a învățării și predării.

a) **Metodele de comunicare:**

- orală:
  - ✓ expozitive: povestirea, descrierea, explicația, prelegerea, instructajul, conferința, cursul;
  - ✓ conversative: conversația, discuția, dezbaterea, brainstormingul, problematizarea.
- scrisă: lectura, studiul de text.

[94] Cerghit, I. (2006), *Metode de învățate,* Iași, Editura Polirom, p.114

- oral vizuală: instruirea prin filme, suporturi media.
- interioară: reflecția personală, experimentul mintal.

b) **Metodele bazate pe acțiuni:**

- acțiune reală: exercițiul, proiectul, lucrările practice, aplicații tehnice, activități creative.
- acțiune simulată: jocul didactic, jocul de rol, metoda dramatizării, învățarea pe simulatoare.

c) **Metode de explorare a realității:**

- directe: observarea, experimentul, ancheta, studiul de caz, învățare prin cercetare/descoperire.
- indirecte: demonstrația, modelarea.

d) **Metode de raționalizare a învățării și predării**: metoda fișelor de lucru, metode algoritmice de învățare, instruirea programată, e-learning.

Funcțiile pe care le îndeplinesc metodele didactice sunt: funcția cognitivă, funcția formativ-educativă, funcția motivațională, funcția instrumentală, funcția normativă (de optimizare). Modernizarea și adaptarea metodologiei didactice este necesară și trebuie făcută în funcție de schimbările sociale pentru a răspunde nevoilor individuale ale populației și vizează următoarele aspecte:

- diversificarea metodelor în funcție de varietatea situațiilor de instruire;
- utilizarea metodelor care valorifică potențialul intelectual și creativ al elevilor;
- folosirea metodelor ce combină munca individuală cu munca în grup;
- promovarea metodelor euristice, a metodelor bazate pe cercetare- acțiune-descoperire;
- operaționalizarea metodologiei didactice prin intermediul mijloacelor de învățământ.

❖ **Mijloacele de învățământ** sunt instrumentele materiale și tehnice, produsele, dispozitivele și aparatele cu ajutorul cărora se realizează obiectivele activității instructiv-educative. Mijloacele de învățământ sunt alese în funcție de metodele și procedeele didactice proiectate pentru activitatea de predare-învățare-evaluare, acestea având o funcționalitate precisă pentru realizarea obiectivelor propuse.

Clasificarea[95] acestora după funcția pedagogică este următoarea:

a) mijloace informativ- demonstrative:

[95] Cerghit, I. (1977), *Metode de învățământ,* București, Editura Didactică și Pedagogică, p.79

- materiale intuitiv naturale
- obiecte elaborate sau construite - substitute tridimensionale
- materiale reprezentări figurative - substitute bidimensionale
- reprezentări simbolice (grafice, desene)

b) mijloace de exersare și formare a deprinderilor

c) mijloace de raționalizare a timpului în cadrul lecțiilor

d) mijloace de evaluare

e) mjloace tehnice audio-vizuale

✓ Modalitatea prin care cadrul didactic alege metodele, instrumentele, mijloacele de învățământ și forma de organizare a activităților (frontal, pe grupe, în perechi sau individual) reprezintă **stilul didactic**.

Factorii care determină stilul didactic sunt personalitatea profesorului, concepția pedagogică personală, cultura și societatea contemporană, experiența didactică, dorința de inovare, pregătirea științifică, cunoștințele de psihopedagogie, atitudinea profesorului față de creativitatea și implicarea elevilor în procesul instructiv- educativ.

O strategie didactică eficientă trebuie să împletească factorii care țin de profesor cu variabilele[96] care țin de:

- **colectivul de elevi** (particularitățile grupei de preșcolari, sintalitatea grupului, nevoile, cerințele dorințele și posibilitățile și experiențele cognitive, sociale și afectiv emoționale ale copiilor; mărimea colectivului, gradul de omogenitate, posibilitățile de grupare ori de lucru frontal sau individual, gradul de motivare al preșcolarilor și pregătirea pentru a lucra în grup, în perechi, colectiv sau individual, aptitudinile și nivelul de pregătire pentru un anumit domeniu);
- **de organizarea școlară** (timpul școlar avut la dispoziție în raport cu timpul solicitat de o anumită strategie didactică, spațiul școlar avut la dispoziție),
- **resurse materiale (**dotări, aparatură, echipamente disponibile etc. folosite în spațiul și în timpul disponibil);
- **de curriculum** (finalitățile macro-structurale și micro-structurale urmărite, gradul de accesibilitate și modalitățile de verificare a îndeplinirii acestora, natura obiectivelor și a conținutului pe care trebuie să-l învețe preșcolarii, relația cu achizițiile curente ale acestora, gradul de adaptabilitate, utilitatea și importanța acestuia pentru activitatea și viața elevilor, experiențele de învățare propuse copiilor, gradul de problematizare și nivelul de interactivitate solicitat) .

[96] Oprea, C.L. (2009), *Strategii didactice interactive, ed. a 3-a,* București, Editura Didactică și Pedagogică, p.34-35

❖ Planificarea și adaptarea strategiilor didactice pentru activitățile de învățare în învățământul preșcolar

În învățământul preșcolar strategia didactică este orientativă, flexibilă și provizorie, aceasta putând fi modificată, restructurată și adaptată pe tot parcursul procesului instructiv-educativ. Educatoarea va alege metodele de lucru și mijloacele de învățământ în funcție de caracteristicile colectivului de preșcolari, resursele materiale avute la dispoziție și de finalitățile educaționale țintite.

Principala metodă instructiv educativă folosită în grădiniță este **jocul**. Prin joc copilul dobândește comportamente sociale, se optimizează potențialul intelectual și fizic, motiv pentru care activitatea de joc poate fi extrem de solicitantă pentru copil. Așadar, educatoarea trebuie să știe cât îl poate solicita pe copil prin joc și în ce fel, transformând jocul într-o situație concretă de învățare. Jocul[97] devine „didactic" atunci când prin modul de formulare a sarcinii de învățare copilul este adus în situația de a-și utiliza energiile și potențialul psihofizic pentru a-și optimiza parametrii comportamentali. Clasificarea jocurilor se face pe baza funcțiilor didactice pe care acestea le îndeplinesc:

- jocul de construcție permite copiilor să exploreze materialele cu ajutorul cărora vor construi diferite obiecte având posibilitatea să compare diverse materiale. În cadrul acestui joc copiii vor observa diferite forme ale obiectelor și însușirile acestora;
- jocul cu reguli - prin intermediul acestui tip de joc copiii vor face cunoștință și se vor supune normelor care sunt mai presus decât propriile dorințe. Astfel preșcolarii află că nerespectarea regulilor aduce sancțiuni, cel mai adesea, prin excluderea din joc;
- jocul de rol aduce preșcolarii în situația să și asume diferite roluri sociale pe care mai întâi le imită. Aceste jocuri ne dezvăluie modul în care copiii percep împărțirea sarcinilor sociale și îndeplinirea lor.

Metodele intuitive sunt **observația și demonstrația.**

Observația este o metodă care poate fi provocată de educatoare (observarea dirijată) sau poate fi independentă în acest caz copilul observă particularitățile și/sau schimbările din mediul în care este integrat.

Observația, ca metodă, contribuie la dezvoltarea unor capacități cum ar fi:

- capacitatea de a investiga, cerceta un obiect sau un fenomen;
- capacitatea de a urma un plan pe care, la început, îl stabilește cadrul didactic;

[97] Ezechil, L., Păiși-Lăzărescu, M. (2002), *Laborator preșcolar*- ghid metodologic, ediția a II-a revizuită, București, V&I Integral, p.123

- capacitatea de a analiza, generaliza, sintetiza unele aspecte din realitatea imediată;
- dezvoltă spiritul de observație care este indicator esențial al inteligenței perceptive;
- capacitatea de stimulare și afirmare a curiozității de cunoaștere a copilului;
- dezvoltă atitudini active în raportul copilului cu mediul înconjurător.

Demonstrația oferă copilului prilejul de a asista la diverse acțiuni și chiar de a acționa în mod direct asupra unor obiecte pentru a constata anumite caracteristici, particularități, relații. Această metodă este modul cel mai firesc pentru desfășurarea activităților în grădiniță deoarece ea aduce suportul material sau imagistic necesar pentru observarea obiectelor, pentru înțelegerea unor procese și fenomene.

Demonstrația poate îmbrăca diferite forme în desfășurarea activităților cu preșcolarii:

- *exemplificarea* este o modalitate care demonstrează anumite fapte, situații, evenimente, adecvată pentru nivelul de înțelegere a preșcolarului;
- *demonstrarea pe viu* se realizează prin utilizarea plantelor, animalelor, păsărilor mai ales atunci când copiii nu au posibilitatea de a le cunoaște în mod direct;
- *demonstrația ca model* de acțiune în care educatoarea intenționează să inițieze copiii în executarea anumitor operațiuni, aceasta le demonstrează mai întâi cum să procedeze pentru ca mai târziu copiii să o poată imita.

Metode preponderent verbale

Povestirea prezintă unele informații sau redă alte situații într-o formă impresionistă, această metodă este integrată în majoritatea activităților organizate în învățământul preșcolar indiferent de aria de activitate abordată. Eficiența acestei metode depinde de limbajul utilizat, de cât de accesibil este acesta pentru preșcolari, de felul cum sunt adaptate conținuturile prezentate la nivelul de înțelegere al copilului, de resursele emoționale pe care le accesează atât din punctul de vedere al educatoarei care transmite acest mesaj dar și din punctul de vedere al copilului care urmează să recepteze acest mesaj.

Repovestirea este colaterală povestirii, această metodă presupune o focalizare a activității pe preșcolarul care urmează să re-elaboreze un subiect deja prezentat de către educatoare. Adus într-o astfel de situație preșcolarul este stimulat să-și dezvolte capacitățile de exprimare prin claritate, corectitudine și coerență în vorbire fiind supravegheat îndeaproape de către educatoare. Metoda repovestirii este destul de dificilă deoarece îl forțează pe copil să reconstruiască în mod propriu un subiect în funcție de vocabularul pe care îl stăpânește și îl aduce în situația de a genera propoziții.

Conversația este o metodă verbală activă deoarece îl plasează pe copil în poziția de partener de discuție cu adultul. Pentru că acest lucru să fie posibil este nevoie ca preșcolarul să

deține anumite abilități verbale iar educatoarea competențe de stimulare a dialogului interpersonal. În cadrul grădiniței conversația se poate purta cu întreaga grupă de preșcolari care pune întrebări iar copiii răspund în cor. Această formă de desfășurare a conversației prezintă avantajul că li se permite copiilor mai timizi un anumit anonimat. Această metodă contribuie la dezvoltarea capacităților de comunicare ale copilului dar mai ales la îmbunătățirea comportamentului social: de a intra cu ușurință în relație cu ceilalți, de a avea inițiativa dialogului, dar mai ales de a asculta activ (înțelegând ce spune interlocutorul și respectând ce dorește sau ce așteaptă de la el).

Explicația este o metodă absolut necesară având în vedere că experiențele de viață și de învățare ale preșcolarilor sunt foarte sărace. Prin intermediul explicației sarcinile de instruire sunt mai bine înțelese, mai bine conectate la ansamblul de cunoștințe anterioare pe care le deține preșcolarul. În acest sens explicația este o metodă de sine stătătoare dar poate deveni și un procedeu al altei metode, spre exemplu pentru metoda observației și a demonstrației se apelează la explicație ca procedeu.

Metode de exersare:

Exercițiul este metoda prin care preșcolarii sunt puși în situații în care vor acționa efectiv. Exersând, adică reluând anumite acțiuni până la realizarea lor cu un efort minim, copilul își dezvoltă abilități acționale de ordin fizic, mental, emoțional și dobândește deprinderi și comportamente.

Metode de simulare: jocul de rol și dramatizările. *Jocul de rol* este una din cele mai frecvente metode de simulare care se utilizează în învățământul preșcolar. Cu ajutorul acestei metode copilul este atras către transpunerea în diverse situații sociale pe care și le asumă sub forma jocului. Exersarea rolului ales îl solicită sub aspect imaginativ și creator. Principalele caracteristici ale jocului de rol sunt date de faptul că preșcolarul este motivat personal, participă activ, îi este solicitată gândirea, emoțiile și imaginația și i se permite să se exprime liber.

Dramatizarea tinde să fie confundată cu jocul de rol. Dramatizarea dezvoltă capacitatea de transpunere într-un rol dar în același timp se solicită și capacitatea de memorare a unor replici. Ca și în jocul de rol se stimulează dialogul, interacțiunea și comunicarea atât de necesare pentru optimizarea comportamentului social al copilului. Metoda jocului de rol și cea a dramatizării sunt foarte atrăgătoare pentru copii, deoarece le creează sentimentul apropierii de lumea adulților.

2.4. Exemple de bune practici.

EXEMPLUL 1

Grupa: Mare

Domeniul experențial: Educarea limbajului

Unitatea de învățare: Magia sărbătorilor pascale

Tema zilei: ***„Povestea iepurașului de Paște”,*** adaptare după Andra Lupăescu (evaluare sumativă)

Comportamentul/comportamentele vizate: Stimularea imaginației creatoare, dezvoltarea exprimării orale, înțelegerea și utilizarea corectă a semnificatiilor structurilor verbale orale. Exprimarea originalității, în scopul realizării sarcinilor propuse.

Obiective operaționale:

- Să denumească titlul poveștii;
- Să recunoască și să realizeze corespondența între personajele poveștii (în funcție de cerință);
- Să selecteze corect ilustrațiile din povestea cerută;
- Să participe la activitate, atât în calitate de vorbitor cât și în calitate de auditor (metoda RAI);
- Să completeze, într-un șir de ilustrații, imaginile lipsă (în ordinea cronologică a desfășurării evenimentelor);
- Să repovestească evenimentele desfășurate pe baza imaginilor expuse.

ITEMI OBIECTIVI: Alege răspunsul potrivit:

1. **Alegere dublă**

   Titlul este „Povestea iepurașului de Paște”

   NU DA

   Țup a ales oul albastru.

   DA NU

2. **Tip pereche**

   Care este perechea?

Sunt fixate două şiruri de imagini ale personajelor cunoscute de copii. Aceştia trebuie să marcheze legătura dintre un personaj (din primul şir) şi „perechea” acestuia, din al doilea şir.

3. **Cu alegere multiplă**

Din aceeaşi familie cu iepurașul (se arată imaginea) face parte.....? (se expun imagini cu: o casă, un copac, o veveriță).

ITEMI SEMIOBIECTIVI

1. **Cu întrebări structurate**

   a) **Prin valorificarea metodei R.A.I pe baza unei imagini sugestive**

R.A.I. este atât o metodă de evaluare cât şi o strategie de învăţare care îmbină cu succes competiţia şi colaborarea şi permite realizarea unui feed-back rapid.

Copiii sunt așezați în cerc. Educatoarea rostogolește un ou pictat (ou-jucărie) unui copil formulând prima întrebare. Copilul care primește oul răspunde. Dacă nu cunoaște răspunsul, dă oul colegului din dreapta. Preșcolarul care răspunde corect, rostogolește oul înapoi.

Întrebările pot fi formulate și de către preșcolari, educatoarea arătând imagini sugestive din poveste (pe baza cărora se formulează întrebarea). La sfârșitul aplicării metodei, se poate face „returul", acordându-se eventual „calificative" copilului (Bine, Foarte bine, Excelent).

b) **Joc interactiv**

Este nevoie de fișele cu „Povestea iepurașului de Paște", un coșuleț cu întrebările printate:

1. Care sunt personajele poveștii?
2. Câți frați avea Țup?
3. Ce mănâncă iepurașii?
4. Ce culoare are oul ales de Țup?
5. Unde trebuiau duse ouăle colorate?
6. Unde a ascuns Țup oul roșu?
7. Ce sărbătoare reprezintă iepurașul?

Putem introduce şi întrebări **capcană** sau **haioase**, ca de exemplu:

1. Unde trăia băiețelul (Vlad)?
2. Ce a găsit Vlad în grădină?
3. În ce anotimp se petrece acțiunea din poveste?
4. Pisica i-a furat oul unui iepuraș?

2. Lacunar (de completare)

Preșcolarii trebuie să așeze la flanelograf imaginile care lipsesc din firul epic al poveștii.

ITEMI SUBIECTIVI

1. Tip rezolvare de probleme

Dacă în „Povestea iepurașului de Paște" ar fi anotimpul iarna ce s-ar întâmpla?

2. Eseu structurat

Pe baza expunerii la flanelograf a imaginilor din poveste, așezate în ordinea cronologică se poate realiza povestirea.

EXEMPLUL 2

„Există patru vârste în viaţa omului:
- cea în care crede în Moş Crăciun;
- cea în care nu mai crede în Moş Crăciun;

- cea în care este Moş Crăciun;

- cea în care seamănă cu Moş Crăciun."

Nivel de vârstă/grupa: 5-6 ani, nivel II

Grupa: mare

Tema anuală de studiu: „*Cu ce şi cum exprimăm ceea ce simţim?*"

Tema proiectului/săptămânii: „Vine,vine Moş Crăciun!"

Tema activității: „Spiriduşii lui Moş Crăciun"

Elemente componente ale activității integrate: ADP+ALA+ADE

ADE: Domeniul Limbă şi comunicare; Domeniul Psihomotric (Educație fizică)

Mijloc de realizare: DLC: lectura educatoarei: Povestea „**Barba lui Moș Crăciun**"

DPM: Consolidarea prin joc a unor mişcări și calități motrice de baza (parcurs aplicativ) - „**Să-l ajutăm pe Moș Crăciun**"

DIMENSIUNI ALE DEZVOLTĂRII:

- Autocontrol și expresivitate emoțională;
- Comportamente prosociale, de acceptare și de respectare a diversității în condiţiile în care jumătate dintre copiii grupei aparţin altei etnii;
- Activare și manifestare a potențialului creativ;
- Motricitate grosieră și motricitatea fină în contexte de viaţă familiare;
- Finalizarea sarcinilor-persistenţa în activități;
- Mesaje orale în diverse situaţii de comunicare;
- Conduită senzorio-motorie, pentru orientarea mișcării;
- Competențe și deprinderi elementare în realizarea sarcinilor.

COMPORTAMENTE VIZATE:

- Explorează și utilizează texturi și suprafețe diferite când execută lucrările practice;
- Își însușește și respectă reguli; înțelege efectele acestora în planul relațiilor sociale, în contexte familiare;
- Exersează, cu sprijin, asumarea unor responsabilități specifice vârstei, în contexte variate;
- Demonstrează creativitate prin activități artistico-plastice, de mișcare și practice, în conversații și povestiri creative;
- Demonstrează capacitate de comunicare clară a unor idei, nevoi, curiozități, acțiuni, emoții proprii;
- Execută mişcările poziţionând corpul și membrele pentru a executa corect;

- Recunoaște și exprimă emoții de bază produse de texte literare, obiecte de artă create de ei;
- Exersează, cu sprijin, ascultarea activă a unui mesaj, în vederea înţelegerii și receptării lui (comunicarea receptivă);
- Demonstrează familiarizarea cu informații despre greutate, înălţime, lungime, volum;
- Evidenţiează caracteristicile unor obiecte localizate în spaţiul înconjurător.

SCOPUL ACTIVITĂŢII: Dezvoltarea capacității de a înțelege un text narativ și de a exprima propriile emoții valorificând mesajul literar în redarea unor mişcări motrice; consolidarea și verificarea unor deprinderi practic-aplicative.

OBIECTIVE:

O1 - Să formuleze minim două predicții de continuare a fiecărui fragment audiat valorificând imaginația de tip creator;

O2 - Să redea corect mișcările motrice de bază însușite anterior la indicaţiile educatoarei;

O3 - Să formuleze cel puțin un enunț corect, o concluzie parţială referitoare la trăirile lui Moș Crăciun pe baza textului audiat;

O4 - Să analizeze contextele în care se manifestă emoțional personajul remarcând că, de la un moment la altul, emoțiile trăite pot să se schimbe;

O5 - Să-şi dezvolte unele calități motrice în contextul emoțional al povestirii (rapiditate, atenţie, îndemânare)

O6 - Să manifeste independenţă și creativitate în realizarea unor lucrări practic-aplicative;

O7 - Să participe la toate activitățile de grup manifestând empatie;

STRATEGII DIDACTICE:

Metode şi procedee: povestirea, conversaţia, impulsul emoțional, participarea activă și afectivă, insructajul verbal, exerciţiul, jocul, problematizarea, expunerea, metoda predicțiilor, brainstormingul, metoda CLIL.

Resurse materiale: carte, brad artificial, clopoțel, diferite materiale din natură, materiale reciclate, creioane colorate, carioci, lipici, aracet, sfoară, paiete, sclipici, coli de hârtie, cutii de carton pentru asamblare, cuburi diferite, cub cu modele de grafisme, siluete de globuleţe, reni confectionaţi din baghete de plută, coşuri, suluri de zăpadă, etc.

Forme de organizare: frontal, pe grupe, individual

Durata estimată: ADE 40 - 45minute

ADP, ALA, R, T -3h

CATEGORII DE ACTIVITĂŢI:

ADP:

Întâlnirea de dimineaţă: „Copilul cuminte și bun, e căutat de Moș Crăciun!”

Salutul, Prezenţa, Calendarul naturii.

Rutine: „Cu condei de argint el scrie, ce copil și ce purtare” (deprinderea de a se purta civilizat)

Tranziţii: „Eu sunt renul lui Moș Crăciun” - cântec

ALA I Artă: „Podoabe pentru bradul de Crăciun”-confecţionare;

Construcţii: „Oraşul de Crăciun”- construire prin alăturarea, suprapunerea unor corpuri geometrice de dimensiuni diferite;

Bibliotecă: „Globuleţe”- decorare cu ajutorul unor grafisme

ADE: (DLC/DPM): **„Barba lui Moș Crăciun!” și Joc : „Să-l ajutăm pe Moș Crăciun”**

(lectura educatoarei) (parcurs aplicativ)

ALA II: „Împodobim bradul de Crăciun!”-joc liniștitor de comunicare și relaxare

„Pentru Moşul vom cânta şi-mpreună vom dansa!”-cântece, dans, mişcare

OBIECTIVE OPERAŢIONALE: ALA I

Artă:

O1- să denumească corect materialele și instrumentele de lucru ;

O2- să confecţioneze podoabe pentru brad, folosind tehnici şi materiale diferite;

O3- să colaboreze cu colegii pe tot parcursul activității;

Construcţii:

O1 - să redea, prin alăturarea figurilor geometrice, forma unui brad ;

O2 - să realizeze diferite construcţii, prin suprapunere după criterii date;

O3 - să colaboreze, în cadrul grupului de lucru, pentru a realiza tema dată.

Bibliotecă:

O1- să traseze linii într-un spaţiu limitat pentru realizarea unui desen decorativ;

O2- să verbalizeze corect acțiunile efectuate.

ALA II

O1 - să intoneze cântece pentru copii în legătură cu tema;

O2 - să aranjeze în brad podoabele confecţionate conform indicațiilor primite;

O3 - să execute paşii de dans conform indicațiilor primite, dansul spiriduşilor.

Material bibliografic:

Colecția-Revista învătământului preșcolar;

„Repere fundamentale în învăţarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naştere la 7 ani” Dr.Mihaela Ionescu(coord.), Carmen Anghelescu, Cristiana Boca,ed.Vanemonde, Bucureşti, 2010

*** *Curriculum pentru educație timpurie 2019*

I. Primirea copiilor și activități de explorare individuală a unor materiale noi.

Convorbiri individuale .

Activitatea zilei debutează cu ***Întâlnirea de dimineață*:** „Copilul cuminte și bun, e căutat de Moș Crăciun!”

Copiii sunt aşezati în semicerc.

Salutul: „Dimineaţa a venit/Toţi copiii au sosit/În semicerc să ne-adunăm/Cu toţi să ne salutăm.”

Fiecare copil salută, prezentându-se și precizând de ce îl așteaptă pe Moș Crăciun. Ultimul copil va saluta educatoarea care, la rândul ei va saluta copiii , „Bună dimineața,copii! ”.

Activitatea de grup - (Joc de spargere a gheții) - Educatoarea poartă cu copiii o conversație scurtă referitoare la mult așteptatele sărbători de iarnă și le propune o călătorie în „Țara lui Moș Crăciun”. Ajunşi în „Țara lui Moș Crăciun”, copiii nu cunosc limba și sunt nevoiți să se descurce mimând diverse activități legate de activitatea lui Moș Crăciun. Se joacă un joc de mimă „Ghicește ce face sau cine face așa ?”, care-i bine dispune pe copii și reactualizează diverse reprezentări (este mimat mersul lui Moș Crăciun, aspectul, activităţi de citire a scrisorilor, vorbitul la telefon, mânatul renilor, fluieratul).

Prezența - pentru a vedea câți copii merg în călătorie se va completa panoul de prezență prin plasarea simbolurilor individuale. Cine nu este prezent astăzi? O fată numără băieţii şi un băiat numără fetele.

Calendarul naturii - Se vor stabili împreună cu copiii data, ziua, luna și anul în care ne aflăm, apoi aspectele vremii din această dimineață, îmbrăcămintea adecvată pentru această zi.

Noutatea zilei o reprezintă scrisoarea trimisă de Moș Crăciun în care le scrie copiilor că le-a trimis foarte multe materiale cu care vor lucra astăzi și le mai spune că va veni foarte curând să vadă ce au lucrat și să le aducă cadouri. Îi roagă pe copii să îl ajute să facă pregătirile pentru seara cea mare, fiind transformaţi printr-o vrajă:

„***Hocus - Pocus, copilaşi măricei,/Astăzi vă transform în spiriduşii mei!***”

Mesajul zilei se stabilește împreună cu copiii: „SUNTEM SPIRIDUŞII LUI MOŞ CRĂCIUN!”

Tranziţii: „Bradul ne așteaptă
Să-l împodobim.
Nu mai stăm pe gânduri
Spre centre pornim!”

ALA I

În continuare copiii își desfășoară activitatea în centrele de interes deschise. Aceștia vizitează centrele, unde le sunt prezentate materialele cu care vor lucra și li se explică ce sarcini de lucru au fost stabilite și cum le pot realiza. În continuare, copiii își aleg centrul în care vor să lucreze. Pe parcursul desfășurării activităților din centre se intervine cu explicații suplimentare sau se oferă

ajutor doar când este cazul. La finalul activităţii se analizează produsele obținute în fiecare centru (turul galeriei), sunt realizate expoziții în sala de grupă, copiii sunt recompensați cu surprize dulci.

Tranziții: „Noi pe centre am lucrat
Podoabe am decorat
Oraşul de Crăciun e pregătit
Numai că Moș Crăciun nu a venit!
Rândul iute îl formăm
Pe mănuţe ne spălăm
Este timpul să mâncăm
Și pe Moș să-l ajutăm!”

Copiii vor reveni în clasă intonând versurile:

Tranziții: „Da, da, da, i-adevărat
Noi muncim neîncetat
Suntem spiriduşi vestiţi
Meşteri foarte iscusiţi
Decupăm și sculptăm,
Îmbinăm și asamblăm
Cioca - boca, cioc, cioc, cioc
Cioca - boca, cioc, cioc, cioc!” (pe melodia „În pădurea cu alune”)

ADE: (DLC/DPM): „**Barba lui Moș Crăciun!**” **+ Joc:** „**Să-l ajutăm pe Moș Crăciun**”

(lectura educatoarei și parcurs aplicativ)

SCENARIUL ACTIVITĂȚILOR ZILEI:

Pentru crearea unui cadru prietenos, destins, copiii vor fi aşezati pe pernuţe în cerc în jurul educatoarei. Clasa va fi decorată de sărbătoare.

Captarea atenției se realizează prin prezentarea bradului adus în sala de grupă de către Moș Crăciun, brad care trebuie împodobit de spiriduşii lui. Dar până la sosirea spiriduşilor vor asculta împreună povestea unei întâmplări trăite de Moș Crăciun înainte să ajungă la ei, vor afla de unde vine el, cine este și de ce este atât de iubit de copii.

Pornind de la prezumţia că lor le plac poveştile atât să le asculte, cât şi să le creeze, să se identifice cu eroii poveștilor, educatoarea cere copiilor să-şi amintească poveştile pe care le cunosc și să argumenteze de ce le-au plăcut anumite poveşti.

Anunţă copiii că le va citi povestea „Barba lui Moș Crăciun” iar, dacă va fi nevoie, vor fi invitați să participe și ei: Cine știe ce surprize vor fi.... (este creat momentul de suspans, care-i va motiva să asculte cu atenție)

-Știe cineva câți reni avea moșul și cum îi chema ?

Este iniţiată o scurtă conversație.

Barba lui Moș Crăciun

A fost odată ca niciodată, undeva departe, la Polul Nord, un loc special şi magic. Se spune că doar cei care cred cu adevărat pot să vadă casa fermecată a lui Moş Crăciun. Ei bine, acolo sus, deasupra zăpezilor, în casa celor 7 reni şi a spiriduşilor moşului, există un atelier în care sunt făcute toate cadourile pe care moşul le lasă copiilor cuminţi de Crăciun. Venise iarna, dar ei nu aveau calendar să ştie câte zile au mai rămas până la Crăciun. Într-o dimineață s-a auzit un glas:

- Moş Crăciun!!! strigă şeful spiriduşilor deschizând uşa camerei unde dormea bătrânul domn. Treziți-vă, suntem la mijlocul lunii decembrie. Trebuie să începem să ne pregătim...

- Ce? Deja? se ridică Moş Crăciun, somnoros și nedumerit. Deja trebuie să pornim la drum?

- Haideți, haideți, insistă spiriduşul, altfel nu o să fiţi gata la timp să faceți turul hornurilor. Gândiți-vă, trebuie curăţată mantia cea mare, lustruite cizmele, pregătiţi renii, deschise toate scrisorile copiilor care v-au scris, ambalate cadourile, încărcată sania.....

- Hohoho... spuse Moş Crăciun, ridicându-se în cele din urmă din pat. Ce de muncă.....

- Curaj, Moş Crăciun! V-am adus un ceai cald.

Moşul bău repede ceaiul, pe urmă se îndreptă către dulapul în care îşi ţinea aranjate lucrurile sale. Îşi scoase mantia cea mare şi cizmele de drum şi i le întinse spiriduşului.

- Vedeţi, ţinuta mea să fie impecabilă! Copiii nu mă plac nearanjat. Până atunci eu o să-mi adun renii și o să deschid scrisorile.

Dar ... mare mirare, mare!! Moş Crăciun s-a întunecat la faţă. Spiriduşii l-au întrebat curioşi:

- Ce este? De ce te-ai întristat, Moş Crăciun? N-au sosit scrisorile?

- O-ho-ho, hoo! Demult n-am mai tras așa sperietură. Unde-s renii, cine a lăsat poarta deschisă? Ce ne facem? Scrisorile sunt aici și sunt foarte multe!!!

(la fiecare secvență se explica cuvintele necunoscute și se traduc cuvinte, expresii, sintagme în limbile minorităților– metoda CLIL, pentru a fi mai ușor de înțeles textul).

Spiriduşii moşului, care și aşa erau puțini, n-au ştiut ce să spună.

(Cât de trist este moșul! Copiii redau prin mimică starea de tristețe)

PREDICȚIA 1

(Educatoarea folosește braistormingul pentru a conduce discuția spre a găsi soluții).

- Copii, văd că voi sunteţi îmbrăcaţi în spiriduşi astăzi, suntem spiriduşi, nu trebuie să-l lăsăm pe Moş Crăciun să se îngrijoreze. Să repetăm formula magică:„Hocus-pocus, copilaşi măricei/ Vă transform în spiriduşii moşului.....” Cum putem să-l ajutăm? Unde or fi renii lui? (educatoarea cere copiilor spiriduşi să emită judecăţi, să găsească soluții, să propună acțiuni). Copiii încep să strige renii pe nume: DONDER....DAXER...RUDOLF...dar nu le răspunde nimeni. Atunci se hotărăsc să plece în călătorie să-i caute.

Se valorifică acest moment pentru a se face pregătirea organismului pentru activitatea psihomotrică. Copiilor li se cere să meargă după comenzile verbale ale educatoarei folosind variante de mers și alergare, oprire și pornire la semnal, exerciţii pentru încălzirea diferitelor segmente ale corpului:„Brațe scurte-brațe lungi”), „Șurubul”,
„Mic-Mare” „Sari ca mingea”. Se fac exerciții de respirație: se inspiră pe silaba RU - expirație DOLF. Pentru că renii nu au răspuns se pornește mai departe. Apare un obstacol, un râu. Educatoarea le solicită perspicacitatea: Cum îl trecem? (sărim, păşim prin apă, ocolim etc.) Se alege varianta de sărit. Li se reamintește că în alte activități au învățat săritura în lungime de pe loc, cu elan. Li se reamintește și li se exemplifică (un copil) mişcarea motrică. Aşezaţi pe două rânduri vor sări peste rău, executând cât mai corect mişcarea.
Dincolo de râu, sunt renii pe care copiii i-au lucrat în tehnici diferite în activitățile saptămânii în curs. Copiii își vor lua renii, vor porni înapoi imitând mişcarea de călărie pe ren și-i vor aduce renii lui Moş Crăciun . Pentru revenirea organismului la normal după activitatea psihomotrică, copiii vor face exerciții de respirație. Pe timpul expiraţiei îl vor imita pe Moş Crăciun:„OHOO-HO-HO ... ”
Copiii redau prin mimică și gestică starea de fericire a moşului la găsirea renilor. Revin la locul iniţial și povestea continuă.

Şi aşa zi de zi începu o activitate intensă în cer, în ţara lui Moş Crăciun. În noaptea de Crăciun şeful spiriduşilor veni la Moş Crăciun. Îl ajută să-şi îmbrace mantia, să se încalţe cu cizmele, după care se dădu câţiva paşi înapoi şi îi zise moşului:
- Întoarceţi-vă....nu e rău....nu e rău deloc! exclamă el aranjând un pliu al mantiei moşului, după care se urcă pe un scaun pentru a aranja o şuviţă de păr care ieşea de sub căciula moşului. Totul îmi pare perfect. Nu a mai rămas decât barba, care şi anul acesta mi se pare, ca de obicei, un pic prea lungă...
-Aşa crezi tu? întrebă moşul aruncând o privire în oglindă.
-Da, este aşa de lungă încât riscaţi să o agăţaţi şi să cădeţi din sanie. A trecut tare tare mult timp de când nu v-aţi mai tuns-o. Nu este prea elegant. Nu mişcaţi..

Şi spiriduşul reveni câteva minute mai târziu cu o pereche de foarfeci mari, îl instală pe moş într-un fotoliu de nori şi începu să îi taie uşurel din barbă. Milioane de firicele de păr albe începură să zboare în cer sub ochii amuzaţi ai spiriduşilor care se adunaseră pentru a asista la spectacol.

Pe pământ, în acelaşi timp, un copil care nu adormise aşteptându-l pe Moș Crăciun, ridică perdeaua de la ferestra camerei sale. Dintr-o dată el văzu, fermecat, primii fulgi de zăpadă care dansau în noapte și acopereau un pic câte un pic pământul. Un zâmbet îi apăru pe buze. Se grăbi să o trezească pe surioara sa:

-Vino să vezi... E minunat....Ninge....! Acolo sus fără îndoială îşi aranjează moşul barba...aceasta înseamnă că va veni cu siguranță. Haide să-l aşteptăm....!

În acest timp, Moş Crăciun era încântat de noua lui înfăţişare. Îşi puse cizmele și dă să plece. Sacul, unde-i sacul? L-am uitat afară? Cine mi-l găsește prin zăpadă?

PREDICȚIA 2

Educatoarea solicită din nou imaginația și raționamentul copiilor.

- Ce putem face? Rămâne bradul neîmpodobit? Voi, astăzi, ați făcut niște lucruri minunate care sigur îi vor plăcea moşului. Este folosită din nou formula magică:„Hocus-pocus, copilaşi măricei/ Sunteţi spiriduşii mei!...” și copiii sunt iarăși spiriduşii moşului. Cum îl putem ajuta?

- Să mergem să aducem podoabele noastre!

Coşurile cu podoabe sunt departe și a nins mult, s-au făcut troiene mari de zăpadă ...

Se valorifică acest moment pentru a se face consolidarea altei mişcări motrice: săritura de pe un picior pe celălalt cu trecere peste obstacole (suluri de zăpada). Copiii vor porni la indicaţia educatoarei imitând alunecatul pe zăpadă în cerc, după care vor face două coloane pentru a se întrece. Li se explică și li se exemplifică mişcarea. Aici sunt antrenate și calitățile motrice: atenţia, viteza de reacție, îndemanarea, spiritul competitiv. Vor sări folosind mişcarea alternativă a picioarelor. Ajunşi la destinație, vor lua jucăriile și podoabele uitate de Moş Crăciun, vor păşi din nou peste sulurile de zăpadă şi vor aşeza podoabele în coşulețe colorate diferit, se vor întoarce dacă mai este cazul. Ambele echipe sunt câştigătoare, Moş Crăciun îi iubeşte pe toți la fel. Vor face exerciții de respirație imitând râsul lui Moş Crăciun.

- Gata, aţi fost cu adevărat spiriduşi vioi . Moş Crăciun vă mulțumeşte cu căldură.

Pentru a asigura retenția și transferul, educatoarea inițiază o convorbire în care se fixează ideile principale, momentele poveștii care au generat și momentele jocului psihomotric. Copiii se vor exprima cursiv și clar folosind expresii și cuvinte din poveste. Se valorifică textul din punctul de vedere al emoțiilor trăite de Moș Crăciun pe parcursul povestirii, faptul că de la un moment la altul

el trece de la tristețe la bucurie, dar copiii au găsit soluții de rezolvare. Jucăriile și podoabele de brad vor fi aranjate în brad în următoarea secvența a zilei: ALA II.

Tranziţia: Copiii vor cânta *„Renii lui Moș Crăciun”,* se vor aşeza în jurul bradului (joc liniștitor) și vor începe să aranjeze bradul cu podoabele confecţionate de ei în atelierele din prima parte a zilei. Copiii vor lua podoabele și vor formula propoziții. „Eu așez un globuleţ făcut din .... în vârf, jos, sus, lângă” (se face apel la orientarea spaţială).

Vor verbaliza acțiunea făcută în propoziții fluente și corecte din punct de vedere gramatical. La sfârșit vor dansa împreună în jurul bradului utilizând altă mișcare motrică: pași de dans.

Se fac aprecieri asupra diversității ideilor pe care le-au avut pentru continuarea povestirii, fiecare putând fi valorificată ca o nouă poveste pentru a fi spusă altor copii, asupra rapidității cu care au sărit în ajutorul Moşului, trecând peste obstacole cu curaj, dar și asupra activității copiilor din perspectiva realizării obiectivelor operaționale stabilite, a progresului înregistrat de preșcolari în finalizarea scopurilor propuse.

Copiii ies din sala de grupă intonând cântecul învățat *„Mos Crăciune,/Unde-i sacul....!”*

EXEMPLUL 4

PROIECT DE ACTIVITATE INTEGRATĂ

I. DATE INTRODUCTIVE

1. Data: 30.03.2023.

2. Tema anuală de studiu: „ Cu ce și cum exprimăm ceea ce simțim?”

3. Proiectul: „Primăvară, bine ai venit!”

4. Tema săptămânii: „S-au trezit gâzele!”

5. Grupa: Mare

6. Categoria de activitate: Activitate integrată

7. Tema activităţii: Povestea *Cei trei fluturi* după Ana Lulinschi

8. Domeniile experiențiale integrate: DLC+DEC+DȘ

9. Modalități/variante de realizare: (pentru fiecare categorie de activitate)

ADP: „Dacă aș fi o gâză aș fi...”- elementul surpriză; prezența; calendarul naturii;

ALA: Bibliotecă: Ghicitori despre gâze/Studierea unor dicționare zoologice, enciclopedii

Joc de Masă: „Gâze haioase!”-puzzle

Știință: „A cui umbră sunt?” – asociere umbre/ Studierea metamorfozei, ciclului de viață a unui fluture (ouă-omidă-pupă-fluture- cu ajutorul imaginilor)

ADE: DLC+DOS+DȘ+DEC „Povestea *Cei trei fluturi*” – povestire + operații cu mulțimi + pictură

ALA 2: „Unde se așează fluturele ?” - joc distractiv

Tranziții: elemente surpriză, poezii rimate, Bat din palme clap clap clap / Din picioare trap trap trap/ Ne învârtim ne răsucim /Și la centre noi pornim.

Joc cu text și cântec: Micul fluturaș apare…

10. Tipul activităţii: Consolidare de cunoștințe și deprinderi

11. Scopul activităţii: Consolidarea capacității de a audia în liniște o poveste și de a reține ideile acesteia; Consolidarea deprinderilor practice specifice nivelului de dezvoltare motrică.

12. Durata activităţii: o zi

13. Dimensiuni ale dezvoltării: - din curriculum

A1 - Motricitate grosieră și motricitate fină ;

B1 - Interacțiuni cu adulții și cu copiii de vârste apropiate;

C2 - Finalizarea sarcinilor și a acțiunilor (persistență în activități);

D1 - Ascultarea activă a mesajului pentru înțelegerea și receptarea lui (comunicare receptivă);

D2 - Exprimarea orală a mesajului, a emoțiilor etc. (comunicare expresivă);

E2 - Reprezentări matematice elementare, pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat;

14. Comportamente vizate:

A1 - 1.1. Își coordonează mușchii în desfășurarea unor activități diversificate, specifice vârstei;

A1 - 1.3. Utilizează mâinile și degetele pentru realizarea de activități variate;

B1 - 1.1 Imită și se joacă împreună cu adulții, interacționând pozitiv cu aceștia;

E1 - 1.2. Înțelege mesaje simple ca urmare a valorificării ideilor, emoțiilor, semnificațiilor;

D2 - 2.1 Demonsrează capacitate de comunicare orală a unor idei, nevoi, emoții;

E2 - 2.1 Recunoaște unele cantități ale unor obiecte (ex.: două flori, trei fluturi etc.).

15. Obiective operaționale:

O1 - Să audieze cu atenție povestea;

O2 - Să denumească personajele principale din poveste;

O3 - Să răspundă corect în propoziție la întrebările educatoarei;

O4 - Să își spună părerea cu privire la personajele din lectură;

O5 - Să așeze cifra corespunzătoare cantității;

O6 - Să realizeze creații artistice variate;

O7 - Să lucreze corect ordonat și îngrijit;

O8 - Să recunoască și să denumească insectele învățate, etc.

16. Strategia didactică: expozitivă, analogică

a. **Metode didactice:** conversația, explicația, exercițiul, demonstrația, lectura educatoarei, jocul de mișcare, jocul didactic;

b. **Mijloace și materiale didactice:** planșe, hârtie colorată, enciclopedii, imagini demonstrative, materiale colorate, marionete, pânze, bloc de desen, vopsea, cartonașe cu imagini, cartonașe cu cifre, etc.

c. **Forma de organizare** a activității copiilor: frontal, pe grupuri mici, individual

17. Modalități de evaluare: Forma de evaluare: formativă; Metode de evaluare: observarea sistematică a comportamentului copiilor, analiza răspunsurilor copiilor, aprecieri verbale, analiza lucrărilor.

18. Efectivul grupei: 23 de preșcolari

19. Bibliografie:

a) Oficială:

• Ministerul Educației Naționale, *(2019), Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București

• *Suport pentru explicitarea și înțelegerea unor concepte și instrumente cu care operează curriculum pentru educația timpurie,* 2019

• *Ghid de bune practici pentru educaţia timpurie a copiilor între 3-6/7 ani,* MECT, Unitatea de Management al Proiectelor pentru Învăţământul Preuniversitar, 2008

b) Pedagogică:

• Bocoș, M., Jucan, D., *Teoria și metodologia instruirii. Teoria și metodologia evaluării*, București, Editura Paralela 45

c) Metodico-didactică:

• Anghelache, V. (2017), *Metodica activităților instructiv-educative din grădiniță*, București Editura Didactică și Pedagogică

d) surse internet

II. SCENARIUL ACTIVITĂȚII

A. ORGANIZAREA ACTIVITĂŢII Sala de grupă este decorată cu obiecte specifice pentru tema „S-au trezit gâzele!”

MOTIVAŢIA ZILEI: Să realizeze ce au de făcut, pe baza indiciilor primite, să precizeze care sunt aceste sarcini, pentru a putea deschide cutia- surpriză.

FINALITATEA ZILEI: Deschiderea cutiei cu surpriză, primită de la Zâna Primăvară care ne-a dat câteva sarcini pentru a-i putea ajuta pe fluturi să deschidă ușa casei.

MOTIVAŢIA ZILEI: Să realizeze că au sosit în vizită trei fluturi trimiși de Zâna Primăverii să îi ajutăm. Pentru a-i ajuta pe fluturii triști să intre în casa lor, trebuie să facem rost de

cheia magică- o putem primi, dacă parcurgem stațiile cu probe- ascultarea unei povești, numărare, pictură.

FINALITATEA ZILEI: Rezolvarea sarcinilor și deschiderea cutiei cu surpriză, primită de la Zâna Primăvară.

Salutul de dimineață se realizează prin tehnica comunicării rotative. Copiii stau pe scăunele în semicerc. Salutul pornește de la educatoare și este continuat de toți copiii grupei, care dau mai departe un fluture:

Bună dimineața, s-a trezit și…(numele copiilor pe rând)

Bună dimineața tuturor!- cântec

Se va realiza prezenţa iar preșcolarii vor specifica colegii absenți, urmând ca apoi educatoarea să denumescă un copil care să numere colegii. Oare fetele sau băieții sunt astăzi prezenți în număr mai mare?- copii estimează- verificăm prin formarea de perechi.

Calendarul naturii va fi completat de către copii prin întrebările precum: „În ce anotimp ne aflăm?" „Cum este vremea azi?" „În ce zi ne aflăm? Se discută despre îmbrăcămintea de azi în funcție de vreme, aspecte ale anotimpului, anul curent, luna ziua și data.

Împărtăşirea cu ceilalţi: „Puteți voi să îmi spuneți oare dacă ați fi o gâză ce ați fi?.....

Momentul de înviorare va consta în câteva mișcări de înviorare și cântecele.

1. „Mâinile le ridicăm și pe cap le așezăm/Pe ochi, pe nas, pe urechi ne-a mai rămas/Iute batem din picioare/Palmele le batem tare."

2. Luați seama bine în picioare drepți/Ochii toți la mine, mâinile la piept/Unu, doi, trei, unu, doi, trei, unu, doi, trei, așa copii…/Unu, doi, trei, unu, doi, trei, unu, doi, trei, așa copii.

Copiii sunt invitaţi să observe cum este pregătită sala de grupă, dacă sunt deosebiri faţă de celelalte zile, se scoate în evidenţă noutatea zilei, modificarea amenajării spaţiului educaţional, a centrului tematic.

Se trece apoi la activitățile pe centre folosind tranziția:

„Bat din palme clap, clap, clap/Din picioare trap, trap, trap/Ne învârtim ne răsucim/Și la centre noi pornim."

ALA

- Bibliotecă: Ghicitori despre gâze/Studierea unor dicționare zoologice, enciclopedii
- Joc de Masă: „Gâze haioase!"-puzzle
- Știință: „A cui umbră sunt?" - asociere umbre/Studierea metamorfozei, ciclului de viață a unui fluture (ouă-omidă-pupă-fluture- cu ajutorul imaginilor)

La întoarcerea în grupă vom desfășura activitățile pe domenii experiențiale unde la DLC preșcolarii vor asculta povestea „Cei trei fluturi" după Ana Lulinschi. După povestire în continuarea poveștii

vom trece la DȘ - unde vom așeza atâția fluturi pe flori, câte indică cifra de pe floarea respectivă. Vom trece apoi la DEC unde vom picta fluturi prin tehnica monotipiei.

Se face trecerea spre jocul de mișcare (ALA2): „Unde se așează fluturele?" (scaunele muzicale), printr-o tranziție.

Pregătirea jocului: Se face un cerc din atâtea scaune cât numărul participanţilor, mai puţin cu unu. Cum se joacă Scaunele muzicale. Copiii dansează în jurul scaunelor pe muzică până când aceasta este oprită. În momentul în care muzica se opreşte fiecare dansator trebuie să-şi găsească un scaun.

1. Cel care rămâne fără loc, va dansa în mijlocul cercului sau în alt loc amenajat pentru asta dar aproape de cercul de dansatori.

2. Cel care rămâne fără loc, va ieși din joc, dar va bate ritmul cu zornăitoare.

Finalitatea zilei va fi: la finalul zilei copiii vor fi putea să spună ce au învățat, cum li s-a părut jocul.

B. DESFĂŞURAREA ACTIVITĂŢII

Categoriile de activități	**EVENIMENTELE** **Etapele activității**	OB - OP	**CONȚINUTURILE ÎNVĂȚĂRII**	**STRATEGIA DIDACTICĂ (Metode didactice Mijloace și materiale didactice Forme de organizare a activității)**	**MODALITĂȚI DE EVALUARE**
ALA Jocul liber **ADP Tranziții-Rutină**	Momentul organizatoric		Asigurarea unui climat educaţional favorabil necesar bunei desfăşurări a activităţii: - aerisirea sălii de grupă; - aranjarea pernițelor în semicerc; - pregătirea materialului didactic şi distribuirea lui pe centre; - intrarea ordonată a copiilor în sala de grupă. **Salutul** de dimineață se realizează prin tehnica comunicării rotative. Copiii stau pe scăunele în semicerc. Salutul pornește de la educatoare și este continuat de toți copiii grupei, care dau mai departe un fluture: *Bună dimineața, s-a trezit și…(numele copiilor pe rând) Bună dimineața tuturor!*- cântec **Prezența-** preșcolarii vor specifica colegii absenți, urmând ca apoi educatoarea să denumescă un copil care să numere colegii. Oare fetele su	Frontal Individual Grupal	Formativă

			băieții sunt astăzi prezenți în număr mai mare?- copii estimează- verificăm prin formarea de perechi. **Calendarul naturii** va fi completat de către copii prin întrebările precum: „În ce anotimp ne aflăm?” „Cum este vremea azi?” „În ce zi ne aflăm?” Se discută despre îmbrăcămintea de azi în funcție de vreme, de aspecte ale anotimpului curent, de anul luna ziua și data. Împărtășirea cu ceilalţi: -Puteți voi să îmi spuneți oare dacă ați fi o gâză ce ați fi? **Momentul de înviorare** va consta în câteva mișcări de înviorare și cântecele. 1. „Mâinile le ridicăm și pe cap le așezăm/Pe ochi, pe nas, pe urechi ne-a mai rămas/Iute batem din picioare/Palmele le batem tare.” 2. „Luați seama bine în piciorare drepți/Ochii toți la mine, mâinile la piept/Unu, doi, trei, unu, doi, trei, unu, doi, trei, așa copii…/Unu, doi, trei, unu, doi, trei, unu, doi, trei, așa copii”. Se trece apoi la activitățile pe centre folosind tranziția: ”Bat din palme clap, clap, clap/Din picioare trap, trap, trap/Ne învârtim ne răsucim/Și la centre noi pornim.”	Grupal și individual Grupal Individual Grupal	Observarea comportamentului verbal şi non - verbal al copiilor în timpul realizării sarcinilor
	Captarea atenției	Ob. Op. 1.	Copiii sunt invitaţi să observe cum este pregătită sala de grupă, dacă sunt deosebiri faţă de celelalte zile, se scoate in evidenţă noutatea zilei, modificarea amenajării spaţiului educaţional, a centrului tematic. Au sosit în vizită trei fluturi trimiși de Zâna Primăverii să îi ajutăm. Pentru a-i ajuta pe fluturii triști să intre în casa		Observarea comportamentului verbal şi non - verbal al copiilor în timpul realizării sarcinilor

ALA1-pe centre **ADP-tranziții** **ADE-act. integrată-DLC+DEC+DȘ**	Anunțarea temei și a obiectivelor Dirijarea învățării	Ob. Op. 3. Ob. Op. 8. Ob. Op. 1. Ob. Op. 2./ 3./ 4. Ob.	lor, trebuie să facem rost de cheia magică- o putem primi, dacă parcurgem stațiile cu probe- asculatrea unei povești, numărare, pictură, jocuri. Se citește prima sarcină pe care trebuie să o rezolve preșcolarii. Se trece apoi la activitățile pe centre folosind tranziția: ”Bat din palme clap clap clap Din picioare trap trap trap Ne învârtim ne răsucim și la centre noi pornim.” Bibliotecă: Ghicitori despre gâze/ Studierea unor dicționare zoologice, enciclopedii Joc de Masă: „Gâze haioase!”-puzzle Știință: „ A cui umbră sunt?” – asociere umbre/ Studierea metamorfozei, ciclului de viață a unui fluture (ouă-omidă-pupă-fluture- cu ajutorul imaginilor) Voi reaminti copiilor comportamentul aşteptat în cadrul activitaţilor: se discută în şoaptă pentru a nu deranja colegii, apreciem şi protejăm lucrările colegilor, fiecare sarcină trebuie terminată, colaborăm în realizarea sarcinilor, dacă un copil a terminat sarcina şi doreşte să lucreze la un alt centru este liber să o facă. După ce vor finaliza activitatea la centre ne vom juca un joc cu text și cântec- Micul fluturaș… *Micul fluturaș apare pe sub soare peste floare,* *Micul fluturaș apare, dar ce vrea el oare?*	Frontal Individual În perechi Frontal În perechi Frontal și individual	Prin analiza răspunsurilor elevilor, prin chestionare orală, prin analiza produselor activității etc. Observarea comportamentului verbal şi non - verbal al copiilor în timpul realizării sarcinilor

ALA 2		Op. 5. Ob. Op. 6./ 7.	*Tipatip-tipatip un prieten, tipatip, tipatip își dorește, tipatip, tipatip cum se cheamă?....(numele copilului ales) se numește!*-copiii stau în cerc, merg încet pe melodia cântecului, un copil în cerc este fluturașul, care își alege un prieten, iar în timp ce ei dansează, ceilelți bat din palme. În continuare se vor desfășura activitățile pe domenii experiențiale unde la DLC preșcolarii vor asculta povestea „Cei trei fluturi” după Ana Lulinschi. –teatru de păpuși- povestea educatoarei. După povestire vor răspunde la întrebările educatoarei, vor mima scene din poveste, vor atribui o altă încheiere poveștii. După povestire în continuarea poveștii vom trece la DȘ – unde vom așeza atâția fluturi pe flori, câte indică cifra de pe floarea respectivă. În continuarea poveștii, în vederea obținerii cheii magice pentru a-i ajuta pe fluturași să ajungă acasă, vom trece la DEC unde vom picta fluturi prin tehnica monotipiei. Educatoarea propune copiilor să să o privească și să își spună părerea. Copiii vor deschide cutia și vor scoate cheia megică- astfel fluturașii veniți în vizită vor putea să ajungă acasă cu ajutorul lor. *Unde se așează fluturele*? Pregătirea jocului: Se face un cerc din atâtea scaune cât numărul participanţilor, mai puţin cu unu. Cum se joacă „Scaunele muzicale”? Copiii	Individual Frontal, Individual, Grupal	Observarea comportamentului verbal şi non - verbal al copiilor în timpul realizării sarcinilor

			dansează în jurul scaunelor pe muzică până când aceasta este oprită. În momentul în care muzica se oprește fiecare dansator trebuie să-și găsească un scaun. 1. Cel care rămâne fără loc, va dansa în mijlocul cercului sau în alt loc amenajat pentru asta dar aproape de cercul de dansatori. 2. Cel care rămâne fără loc, va ieși din joc, dar va bate ritmul cu zornăitoare. La finalul zilei copiii vor putea să spună ce au învățat, cum li s-a părut jocul.		

C. ÎNCHEIEREA ACTIVITĂȚII

Se vor face aprecieri pozitive cu privire la modul în care s-au desfășurat activitățile pe parcursul zilei, preșcolarii vor primi recompense cu fluturași de diferite culori la alegere.

ANEXA 1.

Cei trei fluturi

după Ana Lulinschi

Au fost odată trei fluturi: unul alb, unul roşu şi unul galben. Ei se jucau la soare şi zburau veseli din floare în floare. Şi nu oboseau deloc, aşa le plăcea jocul. Deodată însă, veni ploaia. Ei voiră să zboare acasă, dar casa era departe.

Ce să facă acum, bieţii fluturaşi? Zburară repede la o floricică, laleaua cea galbenă, şi îi ziseră:

- Dragă lalea, deschide-ne floarea ta, să ne ascundem în ea, că ne omoară ploaia.

Laleaua privi pe rând la cei trei fluturaşi şi apoi răspunse:

- Celui galben şi celui roşu le voi deschide, căci ei seamănă la culoare cu mine, dar pe cel alb nu îl primesc, pentru că el nu seamănă cu mine.

- Îţi mulţumim de aşa primire. Dar aşa nu voim să intrăm la tine, dacă nu îl primeşti şi pe fratele nostru cel alb. Rămâi sănătoasă, ziseră ei.

Ploaia se făcea tot mai mare. Fluturii zburară la crinul cel alb şi îi ziseră:

- Dragă crinule, deschide-ne floarea ta, ca să ne adăpostim în ea de ploaie.

- Pe cel alb îl primesc cu bucurie, că e alb la culoare ca şi mine, dar pe ceilalţi nu vă primesc.

- Dacă nu-i primeşti şi pe fraţii mei, atunci nici eu nu vin la tine. Mai bine să fim udaţi cu toţii decât să ne părăsim unul pe altul, zise fluturaşul cel alb.

Astfel, fluturaşii zburară mai departe.

Soarele, care era ascuns în dosul norilor, văzu bunătatea celor trei fluturaşi şi se bucură că ţineau atât de mult unul la altul. De aceea, el ieşi dintre nori şi alungă ploaia.

Peste puţin aripile lor se uscară, iar trupuşoarele lor se încălziră. Cei trei fluturi zburară acasă şi se culcară fericiţi!

EXEMPLUL 5

ACTIVITATE OPȚIONALĂ

CASTELUL CU POVEȘTI

NIVELUL I GRUPA MIJLOCIE

ANUL ȘCOLAR 2022-2023

ARGUMENT

Vârsta preșcolară este vârsta la care copilul este fascinat de cuvinte, de povești, povestiri și legende. Poveștile i-au fascinat întotdeauna pe cei mici, le-au captat atenția, i-au făcut să se implice, să se viseze eroi care învinge întotdeauna, să aprecieze personajele și lucrurile bune, pozitive.

Prin intermediul acestui opțional, copiii vor descoperi povești noi, se vor transpune în pielea personajelor, vor rezolva situații problemă, vor învăța să comunice corect (să asculte și să formuleze mesaje). Ghicitorile, proverbele, poezioarele hazlii, textele care au conținut satiric, umoristic îi vor face pe copii să se destindă, să participe cu plăcere și interes la acest tip de activitate.

Acest opțional urmărește prin multitudinea și diversitatea textelor ca cei mici să fie determinați să învețe să asculte sau să audieze un text, să descopere informații noi, să aplice/să valorifice cunoștințele dobândite, să redea conținutul unui text, să identifice mesajul transmis de autor. De asemenea, aceștia își vor exersa exprimarea verbală corectă și utilizarea limbajului non-verbal ca modalitate de exprimare a gândurilor și sentimentelor personajelor din povești. Prin acest opțional, copiii își vor dezvolta creativitatea și vor putea dramatiza într-o manieră proprie momente din povești.

Alegerea acestui opțional de către părinți indică dorința acestora de a-și ajuta copiii să aibă cunoștințe bogate despre povești și personaje din povești și o exprimare verbală corectă din punct de vedere gramatical. De asemenea, aceștia doresc să se implice în activitățile opționalului participând la dramatizări sau la activitățile practice organizate la nivel de grupă.

Activitatea primordială a copilăriei este jocul, așadar, totul trebuie să se desfășoare ca un joc pentru a-i ajuta să își dezvolte creativitatea și să își formeze un așa-zis simț al limbii materne, care nu poate fi exersat decât prin lectură și prin joacă cu cuvintele, motiv pentru care am optat pentru alegerea acestui opțional.

Ceeea ce se urmăreşte, de fapt, este a-i determina pe copii să-i înveţe să asculte, să se relaxeze şi, treptat, să „simtă'' cuvintele, frumuseţea şi expresivitatea lor: să aibă răbdare şi să recepteze cu plăcere textele literare.

1. **DIMENSIUNI ALE DEZVOLTĂRII**: .

- Mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute;
- Premise ale citirii și scrierii, în contexte de comunicare cunoscute;
- Ascultarea activă a mesajului pentru înțelegerea și receptarea lui (comunicare receptivă);
- Exprimarea orală a mesajului, a emoțiilor etc. (comunicare expresivă);
- Manifestarea unei atitudini pozitive faţă de limba română;
- Curiozitate, interes și inițiativă în învățare;

2. COMPORTAMENTE VIZATE:

- C1: Stimularea capacității de receptare a textelor literare din literatura română și universală pentru copii;
- C2: Dezvoltarea capacității de exprimare orală și scrisă;
- C3: Dezvoltarea capacității de reprezentare a unor secvențe din povești prin desene;
- C4: Dezvoltarea creativității și expresivității limbajului oral;
- C5: Educarea unei exprimări verbale corecte din punct de vedere fonetic, lexical și sintactic;
- C6: Stimularea imaginației copiilor prin compararea unor scurte povești;
- C7: Interpretarea prin dramatizare a unor momente din povești.

3. OBIECTIVE OPERAȚIONALE

- O1: Să asculte cu atenție un text citit sau povestit:
- O2: Să înțeleagă conținutul unui text literar audiat sau citit;
- O3: Să aprecieze comportamentul personajelor;
- O4: Să ordoneze imagini corespunzătoare firului epic dintr-un text;
- O5: Să formuleze întrebări și răspunsuri în legătură cu textul audiat;
- O6: Să prezinte conținutul textului literar;
- O7: Să creeze noi texte pornind de la un text cunoscut;
- O8: Să deseneze personaje din povești;
- O9: Să redea prin desen punctul culminant al textului audiat:
- O10: Să manifeste interes și plăcere pentru audierea textelor literare, pentru redarea lor în lucrări plastice;
- O11: Să compună text pe baza imaginilor utilizând un limbaj adecvat;
- O12: Să redea cu propiile cuvinte conținutul unei povești pe baza imaginilor;
- O13: Să formuleze propoziții corecte din punct de vedere gramatical pe baza imaginilor din povești;
- O14: Să pronunțe corect cuvintele corespunzătoare imaginilor de pe jetoane;
- O15: Să compună scurte povești pe tematica dată;
- O16: Să prezinte un alt final pentru povestea audiată;
- O17: Să interpreteze scenic pasaje din povești.

4. ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE:

Activitățile de învățare vor fi desfășurate prin următoarele modalități:

- Lecturi ale educatoarei;
- Povestiri;
- Repovestiri;
- Vizionarea unor materiale audio-vizuale;
- Dramatizări;
- Jocuri de rol;
- Convorbire;
- Activități practice (colaje, lipire, decupare, etc) cu input de tip instrucțiuni;
- Activități de educație plastică (modelaj) cu input de tip instrucțiuni.

5. MATERIALE DIDACTICE:

Cărţi de basme, poveşti, poezii, scenete, ghicitori, hârtie, carton, acuarele, pensule, creioane colorate, mulaj corp uman, planșe didactice, diverse costume.

6. EVALUAREA:

- observarea sistematică a activității;
- aprecieri verbale;
- jocuri-concurs;
- CD cu poze din activitățile desfășurate;
- serbare pe teme ecologice.

Bibliografie :

1. Ministerul Educației Naționale, *(2019), Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București
2. Cucinic, C. (2004), *„În căsuţa cu poveşti''*, EdituraAramis
3. Dogaru, Z. (2001), *Jocuri didactice pentru educarea limbajului*, Editura Aramis
4. Dumitrana, M. (1999), *„Educarea limbajului în învăţământul preşcolar*" *vol.1„Comunicarea orală,* Editura Bucureşti,
5. *Ghid metodologic „Activităţi opţionale în gradiniţă* " (2002), CCD Neamţ, Editura Alfa
6. Dragomir, M. (2001), *„Managementul activităţilor didactice - Eficienţă şi calitate"* , Editura Eurodidact, Magister MAD
7. *Revista Învăţământul preşcolar,* nr.3-4/2010

PROIECTAREA ACTIVITĂŢILOR OPŢIONALE

Nr. Crt	Data	TEMA ACTIVITĂŢII	MIJLOACE DE REALIZARE
1.	12.09. 2022	„Scufiţa Roşie''	- povestirea educatoarei
2.	19.09. 2022	„Scufiţa Roşie''	- recunoaşterea personajelor după replicile acestora
3.	26.09 2022	„Scufiţa Roşie''	- joc didactic pentru formarea de perechi – adjectiv
4.	03.10. 2022	„Ursul păcălit de vulpe"	- povestirea educatoarei
5.	10.10	„Ursul păcălit de vulpe"	- recunoaşterea personajelor

	2022		după replicile acestora
6.	17.10 2022	„Ursul păcălit de vulpe”	- dramatizare
7.	31.10 2022	„E toamnă!”-ghicitori	- joc concurs
8.	07.11. 2022	„Toamna” -poezie	- exersarea creativităţii prin crearea unui dialog între legumele şi fructele din poezie.
9.	14.11. 2022	„Iedul cu trei capre”	- povestirea educatoarei
10.	21.11. 2022	„Iedul cu trei capre”	- repovestire
11.	28.11. 2022	„Iedul cu trei capre”	- joc didactic pentru formarea de perechi substantiv – adjectiv
12.	05.12. 2022	„Baba iarnă face pozne!”- poveste	- povestirea educatoarei - redarea prin pictură a unui personaj din poveste
13.	12.12. 2022	„Fetiţa cu chibrituri” – Hans Christian Andersen -poveste	- povestirea educatoarei - propunerea altui final pentru „Fetiţa cu chibrituri” de Hans Christian Andersen
14.	19.12. 2022	„Legenda lui Moş Crăciun ”- poveste	povestirea educatoarei - redare prin modelaj a unei secvenţe din poezie
15.	09.01. 2023	„Ghiceşte de unde vin eu!”	- exerciţii de recunoaştere a personajelor din poveştile parcurse în cadrul activităţii din cadrul opţionalului
16.	16.01. 2023	„Povestea omului de zăpadă”- poveste	- povestirea educatoarei
17.	23.01. 2023	„Povestea omului de zăpadă”- poveste	- recunoaşterea personajelor după replicile acestora
18.	30.01. 2023	„Capra cu trei iezi”	- povestirea educatoarei
19.	06.02. 2023	„Capra cu trei iezi”	- recunoaşterea personajelor după replicile acestora
20.	13.02. 2023	„Capra cu trei iezi”	- joc didactic pentru formarea de perechi

			substantiv – adjectiv
21.	20.02. 2023	„Capra cu trei iezi”	- dramatizare
22.	27.02. 2023	„Legenda ghiocelului”- poveste	- povestirea educatoarei
23.	06.03. 2023	„8 Martie”- poezie	- intonarea cursivă şi expresivă a poeziei dedicate mamei
24.	13.03. 2023	„Ploaia pentru floarea cea mică”-	- povestirea educatoarei
25.	20.03. 2023	„De-a grădinarii”	- joc de rol; - exerciţii de redare şi recunoaştere a unor aspecte de primăvară utilizând un limbaj corect din punct de vedere gramatical
26.	27.03. 2023	„Ce a pus iepuraşul în coş”	joc didactic; - exerciţii de redare şi recunoaştere a unor obiecte cu specific de Paşte.
27.	03.04. 2023	„Rilă Iepurilă şi cărăbuşul cu aripioare de aur”-	- povestirea educatoarei
28.	10.04. 2023	„Rilă Iepurilă şi cărăbuşul cu aripioare de aur”-	- joc de rol
29.	24.04. 2023	„Coliba Iepurașului”	- repovestire
30.	08.05. 2023	„Coliba Iepurașului”	- dramatizare
31.	15.05. 2023	„Punguța cu doi bani”	- povestirea educatoarei
32.	22.05. 2023	„Punguța cu doi bani”	- recunoaşterea personajelor după replicile acestora
33.	29.05. 2023	„Cărticica de poveşti”	- confecţionare album
34.	12.06. 2023	„Carnavalul personajelor din poveşti”	-serbare

CAPITOLUL 3.

EVALUAREA

Evaluarea se poate defini ca un sistem de concepții, principii și tehnici referitoare la măsurarea și aprecierea rezultatelor școlare și a procesului didactic.

Evaluarea[98] reprezintă un proces didactic complex, integrat structural şi funcţional în activitatea instructiv-educativă. Ea este, în opinia lui Ausubel, punctul final într-o succesiune de evenimente care cuprinde următorii paşi: stabilirea scopurilor şi a obiectivelor pedagogice, proiectarea şi executarea programului de realizare a scopurilor, măsurarea rezultatelor aplicării programului. Procesul evaluativ este totodată şi un punct de pornire, deoarece activitatea este adaptată nevoilor de educaţie şi posibilităţilor reale de a le satisface, procesul de învăţământ capătă o structură ciclică, iar evaluarea joacă un rol reglator.

„Evaluarea merită un loc important în învăţământ, din care face parte integrată. Ea are întotdeauna un raport direct sau indirect cu progresul, în extensie şi în calitate, al învăţării.” (D. Ausbel). Dacă luăm în considerare studiile efectuate de către D. Ausbel[99], se poate afirma că evaluarea este o componentă importantă a procesului de învăţământ, ce permite luarea, în cunoştinţă de cauză, a unor decizii de reglare, ameliorare şi perfecţionare a activităţii copilului.

Scopul evaluării este de a îmbunătății actul didactic. În opinia cadrului didactic, funcţiile evaluării urmăresc:

• strângerea informaţiilor privind măsura în care au fost atinse obiectivele stabilite;

• controlul asupra activităţii desfăşurate;

• stabilirea eficienţei organizării, structurării, accesibilizării conţinutului, a alegerii strategiei adecvate întregii grupe sau copiilor aparte;

• identificarea unor lacune, dificultăţi, rămâneri în urmă pentru ca pe baza lor să se elaboreze un program de intervenție/recuperare (cu întreaga grupă, pe grupe mici sau individual).

La nivelul învățământului preşcolar, evaluarea:

• îl ajută să fixeze, să consolideze şi să reţină cunoştinţele prin repetare şi întărirea pozitivă pe care evaluarea o determină, să le integreze în sisteme;

• îi mărește încrederea în forţele proprii şi îi descurajează comportamentele negative;

• îi susţine interesul pentru cunoaştere, stimulându-i şi dirijându-i învăţarea;

[98] Tomșa, (2005), *Psihopedagogie preșcolară și școlară*, București, p. 165

[99] Vrânceanu M., (2018), *Metodologia de monitorizare şi evaluare a dezvoltării copilului în baza standardelor de învățare și dezvoltare a copilului,* Ghid pentru cadrele didactice din educația timpurie, Chișinău, p.6

• contribuie la formarea capacităţii de autoapreciere şi la stimularea tendinţei de autoafirmare;

• contribuie la întărirea legăturii grădiniţei cu familia. Toate aceste funcţii demonstrează necesitatea includerii evaluării în activitatea didactică.

Fiecare copil este unic, așadar pentru fiecare în parte se vor utiliza tehnicile și strategiile de învățare și comunicare potrivite, astfel, încât ei să beneficieze de spijinul și stimularea corespunzătoare pentru dezvoltarea optimă.

Pentru a realiza o evaluare cât mai exactă a competenţelor copiilor este nevoie de metode eficiente. Metodele principale pe care educatoarea le va utiliza pentru colectarea datelor privind dezvoltarea copilului sunt:

1) observarea copilului în timpul diferitelor activităţi şi momente din programul zilnic, consemnarea rezultatelor în caietul de observații;

2) dialogul/conversația/interviul cu copilul şi cu părinţii pentru cunoaşterea dezvoltării psiho-fizice, a nivelului de cunoaştere, a deprinderilor preşcolarilor;

3) proba practică.

Educatoarea poate utiliza modalități alternative de monitorizare și evaluare: discuțiile individuale cu copiii, autoevaluarea, apecierile verbale, aprecierea rezultatelor prin laude, ecusoane, medalii, jocuri evaluative, lucrări practice, metoda consemnării pe un grafic a rezultatelor (prin simboluri) pe activități și preferințe, afișarea lucrărilor, serbările, activitățile în aer liber, vizite, excursii, portofoliul etc. Contribuţia jocurilor şi a activităţilor alese, inclusiv tranzițiile, rutinele, plimbările și jocurile în aer liber, se evaluează împreună cu cea a activităţilor comune/integrate, deoarece este dificil să determinăm cât din performanţele copiilor se datorează fiecărei forme de activitate. Important este ca la finele fiecărei activităţi, preşcolarii să-şi îmbunătăţească rezultatele, să se comporte conform regulilor stabilite de comun acord. Astfel, prin toate aceste forme de evaluare şi metode de apreciere a rezultatelor, preşcolarii devin treptat capabili să se autoaprecieze, să descopere ce au lucrat bine, corect, ce achiziţii noi au, dar şi ce lacune trebuie compensate.

Cele mai des întâlnite forme de evaluare sunt: evaluarea **iniţială, continuă şi finală.**

Evaluarea iniţială se realizează la începutul unui program de „instruire” şi stabileşte nivelul de pregătire a preşcolarilor în momentul iniţierii programului respectiv, constituind o condiţie hotărâtoare pentru reuşita activităţilor următoare deoarece oferă educatoarei posibilitatea de a cunoaşte potenţialul fiecărui copil.

La fiecare început de an școlar se planifică o perioadă de două săptămâni pentru evaluarea inițială a copiilor din grupă, în scopul cunoașterii acestora, pentru a stabili care este nivelul și ritmul

lor de dezvoltare, gradul în care stăpânesc anumite cunoștințe, abilități sau competențe necesare învățării.

Întrucât nu există un set unitar de probe de evaluare[100] pentru copiii de 3-6/7 ani, selectarea probelor de evaluare sau conceperea lor trebuie să se facă cu multă responsabilitate, consultând bibliografia de specialitate și Curriculum-ul pentru învățământul preșcolar (3-6/7 ani) 2019, ținându-se seama de comportamentele specifice fiecărui domeniu de dezvoltare.

O evaluare eficientă este bazată pe observarea sistematică a comportamentului copilului deoarece oferă educatoarei informații despre copii privind perspectiva capacității lor de acțiune și de relaționare, despre competențele și abilitățile de care dispun în mod direct. Chiar dacă sunt menționate și fișele de lucru printre celelalte metode de evaluare trebuie avut grijă ca probele cu sarcini pe fișe să fie echilibrate cu observarea comportamentului copilului în timpul jocului, copiii să nu fie reținuți de la joc, pentru a rezolva sarcini pe fișe.

Probele de evaluare sunt integrate în activitatea zilnică obișnuită, de exemplu, jucându-se la Centrul „Joc de rol”, „De-a bucătăria”, copilului i se pot adresa întrebări despre culorile obiectelor de veselă. În Centrul „Construcții” se pot obține informații despre formele geometrice pe care copilul le cunoaște. La „Științe” printr-o discuție, fără a-i întrerupe jocul cu castanele, se poate constata dacă face clasificări, ordonări după mărime sau poate număra.

Este necesar să observăm copilul în contexte naturale cât mai variate, în mediile lui firești: în sala de grupă, în timpul jocului în aer liber, în timpul activităților extracurriculare, în timpul mesei, la sosirea și plecarea din grădiniță. Se recomandă evitarea evaluării unilaterale, care vizează doar latura cognitivă (daca numără, vorbește în propoziții, recunoaște anumite cuvinte, știe povești, poezii etc.), ci și nivelul de dezvoltare al copilului din punct de vedere fizic și socio-emoțional, iar informațiile obținute trebuie analizate în interrelație.

Datele obţinute ajută la conturarea activităţii didactice în trei planuri: stabilirea modului adecvat de predare a noului conţinut al programei, organizarea unui program de recuperare, dacă este cazul, şi adoptarea unor măsuri de sprijinire şi recuperare a unora din preşcolari.

Această formă de evaluare determină o anumită planificare a secvenţelor de învăţare pentru a aprecia viitoarele progrese ale preşcolarilor, dar şi pentru a permite educatoarei să-şi evalueze strategia didactică folosită.

Evaluarea formativă îşi propune să verifice toţi preşcolarii asupra conţinuturilor predate, fapt ce permite ca educatoarea să cunoască pregătirea copiilor, identificarea lacunelor, după fiecare secvenţă de învăţare să adopte măsuri pentru ameliorarea procesului de învăţământ.

[100] Chiriac M.(1970), „*Evaluarea-ghid al activității din grădiniță*”- studiu științific, București

Se poate realiza cu ajutorul fișelor individuale, a jocurilor-exerciții, a jocurilor de rol, a povestirilor, a repovestirilor, a dialogurilor în situații reale sau imaginare, memorizărilor, asamblărilor de figurine, construcțiilor, modelajului etc. Ea vizează toate domeniile de dezvoltare ale copilului. În funcție de rezultatele obținute, se stabilește un plan de intervenție remedial sau de dezvoltare.

Cele mai utilizate instrumente de înregistrare a datelor sunt: fișa de observație, grilele de verificare și control, rapoartele, fișa de caracterizare. Aceste documente însoțite de observații - comentarii, aprecieri ale educatoarei, fotografii - sunt cuprinse în portofoliul copilului și dovedesc traiectoria dezvoltării lui.

Evaluarea finală intervine la sfârşitul unei perioade mai lungi de învăţare, la sfârşit de an şcolar, ciclu de învăţământ. Se urmărește stabilirea măsurii în care elevii au capacitatea de a opera cu cunoștințele de bază însușite și și-au format abilitățile vizate pe parcursul derulării programului de instruire. Oferă informații utile asupra nivelului de performanță atins de elevi în raport cu obiective propuse.

Aceasta formă de evaluare vizează nivelul de performanță atins în raport cu dimensiunile dezvoltării și comportamentele vizate cuprinse în curriculum și se realizează, în special, înainte de părăsirea grădiniței. Pe baza constatărilor privind măsura în care copilul a atins comportamentele vizate, educatoarea îi schițează profilul de personalitate, descrie inventarul de cunoștinte principale, identifică interesul și posibilitățile de învățare, pentru a argumenta recomandarea înscrierii sale în școala primară sau reținerea în grădiniță.

Aşadar, prin evaluare, educatoarea îşi îndeplineşte misiunea de a pregăti copilul pentru intrarea în şcoală, de a urmări ce se întâmplă cu el şi după terminarea grădiniţei, furnizând învăţătorilor datele necesare continuării acţiunii instructiv-educative pe diferite trepte. Totodată, se recomandă cadrului didactic să monitorizeze în permanență progresul copilului. Acesta fiind în prealabil comunicat și discutat cu familia acestuia. Implicarea părinților ca sursă de informații și evaluatori direcți se poate realiza prin activități comune (părinți-copii-educatoare), activități de consiliere, discuții informale individuale, periodice sau zilnice, dacă este necesar, prin analiza portofoliului individual al copilului, prin analiza agendei de comunicare cu părinții, prin scrisori tematice, prin intermediul copiilor care vor duce acasă desene, fişe, felicitări, tablouri confecţionate de ei, etc., sporind, astfel, preocuparea acestora pentru munca educativă şi conţinutul informaţional transmis de educatoare şi atrăgând sprijinul lor ca parteneri în educaţie. Acest lucru ajută familia să știe care sunt obiectivele programului educațional corespunzător vârstei copilului lor, precum și ce înseamnă și care sunt domeniile de dezvoltare, care este stadiul de dezvoltare la care se află propriul

copil, ce este capabil să rezolve la un moment dat în raport cu vârsta și cu stadiul anterior de dezvoltare etc.

Metode și instrumente de evaluare utilizate în activităţile de educare a limbajului

În grădiniţă sunt valorificate, cu nuanţe specifice, atât metodele clasice, cât şi cele moderne de evaluare, adaptate particularităților copiilor preșcolari şi la specificul demersului instructiv-educativ derulat în ciclul preșcolar:

METODE CLASICE/TRADIȚIONALE DE EVALUARE:

OBSERVAREA SISTEMATICĂ A COPIILOR

- deprinderile copiilor preşcolari de a valorifica valenţele comunicării verbale (orale, scrise), nonverbale şi paraverbale;
- etapele dezvoltării limbajului copilului;
- caracteristici ale dialogului cu copilul şi cu părinţii;
- caracteristici ale produselor activităţii copiilor (desene, colaje, machete, picturi, construcţii etc.);
- caracteristici ale procesului de comunicare, de integrare/socializare;

PROBA ORALĂ

- caracteristicile pronunţiei copiilor;
- caracteristici ale implicării copiilor într-un anumit tip de dialog;
- măsura în care copiii utilizează limba română literară actuală la nivel fonetic/fonologic, lexical-semantic, gramatical, stilistic;
- capacitatea copiilor de a se raporta la un anumit text literar/nonliterar;
- capacitatea de a verbaliza întâmplări reale/imaginare etc.;

PROBA SCRISĂ/GRAFICĂ

- redarea în scris/grafic a unor sunete/cuvinte/propoziţii, reprezentarea lor grafică;

deprinderile copiilor de a scrie după „dictare”, de a transcrie, de a copia anumite semne grafice/litere (de exemplu, propriul prenume al copilului preşcolar) etc.;

PROBA PRACTICĂ

- relaţionarea oral – grafic în comunicare;
- realizarea/completarea de machete care să reflecte receptarea şi decodarea corectă de către copii a unui text (lecturat, povestit de educatoare);
- capacitatea de redare a unei replici în cadrul unei dramatizări (cu nuanţele posibile la fiecare nivel de vârstă) etc.;

TEMA DE LUCRU ÎN GRUPĂ

- gruparea personajelor aparţinând aceluiaşi text;
- corelarea unei imagini cu reprezentarea grafică a silabelor cuvântului care o denumeşte (__ __ = pentru un cuvânt alcătuit din două silabe; __ __ __ = pentru un cuvânt alcătuit din trei silabe etc.);
- eliminarea dintr-o mulţime de elemente a celui care nu se potriveşte;
- „verbalizarea" rezultatelor, realizată de fiecare copil sau de purtătorul de cuvânt al fiecărei echipe etc.

AUTOEVALUAREA

- raportarea la criterii stabilite/discutate în prealabil cu preşcolarii;

METODE MODERNE/ALTERNATIVE DE EVALUARE:

PORTOFOLIUL INDIVIDUAL/DE GRUP

- însumarea materialelor asociate anumitor conţinuturi abordate în cadrul demersului instructiv-educativ în grădiniţă, a produselor activităţilor copiilor preşcolari (de exemplu, portofoliul/mapa fiecărui copil);

HARTA IMAGISTICĂ

- modalitate de reflectare, de către preşcolari, a relaţiilor pe care aceştia le stabilesc între imagini aparţinând aceleiaşi sfere sau unor sfere diferite ale cunoaşterii, ale realităţii etc.;
- în funcţie de tema reflectată, harta imagistică poate fi realizată ramificat, arborescent, linear etc.; de exemplu, harta imagistică a basmului *Albă-ca-Zăpada şi cei şapte pitici* poate cuprinde siluetele personajelor, cerculeţe albe şi negre (corespunzând personajelor pozitive, respectiv negative), săgeţi de diferite tipuri (cu un capăt, cu două capete etc.), dispunerea acestora indicând felul în care copiii preşcolari percep relaţiile dintre diferitele tipuri de personaje (de exemplu, un copil poate plasa în partea de sus a hărţii împăratul şi împărăteasa – mama Albei-ca-Zăpada, alt copil poate pune alături de silueta împăratului pe cea a mamei vitrege etc.);

PROIECTUL

- activitate etapizată, implicând: explicarea temei alese, discutarea elementelor noi care apar pe măsură ce se lucrează, urmată de soluţionarea eventualelor probleme; de exemplu, proiectul care vizează realizarea unui album în care copiii preşcolari, pe măsură ce parcurg în cadrul activităţilor de diferite tipuri desfăşurate în grădiniţă tema *Primăvara*, lipesc imagini caracteristice acestui anotimp, realizează desene după texte având această temă, completează treptat un mini-ierbar cu florile de primăvară din zona în care locuiesc, reflectă, în imagini, fotografii etc., obiceiurile specifice sărbătorilor de primăvară etc. (albumul poate fi realizat pe echipe de lucru: *Echipa micilor fotografi, Echipa florilor, Echipa sărbătorilor de primăvară, Echipa pictorilor* etc.);

INVESTIGAŢIA

- activitate organizată simplu, individual sau pe grupe, vizând acumularea de informaţii despre un conţinut dat şi sistematizarea informaţiilor (după anumite criterii) şi a rezultatelor obţinute; de exemplu, la grădiniţă se poate „investiga" de către preşcolari maniera de realizare a unor reclame pentru produse/activităţi asociate vârstei copiilor sau comportamentul anumitor personaje din texte cunoscute (în acest caz putând fi folosite siluete, machete, fragmente din înregistrări audio, video) etc.

Pentru întocmirea modelelor de evaluare, inițială și finală, ambele nivele, se recomandă consultarea Curricumului pentru educație timpurie 2019, Reperele fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani, Suport-curriculum educație timpurie 2019.

3.1. Model de evaluare inițială (nivel I & II)

Model de evaluare inițială aplicată la grupa mică (nivel I)

Evaluarea inițială se realizează la începutul anului școlar sau la integrarea copilului în grupă. Ea ne permite o reprezentare cât mai exactă a situației existente și ne sugerează strategii adecvate pentru obținerea performanței. De obicei, prima săptămână la grupa mică este săptămâna de acomodare, dar educatoarea face observații și le notează în caietul de obsevații al grupei, evaluarea fiind indirectă, obsevând copilul în diverse situații, discutând, prin joacă/jocuri, etc.

A. DOMENIUL PSIHOMOTRIC

DPM- Joc: „Ursuleţii în excursie"

Itemi:

a) Merge în direcţia indicată de educatoare;

b) Întinde mâinile sus, în faţă;

c) Bate din palme sus, jos;

d) Sare pe loc.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c., d.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiectiv: *să execute la comandă mişcări ale diferitelor segmente ale corpului;*

Copiii vor fi organizați pe grupuri de câte 5-6 şi vor executa, la comanda educatoarei, toate cerințele de la punctele a, b, c şi d. Activitatea se va desfăşura prin organizarea unui parcurs aplicativ. Copiii vor merge spre un reper dat, apoi vor executa restul mişcărilor sugerate de către educatoare, care va nota, cu punctajele stabilite, activitatea acestora.

B. DOMENIUL LIMBĂ ȘI COMUNICARE-DEZVOLTAREA LIMBAJULUI

DLC- Joc didactic: „Camionul cu jucării"

Itemi:

a) Denumeşte 4 jucării;

b) Pronunţă corect sunetele;

c) Formulează o propoziţie simplă despre o jucărie numită.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

• *să pronunţe relativ corect cuvintele, fără omisiuni sau inversări de sunete ori de grupuri de sunete;*

• *să formuleze propoziţii simple, ca răspuns la întrebările primite.*

A. Copiii aşezaţi în semicerc, vor recunoaşte, la provocarea educatoarei, jucăriile. Proba se va desfăşura sub formă de joc, cu toată grupa de copii. (PROBĂ ORALĂ)

B. Pronunţia clară, corectă a sunetelor integrate în cuvinte, fără omisiuni, prelungiri sau inversiuni, va fi notată cu A, cea deficitară - cu D. (PROBĂ ORALĂ)

C. Educatoarea va prezenta diferite jucării (avion, barcă, păpuşă, minge, ursuleţ, etc.), iar copiii vor fi solicitaţi să alcătuiască propoziţii simple. Răspunsurile vor fi notate cu A sau D, în funcţie de promptitudinea răspunsului sau de alcătuirea corectă a propoziţiei. Proba se va desfăşura sub formă de joc, cu grupuri de câte 5 copii. (PROBĂ ORALĂ)

C. DOMENIUL ŞTIINŢE- CUNOAŞTEREA MEDIULUI

DȘ 1- Joc didactic: „Ne jucăm cu păpuşa”

Itemi:

a) Spune care sunt principalele părţi ale corpului uman (mâini, picioare, cap, spate, abdomen);

b) Recunoaşte şi denumeşte 4 obiecte de îmbrăcăminte/încălţăminte;

c) Denumeaşte cel puţin 4 alimente de bază (lapte, pâine, ouă, biscuiţi, etc.).

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- *să enumere părţile componente ale corpului uman;*
- *să denumească unele obiecte de îmbrăcăminte şi încălţăminte;*
- *să denumească alimente de bază (lapte, pâine, ouă, biscuiţi, etc.).*

Proba se va desfăşura sub formă de joc, cu grupuri de câte 5 copii. (PROBĂ ORALĂ)

A. Fiecare recunoaştere a unei părţi a corpului va fi notată cu A.

B. Proba a doua va fi aplicată într-o activitate ulterioară şi se va desfăşura la fel ca cea precedentă, cu grupuri de câte 5 copii.

C. A treia probă va fi aplicată într-o activitate ulterioară şi se va desfăşura la fel ca cele precedente, cu toată grupa de copii.

C. DOMENIUL ŞTIINŢE- ACTIVITĂŢI MATEMATICE

DȘ2- Exercițiu cu material individual: „Copiii harnici”

Itemi:

a) Separă jucăriile de alte obiecte;

b) Grupează maşinile după mărime;

c) Construieşte, după model, un tren din cuburi (1-roşu, 1-albastru)

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obictive:

- *să clasifice obiecte după criteriul formei şi mărimii;*
- *să construiască structuri după un model dat.*

Proba se va desfăşura cu grupuri de câte 5 copii. Vor fi prezentate sarcinile şi modul de realizare al acestora, în mod general, apoi se va prezenta câte o sarcină, pe rând, urmată imediat de rezolvarea ei de către câte un copil. (PROBĂ ORALĂ)

DŞ2- Joc didactic: „Unde se află ursuleţul?”

Itemi:

a) Denumeşte poziţia ursuleţului: sus, jos, sub, pe;

b) Aşază ursuleţul în poziţia cerută**.**

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.)

D = comportament în dezvoltare (a.)

Obiective:

- *să sesizeze relaţiile spaţiale între grupe de obiecte;*
- *să plaseze obiecte în poziţiile indicate.*

Proba va fi aplicată într-o activitate şi se va desfăşura cu toată grupa de copii. Vor fi prezentate sarcinile şi modul de realizare al acestora, în mod general, apoi se va prezenta câte o sarcină, pe rând, urmată imediat de rezolvarea ei de către un copil. (PROBĂ ORALĂ)

D. DOMENIUL OM ŞI SOCIETATE - EDUCAȚIE PENTRU SOCIETATE

DOS1- Joc didactic: „Ne jucăm cu păpuşa!”

Itemi:

a) Foloseşte formule de salut: „Bună ziua!”; „Bună dimineaţa!”; „ La revedere!”;

b) Foloseşte formulele: „Te rog!” şi „Mulţumesc!”.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.)

D = comportament în dezvoltare (a.)

Obiectiv:

- *să cunoască norme elementare de convieţuire în grup (formule de politeţe);*

Educatoarea va prezenta copiilor aşezaţi în semicerc, o păpuşă ce va desfăşura diferite activităţi: va intra/va ieşi din grupă, le va prezenta diferite jucării, pe care copiii vor fi încurajaţi să i le ceară, etc. Proba se va desfăşura sub formă de joc, cu *toată grupa de copii.* (PROBĂ ORALĂ)

DOS1- Observația

Itemi:

a) Mănâncă singur;
b) Se încalță singur.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.)

D = comportament în dezvoltare (a.)

Obiectiv:

- *să dobândească autonomie în activitatea zilnică;*

Copiii vor fi observați pe parcursul mai multor activități şi vor fi notate diferitele comportamente ale acestora (cele enumerate anterior). (PROBĂ ORALĂ)

D. DOMENIUL OM ŞI SOCIETATE-ACTIVITĂȚI PRACTICE ŞI ELEMENTE DE ACTIVITATE CASNICĂ

DOS2- Colaj: „Câmp cu flori”

Itemi:

a) Lipește tulpini de flori și flori la locul potrivit
b) Lipește fâșii de iarbă la locul potrivit

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.)

D = comportament în dezvoltare (a.)

Obiective:

- *să lipească flori şi iarbă respectând indicațiile educatoarei*

Activitatea se va desfăşura cu toată grupa de copii.

E. DOMENIUL ESTETIC ŞI CREATIV-EDUCAŢIE ARTISTICO-PLASTICĂ

DEC1- Desen: „Colorăm şi ne jucăm cu baloane”

Itemi:

a) Ţine cu destulă uşurinţă creionul în mână;

b) Colorează baloanele, cu sau fără depăşirea liniei de contur;

c) Numeşte două dintre culorile primare: roşu, galben, albastru (roşu ca mărul, galben ca soarele, albastru ca cerul).

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- să traseze cu îndrăzneală linii, pentru a colora suprafeţe date;
- să asocieze culori unor elemente, obiecte întâlnite în mediul apropiat.

Activitatea se va desfăşura cu *toată grupa de copii.* Copiii vor colora siluetele de baloane, după intuirea materialelor şi a modelului.

a) Va fi observată şi notată modalitatea de a ţine/a folosi creionul;

b) Realizarea temei (colorarea) va fi notată în funcţie de acoperirea suprafeţei, încadrarea în spaţiu, folosirea diferitelor culori;

c) Educatoarea va prezenta diverse baloane având culorile primare (roșu, galben, albastru), apoi aceştia vor denumi culoarea baloanelor obținute.

E. DOMENIUL ESTETIC ŞI CREATIV- EDUCAŢIE MUZICALĂ

DEC2- Exerciţiu muzical: „Cântă ca mine!”

Itemi:

a) Ascultă cu interes și atenţie cântece;

b) Reproduce relativ corect, după model, un cântec simplu.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.)

D = comportament în dezvoltare (a.)

Obiective:

- *să audieze cu interes cântece cu linie melodică simplă;*
- *să intoneze linia muzicală a unui cântec.*

a) Pe parcursul mai multor activităţi, copiii vor asculta/audia, la alegerea educatoarei, *în grup sau individual*, cântecele propuse. (PROBĂ ORALĂ)

b) Copiii vor fi organizați în *grupuri de câte 6-7* şi, pe rând, vor “imita” fragmentul/cântecul propus de educatoare (PROBĂ ORALĂ)

Cântece propuse: „Ploaia”, „O mulțime de pitici”, „Ursuleţul Martinel”, „Veveriţa”, „Cocoşelul”, „Azorel”, „Trenul”, etc.

Model de evaluare inițială aplicată la grupa mare (nivel ii)

SĂPTĂMÂNA I

A. DEZVOLTAREA FIZICĂ, A SĂNĂTĂȚII ŞI IGIENEI PERSONALE

Mijlocul de realizare și tema: DEC - Educație Plastică - „Anotimpul meu preferat” (pictură), DPM - „Călatorie în lumea magică a poveștilor” (parcurs aplicativ); DPM - „Cel mai bun dansator” (repetarea dansurilor învățate), DEC - Educație Muzicală: „Bună dimineața, dragă gradiniță” - cântec; ADP - Rutine.

Itemi

I_1 - Execută corect tipurile de mers, alergare, săritură învățate - 2 p *(Comportament A.1.2)*

I_2 - Utilizează pensula și degetele pentru realizarea unor lucrări artistico-plastice -2 p *(Comportament A.1.3)*

I_3 - Frământă corespunzător plastilina, modelând-o sub diverse forme 2p (*Comportament A.1.3)*

I_4 - Execută corect pașii de dans sincronizând mișcările cu muzica și ceilalți colegi -2p (*Comportament A.2.3)*

I_5 - Își spalã mâinile și le șterge înainte de masã și dupã utilizarea toaletei -2 p (*Comportament A.3.4)*

B. DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ

Mijlocul de realizare și tema: DLC - Educarea Limbajului: „În lumea fermecată a poveștilor” (joc didactic); DOS - Educație pentru Societate: „Știu cum să mă comport” (joc didactic); Bibliotecă: „Cum ne comportăm cu ceilalți?” - citire de imagini; Joc de masă: „Așa da, așa nu!”; Joc de rol: „În vizită la prietenul meu”, „De-a colegii”, „De-a Scufița Roșie/ De-a capra cu trei iezi/ De-a purceluții/ De-a moșul și ridichea uriașă”; Bibliotecă: „4 cărți, 4 povești” (Scufița Roșie, Cei trei purceluși, Ridichea Uriașă, Capra cu trei iezi) (citire de imagini); Construcții: „Casa bunicuței/ Casele purceluților/ Casa iezilor”;

Itemi

I_1 - Cooperează cu ceilalți colegi în realizarea unor activități diverse, schimbă, împart obiecte și jucării între ei -2 p *(Comportament B.1.3)*

I_2 - Selectează imaginile cu comportamente pozitive -2p *(Comportament B.2.2)*

I_3 - Precizează trei reguli ale grupei -2p *(Comportament B.2.2)*

I_4 - Precizează cel puțin trei calități despre el însuși - 2p *(Comportament B.3.1)*

I_5 - Își exprimă emoțiile prin diferite desene - 2p *(Comportament B.4.1)*

C. CAPACITĂȚI ȘI ATITUDINI ÎN ÎNVĂȚARE

Mijlocul de realizare și tema: DȘ - Cunoașterea Mediului: „Spune-mi când se întamplă?” (joc didactic); DEC - Educație Plastică: „Anotimpul meu preferat” (pictură); Joc muzical: „Cel mai bun interpret”;

Itemi

I_1 - Denumește fenomene specifice anotimpului redat în imagine -2p *(Comportament C.1.1)*

I_2 - Recunoaște și așează jetonul la anotimpul corespunzător -2p *(Comportament C.1.1)*

I_3 - Finalizează lucrarea artistico-plastică, respectând tema dată -2 p *(Comportament C.2.1)*

I_4 - Interpretează cântecele învățate respectând tonul, ritmul și linia melodică -2 p *(Comportament C.3.2)*

I_5 - Execută mișcările sugerate de textul cântecului/jocului muzical -2 p *(Comportament C.3.)*

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Mijlocul de realizare și tema: DLC - Educarea Limbajului: „Știu să vorbesc corect" (joc didactic); DOS - Activitate Practică: „Diagrame cu flori și fluturi" (lipire); DOS - Educație pentru Societate: „Știu să mă comport frumos" (convorbire)

Itemi

I_1 - Denumește poveștile descoperite în imaginile de la panou -2p *(Comportament D.1.2)*

I_2 - Recunoaște povestea/personajul după un fragment audiat sau după o ghicitoare -2p *(Comportament D.1.2)*

I_3 - Descrie în câteva propoziții scena din poveste -2 p *(Comportament D.1.2)*

I_4 - Recită o poezie respectând tonul, pauzele, intonația -2p *(Comportament D.2.1)*

I_5 -Desparte cuvintele recunoscute în imagini cu ajutorul educatoarei- 2 p *(Comportament D.3.3)*

E. DEZVOLTAREA COGNITIVĂ ȘI CUNOAȘTEREA LUMII

Mijlocul de realizare și tema: DLC-Educarea Limbajului: „Alege, grupează și numără personajele" (joc didactic); DȘ - Activitate Matematică: „Cine știe, câștigă" (joc didactic); Joc de masă: „Alege și grupează(mulțime – cifră)".

Itemi

I_1 - Efectuează operații de seriere, grupare, clasificare, măsurare a obiectelor -2p (Comportament E.1.1)

I_2 - Numară în ordine crescătoare/descrescătoare în limitele 1-7- 2p (Comportament E.2.1)

I_3 - Raportează corect cifra la cantitate -2p (Comportament E.2.1)

I_4-Identifică și denumește figurile geometrice învățate (cerc, pătrat, triunghi) -2p (Comportament E.2.2)

I_5 - Grupează fructele/ legumele după criteriul cerut alcătuind mulțimi -2p (Comportament E.3.1)

Centralizare pe domeniu de dezvoltare:

A*-comportament atins:* ***8-10 p***

D *- comportament în dezvoltare:* ***5-7 p***

NS *- comportament care necesită sprijin:* ***2-4 p***

Centralizare pe comportamente:

A *- comportament atins:* ***2 p***

D *- comportament în dezvoltare:* ***< 2 p***

NS *- comportament care necesită sprijin:* ***< 1 p***

SĂPTĂMÂNA A -II-A

A . DEZVOLTAREA FIZICĂ, A SĂNĂTĂȚII ŞI IGIENEI PERSONALE

Mijlocul de realizare și tema: DPM - Educație Fizică: „Jucăriile defilează” (parcurs aplicativ-forme și ritmuri de mers); DEC - Educație Plastică: „Locomotiva” (pictură); DEC - Educație Plastică: „Animale sau plante” (modelaj), DOS - Activitate Practică: „Ornamente pentru petrecere” (decupare); DOS - Educație pentru Societate: „Cum se consumă fructele și legumele?” (convorbire), DPM - Educație Fizică: „Buburuzele la petrecere”; ALA - Joc de atenție: „Prinde jucăria”, „Noi la masă când mâncăm, curățenia o păstrăm” - ADP - deprinderi specifice mesei și îngrijirii personale;

Itemi

I_1 - Execută corect tipurile de mers învățate - 2 p *(Comportament A.1.2)*

I_2 - Utilizează pensula și degetele pentru realizarea unor lucrări artistico-plastice -2p *(Comportament A.1.3)*

I_3 - Frământă corespunzător plastilina, modelând-o sub diverse forme 2p *(Comportament A.1.3)*

I_4 - Execută corect mișcări la auzirea unei comenzi -2p *(Comportament A.2.2)*

I_5 - Enumeră alimentele sănătoase pentru organism -2 p *(Comportament A.3.1)*

B. DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ

Mijlocul de realizare și tema: DEC - Educație Plastică: „Pisica” (desen), ALA - Construcții: „Lădițe pentru jucării”; Joc de rol: „De-a animalele”; Artă: „Coifuri pentru petrecere”; ADP - Întâlnirea de dimineață;

Itemi

I_1 - Cooperează cu ceilalți colegi în realizarea unor activități diverse, schimbă, împart obiecte și jucării între ei -2 p *(Comportament B.1.3)*

I_2 - Selectează imaginile cu comportamente pozitive -2p *(Comportament B.2.2)*

I_3 - Își spune corect numele, prenumele și vârsta - 2p *(Comportament B.3.2)*

I_4 - Precizează minim două emoții învățate, imitându-le prin expersii faciale -2 p *(Comportament B.4.1)*

I_5 - Asociază emoția exprimată în imagini cu o situație în care au trăit acea emoție- 2p *(Comportament B.4.1*

C. CAPACITĂȚI ȘI ATITUDINI ÎN ÎNVĂȚARE

Mijlocul de realizare și tema: ALA - Construcții: „Îmi construiesc o jucărie”; Artă: „Jucăria preferată” (lipire), Artă: „Animalul meu preferat” (modelaj); DEC - Educație Muzicală: „Cel mai bun interpret”;

Itemi

I_1 - Combină diverse materiale pentru realizarea unei lucrări artistico-plastice/practice -2p *(Comportament C.1.1)*

I_2 - Realizează diverse construcții prin ansamblarea/alăturarea/îmbinarea a minim trei materiale diferite din cele puse la dispoziție-2 p*(Comportament C.1.1)*

I_2 - Finalizează lucrarea artistico-plastică, respectând tema dată -2 p *(Comportament C.2.1)*

I_3 - Interpretează singur sau în grup, cu ajutor din partea educatoarei ,un cântec învățat -2 p *(Comportament C.3.2)*

I_4 - Execută mişcările sugerate de textul cântecului/jocului muzical -2 p *(Comportament C.3.2)*

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Mijlocul de realizare și tema: ADP: Întâlnirea de dimineață „Jucăriile ne povestesc”; DLC - Educarea Limbajului: „Jocul cuvintelor” (joc didactic); ALA - Biblioteca: „Citim imagini despre ferma cu animale”

Itemi

I_1 -Ascultă interlocutorul în timp ce vorbește, așteptându-și rândul la dialog/replică/răspuns -2p *(Comportament D.1.1)*

I_2 - Povestește un eveniment, respectând succesiunea întâmplărilor -2p *(Comportament D.1.2)*

I_3 - Formulează propoziții cu cuvintele necunoscute p-2 p *(Comportament D.1.2)*

I_4 - Își exprimă propriile opinii și sentimente vis-a-vis de diferite situații -2p *(Comportament D.2.1)*

I_5 - Desparte cuvintele în silabe - 2 p *(Comportament D.3.1)*

E. DEZVOLTAREA COGNITIVĂ ȘI CUNOAȘTEREA LUMII

Mijlocul de realizare și tema: DS - Cunoașterea Mediului „În lumea animalelor” (joc didactic), ALA: Știință: „Găsește umbra” (siluete); ALA - Știință: „Alege și grupează alimentele după formă”; ADP - Calendarul Naturii.

Itemi

I_1 - Raportează corect numărul și cifra la cantitate și invers -2p (Comportament E.2.1)

I_2 - Identifică și asociază formele geometrice învățate cu obiecte din mediul înconjurător (cerc, pătrat, triunghi) -2p (Comportament E.2.3)

I_3 - Identifică soluții de rezolvare a problemelor într-un grup fără ajutorul adulților -2p (Comportament E.1.4

I_4 - Sortează ființele vii, alcătuind mulțimi după caracteristicile lor -2p (Comportament E.3.2)

I_5 - Enumeră zilele săptămânii, în ordine cronologică -2p (Comportament E.3.3)

Centralizare pe domeniu de dezvoltare:

A *- comportament atins:* ***8-10 p***

D *- comportament în dezvoltare:* ***5-7 p***

NS *- comportament care necesită sprijin:* ***2-4 p***

Centralizare pe comportamente:

A *- comportament atins:* ***-2 p***

D *- comportament în dezvoltare:* ***< 2 p***

NS *- comportament care necesită sprijin:* ***< 1 p***

Obiectivele urmărite și itemii de evaluare trebuie gândiți și formulați ținând cont de particularitățile de vârstă și cele individuale ale preșcolarilor.

Sunt vizate următoarele domenii de dezvoltare:

Dezvoltarea fizică, a sănătății și igienei personale

- Poziționează corpul și membrele în mod corespunzător pentru a imita ceva sau pe cineva sau pentru a executa o mișcare;
- Demonstrează conștientizarea simțurilor în acțiuni (recunoaște obiecte ascunse prin pipăit, fară să le vadă, execută mișcări la auzirea unor comenzi etc.);
- Demonstrează independență în igiena personală (se spală și se șterge singur pe mâini, își acoperă gura cu mâna când strănută, când tușește, folosește independent toaleta, folosește batista etc.).

Dezvoltare socio- emoţională

- Interacționează, din proprie inițiativă, cu copiii apropiați ca vârstă, în diferite contexte;
- Își spune corect numele, prenumele, vârsta, luna, ziua, orașul și țara în care s-a născut;
- Împărtășește celorlalți (copii, adulți din anturajul propriu) trăirile/emoțiile sale și reacționează adaptativ la contexte sociale variate.

Dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii

- Povestește un eveniment sau o poveste cunoscută, respectând succesiunea evenimentelor;

- Utilizează în vorbire propoziții dezvoltate și fraze;
- Stă și ascultă, în momente de lectură, fără să deranjeze, rămâne până la finalul ei.

Dezvoltare cognitivă și cunoașterea lumii

- Grupează obiecte care întrunesc două criterii concomitent;
- Creează, copiază și construiește forme (cerc, pătrat, triunghi etc.);
- Numără cu ușurință până la 5;
- Descrie timpul probabil și ilustrează o anumită stare a vremii (utilizează semne convenționale pentru ape, ploaie, munți, ninsoare, anotimpuri, zile ale săptămânii etc.).

Capacități și atitudini în învățare

- Formulează întrebări referitoare la schimbările din jur;
- Găsește forme și mijloace noi de exprimare a gândurilor și emoțiilor (prin muzică, desen, dans, joc simbolic);
- Utilizează sau combină materiale și strategii în modalități noi pentru a explora sau rezolva problema.

Evaluarea inițială la **grupa mare** poate viza următoarele obiective, dimensiuni și itemi:

DOMENIUL LIMBĂ ȘI COMUNICARE-DLC
Activități desfășurate:

1. „Cel mai bun recitator” - concurs de recitări
2. „Completează ce lipsește” - joc didactic
3. „Cine este personajul?” - joc didactic
4. „Cuvinte - propoziții” - joc didactic

Obiective

- ✓ Să recite corect și expresiv poeziile alese;
- ✓ Să folosească corect formele de singular și plural în exprimare;
- ✓ Să recunoască personajele din poveștile prezentate;
- ✓ Să asocieze corespunzător personajul cu povestea din care face parte;
- ✓ Să formuleze cuvinte și propoziții dezvoltate corecte din punct de vedere gramatical.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Mesaje orale în contexte de comunicare cunoscute;
- Exprimarea orală a mesajului, a emoțiilor;
- Manifestarea unei atitudini pozitive față de limba română.

Itemi de evaluare

- Recită clar și expresiv poeziile cunoscute;
- Recunoaște versurile unei poezii cunoscute și denumește titlul acesteia;
- Recunoaște personajul și povestea din care face parte;
- Redă în propoziții simple sau dezvoltate conținutul unei povești, respectând ordinea logică a evenimentelor;
- Reproduce formule de început și încheiere a basmelor;
- Formulează enunțuri cu cuvinte date.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative:

- ✓ Jocuri pentru exersarea pronunției corecte a sunetelor limbii române;
- ✓ Corectarea curentă a greșelilor de exprimare;
- ✓ Exprimarea permanentă în propoziții corecte din punct de vedere gramatical;
- ✓ Jocuri didactice pentru familiarizarea cu literele de tipar, despărțirea în silabe, identificarea poziției sunetelor în cuvinte etc.;
- ✓ Povestiri și repovestiri pentru îmbogățirea vocabularului;
- ✓ Colaborarea cu logopedul pe tot parcursul anului școlar.

DOMENIUL ȘTIINȚE- CUNOAȘTEREA MEDIULUI

Activități desfășurate

1. „Locurile minunate ale vacanței” - povestiri ale copiilor
2. „Așază la anotimpul potrivit” - joc didactic

Obiective:

- ✓ Să descrie locurile unde și-a petrecut vacanța de vară;
- ✓ Să enumere activități și jocuri specifice verii;
- ✓ Să denumească cele patru anotimpuri;
- ✓ Să asocieze imagini fiecărui anotimp.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Curiozitate, interes și inițiativă în învățare;
- Caracteristici structurale și funcționale ale lumii înconjurătoare;
- Relații și deducții logice în mediul apropiat.

Itemi de evaluare

- Denumeşte localitatea și caracteristicile zonei unde și-a petrecut vacanța;

- Descrie cel puțin două activități/jocuri la care a participat în timpul vacanței;
- Recunoaşte anotimpul reprezentat de imagine şi precizează 2-3 caracteristici ale acestuia;
- Asociază cel puțin două imagini cu anotimpul corespunzător.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- Jocuri didactice pentru consolidarea şi sistematizarea cunoştinţele referitoare la fructe, legume, animale, anotimpuri, etc.;
- Intuirea de către copii a unor caracteristici ale fenomenelor mediului înconjurător și a cauzalităţii acestora în vederea formării premiselor concepţiei ştiinţifice despre lume;
- Înnoirea permanentă a centrului tematic cu materiale atractive și diversificate care să asigure învățarea spontană și de durată;
- Implicarea copiilor în activități extracurriculare diverse (excursii, drumeții, vizite tematice etc). pentru dezvoltarea unor atitudini ecologice față de mediul înconjurător.

DOMENIUL ȘTIINȚE-ACTIVITATE MATEMATICĂ

Activități desfășurate

1. „Unde se află jucăria?” - joc didactic
2. „Trenulețul vacanței” - joc logico-matematic
3. „1,2,3,4,5 de acum suntem voinici” - joc didactic
4. „Numără și arată cifra!” - joc exercițiu

Obiective:

- ✓ Să sesizeze relaţiile spaţiale între grupe de obiecte;
- ✓ Să plaseze obiecte în poziţiile indicate;
- ✓ Să denumească și să utilizeze formele geometrice (cerc, pătrat, triunghi) în jocul propus;
- ✓ Să efectueze operații de grupare a obiectelor în funcție de anumite criterii;
- ✓ Să numere crescător și descrescător în intervalul 1-5;
- ✓ Să raporteze corect numărul la cantitate și invers.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Reprezentări elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat;
- Finalizarea sarcinilor și a acțiunilor.

Itemi de evaluare:

- Precizează locul unui obiect raportat la un reper;
- Aşază jucăriile în poziţia indicată;
- Denumeşte corect figurile geometrice învăţate;
- Formează grupe de elemente după anumite criterii;
- Recunoaște cifrele și raportează corect cantitatea la număr și numărul la cantitate;
- Alege cifra corespunzătoare numărului de elemente;
- Formează șirul numeric 1-5;
- Precizează vecinii numerelor 2,3,4;
- Numără crescător și descrescător în limitele 1-5.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- ✓ Planificarea și realizarea unor activități recuperatorii cu conținut matematic pe grupuri mici sau individuale;
- ✓ Stimularea vocabularului activ și pasiv al copiilor cu date din sfera matematicii.

DOMENIUL OM ȘI SOCIETATE-EDUCAȘIE PENTRU SOCIETATE

Activități desfășurate

1. „Igiena corporală” - convorbire
2. „Cum ne comportăm?” - joc didactic

Obiective:

- ✓ Să identifice cel puțin două măsuri de păstrare a igienei personale;
- ✓ Să recunoască obiectele de uz personal și modul de întrebuinţare a acestora;
- ✓ Să cunoască norme elementare de convieţuire în grup (formule de politeţe);
- ✓ Să respecte regulile de comportament civilizat în timpul jocului.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Interacțiuni cu adulții și cu copii de vârste apropiate;
- Sănătate (nutriție, îngrijire, igienă personală) și practici privind securitatea personală;
- Comportamente prosociale de acceptare și respectare a diversității.

Itemi de evaluare

- Precizează care sunt măsurile de păstrare a igienei personale;
- Denumește obiectele de uz personal și detaliază modul de folosire a acestora;
- Foloseşte formule și cuvinte „magice”: „Bună ziua!”, „Bună dimineaţa!”, „La revedere!”, „Te rog”, „Mulţumesc” etc.;
- Alege imaginile care reprezintă fapte bune, motivând alegerea făcută;

- Identifică faptele negative prezentate în ilustrații, precum și consecințele acestora;
- Formulează corect mesajul transmis de ilustrații;
- Se joacă cu alți copii, interacționând pozitiv prin colaborare.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- ✓ Jocuri didactice/de rol pentru însușirea normelor de igienă personală;
- ✓ Jocuri care presupun interacțiunea permanentă și colaborarea partenerilor;
- ✓ Responsabilizarea tuturor copiilor în cadrul desfășurării activităților cu conținut moral-civic;
- ✓ Menținerea legăturii permanente cu părinții prin ședințe și ore de consiliere săptămânale cu părinții.

DOMENIUL OM ȘI SOCIETATE-ACTIVITATE PRACTICĂ

Activități desfășurate

1. „Mărgele pentru păpuși” - înșirare
2. „Coiful” - îndoire

Obiective:

- ✓ Să execute lucrări practice de înșirare, decupare și îndoire utilizând materialele puse la dispoziție (mărgele, paiete, hârtie glasată, foarfece etc.);
- ✓ Să realizeze cel puțin un obiect funcțional pe baza demonstrației făcute de educatoare și a experienței anterioare.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Motricitate grosieră și motricitate fină în contexte de viață familiare;
- Activare și manifestare a potențialului creativ;
- Autocontrol și expresivitate emoțională;
- Finalizarea sarcinilor și a acțiunilor (persistență în activități).

Itemi de evaluare

- Denumește materialele de lucru (mărgele, paiete, hârtie glasată, foarfece etc.) precizând întrebuințarea lor;
- Înșiră elementele într-o succesiune logică, denumind lucrarea realizată;
- Îndoaie (pliază) hârtia conform demonstrației educatoarei;
- Decupează hârtia în mod corespunzător;.
- Finalizează lucrarea respectând indicațiile primite pentru a realiza un coif.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- ✓ Folosirea unor materiale atractive care să ofere motivație și dorința de implicare a copiilor;
- ✓ Exersarea deprinderilor practice-gospodărești a copiilor în cadrul activităților liber alese sau a celor experiențiale;
- ✓ Desfășurarea mai multor jocuri şi activități pe grupuri pentru dezvoltarea abilităţilor de lucru în echipă;
- ✓ Planificarea unor ateliere de lucru în cadrul parteneriatelor cu familia sau cu școala.

DOMENIUL ESETIC ȘI CREATIV-EDUCAȚIE ARTISTICO-PLASTICĂ

Activități desfășurate

1. „Amintiri din vacanță” - desen
2. „Jucăria preferată” - pictură

Obiective:

- ✓ Să respecte poziţia corectă a corpului faţă de suportul de lucru;
- ✓ Să traseze linii și puncte pentru a reda elemente ale mediului înconjurător;
- ✓ Să discrimineze culori după criterii asociate unor aspecte întâlnite în mediul apropiat;
- ✓ Să realizeze prin tehnici specifice picturii cel puțin un element sugerat (jucăria preferată);
- ✓ Să aprecieze lucrarea unui coleg respectând cel puțin un criteriu enunțat de educatoare (acuratețe, respectarea temei, finalizarea lucrării).

Dimensiuni ale dezvoltării

- Motricitate grosieră și motricitate fină în contexte de viață familiare;
- Activare și manifestare a potențialului creativ;
- Autocontrol și expresivitate emoțională;
- Finalizarea sarcinilor și a acțiunilor (persistență în activități).

Itemi de evaluare

- Respectă poziţia corectă a corpului faţă de suportul de lucru;
- Trasează cu creionul linii şi puncte pentru redarea temei propuse;
- Desenează elemente diferite, păstrând proporțiile și utilizând întreg spațiul plastic;
- Redă prin tehnici specifice picturii anumite elemente sugerate (jucăria preferată);
- Finalizează lucrarea începută;
- Apreciază lucrările colegilor.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- ✓ Dezvoltarea reprezentărilor copiilor în cadrul tuturor activităților din grădiniță cât și a celor extracurriculare;

- ✓ Abordarea unor tehnici de lucru specifice artei plastice care să asigure motivarea și stimularea creativității copiilor;
- ✓ Exerciții pentru încălzirea mușchilor fini ai mâinii;
- ✓ Vizite la Muzeul de Artă din Ploiești și continuarea parteneriatului cu acesta.

DOMENIUL ESTETIC ȘI CREATIV EDUCAȚIE MUZICALĂ

Activități desfășurate

1. „Cântece îndrăgite de copii" - audiții, repetare cântece
2. „Recunoaște cântecul!" - concurs de interpretări

Obiective:

- ✓ Să audieze cu interes cântece cu linie melodică simplă;
- ✓ Să recunoască un cântec după un fragment melodic audiat;
- ✓ Să intoneze corect linia melodică a unui cântec cunoscut fără ajutorul educatoarei;
- ✓ Să execute mişcări ritmice sugerate de textul cântecului.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Autocontrol și expresivitate emoțională;
- Activare și manifestare a potențialului creativ;
- Curiozitate, interes și inițiativă în învățare.

Itemi de evaluare

- Audiază cu plăcere cântece pentru copii;
- Recunoaște fragmentul audiat şi continuă;
- Reproduce, respectând linia melodică, individual sau în grup un cântec cunoscut;
- Respiră corect în timpul interpretării cântecului;
- Execută corect mişcările sugerate de textul cântecului.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- ✓ Planificarea jocurilor cu text şi cânt în cadrul Domeniului Estetic și Creativ, a activităților liber alese, a tranzițiilor etc.;
- ✓ Sensibilizarea copiilor pentru a interpreta linii melodice din cântecele cunoscute;
- ✓ Solicitarea executării de către preșcolari a mișcărilor sugerate de textul cântecelor și acompanierea cu anumite instrumente muzicale realizate de ei.

DOMENIUL PSIHOMOTRIC

Activități desfășurate

1. „Ștafeta celor mai sprinteni” - joc sportiv
2. „În excursie” - concurs

Obiective:

- ✓ Să execute la comandă mişcări ale diferitelor segmente ale corpului;
- ✓ Să execute corect exerciţiile de mers şi alergare;
- ✓ Să-și coordoneze mișcările în raport cu comenzile date;
- ✓ Să-și dezvolte deprinderile motrice de bază (mers, alergare, săritură) și calitățile motrice (viteză îndemânare);
- ✓ Să aplice regulile de joc, manifestând fair-play.

Dimensiuni ale dezvoltării

- Conduită senzorio-motorie pentru orientarea mișcării;
- Motricitate grosieră și motricitate fină în contexte de viață familiare.

Itemi de evaluare

- Respectă poziția corectă a corpului pentru comenzile „Drepți!”, „Pe loc repaus”, „La dreapta”, „La stânga”;
- Merge în direcţia arătată de educatoare având diferite poziții ale membrelor;
- Execută exerciţii de încălzire a diferitelor segmente ale corpului;
- Execută corect alergarea respectând poziția corectă a corpului;
- Răspunde motric la o comandă dată;
- Respectă regulile stabilite în cadrul jocului.

Pot fi utilizate ca măsuri ameliorative

- ✓ Jocuri de orientare în spaţiu după un reper dat, dezvoltare fizică armonioasă, gimnastică de înviorare zilnică, divertisment şi jocuri în aer liber;
- ✓ Corectarea ținutei corporale și antrenarea copiilor în jocuri care să stimuleze cooperarea;
- ✓ Organizarea de activități extracurriculare care să satisfacă dorința de mișcare și de recreere a copiilor.

Prin activitățile propuse se urmărește dezvoltarea vocabularului și a exprimării corecte din punct de vedere fonetico-lexical. Domeniul Limbă și Comunicare, pe cele trei componente- fonetică, gramatică, formulare de enunțuri, este omni prezent în toate domeniile de dezvoltare și în toți itemii propuși, deoarece orice acțiune este inteprinsă de copilul preșcolar este verbalizată, prima

dată de către educatoare, iar mai apoi de către copii, astfel reușind a se urmări exprimarea verbală, înțelegerea semantică, corectarea dicției și a pronunției. Creativitatea și expresivitatea limbajului oral sunt urmărite și exersate prin desfășurarea activităților zilnice.

3.2. Model de evaluare finală (nivel I & II)

Model de evaluare finală aplicată la grupa mică (nivel I)

Evaluarea finală are drept scop valorificarea potențialului psihic și fizic al fiecărui copil în vederea stabilirii nivelului de pregătire, a volumului de cunoștințe, priceperi și deprinderi dobândite pe parcursul anului școlar**.**

A. DOMENIUL PSIHOMOTRIC

Proba 1

DPM- Joc: „Ștafeta” -parcurs aplicativ

Itemi:

a) Merge în echilibru; (-Mergi pe marginea liniei!)
b) Execută sărituri cu desprindere de pe ambele picioare și în adâncime; (-Ferește-te de lac!)
c) Aleargă spre un obiectiv. (-Aleargă și pasează!)

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)
D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- să execute deplasarea, prin pas adăugat, urmând linia trasată;
  - să execute săritura în adâncime, prin flexarea genunchilor și balansarea brațelor în față și în spate, cu desprindere de pe ambele picioare;
  - să execute alergarea spre direcția indicată.

Copiii vor fi organizați *pe grupuri de câte 5-6* și vor executa parcursul aplicativ, urmând indicațiile educatoarei.

B. DOMENIUL LIMBĂ ȘI COMUNICARE

Proba 1-DLC- Joc didactic „Ascultă şi continuă!”

Itemi:

a) Recunoaște poezia;

b) Recită mai departe poezia;

c) Pronunţă corect sunetele.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

• *să pronunţe relativ corect cuvintele, fără omisiuni sau inversări de sunete ori de grupuri de sunete;*

Proba 2- DLC- Joc didactic „Cutia magică”

Itemi:

a) Denumește 3 obiecte, animale sau ființe văzute în imagine

b) Formulează câte o propoziţie simplă despre 3 obiecte din imaginea dată

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.)

D = comportament în dezvoltare (a.)

Obiectiv:

- *să formuleze propoziţii simple, ca răspuns la întrebările primite*

C. DOMENIUL ŞTIINŢE-CUNOAŞTEREA MEDIULUI

Proba 1 -DȘ 1- Joc didactic „Coșul cu vitamine”

Itemi:

a) Sortează fructele și legumele în coșuri diferite

b) Recunoaște şi denumește 2 legume și 2 fructe

c) Precizează la ce folosește un fruct sau o legumă, la alegere

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- *să sorteze fructele şi legumele în coşuri diferite;*
- *să recunoască şi să denumească 4 legume și 4 fructe, precizând la ce folosește un fruct sau o legumă, la alegere.*

Proba se va desfăşura sub formă de joc, cu grupuri de câte 5 copii. (PROBĂ ORALĂ)

Proba 2- DȘ 1- convorbire „Fiicele anului”

Itemi:

a) Recunoașterea anotimpurilor și denumirea lor.

b) Semnele fiecărui anotimp.

c) Hainele potrivite pentru fiecare anotimp.

d) Alegerea unui anotimp îndrăgit.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c., d.)

D = comportament în dezvoltare (a., b., c.)

Obiective:

- *să recunoască anotimpurile reprezentate în imagini, denumindu-le;*
- *să identifice, cu ajutorul imaginilor, semnele specifice fiecărui anotimp;*
- *să numească piesele vestimentare potrivite pentru fiecare anotimp, alegând jetonul potrivit;*
- *să răspundă întrebărilor adresate, în propoziții simple, corecte din punct de vedere gramatical.*

C. DOMENIUL ŞTIINŢE- ACTIVITĂŢI MATEMATICE

Proba 1- DȘ2- Exercițiu cu material individual: „Micul matematician”

Itemi:

a) Sortează cuburi după criteriul culorii;

b) Precizează culorile;

c) Numără cuburile de aceeași culoare, precizând numărul lor.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- *să sorteze obiecte după criteriul culorii;*
- *să numere obiectele de aceeaşi culoare, precizând numărul lor.*

Proba se va desfăşura cu cu grupuri de câte 5 copii. Vor fi prezentate sarcinile şi modul de realizare a acestora, în mod general, apoi se va prezenta câte o sarcină, pe rând, urmată imediat de rezolvarea ei de către un copil. (PROBĂ ORALĂ)

Proba 2- DȘ2- Joc didactic: „Cine știe mai bine?”

Itemi:

c) Numără în limitele 1-3;
d) Recunoaște și denumește cifrele în limitele 1-3;
c) Asociază cifra cantității corespunzătoare;
d) Formează mulțimi cu 1, 2, 3 elemente.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c., d.)
D = comportament în dezvoltare (a.,b., c.)

Obiective:

- *să numere crescător în limitele 1-3;*
- *să recunoască cifra de pe jeton;*
- *să asocieze cifra la cantitate și invers, cantitatea la cifră.*
- *Să formeze mulțimi de1, 2, 3 elemente identice.*

Proba va fi aplicată într-o activitate ulterioară şi se va desfăşura cu toată grupa de copii. Vor fi prezentate sarcinile şi modul de realizare a acestora, în mod general, apoi se va prezenta câte o sarcină, pe rând, urmată imediat de rezolvarea ei de către un copil. (PROBĂ ORALĂ)

D. DOMENIUL OM ŞI SOCIETATE-EDUCAȚIE PENTRU SOCIETATE

DOS1- Joc didactic: „Suntem prieteni!”

Itemi:

a) Numește-ți prietenul cel mai apropiat!;

b) Cere politicos o jucarie!;

c) Colorează un desen pe care îl vei dărui!

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c.)

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- *să răspundă corect, în propoziție, întrebărilor educatoarei;*
- *să cunoască norme elementare de convieţuire în grup (formule de politeţe);*

D. DOMENIUL OM ŞI SOCIETATE- ACTIVITĂȚI PRACTICE ŞI ELEMENTE DE ACTIVITATE CASNICĂ

DOS 2- Aplicație: „Căpșuni”

Itemi:

a) Rupe hârtia în bucăţele;

b) Mototoleşte hârtia, după demonstraţia educatoarei;

c) Umple interiorul respectând conturul cu bucățelele de hârtie;

d) Aplică alte elemente decorative.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c., d.)

D = comportament în dezvoltare (a.,b.)

Obiective:

- *să rupă hârtia în bucățele;*
- *să mototolească hârtia urmând indicațiile educatoarei;*
- *să aplice prin lipire hârtia obținută prin mototolire în interiorul desenului.*

Copiii vor rupe bucăţele de hârtie creponată, apoi le vor mototoli, pentru a realiza tema. Activitatea se va desfăşura cu toată grupa de copii.

E. DOMENIUL ESTETIC ŞI CREATIV-EDUCAŢIE ARTISTICO-PLASTICĂ

DEC1- modelaj: „Ochelari de soare”

Itemi:

a) Cunoaște și folosește tehnica mișcărilor translatorii și a celei de aplatizare cu ajutorul palmelor;
b) Obține forma finală dorită prin modelarea plastilinei;
c) Alege lucrarea cea mai bună pentru expoziție.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b.,c.)
D = comportament în dezvoltare (a.,b.)

Obiective:

- *să numească materialele pregătite pentru activitate;*
- *să respecte indicațiile educatoarei pentru realizarea tehnicii mișcărilor translatorii și a celei de aplatizare cu ajutorul palmelor;*
- *să obțină o pereche de ochelari, la finalul activității.*

E. DOMENIUL ESTETIC ŞI CREATIV-EDUCAŢIE MUZICALĂ

DEC2- „Jocuri muzicale”

Itemi:

a) Recunoaște fragmentul din jocul muzical audiat;
b) Reproduce relativ corect, un joc muzical;
c) Execută corect mișcările sugerate de textul jocului muzical.

Indicatori:

A = comportament atins (a., b., c))

D = comportament în dezvoltare (a., b.)

Obiective:

- *să recunoască fragmentul din jocul muzical audiat;*
- *să intoneze linia melodică a unui joc muzical;*
- *să execute corect mișcările sugerate de textul jocului muzical.*

MODEL DE EVALUARE FINALĂ APLICATĂ LA GRUPA MARE (NIVEL II)

A. DEZVOLTAREA FIZICĂ, A SĂNĂTĂȚII ŞI IGIENEI PERSONALE

Mijlocul de realizare și tema: DEC - Educație Plastică - „Vara” (pictură), DPM - „Ajută-l pe Matei să ajungă la mare” (parcurs aplicativ); DPM - „Cel mai bun dansator din grădiniță” (repetarea dansurilor învățate), DEC - Educație Muzicală: „La revedere, grădiniță” - cântec; ADP - Rutine.

Itemi

I_1 – Participă la activități fizice variate, adecvate nivelului de dezvoltare- 2 p (*Comportament A.1.2)*

I_2 - Utilizează mâinile și degetele pentru realizarea de activități variate -2 p *(Comportament A.1.3)*

I_3 – Utilizează independent cu ușurință materiale și tehnici de lucru diferite pentru a picta, a modela - 2p (*Comportament A.1.3)*

I_4 - Execută corect pașii de dans sincronizând mișcările cu muzica și ceilalți colegi - 2p (*Comportament A.2.3)*

I_5 - Demonstrează independență în igiena personală (se spală și se șterge singur pe mâini, își acoperă gura cu mâna când strănută, când tușește, folosește indepedența la toaletă, folosește batista) -2 p (*Comportament A.3.4)*

B. DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ

Mijlocul de realizare și tema: DLC - Educarea Limbajului: „În lumea fermecată a poveștilor” (joc didactic); DOS - Educație pentru Societate: „Cum mă comport în societate” (joc didactic); Biblioteca: „Cum ne comportăm cu ceilalți copii?” - citire de imagini; Joc de masă: „Așa da, așa nu!”; Joc de rol: „În vizită la prieteni”, „De-a colegii”, „De-a Scufița Roșie/ De-a capra cu trei iezi/ De-a purceluții/ De-a moșul și ridichea uriașă”; Bibliotecă: „7 cărți, 7povești”

(Scufița Roșie, Cei trei purceluși, Ridichea Uriașă, Capra cu trei iezi, Omida mâncăcioasă, Ursul Brun, Pete Motanul) (citire de imagini); Construcții: „Grădinița de copii/ Școala/ Casa mea";

Itemi

I_1 – Interacționează din proprie inițiativă cu copii apropiați ca vârstă în diferite contexte -2 p *(Comportament B.1.3)*

I_2 – Își exprimă dezacordul față de comportamente incorecte -2p *(Comportament B.2.2)*

I_3 - Precizează regulile grupei -2p *(Comportament B.2.2)*

I_4 – Are o imagine pozitivă despre sine. Precizează cel puțin trei calități despre el însuși - 2p *(Comportament B.3.1)*

I_5 - Își exprimă emoțiile prin joc și activități artistice - 2p *(Comportament B.4.1)*

C. CAPACITĂȚI ȘI ATITUDINI ÎN ÎNVĂȚARE

Mijlocul de realizare și tema: DȘ - Cunoașterea Mediului: „Spune-mi când se întamplă?" (joc didactic); DEC - Educație Plastică: „Vara-anotimpul meu preferat" (pictură prin diferite tehnici); Joc muzical: „Cel mai bun interpret"- repetarea cântecelor învățate;

Itemi

I_1 - Denumește fenomene specifice anotimpurilor redate în imagine -2p *(Comportament C.1.1)*

I_2 - Recunoaște și așează jetonul la anotimpul corespunzător -2p *(Comportament C.1.1)*

I_3 - Finalizează lucrarea artistico-plastică, respectând tema dată -2 p *(Comportament C.2.1)*

I_4 - Interpretează cântecele învățate respectând tonul, ritmul și linia melodică -2 p *(Comportament C.3.2)*

I_5 - Execută mişcările sugerate de textul cântecului/jocului muzical -2 p *(Comportament C.3.)*

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Mijlocul de realizare și tema: DLC - Educarea Limbajului: "Eu știu și pot să vorbesc corect" (joc didactic); DOS - Activitate Practică: „Mandele" (lipire); DOS - Educație pentru Societate: „Cum mă voi comporta la școală?" (convorbire)

Itemi

I_1 – Povestește un eveniment sau o poveste cunoscută, respectând succesiunea evenimentelor -2p *(Comportament D.1.2)*

I_2 - Recunoaște povestea/personajul după un fragment audiat sau după o ghicitoare -2p *(Comportament D.1.2)*

I_3 - Descrie în câteva propoziții scena din poveste -2 p *(Comportament D.1.2)*

I_4 - Recită o poezie respectând tonul, pauzele, intonația -2p *(Comportament D.2.1)*

I_5 -Desparte cuvintele recunoscute în imagini -2 p *(Comportament D.3.3)*

E. DEZVOLTAREA COGNITIVĂ ȘI CUNOAȘTEREA LUMII

Mijlocul de realizare și tema: DLC-Educarea Limbajului: „Alege, grupează și numără personajele din poveste" (joc didactic); DȘ - Activitate Matematică: „Cine știe, câștigă" (joc didactic); Joc de masă: „Alege și grupează(mulțime – cifră)".

Itemi

I_1 - Efectuează operații de seriere, grupare, clasificare, măsurare a obiectelor -2p (Comportament E.1.1)

I_2 - Numără în ordine crescătoare/ descrescătoare în limitele 1-10 - 2p (Comportament E.2.1)

I_3 - Raportează corect cifra la cantitate -2p (Comportament E.2.1)

I_4 - Identifică și denumește figurile geometrice învățate (cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi, romb) - 2p (Comportament E.2.2)

I_5 - Grupează fructele/ legumele după criteriul cerut alcătuind mulțimi -2p (Comportament E.3.1)

Centralizare pe domeniu de dezvoltare:

A*-comportament atins:* ***8-10 p***

D *- comportament în dezvoltare:* ***5-7 p***

NS *- comportament care necesită sprijin:* ***2-4 p***

Centralizare pe comportamente:

A *- comportament atins:* ***2 p***

D *- comportament în dezvoltare:* ***< 2 p***

NS *- comportament care necesită sprijin:* ***< 1 p***

SĂPTĂMÂNA A -II-A

A . DEZVOLTAREA FIZICĂ, A SĂNĂTĂȚII ŞI IGIENEI PERSONALE

Mijlocul de realizare și tema: DPM - Educație Fizică: „Pompierii defilează" (parcurs aplicativ-forme și ritmuri de mers); DEC - Educație Plastică: „Cireșul" (pictură); DEC - Educație Plastică: „Fructe și legume" (modelaj), DOS - Activitate Practică: „Ornamente pentru petrecerea de final" (decupare); DOS - Educație pentru Societate: „Cum se consumă fructele și legumele?" (convorbire), DPM - Educație Fizică: „Inimoșii la petrecere, dansează"; ALA - Joc de atenție:

”Prinde ursul”, „Noi la masă când mâncăm, curățenia o păstrăm” - ADP - deprinderi specifice mesei și îngrijirii personale;

Itemi

I_1 - Execută corect tipurile de mers învățate - 2 p (*Comportament A.1.2)*

I_2 - Utilizează pensula și degetele pentru realizarea unor lucrări artistico-plastice - 2p *(Comportament A.1.3)*

I_3 - Frământă corespunzător plastilina, modelând-o sub diverse forme 2p (*Comportament A.1.3)*

I_4 - Execută corect mișcări la auzirea unei comenzi -2p (*Comportament A.2.2)*

I_5 - Enumeră alimentele sănătoase pentru organism -2 p (*Comportament A.3.1)*

B. DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ

Mijlocul de realizare și tema: DEC - Educație Plastică: „1iunie” (desen), ALA - Construcții: „Tobogan”; Joc de rol: „De-a animalele”; Artă: „Coifuri pentru petrecerea de final de grădiniță”; ADP - Întâlnirea de dimineață;

Itemi

I_1 - Cooperează cu ceilalți colegi în realizarea unor activități diverse, schimbă, împart obiecte și jucării între ei -2 p *(Comportament B.1.3)*

I_2 - Selectează imaginile cu comportamente pozitive -2p *(Comportament B.2.2)*

I_3 - Își spune corect numele, prenumele și vârsta - 2p *(Comportament B.3.2)*

I_4 - Precizează minim două emoții învățate, imitându-le prin expersii faciale -2 p *(Comportament B.4.1)*

I_5 - Asociază emoția exprimată în imagini cu o situație în care au trăit acea emoție- 2p *(Comportament B.4.1)*

C. CAPACITĂȚI ȘI ATITUDINI ÎN ÎNVĂȚARE

Mijlocul de realizare și tema: ALA - Construcții: „Construiesc un raft pentru cărți”; Artă: „Rucsacul meu pentru școală” (lipire), Artă: „Animalul meu preferat” (modelaj); DEC - Educație Muzicală: „Cel mai bun interpret”;

Itemi

I_1 - Combină diverse materiale pentru realizarea unei lucrări artistico-plastice/practice -2p *(Comportament C.1.1)*

I_2 - Realizează diverse construcții prin ansamblarea/alăturarea/îmbinarea a minim trei materiale diferite din cele puse la dispoziție-2 p*(Comportament C.1.1)*

I_2 - Finalizează lucrarea artistico-plastică, respectând tema dată -2 p *(Comportament C.2.1)*

I₃ - Interpretează singur sau în grup, cu ajutor din partea educatoarei, un cântec învățat -2 p *(Comportament C.3.2)*

I₄ - Execută mişcările sugerate de textul cântecului/jocului muzical -2 p *(Comportament C.3.2)*

D. DEZVOLTAREA LIMBAJULUI, A COMUNICĂRII ȘI A PREMISELOR CITIRII ȘI SCRIERII

Mijlocul de realizare și tema: ADP: Întâlnirea de dimineață „Jucăriile ne povestesc"; DLC - Educarea Limbajului: „Jocul cuvintelor" (joc didactic); ALA - Biblioteca: „Citim imagini despre prima zi de școală"

Itemi

I₁ -Ascultă interlocutorul în timp ce vorbește, așteptându-și rândul la dialog/replică/răspuns -2p *(Comportament D.1.1)*

I₂ - Povestește un eveniment, respectând succesiunea întâmplărilor -2p *(Comportament D.1.2)*

I₃ - Formulează propoziții cu cuvintele necunoscute p-2 p *(Comportament D.1.2)*

I₄ - Își exprimă propriile opinii și sentimente vis-a-vis de diferite situații -2p *(Comportament D.2.1)*

I₅ - Desparte cuvintele în silabe - 2 p *(Comportament D.3.1)*

E. DEZVOLTAREA COGNITIVĂ ȘI CUNOAȘTEREA LUMII

Mijlocul de realizare și tema: DȘ - Cunoașterea Mediului „În lumea animalelor" (joc didactic), ALA: Știință: „Găsește umbra rechizitelor din ghiozdan" (siluete); ALA - Știință: „Alege și grupează fructele și legumele după formă și culoare"; ADP - Calendarul Naturii.

Itemi

I_1 - Raportează corect numărul și cifra la cantitate și invers -2p (Comportament E.2.1)

I_2 - Identifică și asociază formele geometrice învățate cu obiecte din mediul înconjurător (cerc, pătrat, triunghi) -2p (Comportament E.2.3)

I_3 - Identifică soluții de rezolvare a problemelor într-un grup fără ajutorul adulților -2p (Comportament E.1.4

I_4 - Sortează ființele vii, alcătuind mulțimi după caracteristicile lor -2p (Comportament E.3.2)

I_5 - Enumeră zilele săptămânii, în ordine cronologică -2p (Comportament E.3.3)

Centralizare pe domeniu de dezvoltare:

A *- comportament atins:* ***8-10 p***

D *- comportament în dezvoltare:* ***5-7p***

NS *- comportament care necesită sprijin:* ***2-4 p***

Centralizare pe comportamente:

A *- comportament atins:* ***2 p***

D *- comportament în dezvoltare:* ***< 2 p***

NS *- comportament care necesită sprijin:* ***< 1 p***

Evaluarea finală la grupa mare vizează cunoaşterea nivelului de cunoştinţe, priceperi, deprinderi şi abilităţi pe care copiii le deţin la sfârşitul anului şcolar. Evaluarea finală vizează atât cunoaşterea nivelului grupei, cât şi particularităţile individuale ale fiecărui copil, ritmul propriu de învăţare, modul în care copiii se pot integra în activitatea școlară.

Instrumentele de evaluare sunt alese în funcţie de particularităţile grupei de preşcolari:

- observarea copiilor în timpul diferitelor activităţi;
- dialogul cu copiii şi părinţii;
- aplicare de teste;
- studiul produselor activităţii - fişe de lucru individuale - probe orale, scrise și practice.

***Dezvoltarea limbajului și a comunicării*:**

Comportamentele urmărite:

- formulează propoziţii corecte din punct de vedere gramatical;
- desparte corect cuvintele în silabe, precizând numărul de silabe;
- reprezintă grafic cuvintele, silabele, sunetele;
- redă în propoziții simple și dezvoltate conținutul unei povestiri cu început dat;
- identifică poziția unui sunet în cuvânt; la începutul cvântului, în interiorul cuvântului sau la sfârșitul cuvântului;
- dă exemple de cuvinte care încep cu același sunet;
- folosește corect singularul și pluralul;
- utlizează calitățile expresive ale limbajului oral;
- participă la activităţile de grup, inclusiv la activităţile de joc, atât în calitate de vorbitor, cât şi în calitate de auditor;
- scrie litere și cuvinte simple;
- citește cuvinte simple.

***Dezvoltarea cognitivă*:**

Comportamentele urmărite:

- cunoaște elemente ale mediului natural şi social , poziţionând elementul uman ca parte integrantă a mediului;
- cunoaște fenomene caracteristice anotimpurilor;
- descierea verbală a legăturilor din mediul natural;
- recunoaște înfățișarea animalelor domestice și sălbatice, produsele obținute;
- cunoaște mijloacele de transport;
- diferențiază plante, flori, fructe după anotimpul specific;
- efectuează operaţii cu grupele de obiecte constituite în funcţie de diferite criterii date : apreciere a cantităţii, punere în corespondenţă, stabilirea ordinii în șirul numeric;
- numără crescător și descrscător în concentrul 0-10;
- folosește corect atât numeralul cardinal cât şi cel ordinal;
- compară două mulțimi, stabilind unde sunt mai multe, mai puține sau tot atâtea obiecte;
- denumește vecinii numerelor;
- rezolvă exerciţii sau probleme;
- efectueză exerciții de compunere sau descompunere a unor numere;
- efectuează operaţii şi deducţii logice în cadrul jocurilor cu piesele geometrice.

***Dezvoltarea socio- emoțională*:**

Comportamentele urmărite:

- aprecieză în situaţii concrete unele comportamente şi atitudini în raport cu norme prestabilite şi cunoscute;
- respectă normele necesare integrării în viaţa socială, reguli de securitate personală, reguli – de protecție și ocrotire a naturii;
- manifestă prietenie, toleranță, armonie, concomitent cu învățarea autocontrolului;
- manifestă comportament pozitiv în relațiile de grup;
- folosește spiritului de observație critic și autocritic.

Domeniul capacităţi şi atitudini de învăţare:

Comportamentele urmărite:

- formarea deprinderii de a colora în contur, de a desena chipul copilului, de a tăia pe contur pe linie dreaptă, pe linie curbă și a lipi figurile tăiate înt-un spațiu prestabilit;
- efectuează operaţii simple de lucru cu materiale din hârtie;
- utilizează unelte simple de lucru pentru realizarea unei activităţi practice;
- dobândesc comportamente şi atitudini igienice corecte faţă de propria persoană şi faţă de alte fiinţe şi obiecte;
- execută organizat, echilibrat și creativ compozițiile plastice;

- redă teme plastice specifice desenului și modelajului;
- recunoaște elemente ale limbajului plastic şi să diferenţieze forme şi culori în mediul înconjurător;
- interpretează liber creativ lucrări plastice, exprimând sentimente estetice;
- utilizează un limbaj adecvat;
- intonează cântece pentru copii;
- diferențiază auditiv înălţimea sunetelor și nuanțele interpretării: tare-încet-potrivit, tempo: repede-rar;
- exprimă prin mișcare starea sufletească creată de muzica audiată.

Domeniul dezvoltare fizică, sănătate şi igienă personală:
Comportamentele urmărite:

- execută mişcări motrice de bază: mers, sărituri, rostogoliri, căţărări;
- manifetsă în timpul activităţii atitudini de cooperare, spirit de echipă, de competiţie, fair-play;
- aplică deprinderile motrice de bază în trasee aplicative: mers, alergat, sărituri, târâre, tracţiune, împingere, transport de greutăţi;
- execută mişcări în ritmul impus de muzică în timpul dansurilor populare, moderne sau cu temă realizate;
- respectă regulile de igienă personală și colectivă;
- au o ţinută corporală corectă.

Copiii grupei mari trebuie să fie capabili la sfârșitul preșcolarității să exploreze și să descrie verbal și grafic obiecte fenomene, procese din mediu înconjurător folosind cunoștințele dobândite anterior; să efectueze operații de adunare și scădere cu o unitate în limitele 1-10, să asocieze corect numărul la cantitate și invers, să compună și să rezolve probleme simple, să stabilească relații între obiecte și grupuri de obiecte realizând comparații, să formuleze propoziții corecte din punct de vedere gramatical, să recunoască locul cuvântului în propoziție și să despartă cuvintele în silabe, să distingă sunetele ce compun cuvintele, să le pronunțe corect din punct de vedere fono-articulator, folosind corect acordul de gen, să folosească formule de politețe, să recunoască cuvinte simple și litere în text; să cunoască și să respecte principalele norme necesare integrării în viața socială precum și reguli de securitate personală; să manifeste prietenie, toleranță, armonie, concomitent cu învățarea autocontrolului, să cunoască și să aplice regulile elementare de igiena personală și de circulație rutieră; să utilizeze deprinderile motrice însușite în diferite contexte, să distingă componentelor spațio- temoprale (ritm, durată, localizare).

3.3. Fişă pentru aprecierea progresului individual al copilului, înainte de intrarea în învăţământul primar; Caietul de observații

Fișa pentru aprecierea progresului individual al copilului înainte de intrarea în învățământul primar.

Nume și prenume:

Data nașterii:

Educatoare:

Data de la care frecventează grădinița:

Data la care a finalizat grupa mare:

Perioada pentru apreciere inițială:

Perioada pentru apreciere finală:

			Nivelul îndeplinirii indicatorului[10]								
Nr. crt.	**Domeniul de dezvoltare**	**Indicatori comportamentali**	**Punctaj 1**[101] (apreciere iniţială)-			**Punctaj 2** [102] (apreciere pe parcurs)-			**Punctaj 3**[103] (apreciere finală)		
			Ns	**D**	**A**	**Ns**	**D**	**A**	**Ns**	**D**	**A**
1.	**Dezvoltare socio-emoţională**	Urmează indicaţiile adulţilor în ceea ce priveşte comportamentul adecvat în anumite situaţii	**21.09**				**09.11**				**13.06**
		Interacţionează, din proprie iniţiativă, cu copiii apropiaţi ca vârstă, în diferite contexte		**22.09**				**08.12**			**-**
		Îşi adaptează comportamentul în funcţie de regulile diferitelor situaţii (de ex.: vorbeşte în şoaptă când intră la bibliotecă, când merge la muzeu etc.)	**30.09**				**17.11**			**15.06**	
		Îşi spune corect numele, prenumele,vârsta, luna, ziua, oraşul şi ţara în care s-a născut	**21.09**				**06.09**				**14.06**
		Împărtăşeşte celorlalţi (copii, adulţi din anturajul propriu) trăirile/emoţiile sale şi reacţionează adaptativ la contexte sociale variate	**28.09**				**09.09**				**13.06**
		Alt comportament particular copilului									

[101] Aprecierea inițială se realizează în primele două săptămâni la grupa mică
[102] Aprecierea pe parcurs se realizează la grupa mijlocie atunci cînd observăm că preșcolarii și-au însușit comportamentele urmărite
[103] Aprecierea finală se realizează la grupa mare

		..									
2.	**Dezvoltarea limbajului, a comunicării şi a premiselor citirii şi scrierii**	Povesteşte un eveniment sau o poveste cunoscută, respectând succesiunea evenimentelor	24.09				19.11				15.06
		Utilizează în vorbire acordul de gen, număr, persoană, timp	23.09				20.09				15.06
		Utilizează în vorbire propoziţii dezvoltate şi fraze		23.09				16.02			-
		Stă şi ascultă, în momente de lectură, fără să deranjeze, rămâne până la finalul ei	24.09			15.09		22.02			-
		Recunoaşte litere mari/mici de tipar şi le pune în corespondenţă cu sunetul asociat	29.09			19.09	07.03				16.06
		Înţelege conceptul de scriere pentru comunicarea unei informaţii, a unui mesaj (etichetează lucrările, scrie scurte mesaje de felicitare etc.)	02.10			16.09	06.04				16.06
		Alt comportament particular copilului:									
3.	**Dezvoltare fizică, a sănătăţii şi igienei personale**	Poziţionează corpul şi membrele în mod corespunzător pentru a imita ceva sau pe cineva sau pentru a executa o mişcare (a prinde o minge, a arunca ceva etc.)	22.09			17.11	22.03				13.06
		Îşi pune singur pantofii şi îşi leagă şireturile /se îmbracă şi se dezbracă singur	21.09				03.02				13.06
		Demonstrează conştientizarea simţurilor în acţiuni (recunoaşte obiecte ascunse prin pipăit, fără să le vadă, execută mişcări la auzirea unor comenzi, recunoaşte mirosuri etc.)	28.09				19.10				15.06
		Demonstrează independenţă în igiena personală (se spală şi se şterge singur pe mâini, îşi acoperă gura cu mâna când strănută, când tuşeşte, foloseşte independent toaleta, foloseşte batista etc.)	21.09				10.03				13.06
		Demonstrează cunoaşterea regulilor de siguranţă în jocul simbolic	01.10				14.04			15.06	
		Alt comportament particular copilului:									

		....									
4.	**Dezvoltare cognitivă şi cunoaşterea lumii**	Grupează obiecte care întrunesc două criterii concomitent	02.10				19.01				14.06
		Lucrează în grup pentru soluţionarea unei probleme, utilizând strategiile dezvoltate de grup	30.09				16.03			14.06	
		Numără cu uşurinţă până la 10/20	01.10				22.03				14.06
		Creează, copiază şi construieşte forme (cerc, pătrat, triunghi etc.)	01.10				19.05				14.06
		Descrie şi compară nevoile de bază ale fiinţelor vii	02.10				06.06			15.06	
		Descrie timpul probabil şi ilustrează o anumită stare a vremii (utilizează semne convenţionale pentru ape, ploaie, munţi, ninsoare, anotimpuri, zile ale săptămânii	29.09				14.10				15.06
		Alt comportament particular copilului:									
5.	**Capacităţi şi atitudini în învăţare**	Formulează întrebări referitoare la schimbările din jur	28.09			14.01	13.10				16.06
		Exprimă dorinţa de a învăţa să realizeze anumite acţiuni de autoservire, să confecţioneze obiecte, jucării sau să găsească informaţii despre subiecte de care este interesat		30.09			05.10	31.03			-
		Face planul unei activităţi (din 3-4paşi) şi îl pune în practică	29.09				17.11				14.06
		Se concentrează la o activitate 20 de minute, fară supervizare	22.09				14.12				15.06
		Găseşte forme şi mijloace noi de exprimare a gândurilor şi emoţiilor (prin muzică, desen, dans, joc simbolic)	24.09				12.12	09.02			-
		Utilizează sau combină materiale şi strategii în modalităţi noi pentru a explora sau rezolva probleme	22.09				19.05			14.06	

		Alt comportament particular al copilului:									

Concluzii / Comentarii:
……..……...……
……...……
……...……
…….....
.....

Apreciere iniţială
Întocmit
Educatoare,

Apreciere finală
Întocmit
Educatoare,

Avizat
Director,

Avizat
Director,

Am luat cunoştinţă
Părinte,

Am luat cunoştinţă
Părinte,

În completarea fișei de progres vom nota cu roșu datele evaluării inițiale, evaluare care se realizează în primele săptămâni de grupă mică. Evaluarea pe parcurs se va nota cu verde și se desfășoară pe parcursul perioadei în care copilul frecventează grădinița, așadar nu avem o perioadă dedicată, vom nota data când am observat progresul copilului pe indicatorul comportamental ales/observat. Pentru evaluarea finală vom folosi culoarea albastră, iar ca perioadă se desfășoară la finalul ciclului preșcolar, la final de grădiniță.

Fișa individuală de progres este un instrument indispensabil pentru a evalua progresul copilului pe întreaga perioadă a ciclului preșcolar și un real ajutor pentru începutul ciclului școlar.

Caietul de observații

Caietul de observaţii asupra copiilor este un instrument de lucru care vine în sprijinul educatoarelor/profesorilor pentru învăţământul preşcolar, în activitatea de cunoaştere, evaluare şi reflecţie asupra dezvoltării individuale a copiilor cuprinşi într-o grupă. Acesta poate oferi câteva puncte de reper în observarea, consemnarea şi intervenţia asupra comportamentelor copiilor în activitatea zilnică, precum şi oportunitatea de a nota propriile reflecţii despre interacţiunile copiilor ce se realizează în cadrul învăţării, referitoare la evoluţia acestora pe parcursul anului şcolar, despre modul în care intenţionează să procedeze în continuare, în vederea unei reuşite a integrări şcolare şi sociale a preşcolarilor.

Activitatea educatoarei include o evaluare exactă a competenţelor copiilor. Pentru

aceasta este nevoie de metode eficiente. Una dintre aceste metode este observaţia. Observaţia asigură obţinerea de informaţii detaliate despre copilul analizat, precum şi intervenţia minimă în activitatea acestuia.

Conceput ca un veritabil instrument de lucru al educatoarei, acest document colectează date şi elemente care oferă o memorie a evoluţiei copiilor şi a grupei în ansamblu. Utilitatea lui constă în prezentarea copiilor din grupă, cu istoria şi evoluţia personală sau de grup, pe toată durata frecventării grădiniţei. Observarea liberă a comportamentelor unui copil şi notarea lor, aşa cum apar ele, fără delimitare pe domenii, va ajuta educatoarea să managerieze comportamentele problematice ale copiilor şi să utilizeze cele mai potrivite metode de remediere acolo unde este cazul.

Caietul de observaţii reprezintă o metodă de evaluare a comportamentelor observabile şi constituie un mecanism de ajustare continuă a procesului educaţional din perspectiva cerinţelor curriculumului pentru educaţie timpurie. Fiind un proces continuu, observarea are loc în mediul deschis al grupei şi reflectă experienţele demne de luat în seamă, semnificative pentru copil şi grup. Cadrul didactic se documentează prin observări repetate şi face notiţe descriptive ca rezultat al observării paralele a procesului educaţional, întâmplări consemnate, rezultate ale unor sarcini de lucru şi alte contexte care reflectă o analiză aprofundată a cadrului didactic în raport cu evoluţia și dezvoltarea copilului.

Observațiile pe care trebuie să le consemnăm despre copil se referă la:

- **modul cum acţionează cu obiectele** (cum le mânuieşte, dacă inventează moduri noi de a le folosi, dacă se joacă cu materialele din toate centrele, dacă foloseşte o varietate de materiale sau optează doar pentru unele) ;
- **modul cum interacţionează cu ceilalţi** (educator, copii, alţi adulţi): mod de comunicare verbală/noverbală, iniţiativă în comunicare, capacitate de autocontrol, capacitatea de exprimare a emoţiilor şi de a înţelege emoţiile celorlaţi;
- **relaţiile în cadrul grupului social al clasei** (dacă se joacă cu copiii, ce roluri preferă, dacă iniţiază jocuri, cu ce copii preferă să se joace).

Pentru o consemnare riguroasă pot fi utilizate mai multe tehnici de înregistrare a datelor prezentate mai jos:

a) **Înregistrări factuale** – sunt rezumate ale unor evenimente care cuprind informaţii despre:
   - ce s-a întâmplat;
   - când s-a întâmplat;
   - unde s-a întâmplat;
   - care a fost stimulul care a declanşat interesul pentru o anume activitate;

- care au fost reacţiile copilului (dialogurile, calitatea comportamentului) ;
- cum s-a încheiat acţiunea.

b) **Înregistrări narative sau de tip jurnal** – sunt aprecieri, impresii asupra activităţilor individuale sau de grup care prezintă aspecte reuşite sau mai puţin reuşite şi se fac la sfârşitul zilei.

c) **Cuantumurile de frecvenţă şi mostrele temporale** ajută educatorul să urmărească de câte ori se manifestă un anume comportament. **De exemplu** : „Dragoș a muşcat de cinci ori copiii, până la masa de prânz.” sau „Rebeca plâns 10 minute înainte să adoarmă”.

Sugestii pentru desfășurarea observării:

- ✓ Este bine să petrecem un timp în preajma copilului, fără să notăm, pentru ca acesta să se obişnuiască cu prezenţa noastră.
- ✓ Dacă unul din copii vă întreabă ce faceţi, îi puteţi spune „Scriu ceva ce trebuie să ţin minte”.
- ✓ Dacă nu avem suficient timp pentru cele 15 minute de observare, putem descrie primele 5 minute din activitatea copilului, apoi vom face notaţii succinte.
- ✓ Observarea se face mai bine: când sunt în clasă copii mai puţini (la sosire, la plecare); când în clasă mai este un adult care poate prelua responsabilităţile (îngrijitoarea sau un părinte); când în clasă e linişte; când copiii se joacă.
- ✓ Dacă formulaţi ipoteze finale prea devreme, fără a avea o imagine mai completă despre copilul observat nu puteţi să hotărâţi corect ce aveţi de făcut;
- ✓ Dacă, totuşi, credeţi că aveţi materialul necesar pentru formularea unei ipoteze, formulaţi-o sub formă de întrebare, nu ca şi afirmaţie. Exemplu: Oare comportamentul negativist al lui Darius să fie cauzat de problemele prin care trece în legătură cu divorţul părinţilor ? Alte exemple de formulări acceptabile : „S-ar părea că…”, „E posibil ca…”, „Observările date ar putea să ne sugereze că..”, „Aceasta ne spune, probabil că…”.

Pentru o observare reușită, este important:

- ✓ Să stabilim exact scopul pe care ni-l propunem;
- ✓ Să stabilim comportamentele care ne interesează;
- ✓ Să ne concentrăm asupra câte unui copil pe rând;
- ✓ Să alocăm un timp special (de exemplu, 10-15 minute la jocuri şi activităţi alese);
- ✓ Să notăm cât mai exact faptele;

- ✓ Să nu facem interpretări sau etichetări subiective;
- ✓ Să notăm ceea ce ni se pare important, nou pentru dezvoltarea copilului;
- ✓ Să observăm în condiţii cât mai variate, locuri diferite şi momente diferite, deoarece un comportament constant în situaţii diferite, e important pentru interpretare;
- ✓ Să interpretăm datele înregistrate pentru a diferenţia aspectele caracteristice de cele aparente.

CAPITOLUL 4.
FACILITAREA TRECERII DE LA NIVEL PREȘCOLAR LA NIVEL PRIMAR

4.1. Caracteristici ale copilului preșcolar

Copilul preșcolar este curios și plin de energie, se află la vârsta întrebării repetitive „de ce?”. Aceasta este etapa cea mai importantă din viața sa pentru că acum se formează personalitatea lui ca viitor adult, începe procesul de asimilare a informațiilor, de formare a imaginii de sine, a deprinderilor și dezvoltarea încrederii în sine.

Odată cu intrarea în grădiniță copilul de vârstă preșcolară se confruntă cu diferențele dintre cerințele comportamentale din familie și cele din mediul instituționalizat al grădiniței și cu contradicțiile datorate diferențelor dintre resursele interioare ale copilului și dorința satisfacerii unor cerințe exterioare. Copilul este acaparat de aspectele estetice care țin de amenajarea sălii de grupă cum ar fi: jucăriile, organizarea mobilierului, a centrelor tematice, decorațiunile, culorile predominante, identificarea grupei cu un anumit nume etc. Toate acestea acționează asupra proceselor cognitive și conduc la formarea personalității copilului.

Activitatea dominantă a preșcolarului este jocul, dar jocul corelat cu sarcini instructiv-educative, cu elemente de creație și muncă favorizează dezvoltarea proceselor cognitiv operaționale ale acestuia. În cadrul jocului didactic se realizează trecerea de la percepția neorganizată și spontană la o percepție organizată, intenționată și orientată spre un scop. Prin activitățile organizate în grădiniță copilul este pus acum în situația de a se acomoda unui mediu nou, obositor și stresant la început, în situația de a ajuta adulții, de a relaționa cu alți copii de vârsta sa, de a găsi răspunsuri, de a rezolva situații, poate chiar și în situația de a conduce el o activitate.

Copilul preșcolar trece printr-o perioadă de organizare și pregătire a dezvoltării gândirii, finalizarea operațiilor concrete având loc între vârsta de 7/8 ani și 11/12 ani. Odată cu evoluția gândirii, evoluează și limbajul, calitatea dezvoltării proceselor cognitive fiind dată de dezvoltarea limbajului. Așadar, gândirea și limbajul sunt în strânsă intercondiționare, dezvoltarea limbajului fiind legată de evoluția gândirii și invers. De la gândirea de tip „concret și particular” se poate ajunge la gândirea de tip „generalizare și abstractizare” doar cu ajutorul unui limbaj dezvoltat corespunzător.

În jurul vârstei de trei ani copilul își însușește aproape toate sunetele limbii materne, dar pronunția acestora este deficitară din cauza particularităților de dezvoltare a aparatului fonator, a analizatorului auditiv și nervo-motor. În grădiniță, latura fonetică a limbajului se perfecționează și

în jurul vârstei de 5/6 ani, preșcolarul stăpânește structura ritmică și fonematică a cuvintelor, elemente de intonație ale frazei și normele ortoepice.

O atenție deosebită trebuie acordată însușirii structurii gramaticale a limbii materne deoarece preșcolarul nu „învață" regulile gramaticale, ci sunt însușite de acesta în mod practic, ascultând vorbirea celor din jurul său. În condițiile unei educații corecte la terminarea grădiniței preșcolarul stăpânește structurile gramaticale de bază și în general, le utilizează corect.

La intrarea în grădiniță copiii mici folosesc propoziții simple deseori lipsite de legătură între ele, fapt care ne arată dificultățile pe care aceștia le întâmpină în formularea și redarea propozițiilor. Totodată la această vârstă în exprimarea copiilor vom observa dezacordul dintre subiect și predicat și utilizarea defectuoasă a genitivului și a dativului .

În funcție de modelul lingvistic din jurul copiilor, aceștia vor fi capabili sau nu, să învețe și să utilizeze corect regulile gramaticale de bază ale limbii materne: folosirea corectă a substantivelor, a diferitelor forme de pronume, a adjectivelor, a gradelor de comparație, utilizarea corectă a conjuncțiilor.

Depistarea defectelor și a tulburărilor de vorbire trebuie făcută din timp, deoarece acești copii sunt timizi, retrași, lipsiți de îndrăzneală și cu o afectivitate deficitară. Aceste tulburări de vorbire au influențe negative asupra dezvoltării intelectuale a copilului și a randamentului școlar. Defectele de vorbire la vârsta preșcolară se datorează stadiului de formare și dezvoltare a copilului. Defectele limbajului de natură fiziologică dispar ca efect al maturizării copilului și al procesului instructiv educativ.

Prin dezvoltarea limbajului în activitățile instructiv educative din grădiniță se înțelege atingerea următoarelor dimensiuni:

- identificarea obiectelor prin intermediul cuvântului;
- perfecționarea pronunției;
- îmbogățirea vocabularului;
- complicarea comunicării verbale (cuvânt – propoziție – frază);
- interiorizarea structurilor gramaticale.

Odată cu dezvoltarea limbajului și a gândirii crește și capacitatea de înțelegere iar grădinița are rolul de a facilita atingerea acestui deziderat.

4.2. Rolul și importanța grădiniței pentru succesul școlar

Grădinița constituie o etapă fundamentală în dezvoltarea copilului, nu doar prin conținutul științific al procesului instructiv-educativ, ci și prin libertatea de acțiune oferită preșcolarului, care îi stimulează interesele de cunoaștere și contribuie la lărgirea câmpului relațional.

Pregătirea pentru școală înseamnă, în primul rând, o stare de disponibilitate pentru activitatea de învățare, asigurarea unor condiții interioare care să ofere copilului posibilitatea de a aborda optim solicitările noii activități, dar și acea stare psihologică pozitivă față de momentul debutului școlar. Acestea trebuie realizate atât în familie cât și în grădiniță.

Învățământul preșcolar are menirea de a forma copiii sub aspect psiho-intelectual, fizic şi socio-afectiv, pentru o cât mai ușoară adaptare la activitatea de tip școlar, asigurând astfel continuitatea de la grădiniță la școală. Activitatea instructiv-educativă din grădiniță îl impulsionează pozitiv în evoluția lui și îi ușurează trecerea spre următoarea treaptă a integrării sociale și anume, școala. Copilul percepe trecerea de la preșcolaritate la școlaritate ca un salt calitativ în evoluția lui socială. Adaptarea și integrarea copilului fără dificultăți deosebite în mediul școlar instituționalizat, este rezultatul unei dezvoltări multilaterale a copilului în grădiniță. În acest sens, grădinița are rolul:

- de a sistematiza și integra cunoștințele, experiențele și influențele dobândite de copii în primii ani de viață,
- de a lărgi contactele lor cu lumea exterioară,
- de a dezvolta capacități de receptare a informației,
- de a realiza o serie de obiective ale educației fizice, estetice, etice și afective,
- de a contribui la socializarea copiilor, la satisfacerea nevoii lor de relații sociale și de activitate.

Pregătirea copilului pentru școală vizează, în principal, dezvoltarea limbajului, cultivarea inteligenței și a spiritului de observație. Totodată se urmărește facilitarea dezvoltării proceselor cognitive, afective și voliționale, perceptiv-motorii și accentuarea pregătirii pentru citit-scris, precum și dezvoltarea deprinderilor de integrare în colectivitate, de adaptare la mediul social înconjurător, etc. Primul sistem instituțional de educație din viața copilului este creșa sau grădinița, în cadrul căreia copilul își manifestă independența.

Cea mai mare parte a zilei o petrece în compania colegilor de grupă, a adulților care își desfășoară activitatea în grădiniță și mai puțin în familie. Fiecare copil se obișnuiește în ritm propriu cu această nouă situație în funcție de personalitatea lui, de relația cu părinții și stilul de educație de care a beneficiat până la intrarea în sistemul instituțional. Odată trecut prin această perioadă de adaptare, copilului i se deschid orizonturi largi într-o lume plină de joc, povești, vrajă. Astfel poate deveni el însuși deschis către lume. Sarcina grădiniței constă în a-l face pe preșcolar apt pentru viața

de școlar cu ajutorul personalului didactic, didactic auxiliar și a celui de specialitate (logoped, psiholog). Această perspectivă este diferită de abordarea de odinioară referitoare la rolul grădiniței de pregătire pentru școală, ca un rol principal.

Ce presupun de fapt aptitudinile necesare pentru școlaritate ale copilului? Care sunt factorii necesari ca un preșcolar să devină apt pentru intrarea în ciclul primar?

Mogonea abordează aptitudinea pentru școală din două perspective:[104]

1. Pregătirea școlară ca o capacitate de adaptare la viața școlară.

În vederea realizării acestui factor, copilul trebuie să aibă câteva trăsături și abilități de bază, (cum ar fi flexibilitatea și abilitatea de adaptare) cât și resurse specifice. Printre resurse recunoaștem resursele energizatoare (motivație, afectivitate), pre-instrumentale (ținerea corectă a creionului), instrumentale (vorbire, cunoașterea numerelor, concepte matematice de bază).

2. Pregătirea școlară ca aptitudine pentru a învăța la școală.

Se bazează pe abilități intelectuale eficiente, permite stocarea și prelucrarea corectă a informațiilor, dar în același timp implică un echilibru între resursele externe și interne ale activității de învățare, un echilibru al diferitelor tipuri de activități de învățare, corespondența dintre vârsta mentală și cea cronologică.

Copilul trebuie să fie apt din punct de vedere fizic, psihologic și social pentru a începe viața școlară. Un copil poate deveni apt pentru viața școlară ținând cont de dotările sale moștenite, influențele benefice ale mediului (îngrijire, educație), caracteristicile de dezvoltare și legile dezvoltării. Sarcina grădiniței este de a dezvolta capacitățile, personalitatea copilului și abilitățile necesare vieții școlare.

Chiar dacă este la grupa mare preșcolarul nu este încă „școlarul mic”. Așadar îi vom dezvălui tainele lumii înconjurătoare, îi dezvoltăm abilități intelectuale și lingvistice prin diferite tehnici: jocuri ritmice și/sau muzicale, îl introducem în spiritul tradițiilor prin povestiri transmise prin viu grai, activități de activizare și mișcare. Prin intermediul activităților antrenante care necesită o participare activă, capacităm preșcolarul să dobândească abilitățile unui viitor școlar.

Rolul principal al grădiniței este dezvoltarea holistică a întregii personalități, ținând cont de vârsta și particularitățile individuale ale copiilor.

Din perspectiva dezvoltării menționăm patru domenii:

[104] Mogonea, F.R. (2014). Pregătirea copilului pentru integrarea optimă în activitățile de tip școlar. In Mogonea, Florentina (coord): Metodica activității instructiv- educative în grădinița de copii. Ed. Paralela 45, Pitești, 157-159.

1. Abilități sociale: independență, autosuficiență, autocunoaștere, încredere în sine, deschidere, toleranță, empatie, perseverență în activități, voință, simțul sarcinii, motivație, abilități de cooperare, conștientizarea regulilor, gestionarea conflictelor, creativitate, capacitatea de rezolvare a problemelor, gândire critică, comunicare, metacomunicare.

Abilitățile sociale ale copilului pot fi observate în orice moment al zilei. Relațiile și interacțiunile sale sociale sunt, de asemenea, prezente în timpul jocurilor și activităților. Cadrul didactic din învățământul preșcolar are prilejul de a cunoaște viața socio-emoțională și calitățile copilului de la intrarea în grădiniță. Observarea copilului la intrarea în comunitate este esențială în vederea stabilirii punctului de pornire al dezvoltării.

2. Abilități intelectuale: percepție vizuală precisă, diferențiată; percepție auditivă-capacitatea de a conecta informații văzute-auzite; memorie vizual-verbală; gândire logică; gândire creativă; fantezie; atenție.
3. Abilități verbale: comunicare, metacomunicare, cutezanță în comunicarea orală, tehnică corectă în vorbire, vocabular, expresivitate, utilizarea instrumentelor limbajului vorbit.
4. Abilități fizice: mișcări coordonate, armonice; motricitate grosieră coordonată, dezvoltată; abilități motorii fine.

Introducerea clasei pregătitoare în ciclul primar poate invoca întrebarea în rândul cadrelor didactice din învățământul preșcolar, dacă la sfârșitul ciclului preșcolar copilul deja trebuie să îndeplinească în totalitate criteriile, caracteristicile psihologice ale dezvoltării care îl fac apt pentru școală. Răspunsul la această întrebare este categoric următorul: abilitățile, capacitățile, formele de comportament și de conduită ale copilului- necesare pentru învățarea în școală și eligibilitatea pentru viața de școlar- ar trebui să-și atingă apogeul la sfârșitul clasei pregătitoare. Astfel, clasa pregătitoare are rol de încurajare, susținere și sprijinire a copilului.

Conceptul de pregătire pentru școală presupune implementarea unei abordări integratoare, deoarece înseamnă, pe de o parte, pregătirea copilului prin dezvoltarea capacităților specifice, gradul de pregătire al școlii și pregătirea familiei. Educația familială, grădinița care îl pregătește pentru viața școlară și instituția de învățământ în care urmează să frecventeze, sunt în aceeași măsură responsabile.

Pentru copii și familiile lor, tranziția de la grădiniță la clasa pregătitoare înseamnă, de fapt, începutul formal al parcursului educațional. Datorită faptului că, astăzi, clasa pregătitoare nu mai este integrată în grădiniță, prima zi de școală aduce cu ea multe schimbări pe care părinții trebuie să le ia în calcul. Poate cea mai evidentă schimbare este cea a mediului în care copilul își petrece

câteva ore bune din zi, într-o altă locație, cu alți copii, alți educatori și profesori. Perioada de acomodare ar trebui să fie abordată în consecință, chiar și în cazurile în care copilul a fost anterior la grădiniță.

Sunt utile în acest sens poveștile, cărțile sau animațiile care vorbesc despre ceea ce se întâmplă la școală, li se prezintă faptul că toți copiii stau în bancă, se joacă în pauze, au un învățător care îi ajută să învețe și își fac prieteni. Copilul va fi astfel pregătit, va ști la ce să se aștepte, iar prima zi de școală nu va aduce cu ea sentimente de teamă, nesiguranță sau angoasă.

Primele 2-3 săptămâni de școală sunt considerate ca fiind o perioadă de acomodare, activitățile pe care copilul urmează să le desfășoare fiind diferite de la o zi la alta. În această perioadă, cel mai simplu mod prin care putem ajuta copilul este să comunicăm cu el, să îl întrebăm ce simte, ce i-a provocat bucurie, ce îi provoacă teamă, ce îl face să nu își dorească să meargă la școală.

În clasa pregătitoare există și o limitare destul de radicală a libertății pe parcursul zilei. Această situație poate provoca foarte multe frustrări, și multe dimineți în care cei mici refuză să intre pe poarta școlii. În contrast cu grădinița, unde activitățile erau mult mai flexibile, și copiii puteau să treacă ușor de la o activitate la alta, stând la mese, pe jos, în curte, etc. copilul trebuie să urmeze un program de 4-5 ore pe zi în care stă așezat în bancă. Cei mici petrec mai mult timp în bancă, nu pot alege o altă activitate, nu se pot juca atunci când sunt plictisiți, iar timpul petrecut afară este limitat la pauze. La școală activitățile nu mai sunt opționale, indiferent dacă le sunt pe plac sau nu și, oricât s-ar strădui învățătorii să facă procesul educațional cât mai relaxat și distractiv, mediul educațional este unul cu totul diferit.

În acest caz trebuie să îi ajutăm să înțeleagă de ce la școală există aceste restricții, cum să le accepte și cum să își gestioneze emoțiile atunci când o activitate nu le este pe plac, când se plictisesc sau nu înțeleg ce li se comunică. Putem să le amintim faptul că la grădiniță aveam stabilite regulile grupei, care se aseamănă cu cele de la școală.

Un alt aspect diferit este programul mult mai scurt la clasa pregătitoare (8^{00}-11^{00}/12^{00}) față de programul cu care erau obișnuiți la grădiniță (8^{00}-13^{00}/17^{00}), ceea ce pentru mulți copii este o reducere semnificativă a timpului petrecut la școală.

Ora de trezire dimineața poate să difere în condițiile în care cel mic trebuie să ajungă la școală mai devreme decât mergea la grădiniță sau dacă drumul este mai lung. Tranziția la clasa pregătitoare poate afecta și orele de masă, somnul de după-amiază și nivelul de energie al copilului. Este important să înțelegem aceste aspecte pentru a putea adapta programul întregii familii, mai ales

în primele 2-3 săptămâni de școală. Acomodarea copilului va fi mai ușoară și mai rapidă dacă se vor respecta rutinele dobândite în grădiniță.

Copiii trebuie să fie familiarizați cu faptul că școala nu mai înseamnă doar joacă. Chiar dacă în clasa pregătitoare nu există teme pentru acasă, copiii trebuie să se obișnuiască încă din primele zile de școală cu faptul că de acum au responsabilitatea de a fi atenți la ore, de a se implica în activități și de a își îndeplini îndatoririle conform instrucțiunilor date de învățător.

Dacă la grădiniță activitățile nu erau obligatorii, la școală munca copiilor se reflectă în calificative. Responsabilizarea copilului trebuie să se instaleze treptat și încă înainte de începerea școlii este recomandat să se introducă în programul zilnic mici reguli sau îndatoriri de tipul: „stăm împreună la masă și colorăm până la ora 12^{00}, nu ne putem ridica până atunci de aici" (dacă folosim un ceas analog și copilul nu cunoaște ora, îi arătăm unde trebuie să ajungă limba mare, respectiv cea mică; la un ceas digital îi vom spune exact ce cifre să urmărească), sau „până mâine trebuie să terminăm de citit această carte de povești, așa că vom sta diseară puțin să citim împreună".

Așa cum se procedează în cazul oricărei schimbări majore ce necesită acomodare, toată familia și toate persoanele care sunt implicate în îngrijirea copilului trebuie să fie aliniate la aceleași reguli. Dacă, de exemplu, copilul primește o gustare după ce vine de la școală, acest lucru trebuie să se întâmple indiferent dacă este acasă cu părinții sau a fost luat de la școală de bunici. Orice schimbare în rutina copilului care tocmai a trecut printr-o tranziție importantă poate perturba și mai mult sentimentul de siguranță și încredere al acestuia. Consecvența adulților crește gradul de predictibilitate și îi sugerează copilului că este în siguranță.

Pregătirea copilului pentru școală depinde atât de formarea în grădiniță a unor deprinderi specifice activităților din școală - scris, citit, socotit - cât și de continuitatea în școală a unor activități specifice grădiniței - jocul.

Este important ca încrederea reciprocă între grădiniță și școală, cunoașterea și aprecierea reciprocă a activității celuilalt să fie prioritară în cooperarea dintre grădinițe și școli. Acest lucru asigură continuitatea tranziției pentru copii. Trecerea de la grădiniță la școală aduce multe schimbări în viața copiilor. Din cauza diferențelor de dezvoltare, în unele cazuri acomodarea în școală poate să dureze. Pentru a facilita tranziția și a o ușura pentru copil este important ca cei trei factori-grădiniță-familie-școală să colaboreze eficient.

Tranziția fără dificultăți de la grădiniță la școală nu depinde de munca pedagogică de un an, ci de metodele educaționale de ajutor și susținere ale familiei, grădiniței și școlii, fiind rezultatul unui proces mai îndelungat.

Experiența școlară din ultimii ani, a demonstrat că adaptarea copiilor în primul an de școală constituie premisa desființării pragului dintre cele două instituții de învățământ care se reflectă în continuitatea între diferite compartimente ale muncii instructiv-educative.

Primul pas în realizarea acestuia este implicarea părinților în viața grădiniței și în organizarea diferitelor programe. Astfel, părinții obțin mai multe informații despre viața de zi cu zi a grădiniței, situația copilului, manifestările sale în colectivul de copii. Au prilej de a primi informații despre dezvoltarea copilului, oportunități de a remedia orice problemă. Educatoarea poate să le dea repere părinților pe care aceștia le pot lua în considerare înainte de intrarea în școală a copiilor. Astfel, părinții primesc ajutor concret despre cum să-și ajute copilul „să se pregătească pentru școală". Educatoarea poate să efectueze un sondaj de satisfacție, astfel va cunoaște nevoile părinților. În interesul copiilor, pentru a ne face munca mai eficientă, avem nevoie de cooperare cu părinții și de relații bune, deoarece dezvoltarea personalității copilului, pregătirea sa pentru învățarea eficientă și apoi pentru a-și identifica locul în societate, poate fi realizată cel mai eficient prin sarcina noastră comună, cooperarea familiei și a cadrelor didactice. În acest scop, putem organiza:

1. „Ziua porților deschise", activități care implică participarea activă a părinților: „Parada recoltei", „Carnavalul eroilor din povești", „Ziua Mamei", „Ziua Copilului", excursii.
2. Înștiințarea permanentă a părinților despre dezvoltarea copilului: în timpul contactului zilnic, în timpul orelor de program, la întâlnirile cu părinții. Repere oferite părinților legate de aspectele pe care pot urmări în dezvoltarea copilului.
3. Efectuarea unui chestionar în care toată lumea își poate exprima opinia anonim.

În privința colaborării dintre grădiniță și școală se pot organiza de asemenea activități variate. Astfel, la întâlnirea cu părinții preșcolarilor pot participa atât învățătoarele cât și directorul școlii. Ei au prilejul de a cunoaște părinții viitorilor elevi de la clasa pregătitoare, iar părinții pot primi informații legate de programa școlară, viziunea și misiunea școlii. Invitarea profesorilor care predau la clasa pregătitoare în grădiniță este un prilej bun de a face cunoștință cu preșcolarii într-un mediu cunoscut de aceștia. Următorul pas este participarea cu grupa de preșcolari la ziua „Porților Deschise" alături de părinți, cărora le oferă informații și participă împreună cu aceștia la acțiunile organizate de școală ori de câte ori este cazul. Se pot organiza activități inclusiv în biblioteca școlii.

Din punctul de vedere al dezvoltării deprinderilor de competențe lingvistice, în vederea facilitării trecerii în școală, copilul trebuie să dobândească deprinderi de ascultare, producere,

interacțiune și mediere. Acestea se formează de-a lungul unui proces mai îndelungat, iar cadrul didactic poate aplica diferite tehnici ca modalitate de realizare:

1. Dezvoltarea atenției pentru auzul vorbirii:

Conținut recomandat: - jocuri

FREAMĂT DE NUME: Fiecare copil stă în fața unui scăunel, educatoarea le rostește numele sau semnul, cine își aude și recunoaște numele sau denumirea semnului, se așează. Recomandat: de la 3-4 ani.

ANIMALE TAINICE: Copiii stau într-un cerc. Educatoarea face semn unui copil, acesta șoptește un nume de animal. Restul copiilor, dacă au auzit corect, imită vocea și mișcarea animalului respectiv. Recomandat: 3-4 ani și mai departe.

ȘOAPTE ÎN PERECHI: Copiii stau în perechi. Unul șoptește un cuvânt, celălalt rostește cuvântul cu voce tare. Cuplul primește atâtea castane, câte cuvinte au nimerit. Recomandat pentru: 3-4 ani Material necesar: castane

CE AI AUZIT?: Ascultăm sunete din mediul înconjurător (de exemplu, mersul pe jos, alergatul, bătaia, bătaia din palme, închiderea ușilor, zgomotul pungilor, ruperea hârtiei, etc.). Copiii stau în cerc cu capul plecat. Educatoarea atinge spatele unui copil care face zgomot. Restul va trebui să-și dea seama. Recomandat: de la 5-6 ani. Material necesar: hârtie, pungă...

ASCUNDEȚI-VĂ ȘI CĂUTAȚI!: doi copii se ascund sub masă, unul dintre ei este albina mică și celălalt este șarpele. Spunem cuvinte în care apar sunetele "z" sau "s". Ceilalți cheamă animalul al cărui sunet apare în cuvânt. Recomandat: de la 5-6 ani. Material necesar: masă.

ECOUL: Educatoarea cântă cuvinte despărțite în silabe. Copiii, ecoul, trebuie să repete în același mod. Variantă: să completeze o silabă pentru a obține un cuvânt nou. Recomandat pentru: 5-6 ani.

CINE TE-A STRIGAT? : Prin jocuri cu text și cântec copiii își vor ghici reciproc numele recunoscut în baza vocii auzite. Recomandat pentru: 3-4 ani

2. Abilități de ascultare a textelor povestite prin viu grai, interpretare și producere:

Conținut recomandat:

- pronunțarea corectă a sunetelor, accentuare corespunzătoare →povestire orală independentă;
- formularea mesajului și conținutului emoțional al textului scurt auzit;
- formularea opiniilor referitoare la caracteristicile personajelor, acțiunile acestora, etc.;
- imaginarea și povestirea unui final diferit pentru povestea auzită;
- înțelegerea → evidențierea focalizării emoționale din poveste, jocuri ;
- reprezentări prin jocuri dramatice, jocuri verbale.

3. Dezvoltarea capacității de învățare:

Conținut recomandat:

- împărtășirea verbală a experiențelor legate de poveste cu ajutorul jocurilor;
- exerciții de memorizare, tehnici de memorare a textelor, combinate cu exerciții de ritm, mișcare și vorbire;
- activizarea memoriei textuale, → povestire prin viu grai, jocuri legate de basme

Dramatizările și jocurile de rol, de asemenea, contribuie la dezvoltarea deprinderilor lingvistice, ele au o bază nu doar lingvistică, ci și emoțională asigură învățarea eficientă, deoarece sunt adecvate vârstei și permit spațiu și timp pentru dezvoltarea limbajului în același timp.

Toate aceste activități reprezintă pentru copii un proces natural care aduce bucuria dezvoltării și performanței de succes deoarece participă la activități adecvate vârstei. Aplicarea metodelor pedagogice bazate pe experimentare și accentuarea experiențelor pozitive au o importanță sporită pentru eficacitatea și creșterea oportunităților copiilor în vederea trecerii fluente în școală. În această etapă de vârstă, trebuie conștientizat că activitatea adecvată și dobândirea de experiență și cunoștințe bazate pe activități de experimentare, sunt condiții de bază pentru performanța școlară ulterioară. Este importantă împărtășirea acestor sentimente pline de bucurie cu părinții copiilor, deoarece la această vârstă experiența comună este de mare importanță și însușirea este mult mai eficientă.

Implicarea treptată și antrenarea copiilor în acțiuni tot mai complexe, în care sunt ajutați și îndrumați să le rezolve corect, reprezintă, de fapt, realizarea scopului final și anume pregătirea temeinică a preșcolarului pentru activitatea următoare și anume cea școlară.

4.3. Activități de dezvoltare a limbajului care facilitează integrarea copiilor în învățământul primar

Jocul didactic are o importanță deosebită în dezvoltarea vorbirii preșcolarilor fiind cea mai plăcută formă de organizare a procesului instructiv educativ. Jocul antrenează și stimulează copilul în vederea exersării vorbirii directe fără ca el să fie conștient de acest efort. Jocul didactic este cea mai utilă și distractivă modalitate pentru dezvoltarea limbajului viitorului școlar. Jocurile didactice care vizează educarea limbajului pot fi clasificate în jocuri didactice pentru dezvoltarea laturii fonetice, jocuri pentru exersarea unei exprimări corecte din punct de vedere gramatical și jocuri didactice pentru îmbogățirea și activizarea vocabularului.

Jocurile didactice amintite mai sus pregătesc copiii:

- Să pronunțe cât mai corect sunetele limbii române;

- Să cunoască și să utilizeze cât mai multe substantive, adjective, pronume, numerale, verbe, cuvinte de legătură;
- Să folosească substantivele în forme articulate și nearticulate, la singular și la plural, să utilizeze corect terminațiile substantivelor în diferite cazuri mai ales la genitiv și dativ;
- Să știe în ce context poate fi folosit numeralul cardinal și ordinal;
- Să fie capabil să folosească formele corecte ale verbului în funcție de persoană și număr, să deosebească timpurile și să facă acorduri gramaticale.

Pentru dezvoltarea laturii fonetice a limbajului se pot organiza jocuri de diferențiere a sunetelor. Un astfel de joc poate fi:

„Cine vine?”, în care copiii trebuie să recunoască animalele domestice și păsările de curte după glasul lor. Poate fi folosit ca decor o căsuță lângă un copac și un gard. O fetiță stă în curtea casei și se aude sunetul onomatopeic caracteristic unui animal (pasăre). Fetița întreabă: „Copii, cine vine?”. Copiii ghicesc pasărea sau animalul respectiv care apare în curtea casei. În timp ce animalele sau păsările se adună, se pot improviza diferite scene cu mult umor. De exemplu, când vine pisica, șoricelul strigă: „Vai de mine, ce mă fac? Vine pisica.”- apoi încearcă să fugă dar nu poate. Între pisică și câine are loc un schimb de replici (lătrat - mârâit), fetița intervine să îi liniștească. Când se termină un astfel de episod se continuă cu glasul altui animal sau pasăre, iar copiii ghicesc cine vine. Pentru a motiva copiii să pronunțe diferite sunete, în cursul desfășurării jocului se poate realiza un dialog între unele animale și copii.

Diferențierea între sunetele care ridică, de obicei, probleme se poate exersa pe parcurs, în cadrul activităților de învățare obișnuite, dar și prin jocuri didactice de diferite tipuri. Se pot inventa povești[105] amuzante de pildă în jurul sunetelor „b” și „v” care sunt uneori înlocuite de către copii. Personajele principale sunt o **b**arză și o **v**arză. Din cauza unui copil neatent care a pronunțat sau a scris greșit cuvintele, barza trece prin întâmplări ce aparțin verzei adică este semănată, cultivată, udată etc., iar varza este obligată să fie barză: i se cere să zboare, să construiască un cuib, să facă ouă și să facă pui. Întâmplările pot fi prezentate amuzant, iar dacă sunt însoțite și de desene succesul va fi dublu.

Discriminarea sunetelor componente ale cuvintelor.

Copiii tratează adesea cuvântul ca pe o realitate sonoră compactă. Primul pas în a-i învăța să perceapă cuvântul ca pe o structură de sunete succesive constă în a-i ajuta să diferențieze sunetul

[105] Dumitrana, M., (1999), Educarea limbajului în învățământul preșcolar, vol. 1, Comunicarea orală, Compania, București, p.63

inițial al cuvintelor și să-și dea seama că diferite cuvinte pot începe cu același sunet. În dezvoltarea acestui comportament se pot introduce o serie de exerciții care să vizeze:

- conștientizarea existenței unui sunet inițial bine definit atunci când se rostește un cuvânt (cu sprijin pe imagini);
- găsirea sunetului inițial de către copil (cu sprijin pe imagini);
- găsirea sunetului inițial prin analiza fonematică (fără sprijin pe imagini).

Pentru atingerea acestor comportamente se pot iniția jocuri în care se sortează jetoane cu imagini care reprezintă cuvinte care încep cu litere diferite. Educatoarea prezintă un jeton pe care este desenată o pară. Copiii recunosc para și rostesc cuvântul „pară" cu voce tare de mai multe ori. Educatoarea repetă și ea cuvântul accentuând sunetul „p". Îi întreabă apoi pe copii ce aud ei prima dată când spun „pară". După mai multe încercări și pronunțări ale cuvântului se ajunge la concluzia că primul sunet care se aude este sunetul „p". În acest moment educatoarea pune jetonul într-un coșuleț roșu. Prezintă un alt jeton care reprezintă un pepene. Se repetă procedura de identificare a sunetului „p" după care jetonul se pune în coșulețul roșu. Educatoarea prezintă pe rând, reluând procedeele de identificare a sunetului inițial, mai multe jetoane cum ar fi „pană", „purcel", „pătură" apoi arată „intrusul" care reprezintă o mănușă. Dacă preșcolarii au sesizat că acel cuvânt începe cu un alt sunet, înseamnă că obiectivul de a identifica sunetul inițiala fost atins, iar educatoarea introduce jetonul care reprezintă mănușa într-un coșuleț de altă culoare.

Jocuri didactice care contribuie la **educarea limbajului copiilor din punct de vedere gramatical.** Foarte important în limbajul copiilor este modul de îmbinare al cuvintelor pentru ca ei să își exprime nuanțat gândurile, și pentru a pune în funcțiune sensurile secundare ale cuvintelor. Astfel, este necesar să se aibă mereu în atenție găsirea unor metode și procedee adecvate vârstei, prin care să îi determinăm pe copii să opereze conștient cu materialul verbal achiziționat.

Copiii pot învăța să îmbine cuvintele pentru a formula corect propoziții din punct de vedere gramatical prin jocuri precum: „**Să așezăm cartonașele**" (are în vedere stabilirea unor legături logice între imagini și construirea unor propoziție cu sens); „**Spune mai departe**" (reproducerea propoziției și continuarea ei într-un ritm vioi, cu pauze între cuvinte). Pentru determinarea numărului de cuvinte dintr-o propoziție putem folosi următoarele jocuri: „**Câte cuvinte am spus?**", „**Al câtelea cuvânt lipsește?**", „**Care e cuvântul cel mai scurt?**" etc. Pentru folosirea corectă a dativului și genitivului se folosesc jocuri cum ar fi: „**A cui este?**", „**Cui i-am dat jucăria?**". Pentru folosirea corectă a cuvintelor cu sens contrar se poate folosi jocul: „**Cum este, cum nu este?**". Pentru folosirea corectă a singularului și a pluralului substantivelor se desfășoară jocul „**Eu spun una, tu spui multe**" **sau** „**Învârtește-mă!**". Pentru consolidarea deprinderii copiilor de a folosi în

vorbire propoziții și fraze cu sens logic și corecte din punct de vedere gramatical, pot fi folosite aceste jocuri didactice, dar și variante ale acestora. „**Ce știi despre mine?**” (Eu știu că el este harnic) este unul din jocurile didactice cu care se poate exersa folosirea corectă a pronumelui personal la singular. „**Eu, tu, el**” este un joc prin care se fixează deprinderea de a folosi corect pronumele personal la numărul singular, făcând corect acordul cu verbul. De asemenea, prin acest joc, se urmărește și dezvoltarea vocabularului, a atenției și a gândirii. Educatoarea complică jocul prin alegerea unui conducător care are sarcina de a atinge umărul unui copil și de a i se adresa astfel: „Ce știi tu despre el/ea...?”, „Ce știi tu despre ....mine, el ,ea?”. Jocul continuă prin schimbarea conducătorului și alegerea altor variante de joc prin folosirea concomitentă a două pronume personale („Cu cine te joci?” – „Eu mă joc cu el.” – „Eu mă joc cu ea.”)

De asemenea mai pot fi organizate jocuri didactice care urmăresc completarea propozițiilor pentru a-i introduce pe copii în tehnica exprimării corecte: „**Continuați ce spun!**”, „**Fii atent și completează!**”, „**Ce cuvânt lipsește?**”.

Jocurile **pentru îmbogățirea și activizarea vocabularului** reprezintă totalitatea jocurilor libere, dirijate, planificate sau nu, deoarece în fiecare zi din grădiniță copilul învață cuvinte și expresii noi. Acest adevăr nu exclude planificarea unor jocuri didactice care să vizeze strict achiziția de noi cuvinte.

Jocul didactic **„Croitorul face…”** presupune învățarea de noi cuvinte și meserii, dar și utilizarea comunicării non-verbale. În cadrul acestui joc, preșcolarii sunt aranjați în cerc, iar educatoarea se așază în mijlocul lor. Aceasta formulează propoziții afirmative și atinge aleatoriu câte un preșcolar pe umăr, cu rugămintea să completeze propozițiile:
„Croitorul face ..... ”, Preșcolarul răspunde.... „haine”
„Bucătarul face.....”, Preșcolarul răspunde...„mâncare”, etc.

După această etapă, preșcolarii sunt invitați să mimeze meseria/profesia pentru completarea propoziției. Scopul jocului este de a învăța cuvinte noi și de a interpreta rolul persoanelor respective.

După consolidarea deprinderii copiilor de a construi corect propoziții, se desfășoară sistematic exerciții pentru înțelegerea sensului cuvintelor, explicându-se că unele cuvinte se pronunță la fel, dar au înțelesuri diferite, chiar în aceeași propoziție sau în propoziții diferite (omonimul „bloc”, dar care să însemne altceva decât „bloc de locuit, de exemplu: „bloc de desen”, „bloc de gheață”).

Pornind de la aceste exemple, cu ajutorul unor ilustrații, copiii pot fi ajutați să creeze versuri cu omonime. Astfel, împreună cu copiii, educatoarea poate desfășura jocul **„Să găsim alt înțeles”**- stimulând gândirea și imaginația creatoare a copiilor, deprinzându-i să creeze și ei versuri scurte cu asemenea cuvinte. Versurile create împreună cu copiii pot fi însoțite de imagini corespunzătoare. Se explică jocul, exemplificând că un cuvânt ca „lac” poate însemna „lac”- apă, „lac”- unghii, „lac”- mobilă.

Convorbirea este activitatea care solicită copiii să se exprime independent, folosind cuvinte din vocabularul lor activ și competențe verbale asimilate pe parcursul timpului prin intermediul activităților de observare, povestire, jocuri didactice, lecturi după imagini sau în contactul direct cu obiectele și fenomenele lumii înconjurătoare. În cadrul acestei activități, copiii au posibilitatea de a se exprima și de a-și susține părerile în fața colectivului, punându-se premisele dezvoltării competenței de exprimare a opiniei, calități ce le sunt necesare la debutul școlarizării.

În grădiniță, convorbirea se desfășoară ca activitate frontală, dar în același timp se pot organiza și convorbiri libere, cu un număr restrâns de copii, în diferite momente ale zilei. Aceste activități contribuie la rezolvarea în mod operativ a unor aspecte ale muncii educative, cum ar fi soluționarea conflictelor, respectarea cerințelor de comportare civilizată.

Scopul convorbirilor este însă de realizare a sistematizării cunoștințelor dobândite prin recapitularea lor, într-o structură nouă. De asemenea, îi ajută pe copii la formarea unui complex de deprinderi de exprimare corectă, deprinderi necesare atât în conversația de zi cu zi, cât și în activitatea școlară.

Pentru[106] că la grupa mare copiii dispun de cunoștințe mai bogate, ei au posibilitatea de a înțelege cu mai multă ușurință diferite aspecte ale mediului înconjurător. De aceea trebuie să fim mai pretențioși în ceea ce privește vocabularul folosit în dialogul cu ei dar și cu privire la exprimarea viitorilor elevi.

Astfel, la grupa mare, după o serie de activități ce au vizat anotimpul primăvara, poate fi organizată o convorbire cu tema: „Ce știm despre primăvară?”. Aceasta are drept scop sistematizarea cunoștințelor referitoare la diferite aspecte caracteristice ale acestui anotimp, perfecționarea exprimării corecte, coerente, în propoziții și fraze, activizarea vocabularului copiilor. Activitatea poate începe prin versurile lui Vasile Alecsandri:

„A trecut iarna geroasă,

[106] Sîghie, A., Metodica predării limbii și literaturii române în învățământul preșcolar și primar, ed. Alma Mater,2009,p. p. 32-34

Câmpul iată a-nverzit,
Rândunica cea voioasă
La noi iarăși a sosit."

În desfășurarea activității, prin întrebările formulate se stimulează vorbirea copiilor. Vocabularul lor se îmbogățește, recurgându-se la folosirea unor cuvinte și expresii pe care copiii și le-au însușit în alte activități.

Pentru sintetizarea celor discutate și pentru a crea o atmosferă favorabilă, educatoarea interpretează cu copiii cântece de primăvară, recită poezii împreună cu ei.

În convorbiri, prin intermediul întrebărilor, se formează capacitatea copiilor de a-și verifica și ordona reprezentările și cunoștințele despre lumea reală după criterii noi date de educatoare. În același timp, convorbirea contribuie în mod direct la creșterea calitativă a posibilității de exprimare corectă a copiilor. Întrebările educatoarei, puse cu pricepere, sunt un exemplu de vorbire clară, corectă și precisă. Aceste întrebări orientează în folosirea corespunzătoare a formelor gramaticale. Prin intermediul acestor activități copiii își formează deprinderea să răspundă în propoziții dezvoltate, în fraze și succesiuni de fraze, strâns legate între ele. Importanța practică a convorbirii constă și în aceea că ajută la formarea unui complex de deprinderi de exprimare corectă, necesare copilului, atât în conversația uzuală, cât și în activitatea școlară.

În[107] învățământul preșcolar primele obiective ale educației limbajului se referă la formarea deprinderilor de a răspunde la întrebări și de a formula întrebări. Deci, convorbirea, ca activitate de tip preșcolar, contribuie la realizarea acestor obiective și urmărește, în același timp, formarea deprinderilor de pronunție corectă, de structurare a exprimării și de însușire a limbii române literare.

În funcție de nivelul exprimării copiilor, educatoarea stabilește momentul în care organizează fiecare tip de convorbire.

Având în vedere evoluția formării limbajului la copii preșcolari și particularitățile vârstei, putem deduce mai multe tipuri de convorbiri cu suport :

- Convorbiri cu suport intuitiv de sprijin;
- Convorbiri după o ilustrație;
- Lectură după imagini;
- Convorbiri generalizatoare;
- Convorbiri pe teme date.

[107] Anna, E., *Convorbirile-educarea limbajului*, ed. Eurodidact, 2018

În funcție de subiectele abordate, convorbirile dezvoltă calități morale ca: respect, hărnicie, curaj, cinste, stăpânire de sine, politețe etc.

În cadrul convorbirilor se formează deprinderi de comunicare, deoarece fiecare copil este receptor sau transmițător, pentru că învață să formuleze un mesaj, să respecte cadrul și subiectul mesajului, să aprecieze corect și civilizat răspunsuri. Cei timizi dobândesc curaj și încredere în sine, fac eforturi de voință, se deprind să-și susțină ideile etc.

Trebuie să alegem temele pentru convorbiri cu mare atenție. Acestea pot fi din lumea copilăriei, din plan social, din natură. Pentru a atrage copiii să participe la convorbiri, tema acestora trebuie să fie cunoscută copiilor, să fie atrăgătoare, să le stârnească interesul. Materialele de sprijin pot fi: ilustrații, imagini pe calculator, filme, obiecte etc.

Educatoarea îndrumă copiii să observe materialele, le pune întrebări în legătură cu ele, iar copiii răspund în propoziții. După ce se formează deprinderea de a răspunde la întrebări, copiii sunt îndrumați să formuleze întrebări despre conținutul materialelor de sprijin.

Convorbirile pot fi eficiente, dacă materialele de sprijin îndeplinesc anumite condiții:

- să prezinte aspecte cunoscute copiilor;
- să conțină 1-2 acțiuni observabile;
- să fie realizate într-o formă accesibilă copiilor de 3-5 ani;
- să prezinte acțiuni cu legături logice între ele;
- să aibă o dimensiune potrivită sălii de grupă, încât să fie observate de toți copiii;
- să corespundă din punct de vedere estetic.

Întrebările au și ele o foarte mare importanță, ele trebuie să se încadreze în următoarele criterii :

- să fie clar formulate;
- să aibă în vedere nivelul exprimării copiilor;
- să nu fie prea dezvoltate;
- să se refere la materialul de sprijin;
- să solicite răspunsuri în propoziții;
- să stimuleze gândirea, imaginația.

Educatoarea ține seama de faptul că aceste convorbiri pot fi eficiente, dacă se desfășoară într-o atmosferă caldă deschisă, nestresantă, unde exprimarea copiilor este liberă, fără teama de a greși.

Convorbiri după o ilustrație (grupa mare)

Intuirea ilustrației - Acest tip de activitate se desfășoară doar la grupa mare deoarece copiii trebuie să sesizeze mai multe acțiuni aflate într-o singură ilustrație. Educatoarea dirijează observarea din plan apropiat spre plan îndepărtat iar copiii formulează propoziții în legătură cu ceea ce văd. Este bine să se ceară, mai multe formulări de propoziții pentru aceeași acțiune încât să fie activați și solicitați mai mulți copii. În continuare se realizează variante de enunțuri dezvoltate (fraze) despre conținutul materialului de sprijin .

Ordonarea enunțurilor - Acum copiii sunt solicitați să așeze într-o ordine logică propozițiile formate în timpul convorbirii.

În funcție de nivelul exprimării lor, se solicită cât mai multe variante, acestea fiind realizate prin încurajarea copiilor. Procedând astfel îi dăm posibilitatea copilului să creeze o formă proprie, care vine din interior și nu din exterior.

Convorbiri generalizatoare (grupa mare)

Acestea se fac după ce copiii și-au însușit informațiile necesare în legătură cu o temă. Fiind vorba de generalizări, ele se desfăşoară atunci când cei mai mulți copii sunt pregătiți pentru această performanță.

De exemplu, după ce s-au organizat mai multe activități despre animalele domestice și sălbatice, de la noi din țară sau din alte țări, se pot planifica și convorbiri generalizate cu tema „Animale”.

Pentru aceste convorbiri educatoarea pregătește o serie de întrebări așezate în ordinea în care ar dori să fie formulate concluziile finale. Pentru ca fiecare copil să-și elaboreze concluzii prin efort propriu, se recomandă ca la fiecare întrebare să se solicite mai multe răspunsuri.

Convorbiri pe teme date sau libere (grupa mare)

Acestea se desfășoară pe teme alese de copii sau de educatoare. Au la bază seturi de întrebări care conduc copiii în „explorarea” temei. În prima parte copiii formulează răspunsuri la întrebările educatoarei și în a doua parte ordonează răspunsurile pentru realizarea unui enunț despre temă.

Problematizarea

Dacă la debutul perioadei preșcolare copilul are procese cognitive precum percepția, memoria, imaginația, gândirea și limbajul legate strâns de contextul concret și practic, după 5 ani copilul începe să se detașeze de obiectele pe care le analizează, le descompune mintal în elementele componente, le recompune, le înțelege însușirile și stabilește criteriile pe baza cărora ele pot fi

examinate. Este etapa de vârstă când educatoarea trebuie să stimuleze gândirea celor mici prin recurgerea la metode active, valorificând spontaneitatea asociațiilor, astfel ca adevărul căutat de cei mici să nu fie numai transmis, ci (re)descoperit de ei.

O metodă care solicită un efort intelectual din partea copilului pentru descoperirea de noi cunoștințe sau procedee de acțiune și de verificare a soluțiilor găsite este **problematizarea.** Această metodă dezvoltă la copil gândirea independentă, scheme operatorii și asigură motivația intrinsecă a învățării. Prin rezolvarea situațiilor problemă propuse de către educator, copilul își însușește noi cunoștințe. Orice situație-problemă dă naștere unei stări conflictuale în gândire, copilul trebuind să facă față diferenței dintre cunoștințele sale anterioare și sarcina de lucru.

Datorită [108]strategiilor sale, aplicate pe verticală la toate clasele și pe orizontală la toate disciplinele, **problematizarea** are nebănuite resurse educative, activizând elevii și contribuind plenar la realizarea unui învățământ formativ.

Ea se cere fructificată de la o vârstă cât de timpurie a preșcolarului, pentru că din primii ani de viață ai copilului începe formarea și dezvoltarea personalității sale. Astfel, copilul preșcolar ca dezvoltare psihic-intelectuală se află în stadiul inteligenței preoperatorii, adică pre-conceptuale, care cuprinde etapa 2-7/8 ani.

Prin punerea unor probleme didactice, gândirea preșcolarului este dirijată spre găsirea sau descoperirea unor soluții edificatoare. Desigur că dificultatea este construită de către educatoare, astfel ca preșcolarul să o depășească trecând peste câteva obstacole, prin care el dobândește noi cunoștințe, experiențe, deprinderi și abilități. Premisa esențială este crearea de situații problemă de către educator.

Etapele activității didactice se structurează astfel:

- Organizarea situațiilor-problemă;
- Formularea problemelor ivite;
- Sprijinirea preșcolarilor în rezolvarea acestora;
- Sistematizarea și fixarea cunoștințelor dobândite;

Materialul cognitiv folosit pe parcursul acțiunii de problematizare a fost asimilat anterior sau pe traseul activității, în care educatorul poate recurge la una sau la mai multe metode de instruire. Problematizarea poate fi îmbinată cu alte metode de învățământ, iar scopul atins astfel nu este numai dobândirea de noi cunoștințe, ci și unele productiv creative.

[108] Sîghie, A., Metodica predării limbii și literaturii române în învățământul preșcolar ți primar, ed. Alma Mater,2009,p. p. 48

Prin[109] efortul lor intelectual, prin corelațiile elaborate interactiv în abordarea demersurilor intelectuale, interdisciplinare, inovatoare, copiii își asumă responsabilități, formulează și verifică soluții, elaborează sinteze în activități de grup, intergrupal, individual sau în perechi. Calea de învățare pe care o parcurg copiii devine cel mai spectaculos exercițiu de interacțiune dintre raționamentele lor, de exersare a proceselor psihice și de cunoaștere. Educația modernă reflectă nevoile și cerințele copiilor către o schimbare radicală, inovatoare a modului de abordare a activității didactice.

Crearea unei **situații-problemă** are scopul de a-l pune pe copil în situații de a cunoaște, de a elabora și de a descoperi calea spre adevăr, spre soluția problemei. Spre exemplu, pentru a motiva copiii în alegerea unei activități de observare poate fi propusă tema „De ce are nevoie o plantă?" iar pentru a stimula interesul de cunoaștere se poate porni de la o scurtă povestire: „Prietenii mei s-au pregătit să plece în concediu. Acasă au o mulțime de plante. M-au rugat să le îngrijesc. Oare ce am de făcut?"

Dirijarea percepției prin intermediul conversației euristice constă într-o succesiune de întrebări și răspunsuri prin care educatoarea conduce gândirea copiilor spre descoperirea de noi adevăruri. Această modalitate de problematizare presupune o adevărată „gimnastică a gândirii" copilului. Întrebările cu caracter problematic pot fi grupate în următoarele categorii tipologice:

Întrebări care solicită deducerea unei însușiri dintr-o imagine, experiență sau acțiune dată (De ce se rostogolește mingea?);

Întrebări care îi orientează spre tehnicile de investigare utilizate (Ce trebuie să facem pentru a descoperi semințele dintr-un măr?, Ce trebuie să facem pentru a ști ce se afla sub coaja unei nuci?);

Întrebări cu caracter ipotetic (Ce s-ar întâmpla dacă am scoate peștele din acvariu?, Ce s-ar întâmpla dacă mașina nu ar avea faruri?);

Întrebări cu caracter cauzal (De ce are pisica gheare ascuțite?, De ce îngheață apa iarna? etc.);

Întrebări care dirijează gândirea spre generalizări simple (După ce spunem că vulpea este un animal sălbatic?, Cum sunt lăbuțele din față ale iepurașului?).

W. Okon considera drept problemă „orice dificultate teoretică sau practică a cărei soluționare reprezintă rezultatul unei activități proprii de cercetare a copilului prin care,

[109] Silvia Breban, Elena Gongea, Georgeta Ruin, Mihaela Fulga -"Metode interactive de grup". Ghid metodic. 60 metode si 200 de aplicații practice pentru învățământul preșcolar", Editura Arves, București, 2002).

conducându-se după anumite reguli, tinde să învingă dificultatea respectivă și prin aceasta dobândește noi cunoștințe și experiență."

Eficacitatea[110] acestei metode depinde de măiestria educatoarei de a determina conținuturile care pot servi drept bază la formularea problemei ce urmează a fi analizată, de a propune situația-problemă la momentul potrivit în cadrul unei activități. Este binevenit ca organizarea situațiilor problematice să se facă la etapa de evocare și treptat să se formuleze problema propriu-zisă, care să fie rezolvată și verificată la etapa realizarea sensului în cadrul aceleași activități. Putem însă să propunem copiilor o situație problematică la activitățile libere, astfel încât copiii să aibă mai mult timp pentru meditație, iar la următoarea etapă să fie formulată și rezolvată problema propriu-zisă cu întreaga grupă de copii.

În funcție de posibilitățile de problematizare a conținutului științific și de posibilitățile individuale ale copiilor metoda problematizării poate fi combinată cu alte metode și tehnici, cum ar fi brainstormig-ul, brainwriting-ul cu mapa de imagini, interogarea multiprocesuală, jocul didactic, etc. Problematizarea poate fi realizată atât la nivel frontal, cât și ca activitate de grup. Din practica de lucru s-a constatat că lucrul în grupuri mici, a câte 4 copii, este binevenit în rezolvarea de probleme, deoarece, oferă posibilitatea de participare a fiecărui membru.

Este de la sine înțeles că jocurile didactice, desfășurate în grădiniță, care implică „rezolvarea de probleme", au un rol esențial **pentru viitorul școlar**, deoarece problemele:

- invită viitorul școlar la acțiune, la căutare și întrerup starea pasivă a acestuia atunci când ascultă sau citește;
- invită școlarul mic să-și reactualizeze alte cunoștințe;
- cer aplicarea unor cunoștințe, adaptate condițiilor din problemă;
- contribuie la dezvoltarea capacității intelectuale;
- antrenează capacitatea de organizare logică a ideilor;
- întărește atenția, mărește puterea de concentrare;
- dezvoltă capacitatea de analiză și sinteză;
- dezvoltă gustul pentru obiectivitate și precizie.

Din aceste considerente putem afirma că aplicarea acestei metode presupune o serie de condiții: toți copiii să fie obișnuiți să fie activi, să-și expună liber părerea proprie; copiii să fie obișnuiți să lucreze individual sau în grupe mici în timpul unei activități; momentul de plasare a

[110] Cucoș C., *Pedagogie*, ed.aII-a, Ed. Polirom,Iași,2002
Ioan C., *Metode de învățare*, Ed,.Polirom, Iați, 2006, p.p.114

problemei în activitate să fie bine ales; copiii să fie obișnuiți a gândi că satisfacția principală este înțelegerea, descoperirea, creația.

Problematizarea ar trebui să ocupe un loc central în procesul de instruire, deoarece această metodă antrenează întreaga personalitate a elevilor și susține motivația învățării. Așadar, problematizarea reprezintă o cale eficientă de formare și dezvoltare a competențelor specifice în școală.

Comunicarea scrisă în grădiniță este rampa de lansare pentru viitorul școlar

Grădinița este primul cadru instituțional în care copilul își dezvoltă limbajul de comunicare orală și scrisă prin activități organizate. De la comunicarea orală până la prima literă scrisă sau citită este o cale lungă, iar educatoarelor le revine sarcina de a scurta această cale și de a crea oportunități pentru a asigura trecerea spre un limbaj mai complicat cum ar fi scrisul și cititul. În acest sens educatoarea va acorda o atenție deosebită organizării sălilor de grupă în așa fel încât acestea să încurajeze contactul cu limbajul scris și în care trebuie să se regăsească: lucruri interesante despre care se poate citi și scrie cum ar fi imagini, hărți, reviste, unelte și materiale pentru notare, cărți așezate peste tot, spații pentru expunere și materiale de scris la îndemână.

Mijloacele prin care se poate inița scrisul și cititul în grădiniță sunt:

- amenajarea sectorului bibliotecă;
- amenajarea unui colț al scrierii în care se vor regăsi o multitudine de materiale și unelte de scris;
- utilizarea limbajului scris pentru a identifica numele unor lucruri și la ce folosesc, adică etichetarea;
- plimbări în cartier și identificarea mesajelor scrise în care educatoarea pune întrebări de genul „ce scrie aici?”, „ce este aceasta?” ca mai apoi, împreună cu copiii să ghicească înțelesul mesajului (magazin, stație de autobuz, spital, numele străzii etc.);
- scrierea numelor copiilor pe lucrări, pe materiale didactice, pe dulăpior, pe catalogul grupei;
- organizarea activităților de lectură atât individual cât și în grup în care copiii vor fi încurajați să fie atenți, să înțeleagă ce li se citește și să prevadă ce va urma;
- utilizarea mesajelor scrise în jocurile de rol cum ar fi o listă de cumpărături, o rețetă, bilete de avion etc.;
- implicarea copiilor în „scrierea” denumirilor sectoarelor;
- încurajarea copiilor să dicteze diferite mesaje, povestioare, întâmplări în care adultul scrie și apoi le citește;

- inițierea unor activități de citit în paralel prin care educatoarea cu un grup mic de copii au aceeași carte. În timp ce educatoarea citește, copiii urmăresc textul pe cărțile lor și dau filele în același timp. Copiii mai mici dau pagina o dată cu educatoarea în timp ce cei mai mari se ghidează după imagini iar cei mai avansați pot pune în corespondență ce aud cu cuvinte sau chiar cu propoziții pe care le recunosc în carte.

Este de la sine înțeles că aceste activități trebuie atent selecționate în funcție de vârsta copiilor, de obiectivele programei și nu în ultimul rând de contactul pe care fiecare copil l-a avut cu limbajul scris înainte de a veni la grădiniță. Totodată aceste activități trebuie introduse treptat, pe rând, evitându-se oboseala copiilor. Foarte important este ca aceeași activitate să fie introdusă mai întâi prin câteva elemente simple, apoi, pe măsură ce copilul primește experiență, să se complice gradual. Spre exemplu scrierea scrisorilor poate fi introdusă din grupa mică: se face cunoștință cu foaia de hârtie, creionul, plicul, cu modul în care se împăturește hârtia, se introduce în plic iar plicul se lipește. În ceea ce privește scrierea propriu-zisă este suficient ca preșcolarul să facă semne mâzgăleli cu creionul imitând comportamentul adultului.

Comunicarea scrisă presupune activități de citire și activități de scriere. Prin activitățile de citire se dorește ca preșcolarii să recunoască existența scrisului, să înțeleagă că scrisul are semnificație, să stârnească interesul copiilor pentru citit, să recunoască litere și cuvinte simple în contexte familiare și să utilizeze materialele scrise în vederea executării unei sarcini date.

1. **Recunoașterea existenței scrisului**. Preșcolarii trebuie să fie capabili să diferențieze desenul/imaginea de scris și totodată să indice scrisul în cărți, reviste, ziare, subtitrări ale filmului etc., dar și din mediul înconjurător.

Exemple de activități care să atingă aceste comportamente prin care preșcolarii recunosc existența scrisului:

Jocul de rol „La piață”. Educatoarea pregătește jetoane care reprezintă legume și fructe în dreptul cărora pune etichete pe care sunt scrise denumirile acestora (mere, pere, morcovi, roșii etc.) și etichete pe care sunt scrise prețurile. În timpul jocului educatoarea va folosi în mod intenționat sintagmele imagine/desen și scris prin întrebări și răspunsuri de tipul: „Ce reprezintă acest desen?” „Ai dreptate aici scrie mere.”, „Cât costă perele?” „Aici scrie că costă X lei”.

Jocurile de masă cu zaruri sau cu pioni, în care pionii pleacă doar din poziția în care scrie start nefiind nevoie ca preșcolarii să știe să citească pentru a recunoaște această poziție. Pe măsură ce preșcolarii se familiarizează cu mesajul scris, educatoarea poate modifica, complica sau confecționa jocuri de masă pe a căror parcurs să apară sarcini scrise sau reprezentate grafic (STOP, STAI, SARI x 3, ⇑, ⇓, ⇐, ⇒).

Lectura poveștilor ilustrate. Educatoarea prezintă imaginea/imaginile apoi spune „acum am să vă citesc ce scrie sub această imagine" arătând textul scris. În continuare educatoarea solicită copiilor să descrie ce reprezintă o anumită imagine/desen prin intermediul întrebărilor ajutătoare („Ce face copilul?", „Unde doarme ursulețul?", „Cine se joacă?" etc.) apoi verifică corectitudinea răspunsului citind și arătând textul de sub imagine. Activitatea se poate complica arătând textul scris educatoarea întreabă în glumă „dar în imaginea aceasta ce este?" copiii vor fi fericiți să o corecteze specificând că aceea nu este o imagine. Educatoarea întărește ce le spuse de copii menționând „așa este, aici este imaginea iar aici este scrisul". Prin aceste procedee simple copiii vor învăța foarte repede diferența dintre imagine și scris: la o imagine te poți uita și spune ce este, dar la scris chiar dacă te uiți nu știi despre ce este vorba până nu înveți literele.

Atunci când copiii realizează **desene**, educatoarea poate întreba copilul ce reprezintă acel desen sau imaginile desenate de el spunându-i „acum voi scrie ce reprezintă desenul tău" așadar preșcolarul va înțelege că el a desenat iar educatoarea a scris.

Scrierea numelui copilului pe **desenele, picturile sau fișele de lucru** este o altă modalitate prin care copilul face diferența dintre scris și imagine/desen și, în timp, preșcolarul își va recunoaște propriul nume.

Plimbările și vizitele sunt utile pentru observarea diferitelor tipuri de scris din mediul înconjurător: numele străzilor, indicatoarele, semnele de circulație, numerele mașinilor, numele firmelor, a produselor etc. Educatoarea dă explicații în legătură cu plimbarea și printre altele atrage atenția copiilor asupra elementelor enumerate mai sus. Nu este neapărat necesar ca preșcolarii să cunoască semnificația tuturor textelor întâlnite, ci pentru început, ei trebuie doar să identifice aceste texte. Acest lucru nu înseamnă că educatoarea va refuza să răspundă la întrebările lor privind conținutul textului, dimpotrivă, ea va citi tot ce i se cere, neobligându-i însă pe copii să țină minte ce s-a citit, în acest fel copiii își vor menține motivația pentru ambianța tipărită iar prin repetiție, prin învățare spontană vor achiziționa mai mult decât prin învățarea formală.

2. Scrisul are semnificație.

După ce preșcolarul acceptă că imaginea este altceva decât scrisul în jurul vârstei de 4-5 ani nu se mai mulțumește doar cu atât, el cere adultului să-i citească povestea, ori mai specific, să i se citească ce scrie. Cu alte cuvinte el cere ca scrisul să fie pus în funcțiune ca mesajul să poată fi transmis. Copilul intuiește că scrisul înseamnă ceva deși nu poate explica încă ce anume. Dacă adulții, însemnând familia și grădinița, îi oferă experiențe cu textul scris el va primi treptat confirmarea corectitudinii intuiției sale: întotdeauna oamenii urmăresc ceva atunci când scriu și când citesc.

Prima semnificație pe care copilul o identifică la mesajul scris este recunoașterea propriului nume. Acest comportament poate fi atins la început cu copiii mici prin utilizarea doar a primei litere a prenumelui iar copiii care sunt familiarizați cu propriul nume scris vor porni direct de la prenumele scris întreg. Primul pas în atingerea acestui comportament este acela de a pune numele copilului pe tot ce îi aparține: dulăpior, pătuț, materialele didactice, însoțit la început de o poză a copilului. Inițial își va recunoaște numele după imagine dar în același timp își va forma și o reprezentare globală a numelui său scris.

O altă activitate este alcătuirea portretului clasei. Fiecare copil se desenează pe sine, iar educatoarea îi scrie numele sub desen. Autoportretele sunt expuse la nivelul copiilor pe panouri sau agățate pe sfori frumos ornamentate.

Jocul de tip memory poate fi confecționat din două seturi de jetoane, un set cu fotografiile și numele copiilor, iar celălalt set va conține doar numele copiilor. Copiii trebuie să potrivească fotografiile cu numele corespunzătoare.

O altă modalitate prin care un copil își poate recunoaște propriul nume poate fi confecționarea de insigne, pentru cei mici insignele vor avea lipite imagini/simboluri/fotografii alături de nume iar pentru cei mai mari insignele vor avea lipite doar numele, insigne, pe care copiii le vor purta zilnic la grădiniță.

„Citirea" unui text pe baza unei succesiuni de imagini este o deprindere cu importanță pe cel puțin două niveluri în învățarea citit- scrisului.

- copilul va învăța să urmărească în pagină mișcând ochii și mâna de la dreapta la stânga și de sus în jos;
- copilul va învăța să analizeze materialul perceput, să-l structureze astfel încât prin manipulări motrice și mai târziu prin manipularea reprezentărilor mentale să desprindă semnificații.

Pentru atingerea acestor comportamente educatoarea trebuie să le ofere modele: citind cărți, urmărind ilustrațiile din reviste, aceasta va indica întotdeauna cu degetul și va verbaliza acțiunea, fenomenul ilustrat, începând de la stânga și mergând spre dreapta. Foarte importante sunt activitățile de lectură după imagini care nu sunt altceva decât o succesiune de imagini reprezentând o acțiune, un fir narativ în secvențe progresive, care vizualizează pentru copil ideea că evenimentele, pentru a se produce, trebuie să respecte o anumită ordine în desfășurarea pașilor acțiunii. Se va începe cu maximum de trei imagini așezate pe rând, una câte una, și explicate pe rând în succesiune. Imaginile trebuie să reprezinte un text, o poveste bine cunoscută de copii, astfel încât să nu existe nici o piedică în perceperea efectivă a secvențelor.

3. Identificarea ideii unui text urmărind indiciile oferite de imagini

Pasul următor desprinderii semnificației din succesiunea imaginilor este încercarea de a transfera această semnificație la cuvintele ce însoțesc aceste imagini. Copilul va putea să găsească ideea unui text urmărind indiciile oferite de imagini. Acest comportament este urmărit nu prin activități formale, de predare, ci prin situații concrete, spontane pentru copii, dar create intenționat de educatoare. Nimic nu este mai natural decât o educatoare în mijlocul copiilor cu o carte în mână, întrebându-i „ce credeți că scrie aici?". Cărțile vor fi alese cu grijă, vor avea imagini clare, bine desenate și inteligibile, iar sub ele sau alăturat va apărea un singur cuvânt care să corespundă răspunsului dat de copii. Procedeul poate fi aplicat cu succes chiar de la grupa mică.

Copilul va putea să facă deosebirea între cuvintele pronunțate și imaginile la care acestea se referă. Acesta este un comportament pregătitor celui în care se cere aflarea sensului cuvântului scris. Nu se poate trece mai departe dacă preșcolarul nu este capabil, atunci când îi este pronunțat un cuvânt, să indice imaginea corespunzătoare alegând dintre ilustrațiile avute la dispoziție. În mod obișnuit, preșcolarul vine la grădiniță având deja acest comportament, educatoarei revenindu-i sarcina de al exersa și dezvolta.

Un alt comportament care vizează activitățile de citire este acela în care copilul va putea să facă legătura între cuvântul oral și imagine și între cuvântul scris alăturat, înțelegând că aceste cuvinte sunt nume. O activitate simplă care poate fi desfășurată cu copiii de patru ani este următoarea: educatoarea utilizează un set de jetoane, fiecare jeton conținând o ilustrație și alăturat sau dedesubt un cuvânt. Educatoarea pronunță un nume și cere copiilor să găsească cuvântul scris corespondent de exemplu: „Eu spun iepuraș iar voi vă uitați pe cartonașe și îmi spuneți unde scrie iepuraș". Evident, copiii arată jetonul cu ilustrația respectivă, educatoarea îi laudă și îi întreabă „Cum ați reușit să vă dați seama dacă încă nu știți să citiți?". Copiii vor arăta imaginea și vot spune că s-au gândit că alături scrie iepuraș.

Copilul va asculta textele citite simultan cu urmărirea imaginilor pentru a găsi răspunsurile cerute. Primele exerciții în acest sens se fac în sectorul bibliotecă atunci când se citesc cărți cu ilustrații mari și texte simple. Cel mai eficient mod este acela în care atât educatoarea cât și copiii au în față câte un exemplar din aceeași carte: în timp ce educatoarea citește povestea copiii ascultă și urmăresc simultan pe carte călăuzindu-se după imagini. Din când în când educatoarea se va opri din citit și va întreba preșcolarii ce cred ei că se va întâmpla mai departe. Îi poate ajuta în găsirea răspunsului îndrumând copiii să se uite pe pagina următoare. Dacă cartea este bine aleasă ilustrația va sugera copiilor continuarea acțiunii.

4. **Interesul pentru citit al copilului se datorează aproape în întregime adulților.**

Preșcolarul trebuie învățat să știe cum să manipuleze o carte iar acest lucru **nu** se face prin predare sau cicăleală, ci prin exercițiu, dar mai ales prin model. Atunci când educatoarea la sectorul bibliotecă citește o poveste, copiii vor vedea și modul în care se manevrează cartea: cum o scoate din bibliotecă, cum se uită la ea să se asigure că este cea dorită, o deschide cu grijă și cu atenție să nu se îndoaie foile sau să le murdărească. Nu toate aceste operații de manipulare sunt vizibile pentru toți copiii de aceea, de fiecare dată, când educatoarea manevrează o carte, un caiet, catalogul, aceasta va fi atentă să verbalizeze aceste condiții „e o carte frumoasă", „trebuie să umblu cu multă grijă", „nu vreau s-o murdăresc", „acum întorc foaia cu grijă să nu o îndoi" etc. Preșcolarii vor fi dornici să o emite în comportamentul ei față de carte pe doamna educatoare. Preșcolarul va cunoaște elementele importante și distinctive ale unei cărți.

Atunci când educatoarea dorește să citească o poveste, copiilor trebuie să le prezintă coperta cărții arătându-le unde scrie numele poveștii și unde este scris numele autorului. Acest „ritual" trebuie repetat de fiecare dată când se citește o carte. Pe măsură ce copiii se obișnuiesc cu acest mod de prezentare pot fi implicați mai activ în acest „ritual" cu ajutorul întrebărilor „unde este scris titlul dar autorul?", „cum se poate deosebi titlul de autor?" - prin poziție (titlul de obicei este așezat în centrul coperții iar autorul la marginea de sus sau de jos), prin mărimea literelor: de obicei titlul este scris cu litere mult mai mari decât celelalte cuvinte ale coperții. Educatoarea atrage atenția copiilor și asupra altor elemente cum ar fi: fiecare pagină este numerotată, există cifre care arată prețul cărții, poate arăta preșcolarilor unde este scris titlul în interiorul cărții și de unde începe povestea propriu-zisă. Aceste informații se împărtășesc copiilor treptat în timpul diferitelor activități. Pentru aceste informații nu se organizează activități specifice în acest sens.

5. **Copilul va putea să cunoască literele alfabetului și alte convenții ale limbajului scris**.

Perceperea și recunoașterea globală a cuvintelor nu presupune interzicerea cunoașterii literelor componente, precum și, invers cunoașterea literelor nu presupune abandonarea completă a activităților de percepere globală. Cele două comportamente trebuie urmărite mai degrabă simultan, în mod echilibrat.

În timpul activităților de antrenament al auzului fonematic, precum și cu oricare alt prilej, educatoarea caută să-i facă pe copii conștienți de sunetul inițial al numelui lor. Se va arăta litera corespondentă fără a face din aceasta o activitate propriu zisă. Copiii vor învăța foarte ușor corespondența literei cu sunetul, fiind bine motivați vor reuși să transfere mai repede aceste deprinderi și la alte cuvinte. Acest procedeu al numelui, în recunoașterea sunetul lui și literei corespondente, se poate folosi pentru toate sunetele/literele conținute în numele fiecărui copil. De

exemplu, educatoarea va pronunța M-A-R-I-A. Împreună vor auzi sunetul „m”, educatoarea va scrie numele arătându-i copilului litera „m”, se vor juca astfel descoperind „m”- urile din toate cuvintele cunoscute. Cu alt prilej vor auzi sunetul „a” și așa mai departe jocul continuă până sunt epuizate toate literele din numele copilului. Pe măsură ce preșcolarul învață câte o corespondență sunet/literă va primi cadou litera respectivă care poate fi confecționată, sau scrisă pe un jeton mic. De câte ori se va desfășura jocul numelui copilul va dovedi că știe ce sunete respectiv litere a învățat, așezându-le în ordine până când vor fi învățate toate literele numelui și vor fi conștientizate toate sunetele din interiorul acestuia. După ce toți copiii din grupă și-au învățat numele și-au „câștigat” jetoanele cu toate literele, se pot organiza activități de grup distractive, ca, de exemplu, toți copiii dintr-un grup își amestecă în mijlocul mesei literele din numele lor, apoi fiecare încearcă să-și găsească cât mai repede literele cu care să și formeze propriul nume.

De reținut este faptul că educatoarea va avea grijă să urmărească ca fiecare copil să-și poată compune propriul nume din literele unui alfabetar, din cuburi cu litere, litere decupate și lipite etc.

Astfel de jocuri pot fi inițiate și cu literele din cuvintele jucăriei preferate, a animalului preferat sau a oricăror alte cuvinte.

Copilul va putea să arate cuvinte care încep ori se termină cu aceeași literă după mai multe exerciții privind litera ce trebuie cunoscută. În acest sens, pot avea loc complicări ale jocurilor de învățare a literei respective prin găsirea oral a unor cuvinte care încep cu aceasta. Individual sau în grupuri mici, preșcolarii primesc câteva jetoane pe care sunt trecute câteva cuvinte. În prima etapă, cuvintele nefiind bine cunoscute, ele vor fi însoțite de imagine; aceasta va constitui un suport pentru analiza fonetică și analiza perceptivă a cuvântului. Sarcina de îndeplinit poate lua mai multe forme: se cere ca toate cuvintele care încep, de pildă, cu „b” să fie puse deoparte, să fie subliniate toate cuvintele care încep cu „b”, să fie încercuit „b” când se găsește la început și așa mai departe. Când copilul devine familiarizat cu această sarcină se renunță la imagini.

Copilul va putea să compună cuvinte scurte familiare. După ce preșcolarul a fost familiarizat cu compunerea propriului prenume se poate trece la o altă etapă și anume cea a compunerii de cuvinte scurte, familiare. Compunerea cuvintelor prin jocuri puzzle este foarte îndrăgită de preșcolari. Pentru aceasta se procură/confecționează o serie de jetoane din carton, pe ele vor fi desenate un obiect, o ființă, o jucărie, iar sub desen se scrie denumirea acestora. Jetoanele se taie vertical astfel încât fiecare fâșie să cuprindă o parte din imagine și o literă din cuvânt. După ce fâșiile sunt amestecate, copilul reconstruind imaginea, reconstruiește și cuvântul. Pentru copiii

foarte mici se poate începe cu cuvinte formate din două litere (ac, ou, om), se trece apoi la cuvinte de trei și patru litere.

Compunerea propozițiilor formate din două, trei sau mai multe cuvinte se poate realiza cu aceeași tehnică puzzle, dar de această dată jetoanele vor avea imagini și propoziții iar fâșiile verticale vor cuprinde o parte din ilustrație și un cuvânt. Pentru început, educatoarea arată copiilor imaginea și propoziția în întregime, se poartă o mică discuție asupra imaginii și a ceea ce reprezintă ea. Le citește apoi propoziția indicând cu degetul fiecare cuvânt. Se observă corespondența între ce spune imaginea și ce spune propoziția. Copiii primesc jetoanele tăiate în fâșii și recompun imaginea și propoziția. Din a doua activitate preșcolarii vor primi materiale diferite. Ar fi bine să existe două chiar trei tipuri de imagine-propoziție care să fie împărțite copiilor la întâmplare. Îndată sarcina îndeplinită, copiii vor verifica rezultatele comparându-le cu ale celor care au avut imagini identice. Pentru copii, această mișcare și verificare reprezintă, de fapt, o punere în ordine a experienței lor perceptiv-intelectuale. Educatoarea se plimbă printre ei și îi ajută în verificare. Educatoarea citește propoziția formată de fiecare copil, punând demonstrativ degetul pe fiecare cuvânt. Prin această metodă educatoarea oferă copilului un nou model de evaluare a unei lucrări, demonstrându-le că scrierea are un înțeles permanent și este autonomă, neavând nevoie de imagine pentru a comunica ceva (este de la sine înțeles că preșcolarul asimilează aceste afirmații la nivel intuitiv fără ca educatoarea să explice acest raționament).

Desfășurarea activităților de scriere.

Maria Montessori a demonstrat în prima jumătate a secolului XX că cel mai potrivit mediu pentru învățarea scris-cititului este grădinița, iar cea mai bună metodă pentru această achiziție nu este cea prin care copilului i se predă, ci acele metode prin care cititul și scrisul apar în situații de joc. În acest mod abordarea limbajului scris apare ca un moment natural al dezvoltării copilului.

1. O deprindere extrem de importantă în abordarea scris-cititului este aceea a discriminării perceptive, adică a deosebi un lucru de altul, o formă de alta, o culoare de alta. Antrenamentul perceptiv al tuturor simțurilor este o condiție esențială pentru întreaga dezvoltare a copilului și el trebuie inițiat din prima zi de grădiniță și de la cea mai fragedă vârstă. Acest antrenament nu se efectuează doar pentru a atinge obiectivul scriere, deși în acest context este destul de important. Educatoarea trebuie să conceapă foarte multe activități cu caracter de joc prin care copilul să aibă întotdeauna ceva interesant de privit, găsit, manipulat, pipăit etc.
2. Primul pas către scriere este capacitatea copilului de a trasa semne pe o suprafață cu ajutorul unui instrument.

- Primul aspect tehnic pentru scriere este ca preșcolarul să cunoască și să știe cum se utilizează hârtia, creionul negru, creioanele colorate, creta și alte instrumente de scris. Această cunoaștere începe încă de la un an și câteva luni, copilul fiind capabil să țină strâns un creion gros apăsând sau mai degrabă lovind hârtia ca mai târziu acesta să reușească să facă linii scurte pe suprafața foii. Când ajung în grădiniță foarte mulți copii au deja experiența instrumentelor cu care se execută grafismele și desenele. Pentru început în grădiniță copiii foarte mici nu au nevoie de creion și hârtie pentru a-și forma deprinderea de trasare grafică. Micii preșcolari vor fi încântați să traseze urme cu bețișoare pe pământ sau cu degețelele în nisip lăsând dâre. O educatoare pricepută va putea să-i învețe pe copii literele cu mult înainte ca aceștia să lucreze pe caiete doar prin jocuri la nisip, desenând cu degetul sau cu un bețișor.
- Copiii trebuie să știe să execute elemente grafice simple. Prin elemente grafice se înțelege liniile drepte în diferite poziții, linii curbe deschise sau cercuri la fel în diferite poziții. În jurul vârstei de trei ani copilul face deja cercuri mai mult sau mai puțin perfecte și linii (mai ușor cele verticale decât cele orizontale). Pentru copiii de grupă mică este mai important procesul trasării și mai puțin rezultatul. Astfel că în prima etapă ei vor fi lăsați să se bucure de „mâzgăleală”, vor lăsa „urme” peste tot cu bățul pe pământ, cu degetul pe nisip, cu creta pe asfalt ori pe tablă, cu creioanele negre și colorate pe hârtie de diferite tipuri (aici este de preferabil carioca groasă). Colorarea este o activitate plăcută și motivantă care poate se poate întinde pe tot parcursul anilor de grădiniță. În cazul colorării, educatoarea va trebui să aleagă cu atenție materialele. De obicei cărțile de colorat reprezintă desene prea mari cu suprafețe de colorat prea largi și prea obositor de acoperit cu creionul. Așadar nu este de mirare că preșcolarul mic mâzgălește câteva linii cu creionul colorat și declară că a terminat trecând la alt desen. Pentru început trebuie să i se ofere de colorat figuri simple de dimensiuni mici. Copilului îi place să schimbe repede creionul și desenul astfel încât este interesat de proces și mai puțin de rezultatul final. Treptat el învață să respecte contururile și să se concentreze asupra sarcinii de îndeplinit nu asupra mișcării creionului în sine. Educatoarea nu trebuie să insiste asupra acestor condiții de la început, în caz contrar ea va transforma o activitate plăcută într-o muncă plictisitoare, rezolvată superficial și fără efecte pozitive în desfășurarea activității. După o perioadă ce depinde în general ritmul de asimilare al copiilor, educatoarea va trece la sarcini mai organizate: le va cere să deseneze un cerc mai mare ori mai mic, linii în linii culcate, linie lungă, linie scurtă, linie mică, linie mare. De asemenea, educatoarea va urmări organizarea paginii: va cere, spre exemplu, un nor sus, o minge jos pe pământ ori o căsuță pe mijloc. Unii copii pot realiza aceste sarcini

alții nu. Educatoarea nu trebuie să privească trasarea acestor elemente grafice ca un obiectiv urgent de atins într-o perioadă de timp strict limitată. Pe măsură ce copiii se simt mai sigur în execuție educatoarea poate trece la alte modalități de implicare a elementelor grafice.

- Astfel copilul va putea să execute diferite tipuri de trasări peste modele date. Se pornește de la uniri de puncte fie trasând linia peste una punctată, fie în mod liber. Cei mici vor avea de trasat liber o linie între două repere foarte vizibile. Ei încă nu pot să-și coordoneze mișcările astfel încât să poată plasa exact creionul și să tragă o linie peste cea deja trasată. În funcție de copil educatoarea poate aborda și trasee punctate.
- Copilul va urmări perceptiv și motric anumite trasee. Spre exemplu: fiecare copil va primi o coală de hârtie pe care sunt desenați un cățel, în stânga paginii și un băiețel în dreapta paginii. Între cei doi este trasat un drum drept cu o linie punctată pe mijloc. Educatoarea discută cu copiii despre ceea ce văd în desen: un cățel și un băiat și întreabă: „Ce face cățelul?” - „aleargă”, „Unde aleargă?” – „spre băiat”, „Ce face băiatul?” – „îl așteaptă”, „Pe unde aleargă cățelul” - copiii arată drumul fiecare cum crede. Educatoarea scoate la iveală o coală de hârtie cu același desen dar mai mare și o fixează pe o tablă sau pe un suport să poată fi văzută de toți copiii. Acum, spune educatoarea, aș vrea să rog pe cineva să-mi arate drumul pe care fuge cățelul spre băiat. Unul dintre copii va arăta drumul respectiv, mișcând degetul de la cățel spre băiat (deci de la stânga la dreapta) pe linia punctată. După ce câțiva copii au făcut această operație, educatoarea va îndemna copiii să arate individual pe foaia lor cu degetul drumul cățelului spre băiat. După ce s-a asigurat că toți copiii trasează cu degețelul corect de la stânga la dreapta, solicită copiilor să traseze cu creionul pe linia punctată. Procedeul cu coala mare de hârtie se folosește doar în primele activități de trasare peste linia punctată. În următoarele activități traseul poate fi complicat prin linii șerpuite, spiralate, în zigzag etc. Alte trasee grafice pe care copiii le pot executa sunt labirinturile foarte simple pentru cei mici și mai complicate pentru cei mari.
- Completarea părților care lipsesc în desene simple pregătesc scrierea, dar nu sunt specifice acesteia, de aceea, ele pot fi abordate în cadrul activităților libere în care educatoarea va lucra doar cu grupul care a ales creionul și hârtia. Completarea lacunelor structurează și întărește reprezentările mintale, dezvoltă capacitatea de sinteză perceptivă și combină această capacitate cu acțiunea motrică, element important al învățării la vârste mici.
- Respectarea regulilor/condițiilor minime ale scrierii. Aceste reguli trebuie să fie cunoscute de copii începând de la grupa mică, din momentul în care încep să folosească instrumentele de scris. Primul lucru care trebuie corectat este poziția, cunoscut fiind faptul că cei mici au tendința de a se apleca asupra foii de scris. Al doilea element ce trebuie prevenit sau

îndepărtat este tensiunea motrică, preșcolarii țin foarte strâns creionul în mână și apasă puternic astfel în câteva minute se instalează oboseala. Pentru început este indicat să se folosească creioane groase ori carioca, astfel încât mâna încă neîndemânatică să nu trebuiască să se cârcească pe bețișorul subțire al creionului. În timpul exercițiilor de trasări libere cu mișcări largi copilul va învăța să relaxeze mâna pe creion abia după aceea se poate trece la îndeplinirea sarcinilor grafice cum ar fi linia trasă de la un punct la altul

- Executarea trasării semnelor grafice relativ corect în ceea ce privește mărimea, direcția de la stânga la dreapta ajută copiii să își formeze deprinderi de trasare grafică ordonată, simetrică, echilibrată însă nu trebuie exagerat cu acest tip de activități.

CAPITOLUL 5.

EDUCAȚIE INTERCULTURALĂ

5.1. Premise teoretice

5.1.1. Conceptul de educație interculturală

Fiecare popor are limbajul lui, obiceiurile şi tradiţiile specifice prin care poate fi recunoscut şi identificat. Acestea formează cultura unui popor. Când comparăm culturile popoarelor, uneori seamănă, uneori se diferenţiază foarte mult.

Când vorbim de interculturalitate, ne referim la două culturi care „convieţuiesc", două culturi, care interacţionează, au contact una cu alta, se influenţează. Tradiţiile şi obiceiurile se întâlnesc una cu cealaltă, fiecare se dezvoltă, se schimbă, dar păstrându-şi specificul, pentru ca nici una din culturi să nu fie asimilată total de cealaltă. Fiecare cultură are percepţia ei despre anumite lucruri şi e de dorit ca aceste culturi să ajungă la convieţuire paşnică, evitându-se conflictele.

Educaţia interculturală sprijină convieţuirea culturilor încă de pe băncile şcolii. Prin educaţia interculturală se înţelege dezvoltarea elevului la nivelul cognitiv, psihologic, afectiv pentru acceptarea şi respectarea tuturor culturilor cu care ajunge în contact. Ea dezvoltă atât dreptul la egalitate, cât şi afirmarea propriei identităţi. Scopul educaţiei interculturale nu este de a se concentra pe predarea unor conținuturi specifice în cadrul unei discipline particulare ci o abordare interdisciplinară, acceptare şi susţinere interculturală, centrarea acţiunii pe elev, dezvoltarea personalităţii lui. Elevii trebuie încurajaţi să se accepte reciproc, să se cunoască, să-şi cunoască diferenţele interculturale şi să şi le preţuiească. În cartea *Dicţionarul alterităţii şi al relaţiilor interculturale* se spune, că „adevărata interculturalitate presupune cunoaşterea limbii celuilalt"[111]. Cunoaşterea reciprocă a limbii, culturii şi tradiţiilor celui de altă cultură duce la înţelegere, respect şi convieţuire amiabilă.

În ziua de azi, interculturalitatea este un fenomen omniprezent. Majoritatea şcolilor au elevi de mai multe culturi şi astfel sunt solicitaţi să includă educaţia interculturală. Fiecare copil trebuie integrat în şcoală, indiferent de etnia, religia şi cultura lui. Fiecare copil are dreptul de a se dezvolta, de a relaţiona, de a respecta şi a fi respectat. Cadrele didactice în educaţia interculturală încurajează toate aceste valori, practici şi toleranţe.

5.1.2. Cultura și identitate

[111] Gilles Ferreol, Guy Jucquois „*Dicţionarul alterităţii şi al relaţiilor interculturale*", editura Polirom, 2005, pg.86

Identitatea este dată de autopercepţie fiind formată dintr-un set de convingeri despre sine. În general identitatea răspunde la întrebarea: cine sunt eu? Individul are nevoie de sentimentul de apartenenţă, de ex.: de a se asemăna în tradiţii cu cineva, a-şi împărtăşi obiceiurile cu cineva, astfel el caută să se asocieze unui grup de o anumită cultură şi-şi formează identitatea culturală. De obicei individul se asociază cu acea cultură în care este crescut şi de unde primeşte cele mai multe influenţe.

El se autovalorizează pe baza acceptării în grup, capacităţii de a face parte dintr-un grup şi a contribui în acest grup. Aceasta îi formează personalitatea. Prin manifestările grupului în cadrul căruia trăieşte, individul are mediul propice pentru conturarea identităţii sale, pentru a se autocunoaşte, pentru a vedea ce-i place, ce-l atrage, ce l-a influenţat în trecut şi a-şi vedea viitorul alăturat unui grup.

Cultura necesită de asemenea un cadru istoric, ea fiind transmisă de la o generaţie la alta.

5.1.3. Identitatea culturală a minorității slovace din România

Căutând condiţii mai bune de viaţă, unii locuitori din Slovacia au migrat pe teritoriul actual al României. Migrarea a început în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea şi a continuat în mare parte şi în secolul al XIX-lea. Slovacii s-au aşezat atât în zone de câmpie, cât şi în zone împădurite. Zonele de câmpie erau în judeţul Arad şi în Banat, zonele împădurite erau în judeţele Bihor şi Sălaj, iar zone de câmpie şi aşezările miniere erau în judeţele Satu-Mare şi Maramureş. Iniţial, aceste localităţi în care au venit şi s-au aşezat slovacii au aparţinut Ungariei şi au revenit României după anul 1918. Judeţele Satu-Mare şi Maramureş sunt mai puţin cunsocute pentru colonizarea slovacilor, fiindcă, din cauza lipsei şcolilor slovace şi din cauza presiunilor de maghiarizare prin intermediul bisericii romano-catolice, populaţia slovacă a fost treptat asimilată.

La slovacii din România s-au găsit diferenţe destul de mari în cultura populară faţă de ţara de baştină. Cauzele acestor diferenţe se datorează faptului, că ei au întrerupt contactele cu ţara de origine şi în România au găsit un spaţiu multicultural căruia ei trebuiau să se adapteze. Aici au fost alte condiţii naturale, alt mod de viaţă şi, adaptându-se, s-au pierdut unele caracateristici din cultura lor originară. În România se poate vorbi de două comunităţi în care s-a păstrat în cea mai mare parte cultura iniţială. Ne referim la reperele esenţiale, cum sunt notate în Atlasul culturii popoulare a slovacilor din România: „conştiinţa propriei etnicităţi şi definirea etnică, unitatea limbii, unitatea teritoriului şi unitatea economică, cultura, modul de viaţă şi caracteristicile psihice specifice, religia, datele antropologice”[112]. Chiar dacă e parţial modificată cultura tradiţională, totuşi conştiinţa

[112] Benža Mojmír, *Atalsul culturii populare a slovacilor din România*, Editura Societăţii Culturale şi Ştiinţifice „Ivan Krasko”, Nădlac 1998, pg.54

etnicităţii şi limba s-au păstrat bine în aceste două comunităţi şi anume cele din zona Aradului şi Banatului, respectiv zona Bihorului şi Sălajului.

Sistemul tradiţional de hrană a fost mult modificat sub influenţa noului mediu de trai, mai ales în zona Arad şi Banat. Pentru slovacii din această zonă specificul hranei erau tăiţeii, „găluşte tăuţeşti" etc. Slovacii din zona Bihor şi Sălaj au fost mai privaţi de influenţele mediului, fiindcă şi-au construit locuinţe în zona muntoasă, mai izolată şi mult mai răsfirată. Ei şi-au păstrat în mare structura meniului zilnic şi ocazional, în primul rând cartofii, completaţi cu paste făinoase, produse din lapte, carne, ciuperci şi fructe de pădure. Dintre mâncărurile tradiţionale specific slovăceşti putem aminti „opekance", un fel de aluat ca pâinea, acesta presărat cu mac, iar de Paşti afumături şi piftia.

Portul tradiţional a suferit modificări continue sub influenţa mediului extern. Portul popular a fost purtat aproape până în anii 50 ai secolului nostru în zona Arad şi Banat, iar în zona Bihor şi Sălaj a fost îmbrăcat până nu demult, mai ales de femei. Portul popular a avut forme autentice care-l diferenţiau de alte porturi populare ale vecinilor de altă etnie**.** Vezi img.1, img.2, img.3, img.4, img.7, img.8.

În zona Bihor şi Sălaj s-a păstrat portul popular cu foarte multe elemente aparţinând celui original din Slovacia. De exemplu, şorţul, gacii bărbăteşti, purtaţi până nu demult, de unul sau doi coţi, chiar şi boneţica dantelată la femei. Cu trecerea timpului, portul s-a simplificat atât la nivelul formelor, cât şi la nivelul cromatic. Femeile bihorene slovace purtau poale albe, ie, şorţ, fustă, cojoc, veston, iar ca încălţăminte: opincile, pâslarii şi papucii. Bărbaţii slovaci bihoreni purtau: gaci, cămaşă, pantaloni de postav, şorţ, veston de postav, cojoc încheiat la mijloc sau lateral, iar ca încăţăminte purtau opinci şi de sărbători cizme sau bocanci.

În zona Arad şi Banat portul popular este mai influenţat de mediul urban şi apar modificări care au drept conseciinţă uniformizarea urbană. Bărbaţii slovaci din această zonă purtau vestoane cu două rânduri de nasturi, pantaloni, vestă din postav negru, căciulă neagră, şal de mătase, cojocel, apoi cojocul lung, vestoane albe. Ca încălţăminte, s-a găsit consemnat că purtau cizmele. Femeile slovace din această zonă purtau haine albastru-închis. Ele purtau: fusta şi şorţul, cojocul brodat, vestoane din postav negru cu nasturi de corn sau alamă pe două rânduri, cojoace şnuruite fără mâneci şi boneţici de dantelă. S-a mai găsit consemnate ca detalii la portul popular la femei ia, poale albe, cămaşa de corp, bluza şi cizmele.

Copiii erau îmbrăcaţi simplu. Ca nou-născuţi, erau înveliţi în scutece, iar când au mai crescut, îi îmbrăcau cu nişte cămăşi lungi, ca să le fie bune cât mai mult timp. Băieţii primeau primii pantaloni la 6 ani. Vara, copiii umblau desculţi, doar iarna primeau încălţăminte. Noua îmbrăcăminte ce o primeau copiii era la vârsta de 12 ani. Vezi img.5 şi 6.

Comunităţile bisericeşti slovace aveau drept confesiune religioasă romano-catolicismul şi evanghelicismul. S-au conturat bine, mai ales acolo unde au apărut parohii independente. Avantajul bisericilor pentru dezvoltarea limbii slovace era, că alături de ele, la scurt timp a apărut şi o şcoală confesională.

Cât priveşte superstiţiile şi obiceiurile slovacilor, acestea şi-au păstrat în mare parte originea dar au fost adăugate sau scoase unele elemente ca efect al influenţei mediului în care trăiesc. Cele mai importante evenimente familiale, precum naşterea copilului, nunta şi moartea erau asociate cu diferite superstiţii şi obiceiuri. De exemplu, la naşterea unui copil era actul de dezlegare a cordonului ombilical, la ceremonialul de nuntă se practica răpirea şi răscumpărarea miresei, dansul cu mireasa de către nuntaşi etc. La ceremoniile funerare erau reguli legate de modul de aşezare a mortului, pomana, vizitarea şi îngrijirea mormintelor, purtarea unei crenguţe de rozmarin sau coroniţe în cazul morţii unui fecior sau a unei fete. Zilele de naştere şi onomastică practicate azi au înlocuit, de fapt, clăcile şi şezătorile.

Obiceiuri calendaristice erau păstrate mult mai multe la număr cu ani în urmă, dar cu timpul unele s-au pierdut. Încă se mai păstrează obiceiurile de Paşte: udatul fetelor şi femeilor, ouă pictate; „oţelitul" de Sf.Lucia; obiceiurile de Crăciun, cum ar fi colindele, urările de Crăciun, Viflaimul şi Sf. Dorotea, pregătirea bradului şi altele. Se practică mai rar serbarea cu măşti de Faşang.

În cadrul normelor şi regulilor sociale pot fi menţionate interzicerea spălatului, torsului, cusutului în anumite zile, obiceiuri de construcţia casei, de exemplu punerea în fundaţie a diferitelor obiecte, dar aveau şi superstiţii pentru apărarea împotriva incendiilor. Credeau în existenţa fiinţelor fantastice şi eficienţa diferitelor practici magice. Credinţele acestea le determinau viaţa şi viziunea asupra lumii. Credeau şi în efectele tămăduitoare şi magice ale anumitor plante şi animale, practicile magice erau răspândite şi superstiţii despre rătăcire ademenită de luminiţe.

Despre basmul popular slovac este de menţionat că a fost primul dispărut dintre manifestările spirituale ale slovacilor. Multe basme create de slovacii din România, erau considerate drept autentice, dar în marea lor majoritate sunt doar adaptări ale basmelor tradiţionale româneşti. Legende autentice sunt considerate legendele locale, de ex.: despre haiducii Štefan Máťáš şi Jančik, precum şi povestiri legate de evenimente istorice locale. Mult mai autentice sunt proverbele şi zicătorile, care n-au suferit atâta influenţă. Cântecele populare sunt cel mai puţin afectate, probabil din cauză că la ceremonii şi evenimente cotidiene sau festive acestea aveau un rol foarte important. S-au păstrat foarte bine cântecele lirice şi epice, cântece de nuntă, de dragoste, de recrutare, distractive prin care slovacii îşi exprimă trăirile şi realităţile evenimentelor istorice.

Folclorul literar cuprinde urările şi textele ceremonialului legate de nuntă, piesele de teatru: Viflaimul (în ambele zone), Sf.Dorota (în comunităţile din Bihor), discursul muzical. Viflaimul şi

Sf.Dorota sunt asociate sărbătorilor de iarnă, fiind prezentate de Crăciun. Cu timpul prin introducerea în trupele de muzicanţi a cântatului la instrumente noi, cum ar fi vioara, ţambal, acordeonul cu clape şi butoane, şi, prin introducerea orchestrelor mixte, s-au modificat caracteristicile melodiilor iniţiale. Ritmurile se schimbă, deşi se păstrază mai mult timp ceardaşul şi muzica dansurilor „doi paşi" şi „sărita". Ritmurile şi liniile melodiice deseori au influenţe ungureşti, româneşti, cehe, moraviane, dar şi poloneze. În unele cazuri s-a tradus doar textul în limba slovacă, păstrându-se linia melodică originală. De menţionat este faptul că interpretările în comunităţile slovace au fost pe o singură voce, fără interpretări pe două sau mai multe voci. Doar în prima jumătate a secolului nostru apar cântece pe mai multe voci.

Discursurile plastice (vezi img.9 şi img.10) sunt aplicate pe case, pe sculptura mobilei, broderii, ţesuturi. Deseori erau pictate gurile cuptoarelor ţărăneşti, pereţii erau împodobiţi cu farfurii pictate, pereţii anumitor odăi erau zugrăviţi multicolor şi decoraţi cu diferite picturi, cu motive florale, îngeri, buchete, folosindu-se şabloane sau alte tehnici. Odăile erau podite cu argilă bătută, de aceea deseori erau decorate cu diferite motive geometrice.

Când sunt comparate zonele Bihor şi Sălaj cu Arad şi Timiş, se evidenţiază faptul că în zona Bihorului se pune accent pe consemnarea motivelor naturiste, iar în zona Aradului şi Banatului se tinde spre stilizare.

Odată cu venirea slovacilor pe teritoriul României, ei s-au ocupat nu numai de construirea bisericilor, ci şi a şcolilor. Datorită faptului că până în anul 1921 şcolile existente au fost confesionale, acestea s-au dezvoltat cu limba de predare slovacă şi astfel ele au rezistat presiunilor de maghiarizare. Predarea a fost asigurată de cadre didactice de naţionalitate slovacă. În România, în anul 1922, şcolile confesionale au fost naţionalizate cu scopul de a româniza învăţământul de pe teritoriul noului stat. Aceasta a afectat în mod special şcolile cu nivel superior. Fiindcă în acel timp şcolile slovace funcţionau doar la nivelul ciclului primar (doar câteva cu nivel superior), ele au fost avantajate în păstrarea limbii materne. După anul 1936, şcolile minoritare slovace au fost revigorate, fiindcă au fost construite 13 şcoli, cu mijloace financiare cehoslovace au fost trimise cadre didactice calificate din Cehoslovacia, iar cu timpul s-a mărit şi numărul învăţătorilor calificaţi din România. Printre cele mai importante etape de dezvoltare a şcolilor slovace au fost înfiinţarea liceului slovac în Nădlac, în anul 1945, apoi celui al doilea liceu slovac din Budoi, în anul 1995. Liceul din Nădlac poartă numele de „Jozef Gregor Tajovský", iar cel din Budoi „Jozef Kozáček". În 2004 în România funcţionau 32 unităţi şcolare cu limba de predare slovacă: 2 licee de la clasele I la XII, 4 gimnazii de la clasele I la VIII, 16 şcoli primare de la clasele 0 la IV şi 10 grădiniţe.

5.1.4. Interculturalitatea, multiculturalitatea, diversitate, egalitate de șanse

Interculturalitatea înseamnă convieţuirea mai multor culturi într-un spaţiu fizic comun. Aceste grupuri îşi respectă reciproc valorile, tradiţiile şi modul de viaţă. Individul concret intră în contact cu indivizii celorlalte culturi, are acces direct la experienţele diversităţii culturale. Elementele culturii autohtone se intersectează şi se îmbină subtil cu elementele celorlalte grupuri. Multiculturalitatea se caracterizează prin definire a identităţii individuale şi o solidarizare a culturii date. Specificul multiculturalităţii este diversitatea, fiecare cultură are caracteristicile sale prin care se diferenţiază de celelalte culturi.

Fiecare copil are dreptul la educaţie, indiferent de cultură, religie, etnie, gen etc. Cu toate că în zonele geografice, unde sunt mai multe culturi laolaltă, pot apărea discriminări la nivelul indivizilor, educaţia are scopul de a le minimaliza, chiar a le elimina. Trebuie să existe înţelegere în diversitate, acceptare şi respect între indivizi şi elevi. Diversitatea apare chiar şi în interiorul unui grup, aceleiaşi culturi, dar este mult mai evidenţiată când grupul intră în contact cu alte culturi. Diversitatea poate apărea la nivelul convingerilor, principiilor, obiceiurilor, tradiţiilor, modul de a sărbători anumite evenimente, datele şi, obiceiurile anumitor sărbători, modului de a se relaţiona la persoanele mai în vârstă sau de sex opus etc. Cu toate acestea unde există comunicare, înţelegere, acceptare şi respect reciproc, nu se ajunge la discriminări, ci şansele sunt egale pentru toţi. Chiar şi în cazul situaţiilor mai puţin plăcute indivizii trebuie să înţeleagă puncte de vedere diferite și să caute soluţii reciproc avantajoase. Egalitatea de şanse trebuie să fie caracteristică tuturor instituţiilor, pentru că împreună în diveristate putem forma un întreg armonios, util şi complex. În oferirea egală de şanse tuturor indivizilor aceştia se pot forma, pot evolua şi deveni utili societăţii potrivit specificului şi înclinaţiei lor faţă de tipul de muncă ales.[113]

5.1.5. Minoritatea slovacă din România în contextul diversității lingvistice

Primul raport istoric despre existenţa slavilor pe teritoriul Europei provine de la istoricul Prokopia, încă din secolul V. Teritoriul Slovaciei actuale, în secolul al X-lea, era numit Moravia Mare. După ce aceasta a fost dizolvată, teritoriul a fost integrat în Principatul Ungariei, fiind colonizat de unguri şi de-a lungul istoriei, de mai multe etnii. Totuşi ei, slavii, nu şi-au slăbit identitatea. Au avut parte de războaie, presiuni şi multe neplăceri, totuşi au reuşit să-şi menţină propria cultură, limbă şi conştiinţa de slavi. Chiar pe teritoriul străin de ţara sa, de mai mult de 200 de ani în România, slovacii încă îşi menţin cu mândrie identitatea.

Slovacii, ca minoritate din România, şi-au păstrat limba maternă, conştiinţa etnică. În comunităţile slovacilor din România comunicarea în limba maternă este firească şi vie. Într-adevăr, limba a suferit modificări datorită influenţelor vecinătăţilor altor etnii, dar este păstrată într-o formă

[113] Sursa bibliografică: *Material elaborat în cadrul proiectului „Dialog Intercultural în Moldova”, http://www.anr.gov.ro/docs/legislatie/internationala/Conventia_Cadru_pentru_Protectia_Minoritatilor_Nationale.pdf*

arhaizată sub formă de dialect. Se evidenţiază o păstrare şi dezvoltare conştientă a limbii materne „sub formă de şcoli cu limba de predare slovacă, de la grădiniţă sau la şcoală primară începând, prin predarea doar în limba maternă, conţinând şi culminând prin învăţământul liceal, sau sub forma efectuării liturghiilor în limba slovacă în biserici, prin dezvoltarea ansamblurilor slovace, până la activitatea de creaţie artistică, de cercetare ştiinţifică, editorială şi publicistică în limba maternă”[114].

În zona Bihorului şi a Sălajului slovacii au construit case izolate pe dealuri, totuşi au fost în apropiere de localităţile românilor şi a maghiarilor. Aşezările lor în această zonă se întind de cca 50 km, iar lăţime de 15-20 km. Slovacii care au migrat aici au provenit din zone diferite ale Slovaciei. Acest lucru, cât şi faptul că au comunicat în special între ei şi că au fost destul de izolaţi, le-a creat un dialect slovac specific, cu elementele originare ale dialectului slovac central, dar şi ale celor din apus, răsărit şi nord. În etapa iniţială a infiinţării comunităţilor din judeţele Bihor şi Sălaj, fiecare comunitate de provenienţă avea dialectul său. Chiar şi atunci când li s-au mai alăturat slovacii migraţi, au venit colonişti dintr-o singură zonă sau aflaţi în relaţii de rudenie. Astăzi slovacii din zona Bihor şi Sălaj sunt uniţi într-un grup etnografic şi au o conştiinţă comună. În cea mai mare parte rolul unificator l-au avut biserica comună, cât şi şcolile. Altă cauză a unificării au fost căsătoriile endogame, nu doar în interiorul comunităţilor distincte, ci şi în migraţii interne. Astfel a apărut o nivelare a limbajului şi o conştiinţă locală proprie, dar şi o cultură tradiţională specifică.

Localităţile din zona Aradului şi Banatului în care s-au aşezat slovacii, în comparaţie cu distanţele comunităţilor celor din Bihor, sunt mult mai îndepărtate una de cealaltă. Doar Butinul şi Vucova sunt mai apropiate. Acest lucru a făcut ca legătura şi comunicarea între slovacii din aceste localităţi să fie greoaie, ţinând cont şi de posibilităţile de deplasare din trecut. Distanţele au creat o limitare a comunicării slovacilor între aceste aşezări. Singurul lucru care unea aceste localităţi era confesiunea comună. Pe tot parcursul secolului trecut, dar şi la începutul secolului nostru putem spune că au funcţionat două limbi: dialectul central slovac şi limba cehă biblică slovacizată. Dialectul central slovac era limbajul de comunicare, iar în limba cehă biblică slovacizată era folosită ca limba liturgică. În comunităţile slovace evanghelice era caracteristic nivelul ridicat al ştiinţei de carte, de aceea în ceha biblică erau predate, în şcolile confesionale, materii precum religia, citirea Bibliei, catehismul, cântarea bisericească, istoriile biblice. Aceste materii erau scrise şi citite în alfabetul gotic. Aceasta a influenţat manifestările scrise ale slovacilor şi au coexistat elemente dialectice cu elemente şi expresiile preluate din ceha biblică. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea au folosit şi grafemele latine maghiare, în special în transcripţii fonetice.

Vecinătăţile altor etnii în zona Aradului şi Banatului erau mult mai variate în comparaţie cu vecinătăţile etniilor din Bihor şi Sălaj şi relaţiile cu ele mult mai apropiate, de aceea şi influenţele

[114] *Atlasul Culturii populare a slovacilor din România, pg.55*

lor sunt mult mai puternice. Se regăsesc aici comunităţi româneşti, maghiare, germane şi, într-o măsură mai mică, sârbe. Aceste comunităţi au influenţat slovacii în limbajul lor, aceştia preluând cuvinte străine în limba curentă vorbită. De asemenea au preluat manifestările specifice în cultura populară şi modul lor de viaţă. Convieţuirea acestor etnii erau combinaţii de multiculturalitate şi interculturalitate. La început căsătoriile nu erau mixte, ceea ce a ajutat la întreţinerea conştiinţei locale şi formarea unor forme specifice în acele vremuri. Chiar şi biserica cu rolul ei unificator şi caracter exlusivist a ajutat mult la construirea unei forme specifice a conştiinţei slovacilor. Totuşi, deoarece conexiunile reciproce cu alte comunităţi etnice erau mai accesibie pentru zona Aradului şi Banatului decât a celor din Bihor. Acest lucru a dus la diminuarea aspectelor specifice etniei și la deschiderea față de celelalte comunități.

Deşi comunităţile slovacilor din România erau destul de multe, ele nu erau unite, în sensul că schimburile între ele era săracă. Din această cauză se poate vorbi foarte puţin despre un grup etnografic unitar al slovacilor din România. Pentru a putea vorbi despre un grup etnografic definit trebuie să fie o comunitate numeroasă de etnie dată. Aici putem încadra doar oraşul Nădlac, deşi cu ani în urmă a avut în apropiere comunităţi slovace mai mici, de ex.: Semlac, Pecica, astăzi ele sunt inexistente ca număr de slovaci. Pentru că migrarea dintre localităţi era inexistentă asimilarea şi-a făcut simţit efectul. Nădlacul are cel mai numeros grup de slovaci, considerat, în comparaţie cu celelalte, şi o comunitate economic puternică, de fapt una dintre cele mai puternice de pe tot întinsul acestei zone geografice. Despre Nădlac se poate vorbi ţinând cont de evoluţia sa istorică, despre dezvoltarea unei conştiinţe puternice identitare în cultivarea limbii materne, cu toate că au fost împrumutate multe cuvinte de la etniile din jur.

Limba slovacă ca limbă de comunicare s-a transmis din generaţie în generaţie nu doar prin comunicare orală, ci şi prin cântecele populare şi prin folclor în general, alături de cuvinte româneşti, ungureşti, nemţeşti, care au fost slovacizate. De exemplu: *kelner*, din nemţescul. „kellner”, în limba slovacă se spune „čašník”; *permis/z*, din românescul „permis”, iar în limba slovacă oficială se spune „preukaz” sau „povolenie”; *kerítiš* din ungurescul „kerétés”, iar în limba slovacă oficială se spune „plot” etc.

Comunităţile slovace sunt într-un pericol constant de slăbire a identităţii lor, din cauza influenţelor comunităţilor din jur. Cu toate acestea de-a lungul anilor, cum am mai menţionat, comunităţile slovace din cele patru zone n-au comunicat între ele în trecut, dar de la înfiinţarea Societăţii Culturale Slovace în Nădlac, în anul 1924, acestea au început să aibă relaţii reciproce. Scopul lor era menținerea și dezvoltarea cuturii slovace printre altele și prin publicarea revistelor „Slovenský týždenník” (Săptămânalul slovac) şi „Naše snahy” (Strădaniile noastre). Cea mai puternică formă de unire a slovacilor ca minoritate din România s-a realizat datorită organizaţiei

Uniunea Democratică a Slovacilor şi Cehilor din România. Ea are membri aproape în toate localităţile unde trăiesc etnicii slovaci şi cehi. „Scopul ei este păstrarea şi dezvoltarea identităţii naţionale şi culturale ale slovacilor şi cehilor din România, dar şi reprezentarea acestor două minorităţi, apărarea drepturilor şi libertăţilor lor democratice, deci în conformitate cu legea să le prezinte şi politic."[115]

În domeniul literaturii, ca mijloc de exprimare a identităţii a slovacilor, un moment important este recuperarea monografiei despre istoria şi viaţa lor în Nădlac. Aceasta a fost scrisă de preoţii Daniel Zajac şi Ľudovit Hán, în a doua jumătate a secolului XIX şi este prima încercare de activitate de cercetare istorică şi publicistică în această zonă. Mai târziu au mai apărut cărţi, culegeri, de exemplu: „Carte de citire religioasă" de Juraj Ambruš, romanul „Slovacii şi libertatea", „Adevărul şi poezia" de Ondrej Seberíni. Primul scriitor slovac este considerat Peter Suchanský, slovac originar din România. În contextul minorităţii lingvistice, în domeniul de literaturii, slovacii din România au fost susţinuţi şi din partea statului. Ministerul Culturii din Bucureşti, începând cu anul 1990, finanţează revista lunară în limba slovacă şi cehă: „Naše snahy" (Strădaniile noastre). Redactorul-şef al revistei este Ondrej Štefanko, iar redactorii sunt scriitorii slovaci nădlacani. După trei ani revista a trecut în administraţia Uniunii Democratice a Slovacilor şi Cehilor din România şi este tipărită în tipografia nou înfiinţată în Nădlac. Chiar şi în literatură, cu toate că slovacii încercau să-şi menţină identitatea au colaborat cu românii: mai târziu începe să apară şi revista bilingvă româno-slovacă de dialog cultural: „Oglinzi paralele – Rovnobežné zrkadlá". Apare o revistă şi în cealaltă zonă a slovacilor din România, în zona Bihorului, în Budoi: revista şcolară „Pramienok", editată de Liceul „Jozef Kozáček".

Cât priveşte domeniul mediilor electronice, slovacii se străduiesc pentru manifestarea identităţii şi culturii şi prin aceste căi. Au existat şi există mai multe încercări de a transmite emisiuni în limba slovacă în televiziune şi radio, respectiv în mediile online. În realizarea acestora, în manifestarea identităţii sale de slovaci printre români a fost nevoie de colaborare cu celelalte etnii. De exemplu, în emisiunile de radio şi televiziuni româneşti din Timişoara, şi în actualul Radio Nădlac se alocă un timp periodic pentru emisiuni în limba slovacă.

O mare realizare pentru minoritatea slovacă din România este Editura Ivan Krasko, ea devenind cu timpul una dintre cele mai importante instituţii culturale ale slovacilor din România. A fost înfiinţată în 1976. În această editură apar cărţi în limba slovacă a autorilor slovaci din România (şi din Slovacia, Serbia şi Ungaria). Printre cei mai cunoscuţi scriitori sunt consideraţi Pavol Bujtár, Ondrej Štefanko, Ivan Miroslav Ambruš, Dagmar Mária Anoca, Štefan Dováľ, Adam Suchanský, Ivan şi Rudo Molnár. Cu timpul s-au alăturat şi alţii: Pavel Roskoš, Pavel Husárik, Anna Lehotská,

[115] *Ondrej Štefanko - Despre Slovacii din România, pg.80*

Jaromír Novák, Anna Karolína Dováľová. Totodată apar şi traduceri în limba slovacă a autorilor români, dar şi traduceri în limba română a autorilor slovaci. Faptul că scriitori slovaci au tradus cărţi din limba română este dovada clară că s-a creat punte între culturi. La diferite târguri internaţionale de carte din ţară şi din străinătate îşi face apariţia şi editura „Ivan Krasko" cu producţiile sale. Scriitorilor slovaci le-au fost acordate premii din partea Uniunii Scriitorilor, ceea ce dovedeşte aprecierile unanime. Au început să acorde atenţie şi cercetării revalorificării istoriei, culturii populare şi a moştenirii spirituale slovacilor din România şi s-au materializat prin culegeri de folclor, istorie literară, bibliografii etc. Cel mai de succes este considerat „Atlasul culturii populare a slovacilor din România".

În jurul anilor 1900 încep să apară Asociaţii naţional-culturale ale slovacilor din România. Prima asociaţie slovacă a fost „Cercul popular slovac" al cărui preşedinte era Ľudovít Boor. Prin acest cerc se organizau diferite activităţi culturale, de exemplu orchestra de tamburine, trupă de teatru. Cercul avea o bibliotecă şi sală de lectură. La un moment dat s-au reunit mai mulţi gospodari prin care a luat fiinţă Societatea economică, apoi a apărut şi „Clubul meseriaşilor" unde erau întruniţi meseriaşi nădlăcani de toate naţionalităţile. După un timp s-a dorit unirea tuturor slovacilor din România, aşa a apărut „Societatea culturală slovacă", având ca obiect activităţi culturale şi educative. Aceasta şi-au creat filiale în mai multe localităţi şi în cadrul ei au înfiinţat „Cercul de tenis al tineretului studios din Nădlac", orchestra de mandoline „Zora". La Vucova a fost înfiinţată „Societatea de educaţie şi corul slovac", care mai târziu devine filiala Societăţii culturale slovace.

Când s-a încercat unificarea tuturor asociaţiilor existente, în 1930, a luat fiinţă „Uniunea Cehilor şi Slovacilor din România". Uniunea a fost afectată de război, apoi de comunism, dar în jurul anului 1990 a fost reînfiinţată şi funcţionează şi astăzi. Această uniune devine cea mai reprezentativă organizaţie a slovacilor şi cehilor din România şi are rol major în înfiinţarea primului liceu în Nădlac cu limba de predare slovacă în 1945. Alături de secţiile de predare în limba slovacă au funcţionat şi alte secţii pedagogice, de ex. secţia cehă, maghiară, română. Azi funcţionează secţiile de predare în limba slovacă şi română.

Până acum am prezentat contextul sau mediul întreţinerii şi dezvoltării lingvistice a minorităţii slovacilor din România alături de alte etnii, iar în următoarele rânduri voi prezenta câteva aspecte specifice limbii slovace.

Limba slovacă aparţine grupului slav de vest, familia indo-europeană. Este cea mai uşoară de înţeles pentru vorbitorii de limbi slave. Istoria limbii slovace este împărţită în două categorii majore, care sunt de fapt împărţiri pe perioade: epoca pre-literară şi epoca literară. Numărul de cuvinte utilizate în limba slovacă actuală se estimează la 3 milioane. Limba slovacă se scrie folosind alfabetul latin şi are 46 de litere: a á ä b c č d ď dz dž e é f g h ch i í j k l Ĺ ľ m n ň o ó ô p q r ŕ s š t ť

u ú v w x y ý z ž. Literele *q* , *w* și *x* sunt folosite numai în cuvinte străine. Consoanele sunt împărțite în trei grupe: tare (*g, h, ch, k, d, t, n*), moale (*c, dz, j* și toate cele cu caron) și neutre (*b, f, l, m, p, r, s, v, z*). În limba slovacă se folosesc 4 diacritice: hacecul: ˇ, acutul:´, umlautul: ¨, circumflex: ^. Hacecul se foloseşte la marcarea consoanelor sibilante: š, ž, č, dž, ň, ď, ť. Exemple ale cuvintelor cu hacecul: myš(șoarec), žirafa(girafa), pečené(copt), ťava(cămilă), etc. Acutul se foloseşte la vocale şi câteva consoane: á, é, í, ó, ú, ý, ŕ, Ĺ; exemple de cuvinte: málo (puţin), sedí (şade), malý (mic), vŕba (salcie), etc. Umlautul se foloseşte deasupra literei a: ä, de exemplu: mäso (carne). Circumflexul este folosit doar în litera o: ô. Indică diftongul *uo*. De exemplu: kôň (cal), stôl (masă). Alţi diftongi sunt folosiţi cu două litere: ia, ie, iu; p*ia*tok (vineri), p*ie*seň (cântec), etc.

Dacă o comparăm cu limba română, limba slovacă nu are articol. În schimb, în limba slovacă, există o parte de vorbire neflexibilă. Aceasta nu se regăseşte în limba română şi exprimă poziţia locutorului faţă de conţinutul propriei comunicări. În limba slovacă se regăsesc numeroase desinenţe pentru declinări şi conjugări, având un sistem flexionar foarte bogat. Părţile de vorbire din limba slovacă sunt percepute, clasificate şi analizate diferit faţă de limba română. La fel ca majoritatea limbilor slave, slovaca este o limbă declinată (șase cazuri), sunt folosite trei genuri (masculin, feminin şi neutru). Limba slovacă este caracterizată şi prin multe sufixe de derivare şi diminutive. Una dintre particularitățile slovacului este că *r* și *l* pot acționa ca vocale, astfel avem unele cuvinte aparent fără vocale, cum ar fi *prst* („deget”). Verbele slovace sunt conjugate în funcție de timp, mod, voce, persoană (prima, a doua, a treia) și număr (singular, plural). Fiecare verb este în mod necesar perfectiv sau imperfectiv.

În limba slovacă apar în scriere *i* sau *y* (pronunţia lor este identică). Locul lui *i* sau *y* depinde de consoana precedentă: după o consoană tare, scriem *y* sau *ý* (cu excepția unor terminații adjectivale) și *i* sau *í* după o consoană moale. Atunci când sunt consoane neutre, ambele pot fi posibile: *biť* („a bate”) și *byť* („a fi”) se pronunță la fel. Copiii slovaci trebuie să memoreze lista de cuvinte unde se scrie *y*. Lista cuvintelor unde se scrie „y“ şi nu „i“, după consoane neutre (b, m, p, r, s, v, z) sunt cuvinte de origine internă, slovacă.

Voi prezenta câteva propoziţii/poezii care conţin câteva cuvinte de bază, din lista cuvintelor unde se scrie „y“:

*După consoana **b**:* Byť, by, bystrý, býk, bylina/ Vybrané slovo ma omína/ Byvol, Bytča, kobyla a obyčaj/ Vybrané slová mi požičaj.

*După consoana **m**:* My sa mýlime, keď si myslíme, že myš a hmyz sa šmýkajú po mydlom vymytej mýtovnici.

*După consoana **p**:* Pyšný pytliak pýta pysk a kopyto.

*După consoana **r**:* Strýc najradšej mäsko hryzie, ryžu nemá veľmi rád, chcel by vlastniť zlatú rybku, čo vie rýchlo čarovať. Bryndzu nechá korytnačke, hoc i celé koryto, ryť vraj radšej bude rýľom, kryť sa bude pod sito.

*După consoana **s**:* V sychravý deň sýty syn sypal sýkorkám sypký syr a had syčal na sysľa.

*După consoana **v**:* Kto vyplašil toho výra, čo vysoko v strome spal. Porušil mu zvyk, čo mával, keď vytie psa počúval. Bolo počuť výskať deti, kričali ste tam aj vy. Zabudli ste na zásadu: krik do lesa nepatrí!

*După consoana **z**:* Klebetný je jazyk náš, ozýva sa všade. Menom nás chce nazývať, na hostinu pozývať a vyzývať k pravde.

*După consoana **l**:* Lyko, lysý, mlyn, plyn, lýtko, lyžica. Očami zablýska opica. Plytký, slýchať, vzlykať, lyže, plyš. Pomaly všetky sa naučíš.[116]

În următorul tabel voi prezenta câteva expresii uzuale folosite la nivelul preșcolar – traduse în limba română.

Expresia în limba slovacă	**Tradus în limba română**
Dobré ráno!	Bună dimineaţa!
Ako sa dnes cítiš?	Cum te simţi astăzi?
Moja obľúbená hračka je...	Jucăria mea preferată este...
Pred jedlom si umyjeme rúčky.	Înainte de masă ne spălăm mânuţele.
Teraz je ročné obdobie...	Acum este anotimpul...
Zaspievajme si a zatancujme!	Să cântâm şi să dansăm!
Sadni si na stoličku.	Aşează-te pe scăunel.

[116] Sursa bibliografică: Praktická príučka slovenského pravopisu - Alfonz Zauner, https://sk.wikipedia.org/wiki/Vybran%C3%A9_slov%C3%A1, https://szsdobs.edu.sk/wp/wp-content/uploads/2021/01/Basnicky_na_vybrane_slova.pdf

5.2. Să ne cunoaştem reciproc - *activităţi axate pe educaţia interculturală*

Cunoaşterea sărbătorilor specifice slovace este importantă pentru toţi indivizii de etnie slovacă, pentru că acest lucru întăreşte identitatea ajută individul să se regăsească într-un anumit grup din societate şi, cunoscând tradiţiile înaintaşilor lui, cunoaşte istoria lor, istoria lui proprie. La un nivel simplu şi atractiv aceste sărbători sunt făcute cunoscute şi copiilor din grădiniţă. Identitatea cuiva se formează din primii ani de viaţă. Arătând copiilor de grădiniţă, că sărbătorile specifie slovace sunt frumoase, sunt atractive şi importante, le arătăm importanţa de a aparţine unui grup etnic, în acest caz grupului de slovaci.

5.2.1. Sărbătorile celor patru anotimpuri şi nunaţele interculturale

Majoritatea evenimentelor populare de toamnă erau ţinute de toţi agricultorii şi fermierii, indiferent de etnie, apar doar unele diferenţe legate de date şi zile de sărbători. De exemplu, la români este sărbătoarea Sfintei Paraschiva, în data de 14 octombrie, dată, până la care se străduiau să adune recolta. În crezul popular slovac, toamna începe în data de 29 septembrie, când se sărbătoreşte „Michal”. De obicei, conform tradiţiei slovace în ziua „Michal” pleacă păsările călătoare în ţările calde, vine primul îngheţ, iar gospodarii fac activităţi de încheiere a adunării recoltei. În 18 octombrie este ziua „Sf. Lukaš”, data când în tradiţia populară slovacă regulile bisericeşti permiteau din nou nunţi, târguri şi baluri. În 26 octombrie de Sf. Dumitru, în limba slovacă „Sf. Demeter”, sărbătoare atât la slovaci, cât şi la români, fermierii îşi luau oile acasă, era un prilej de bucurie şi sărbătoare, atât pentru proprietarii de oi, cât şi pentru întreaga comunitate. De 1 noiembrie, ziua Morţilor „Vše svätých” este o zi în care atât slovacii, cât şi românii îşi aduc aminte de cei trecuţi din viaţă. După data de 11 noiembrie oamenii se aşteaptă la prima zăpadă şi încep activităţi în interiorul caselor: tors, punerea varzei acre, tăierea porcului etc.

Sunt menţionate aceste detalii din tradiţiile populare pentru că astăzi, mai ales în zonele urbane, unde se simte mai intens valul de industrialism, copiii şi tinerii nu mai sunt implicaţi activ în activităţile tradiţionale rurale. Astfel unele din tradiţii şi obiceiuri şi-au pierdut manifestarea originală sau intensitatea, rămânând doar nişte forme, obiceiuri. Generaţiile tinere nu mai participă, de exemplu, la strângerea roadelor, cum era pe vremuri culesul porumbului şi punerea lui în hambare, activitate la care participa toată familia, chiar cunoştinţele venite să ajute. Nu se mai practică grădinăritul, păşunatul pe scară largă ca pe vremuri, când familii întregi erau implicate activ în aceasta, inclusiv copiii. Lipsa acestor implicări active afectează

cunoaşterea evenimentelor gospodăreşti de către tinerele generaţii. Ştim că, de exemplu, este „Ziua recoltei”, zi în care cumpărăm fructe şi legume ca să decorăm masa de sărbătoare, copiii participând activ la aceasta au satisfacţia emoţională de a se simţi importanţi şi implicaţi. .

Consider că este important de a ţine cont de aceste evenimente gospodăreşti şi de a ne aminti cu ocazia lor tradiţiile şi de a le transmite mai departe din generaţie în generaţie.

La grădiniţă, în anotimpul toamna, se fac activităţie de predare-învăţare-evaluare legate de activităţile gospodăreşti specifice anotimpului toamna. În această perioadă se fac activităţi cu fructe, legume şi alte roade de toamnă. De exemplu: copiii aduc dovleac, struguri, mere etc cu care se decorează un colţ al clasei, sau se fac activităţi creative cu ele, copiii cântă despre ele, vorbesc despre ele, învaţă poezii etc.

În următorul tabel voi prezenta câteva elemente comune şi câteva elemente diferite care se regăsesc în activităţile din grădiniţa interculturală:

Elemente comune	***Elemente diferite***
Activităţi din grădiniţă, care nu se diferenţiază în funcţie de cultură: • de ex.: jocuri distractive: „De-a merele săltăreţe”etc. • dansuri tematice, creaţii artistice, modelaj, etc. • ex.: elemente ştiinţifice, de ex.: descrierea fructelor: mărul este roşu, cu gust dulce acrişor, creşte în copac, etc. • elemente matematice: „numărăm merele”, „asociază cifra cu mulţimea de legume” etc.	Activităţi din grădiniţă, care se diferenţiază în funcţie de cultură şi limba vorbită: • exprimări în limbaj sau melodii, sau modul de construcţie a jocului cu text şi cânt; • poezii folosind expresii specifice culturii; • cântecele populare cu teme specifice ; • jocuri cu text şi cânt specific culturii;

În următoarele două tabele voi prezenta exemple de activităţi pe tema roadelor toamnei.

HĂRNICIA DE TOAMNĂ	
Elemente comune	***Elemente diferite***
• Se pune accent pe hărnicie, respect, răsplata muncii, empatie faţă de vietăţi	• Pronunţia cuvintelor în limba slovacă şi limba română: svrček - greiere, mravec-furnica,

mici. • Colaborare, exprimare cât mai corectă în propoziţii, rezolvarea corectă a sarcinilor date.	komora - cămara, dvere - uşă, zima - frig, zima - iarnă.
Activitate axată pe cooperare interculturală Copiii se vor aşeza pe scăunele în semicerc şi îşi face apariţia furnicuţa Mili (pluş). Aceasta arată copiilor un borcan plin cu mere tăiate, mere pe care ea şi le-a pregătit pentru iarna grea ce va veni. Aceste mere vor fi date doar celor ce sunt harnici şi lucrează. Se prezintă copiilor: *Fabula „Greierele și furnica”* de Jean de La Fontaine, concomitent cu imaginile. Povestea este prezentată și în limba slovacă.	
1. *Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului slovac.* În a doua parte a activităţii, cuvintele cheie se vor spune copiilor în limba română, aceştia le repetă (greiere, furnica, cămara, uşă, frig, iarnă). Prin metoda Trierea aserţiunilor se va face asimilarea noilor noţiuni. Această metodă se va desfăşura pe grupuri. Se prezintă sarcina didactică: „Priviţi imaginile care reprezintă comportamentul celor două personaje din poveste”. Fiecare grup va avea câte o fişă cu aceste imagini: 1.greierele cântă, furnica munceşte, 2.greierele cerşeşte, 3.furnica îi închide uşa în nas. În dreptul fiecărei imagini va trebui să se pună una din următoarele buline: bulina verde, galbenă sau roşie. Fiecărui grup i se solicită să marcheze cu câte o bulină colorată, în funcţie de alegerea lui, imaginile date. Bulină verde pentru imagini care reprezintă comportament cu care copilul e de acord *„aşa da”*, bulină galbenă pentru imagini care reprezintă comportamente cu care *„uneori eşti de acord, uneori nu”,* bulină roşie pentru imagini care reprezintă comportamente cu care nu eşti de acord *„aşa nu!”.* Aproximativ 3-5 minute se discută în interiorul grupului, selectează, triază, motivează trierea. Urmează activitate intergrupală, când fişele trec de la un grup la altul, apoi activitate frontală, când se compară fişele copiilor şi se face o prezentare de grup. Furnicuţa Mili văzând rezultatele copiilor îi recompensează cu merele sale din borcan.[117]	

CĂMARA FURNICII	
Elemente comune	***Elemente diferite***

[117] *Sursa: Metode interactive de grup, Silvia Brebean, Elena Gongea, pg.223*

• Se pune accent pe valori cum ar fi hărnicia. • Capacitatea de triere, sortare conform indicaţiilor (culorilor).	• Pronunţia cuvintelor în limba slovacă şi limba română: jablko – măr, uhorka – castravete, paprika – ardei, červená - roşu, zelená - verde, žltá – galben
1. *Activitate axată pe cooperare interculturală* Furnicuţa Mili se va prezenta copiilor cu nevoia de a fi ajutată în aranjarea borcanelor în cămară pentru anotimpul iarna. Se vor prezenta copiilor borcanele furnicuţei: se identifică fructele şi legumele din borcane, se numesc culorile lor.	
2. *Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului slovac.* Activitate frontală, prin joc didactic: câte un copil vine în faţă, ia unul din borcanele furnicuţei, iar pentru că furnicuţa ştie doar limba română trebuie să denumească conţinutul borcanului (fructele-compot, legumele-murături) şi în limba română. În limba română va trebui să spună şi culoarea conţinutului borcanului. Ceilalţi copii repetă în limba română specificaţiile date. Când denumeşte corect va pune borcanul pe raftul (băncuţa) de culoarea conţinutului borcanului. După ce se epuizează toate borcanele şi sunt aşezate pe rafturile din cămara furnicii, copiii sunt felicitaţi de furnică pentru ajutorul acordat.	

Sărbători de iarnă

Începând cu 30 noiembrie la slovaci începe perioada de Advent. Aceasta ţine până la Crăciun. În această perioadă erau interzise balurile şi nunţile. În familii catolice se ţinea post între una şi trei zile pe săptămână. La români perioada dinainte de Crăciun este numită Postul dinainte de Crăciun, iar acesta începe în data de 15 noiembrie. Caracteristicile acestei perioade sunt asemănătoare.

Ziua de 1 Decembrie este zi de sărbătoare, Ziua naţională a României. În această zi se sărbătoreşte Unirea Transilvaniei cu România, sărbătoare la care participă inclusiv minorităţile din România.

Data de 6 decembrie este o sărbătoare importantă mai ales pentru copii: în limba slovacă Mikuláš. În majoritatea comunităţilor slovăceşti în această zi oamenii îşi fac cadouri, mai ales copiilor, iar în comunităţile din Bihor se prevestea dragostea, dar se umbla şi cu Moş Nicolae. De Crăciun era îndrăgit „Umblatul cu Betleem”, care consta în îmbrăcarea a 5 personaje simbolice: Anjel, Fedor, Kubo, Stacha şi Bača. În comunităţile bihorene se umbla cu „Dorota”. Românii au

specific umblatul „cu steaua” pe la prieteni şi cunoscuţi, simbolizând pe cei trei Crai de la Răsărit, Irod şi steaua călăuzitoare.[118]

Faşangul simbolizează apropierea de sfârşit a iernii şi vestirea primăverii. Era perioada de la 6 ianuarie, până la prima zi a Postului Mare. De Faşang în tradiţiile slovacilor se făceau baluri de la care nu lipseau măştile.

În următorul tabel voi prezenta exemple de activităţi pe tema „Ziua României”.

1 DECEMBRIE - ZIUA ROMÂNIEI	
Elemente commune	***Elemente diferite***
• În ambele culturi există port popular cu elemente specifice portului. • Genitivul: al cui este	• Pronunţia cuvintelor în limba slovacă şi limba română: cămaşă de iie, fustă/pantaloni, opinci, fundiţe/pălărie. • Caracteristici şi detalii ale portului popular slovac şi român.
1. Activitate axată pe cooperare interculturală Educatoarea va arăta copiilor un port popular român. Se va face observarea şi enumerarea câtorva elemente ale portului popular, în limba slovacă, apoi în limba română, mai intâi a portului feminin apoi a celui masculin: cămaşă de ie, fustă/pantaloni, opinci, fundiţe/pălărie.	
2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului slovac. Educatorea va avea 2 foi de flipchart pe care este desenat conturul unei fetiţe şi unui băieţel. Educataorea spune copiilor că aceştia doresc să meargă la sărbătoare, dar sunt trişti pentru că nu ştiu cum trebuie să se îmbrace în port popular. Se propune copiilor să creeze un port popular românesc frumos: colaj colectiv. Vor fi decupate din hârtie, elemente de ataşat băieţelului: pălăria, cămaşa, pantalonii, cureaua; fetiţei: fundiţe la codiţe, cămaşă, fustă, opinci. Educatoarea va împărţi copiii în două grupe, grupa care va îmbrăca corect copilul desenat va putea merge cu ei la sărbătoare. Câte un copil din fiecare grupă vine în faţă, va denumi elementul ales şi va spune dacă aparţine băieţelului sau fetiţei, apoi îl va lipi pe foaia grupei sale. După epuizarea elementelor copiii vor fi felicitaţi şi se vor putea juca de-a sărbătoare: primesc baloane, iar pe baza muzicii populare româneşti vor dansa şi se vor juca.	

[118]*Surse: Crăciunul - Obiceiuri și tradiții Nicolae Sfetcu; Pietre rămase, Petru Tiucra*

Moş Nicolae, Moş Crăciun, Anul Nou

Cu ocazia zilei de Moş Nicolae copiii obişnuiesc să primească în pantofi, înainte bine curăţaţi, cadouri sub formă de dulciuri şi fructe. Copiii neascultători primesc o ceapă şi un băţ, sau bucată de cărbune, depinde de zonă. De Moş Crăciun copiii se pregătesc cu poezii şi cântece pe care le prezintă lui Moş Crăciun, care-i recompensează cu cadouri. De Crăciun unele grădiniţe participă cu copii la un program destinat copiilor la biserică , unde aceştia îşi prezintă colindele învăţate. Anul nou se sărbătoreşte în familie.

Faşang, Carnaval

CARNAVALUL COPIILOR	
Elemente comune	***Elemente diferite***
• Se pune accent pe recunoaşterea şi denumirea emoţiilor pozitive cât şi a celor negative; • Aprecierea propriei persoane prin identificarea unui element îndrăgit la propriul costum.	• Pronunţia cuvintelor în limba slovacă şi limba română: fericit-šťastný, liniştit-spokojný, speriat-zľaknutý, trist-smutný, supărat-nahnevaný
1. ***Activitate axată pe cooperare interculturală*** Fiecare copil vine de acasă îmbrăcat în costumaţia dorită, prin care reprezintă anumit personaj, animal sau alte asemănări. La începutul activităţii fiecare copil se prezintă ca personajul în care s-a îmbrăcat, în limba maternă şi în limba română.	
2. ***Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preşcolarului slovac.*** Copiii vor face un cerc ţinându-se de mânuţe. Se va audia o melodie în fundal, şi în acest timp copiii se învârt, iar când melodia se opreşte se opresc şi ei. Copilul numit de educatoare va veni în mijlocul cercului şi va spune cum se simte (pentru o mai uşoară denumire a emoţiilor, copiii vor avea la dispoziţie un panou cu imaginile emoţiilor de bază). După denumirea emoţiei în limba română, copilul va mai spune ce-i place la el costumat, apoi va face o mişcare specifică a ceea ce reprezintă el, sau va inventa orice mişcare, care apoi va fi imitată de ceilalţi colegi. Copilul revine în cerc şi muzica va continua. Jocul se repetă până ajunge fiecare copil în cerc. Pentru frumoasa prezentare copiii vor fi recompensaţi cu baloane colorate.	

Sărbători de primăvară – vară

Mărţişorul, ziua de 1 Martie, ghiocelul este simbolul venirii primăverii, este o zi în care conform tradiţiei populare, iarna pleacă şi vine primăvara, sunt mai multe legende şi povestiri pe această temă. Ziua de 8 Martie este ziua femeilor, iar în Mai este ziua mamelor. În mod tradiţional azi se sărbătoreşte ziua de 8 Martie ca ziua femeilor, dar şi a mamelor. Mărţişorul, cât şi 8 Martie sunt sărbătorite atât de români, cât şi de minorităţile slovace, copiii de la grădiniţe şi şcoli realizând mamelor felicitări, uneori se fac şezători cu mamele şi copii sau serbări. Copiii din grădiniţele cu minorităţi slovace, de obicei, sărbătoresc ziua mamelor mergând la biserică în prima duminică din luna mai. Acolo prezintă poezii şi cântece despre mama.

O sărbătoare specifică în anotimpul primăvara este Paştele. În tradiţiile vechi existau diferenţe mult mai evidente a sărbătoririi Paştelui, dar astăzi ele sunt aproape nesemnificative. De exemplu, slovacii conform tradiţiei vechi de Paşte umblau cu „šibačka” - lovirea cu un băţ împletit, iar astăzi umblă cu udatul. De fapt udatul de azi s-a transformat în pulverizarea cu parfum. Fetele parfumate răsplătesc băieţii cu ouă încondeiate. A doua zi fetele se duceau să „ude” băieţii care au uitat să vină să le ude. Elementele specifice Paştelui sunt: mersul la biserică (la biserica lutherană confirmaţia), masa de Paşte, pe cât posibil cu carne de miel, pasca etc., ouăle roşii sau încondeiate, udatul, astăzi şi iepuraşul care aduce copiilor dulciuri şi cadouri, dar şi alte obiceiuri Pascale.

1 Iunie, ziua copilului este zi internaţională, zi dedicată copiilor. În această zi copiii însoţiţi de părinţi/adulţi sărbătoresc cele mai frumoase momente. Cu această ocazie copiii primesc baloane, jucării, sunt duşi la locurile de joacă şi alte activităţi distractive pentru ei.

De obicei cu ocazia încheierii anului şcolar la grădiniţe se fac serbări, întâlniri comune părinţi-copii sau alte activităţi specifice încheierii anului şcolar în care copiii recită, cântă şi dansează şi alte activităţi asemănătoare.

1 Martie

Cu ocazia zilei de 1 Martie băieţeii aduc la grădiniţă mărţişoare şi le împart fetiţelor, Mărţişorul simbolizând venirea primăverii. Fetiţele îşi pun în piept un mărţişor sărbătorind astfel ziua de 1 Martie.

8 Martie – ziua mamei

Elemente commune	***Elemente diferite***

• Se pune accent pe exprimare în propoziţii scurte, pronunţia corectă a cuvintelor, înţelegerea textului şi pe crearea întrebărilor la tema dată; • Colaborare în lucrul pe echipe.	• Ziua Mamei, este sărbătorită și în luna Mai. • Luna Mai fiind dedicată iubirii.
1. Activitate axată pe cooperare interculturală Copiii se aşează în semicerc, se va face captarea atenţiei prin întrebarea: ce face mama ta atunci, când plângi? Copiii vor răspunde, vor descrie câteva situaţii când au plâns şi mama i-a mângâiat.	
2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului slovac. Jos pe parchet voi pune o stea mare din carton iar pe ea o imagine cu o fetiţă cum plânge. Se va spune copiilor, că fetiţa alintată de mama primeşte o pisică, ca să nu mai plângă, iar despre acest anuimăluţ se spune în poezia: „O pisică cu idei” de Georgiana Soare. Se va recita poezia de către cadrul didactic şi se va discuta conţinutul ei. Copiii imită fetiţa cum plângea: „ Îh-îîîîî, îh-îîîîî”. Lângă steaua mare vor fi 5 steluţe mai mici, iar pe fiecare steluţă câte o întrebare: CE? CINE? UNDE? DE CE? CÂND? Cinci copii vor extrage câte o steluţă, apoi fiecare din aceşti 5 copii îşi mai alege 2-3 colegi, organizându-se astfel în 5 grupuri. Grupurile cooperează în elaborarea întrebărilor despre pisica din poezie. După expirarea timpului care le-a fost dat copiii revin în cerc în jurul steluţei mari şi fiecare grup prezintă întrebările create. Copiii celorlalte grupuri răspund la întrebări sau formulează întrebări la întrebări. Se vor aprecia întrebările copiilor şi voi întoarce imaginea cu fetiţa de pe stea, care acum zâmbeşte având în braţe o pisică. Se va imita zâmbetul fetiţei, apoi se va memoriza poezia: „O pisică cu idei” de Georgiana Soare. Copiii vor primi câte un ecuson cu zâmbet, ca recompensă din partea fetiţei.[119]	

Paştele

Elemente commune	***Elemente diferite***
• Se pune accent pe exprimare verbală cât mai coerentă; • Identificarea şi trierea elementelor specifice sărbătorii Paştelui; • Colaborare în lucrul pe echipe.	• Pronunţia cuvintelor în limba slovacă şi limba română: biserica - kostol, miel - ovečka, ouă roşii – červené vajíčka, iepuraş - zajačik

[119] *Sursa: Metode interactive de grup, Silvia Brebean, Elena Gongea, pg.344*

1. Activitate axată pe cooperare interculturală Oiţa Bimi (de carton) apare cu un coşuleţ agăţat de gât. În coşuleţ este puţin fân, câteva jetoane şi 4 plicuri cu jetoane. Ei îi este foame, dar nu doreşte să mănânce până nu rezolvă problema jetoanelor. Câte un copil vine în faţă, alege un jeton din coşuleţ şi-l descrie folosind propoziţii scurte. Astfel copiii cu ajutorul educatoarei enumeră şi descriu imaginile care reprezintă tradiţiile specifice sărbătorii de Paşte: biserica, miel, ouă roşii, iepuraş.
2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului slovac. După ce s-au epuizat jetoanele, educatoarea va scoate din coşuleţ plicurile. În plicuri sunt jetoane de Paşte amestecate cu alte jetoane, de ex. Moş Crăciun, ghiocel etc. Jetoanele trebuie sortate, ca apoi oiţa să poată fi „hrănită" de către copii. Sortarea jetoanelor se va face prin metoda ciorchinelui. Copiii vor fi împărţiţi în grupe şi fiecare grupă va primi un plic şi o foaie mare pe care în mijloc este desenat un cerc. Copiii trebuie să aleagă din imaginile scoase din plic doar cele ce se potrivesc cu Paştele şi să le pună pe foaie în jurul cercului din mijloc. Cercul din mijloc va fi unit cu linii cu jetoanele alese. Va urma activitatea frontală, completându-se ciorchinele pe tabla de flipchart. Pe rând, grupurile vor denumi o singură idee care nu a fost pusă pe flipchart până se epuizează toate jetoanele legate de Paşte. Oiţa verifică jetoanele de pe flipchart, se bucură că a fost ajutată de copii şi felicită copiii pentru ajutorul acordat. Fiecare copil va lua o mână de fân din coşuleţ şi va „hrăni" oiţa cu el.[120]

Ziua copilului

Elemente comune	***Elemente diferite***
• Exprimare cât mai clară, denumirea corectă a imaginilor de pe jetoane; • Transmite un mesaj simplu în cadrul jocului sau activităţilor de învăţare. • Denumeşte corect obiectele de pe jetoane la singular sau plural.	• Pronunţia cuvintelor în limba slovacă şi limba română
1. Activitate axată pe cooperare interculturală Educatoarea va arăta copiilor 2 baloane în interiorul cărora sunt jetoane cu imagini. Jetoanele conţin imagini cu un obiect sau mai multe obiecte. De ex: o stea, altă imagine cu mai multe stele, etc. Educatoarea va avea câteva jetoane pentru demonstraţie, pe care le va	

[120] *Sursa: Metode interactive de grup, Silvia Brebean, Elena Gongea, pg.203*

arăta copiilor. Aceştia cu ajutorul educatoarei numesc obiectul la plural/singular, după caz atât în limba română, cât şi în limba slovacă.
2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului slovac.   Educatoarea spune copiilor cerinţa, apoi sparge primul balon din care cad jetoanele. Copiii caută doar jetoanele conform cerinţelor. Prima cerinţă este: „Adună jetoanele cu un singur obiect”, a doua: „adună jetoanele cu mai multe obiecte”. După ce copiii le adună se vor aşeza pe scăunele şi câţiva copii aleşi de educatoare vor spune cu voce tare obiectul/obiectele de pe jetonul lor şi numărul obiectelor.   Înainte de a sparge al doilea balon, educatoarea spune copiilor cerinţa: „Adună jetoanele cu un singur obiect de culoare roşie”, a doua: „Adună jetoanele cu mai multe obiecte, toate având culoarea galbenă”. În continuare se va proceda ca la etapa anterioară punându-se accent pe denumirea corectă a singularului/pluralului obiectelor.   La finalul activităţii copiii vor fi felicitaţi şi ca recompensă pentru activitatea depusă vor primi câte un balon.

5.2.2. Elemente interculturale în folclorul copiilor (cântece şi jocul popular)

Copiii de vârsta preşcolară sunt în plină formare, ei sunt foarte receptivi la orice din jurul lor, mai ales la ceea ce este atractiv pentru ei. Copiii au înclinaţie spre cântece, poveşti, jocuri, numărători etc. Din cele mai vechi timpuri oamenii maturi, care înţelegeau copiii şi ştiau să se inspire din vieţile lor, au creat nenumărate poezii, cântece, jocuri şi altele, care bucurau copiii şi-i ajutau să se exprime şi să-şi dezvolte creativitatea. Cele mai vechi creaţii populare le încadrăm în folclor. Folclorul este definit de Artur Gorovei ca „patrimoniu colectiv, moştenit din gură-n gură, din generaţie în generaţie, nealterat în faţa civilizaţiei şi a culturii cărturăreşti.”[121]. După Densusianu cercetarea folclorului trebuie să ne ducă câteva cunoaşteri ale poporului din care studiem folclorul, de exemplu la cunoaşterea psihologiei populare, modului cum acel popor simte şi la cunoaşterea vieţii sufleteşti a poporului. Definiri ale conceptului de folclor pot fi grupate, în folclorul ca ştiinţă a tradiţiei conservate oral, folclorul ca totalitate a faptelor care ţin de particularităţile unui popor şi folclorul ca etnopsihologie. Creaţiile poporului din cele mai vechi timpuri şi-au continuat existenţa fiind transmise oral din generaţie în generaţie, iar cele ajunse până la ultimele decenii au fost culese şi puse în culegeri, astfel păstrându-se o mare parte din ele. Creatorii folclorului copiilor au urmărit deseori să înveţe copilul să-şi cunoască corpul, să exprime cât mai corect anumite sunete ale limbii, să cunoască mediul, activităţi umane etc. şi astfel apar poezii, cântece, jocuri cu text şi cânt, poveşti, ghicitori, basme, numărători şi altele îndrăgite şi de copii zilelor noastre.

Cântece din folclorul copiilor

CAPRA CU TREI IEZI	
Elemente comune	***Elemente diferite***
• Se pune accent pe exprimare verbală cât mai coerentă; • Copiii cântă în colectiv împreună cu educatoarea.	• Pronunţia corectă a cuvintelor în limba slovacă şi limba română.
1. Activitate axată pe cooperare interculturală Captarea atenţiei se va realiza prin reactualizarea scurtă a poveştii „Capra cu trei iezi” de Ion Creangă cu ajutorul imaginilor. Se vor face exerciţii de cultură vocal-auditivă: - se realizează exerciţii prevocale de respiraţie şi dicţie folosindu-se cuvintele din textul cântecului ce urmează a fi învăţat;	

[121] *Folclor literar românesc – Mihai Pop, Pavel Ruxăndoiu, pg.47*

- se realizează exerciţii de cultură vocală.

2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului slovac.

Se va face interpretarea model a cântecului sau audierea lui de pe alte surse. Se va trece la memorarea textului cântecului prin recitarea ritmică cu bătăi din palme (marcând durata sunetelor muzicale), mers ritmic (un pas pentru fiecare silaba), apoi discutarea conţinutului de idei şi explicarea unor cuvinte necunoscute cu ajutorul imaginilor. Urmează repetarea cântecului împreună cu copiii pe fragmente melodice sau strofe, cu întreg grupul sau pe grupe. Obţinerea performanţei se realizează prin interpretarea integrală a cântecului.
Evaluarea activităţii se va face prin aprecierea copiilor pentru învăţarea cântecului.

Capra cu trei iezi – *din folclorul copiilor*

Trei iezi, cucuieţi
Uşa mamei descuieţi
Că mama v-aduce vouă
Muguraşi cu bob de rouă.

Trei iezi, cucuieţi
Uşa mamei descuieţi
Că mama v-aduce vouă
Drob de sare în spinare.

Trei iezi, cucuieţi
Uşa mamei descuieţi
Că mama v-aduce vouă
Smoc de flori pe subsori.

Trei iezi, cucuieţi
Uşa mamei descuieţi
Mălăiaş în călcâiaş.
Muguraşi cu bob de rouă.[122]

[122] *Sursa: Culegere de Cântece şi jocuri (pentru preşcolari) – Petre Ţipordei, pg.62*

Jocul popular - Împreună să jucăm

Elemente comune	*Elemente diferite*
• Se pune accent pe exprimare verbală cât mai coerentă; • Copiii cântă în colectiv împreună cu educatoarea; • Exprimare a copiilor prin mişcare propusă de specificul cântecului.	• Pronunţia cuvintelor în limba slovacă şi limba română; • Jocul „*O reťaz o reťaz, pletieme my reťaz*" şi jocul *„Împreună să jucăm"*, deşi cu înţelesul textului asemănător se diferenţiază prin mişcările specifice din folclor.

1. Activitate axată pe cooperare interculturală

Captarea atenţiei se va realiza prin motivarea copiilor la recapitularea jocului muzical cunoscut: „*O reťaz o reťaz, pletieme my reťaz*", realizându-se astfel şi exerciţii de cultură vocal-auditivă. Jocul se joacă în felul următor: copii stau pe jos şi câţiva se ţin de mână şi cântă cântecul, la finalul cântecului li se adaugă un copil din cei ce stau jos. Cântecelul se repetă până intră toţi copiii în joc.

2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului slovac.

Educatorea va spune copiilor că ursuleţul Lică doreşte să se joace şi el cu ei, dar doreşte un joc de prietenie şi în limba română. Se va face interpretarea model a cântecului sau audierea lui de pe alte surse. Se va trece la memorarea textului cântecului prin recitarea ritmică cu bătăi din palme (marcând durata sunetelor muzicale), mers ritmic (un pas pentru fiecare silaba), apoi discutarea conţinutului de idei şi explicarea unor cuvinte necunoscute. Urmează repetarea cântecului împreună cu copii pe fragmente melodice, cu întreg grupul integrând mişcările jocului. Obţinerea performanţei se realizează prin interpretarea integrală a jocului cu text şi cânt.

Evaluarea activităţii se va face prin aprecierea copiilor pentru învăţarea jocului muzical iar ursuleţul Lică va „bate palma" cu fiecare copil.

Împreună să jucăm – *din folclorul copiilor*

Împreună să jucăm,
hora mare să formăm,
Să mai vină la jucat,

Cine pân-acum a stat.

Mişcări: în cerc, copiii se ţin de mâini şi execută mersul normal la dreapta şi la stânga.[123]

5.2.3. Valori culturale transmise prin intermediul poveştilor

Poveştile sunt diferite povestiri cu un şir de evenimente care se pot baza sau nu pe realitate, deşi deseori sunt prezentate evenimente fantastice. Aspectele fantastice sunt legate cu cele reale cu scopul de a transmite mai departe mesajul şi valori morale. În general structura poveştii se bazează pe o introducere în care sunt prezentate personajele şi problemele lor, cuprinsul se bazează pe adâncirea problemelor sau apariţia evenimentelor care complică povestea, iar în încheiere este prezentată soluţia cu un final fericit.

Fiecare poveste reprezintă unele caracteristici ale culturii care a creat-o. Poveştile sunt îndrăgite de copii, dar şi de oameni maturi. Poveştile există din timpuri vechi şi erau povestite copiilor şi adulţilor. Erau povestite la diferite ocazii, la şezători, la moară, la câmp etc. Ele reprezintă viaţa poporului, speranţele, credinţele, valorile lui şi influenţează ascultătorul prin conţinutul lor.

Specificul poveştilor este că ele duc cu sine anumite valori ce sunt transmise din generaţie în generaţie prin povestire şi repovestire. Aşa identificăm hărnicia, sinceritatea, simplitatea, respectul, în opoziţie cu lăcomia, mândria etc. „Povestirea, îndeosebi basmul, este preţuită şi iubită pentru că lumea ei nu cunoaşte îngrădiri, pentru că în basme totul apare natural şi de la sine înţeles, pentru că nu lasă neîmplinită nici o dorinţă, nici o aspiraţie. Basmele prezintă lumea aşa cum ar dori-o povestitorii şi ascultătorii lor.”[124] În basm binele întotdeauna învinge răul, frumosul învinge urâtul şi se transmite valoarea binelui.

Putem spune, că prin poveşti populare se transmite cunoaşterea lumii de atunci, a evenimentelor, obiceiurilor şi credinţelor, dar şi a valorilor morale. Acestea îmbogăţesc experienţa copiilor, propun soluţii la diferite probleme, îi ajută să înţeleagă valoarea actelor bune de curaj, ajută la dezvoltarea şi îmbogăţirea imaginaţiei şi, nu în ultimul rând, dezvoltă limbajul şi ajută la îmbogăţirea lui.

[123] *Sursa: Culegere de Cântece şi jocuri (pentru preşcolari) – Petre Ţipordei, pg.41*
[124] *Folclor literar românesc – Mihai Pop, Pavel Ruxăndoiu, pg 254*

POVESTEA - BANUL MUNCIT	
Elemente comune	***Elemente diferite***
• Valori morale: munca cinstită, respectul muncii, valoarea muncii. • Copilul reacţionează la mesajul audiat dovedind că-l înţelege. • Copilul ascultă şi reacţionează adecvat la povestea transmisă prin povestire de către educataore.	• Pronunţia cuvintelor în limba slovacă şi limba română: peniaz – ban, pracovať – a munci, chlapec- băiatul. • Numele personajelor: Eliáško – Iliuţă. • Îmbrăcămintea tradiţională din imagini.
1. Activitate axată pe cooperare interculturală Copiii se vor aşeza pe covor în semicerc, captarea atenţiei se va realiza prin arătarea unui ban. Se va purta o scurtă discuţie despre bani în limba slovacă, iar cuvintele cheie vor fi spuse şi în limba română cu toată grupa.	
2.Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului slovac. Activitatea se va desfăşura prin prezentarea poveştii „Banul muncit” în limba română alături de imagini. Vor fi explicate cuvintele mai greu de înţeles, acestea vor fi pronunţate cu voce tare cu toată grupa. Verbele care necesită explicaţii, se pot imita prin mişcări cu grupa de copii. Evaluarea se va realiza prin rezolvarea fişelor de lucru, astfel copiii demonstrând nivelul de înţelegere a cuvintelor folosite în poveste. Prima sarcină fiind desenearea unui ban, a doua, încercuirea doar a acelor obiecte, care sunt enumerate de educatoare, iar a treia sarcină este asocierea prin linii a imaginilor din cele două coloane.	

Vezi la anexe: Fişa „Banul muncit” (https://www.twinkl.ro/)

POVESTEA - ARICIUL SI VULPEA	
Elemente comune	***Elemente diferite***
• Valori morale: sinceritate, corectitudine, prietenie. • Copilul reacţionează la mesajul audiat dovedind că-l înţelege. • Copilul ascultă şi reacţionează adecvat la povestea transmisă prin povestire de către educataore. • Înţelegerea evenimentelor din poveste	• Pronunţia cuvintelor în limba slovacă şi limba română.

şi aranjarea lor în ordine cronologică.	

1. Activitate axată pe cooperare interculturală

Copiii se vor aşeza pe covor în semicerc, captarea atenţiei se va realiza prin arătarea unui arici-pluş. Se va purta o scurtă discuţie despre arici în limba slovacă, iar cuvintele cheie vor fi spuse şi în limba română cu toată grupa (cu ce se hrăneşte, cum arată etc.)

2. Activitate axată pe achiziția elementelor culturale române, pornind de la specificul cultural al preșcolarului slovac.

Activitatea se va desfăşura prin prezentarea poveştii „Ariciul si vulpea" alături de imagini. Vor fi explicate cuvintele mai greu de înţeles, acestea vor fi pronunţate cu voce tare cu toată grupa. Obţinerea performanţei se va realiza prin metoda: stabilirea succesiunii evenimentelor. Prin aceasta preşcolarii demonstrează înţelegerea textului apelând la diferite modalităţi de redare. Prima modalitate de redare, prima sarcină de lucru va fi realizată frontal: extragerea imaginilor dintr-un coşuleţ, câte una şi prezentarea de către copii a conţinutului imaginilor. A doua modalitate de redare, a doua sarcină este ca preşcolarii să lucreze în perechi şi să aranjeze în ordine cronologică evenimentele din poveste - fiecare pereche va primi imagini într-un plic. Ultima sarcină este ca fiecare pereche să prezinte imaginea, pe care o consideră prima în succesiunea evenimentelor poveştii. Imaginile se aşează pe panou. Se compară succesiunea aranjării cronologice a imaginilor. Dacă se constată că au greşit, copiii sunt ajutaţi prin întrebări ajutătoare.

Evaluarea activităţii se va face prin felicitarea copiilor pentru modul de participare la activitate.[125]

[125] *Sursa: Metode interactive de grup, Silvia Brebean, Elena Gongea, pg.109*

5.3. Să ne înțelegem reciproc – *provocări întâmpinate în achiziția limbii române*

5.3.1. Bune practici în achiziţa elementelor de natură fonetică

Aşa cum este definită de Lizica Mihuţ fonetica *„este ramura lingvisticii care studiază producerea, transmiterea şi receptarea sunetelor vorbirii ale limbajului articulat.”* [126] – În fonologie se urmăreşte clasificarea claselor de sunete şi definirea lor, iar în fonetică sunetul este privit ca fenomen fizic. Prin unirea lor se realizează procesul de formare a cuvintelor. Cunoaşterea amănunţită a sunetului este beneficiul unei înţelegeri a procesului de comunicare. Fonetica nu doar că studiază elementele sonore de bază a sunetelor, dar se ocupă şi cu organizarea sunetelor în silabe, a silabelor în cuvinte, dar şi a elementelor de bază, cum ar fi, ritmul, accentul, intonaţia şi durata.

În achiziţia unei limbi străine este importantă cunoaşterea asemănărilor, dar şi a deosebirilor elementelor sonore. În compararea limbii slovace cu limba română, în domeniul fonetic, observând caracterul acustic-articulativ, găsim de exemplu vocala *a,* care intră în relaţia cu *ä, á,* care nu au echivalent în limba română, dar în limba română există *ă*, care are altă distribuţie şi în combinaţii, este partea dominantă a mai multor diftongi şi triftongi. În limba slovacă există vocale lungi, care sunt corelate cu consoane scurte, iar în limba română nu sunt foneme lungi independente, ci variante împrumutate, în silabe accentuale [127].

Accentul și rolul acestuia în comunicare

Accentul poate fi definit, ca punerea în contrast a silabelor. Contrastul silabelor în cadrul unui cuvânt este dat prin câteva trăsături specifice, cum ar fi: intensitatea, înălţimea şi durata silabei. „Contrastul între silabele unui cuvânt se stabileşte prin procedee pozitive, care constau în adăugarea unor trăsături silabei accentuate şi prin procedee negative, care constau în absenţa aceloraşi trăsături din silaba neaccentuată.” [128]

Accentul în limba slovacă este stabil, legat de prima silabă din cuvânt. Funcţia lui primară este fonetic-limitativă, semnalează limitele cuvântului.

Foneme specifice limbii române

În DOOM se găsesc 34 de unităţi sonore ca pronunţări ale literelor. Ele sunt specifice scrierii noastre cu alfabet latin, aceste sunete pot fi clasificate în:

- Vocale 7: a, ă,e, i, î, o, u

[126] *Lizica Mihuţ, Fonetică şi fonologie, pg. 24*
[127] *Sursă: Dagmar Mária Anoca – Fonetika a fonológia slovenčiny*
[128] *Lizica Mihuţ: Fonetică şi fonologie pg. 106*

- Semivocale, 5: e, i, o, u, i(afonizat)
- Consoane, 22: b, k, c, k', d, f, g, gl, ga, h, j, l, m, n, p, r, s, ş, t, ţ, v, z.

Copiii de etnie slovacă deseori au probleme cu pronunţia sunetelor ă, â şi î, deoarece acestea nu se regăsesc în alfabetul slovac, ei nu sunt obişnuiţi cu pronunţia lor.

5.3.2. Dezvoltăm eficient și progresiv vocabularul preșcolarului

Comunicarea este foarte importantă la orice vârstă. Fiinţele umane „comunică" de la naştere, prin plâns şi gesturi specifice, dar cu creşterea copilului se dezvoltă şi comunicarea între copil şi adult şi nu numai. La intrarea copilului în grădiniţă, comunicarea verbală întâlneşte oportunităţi noi pentru dezvoltarea ei. Comunicând, preşcolarul se exprimă, solicită, impune, se manifestă. Modelul preşcolarului este adultul, de aceea cadrul didactic are o importanţă deosebită în dezvoltarea vocabularului copilului.

Printre cele mai eficiente modalităţi de dezvoltare a vocabularului preşcolarului sunt cele în care este folosită cartea, poveştile. Copiii ascultă cu plăcere poveşti potrivite nivelului lor de înţelegere, mai ales dacă sunt însoţite de imagini. Auzind întâmplări care sunt asociate cu imagini ei îşi însuşesc uşor cuvinte noi şi logica alcătuirii propoziţiilor. Prin poveşti copiii au posibiltatea să audă cuvintele noi, propoziţiile în limba română, să-şi imagineze evenimentele neilustrate dar povestite ceea ce ajută mult la dezvoltarea gândirii, înţelegerii şi însuşirii a ceea ce este nou. Când un copil povesteşte o întâmplare sau ceea ce vede pe imagine sau repovesteşte o poveste, el trebuie să găsesască cuvinte potrivite, să le pună în propoziţii în aşa fel încât să fie înţelese de ceilalţi. Acest lucru stimulează gândirea lui, ajută la achiziţia cuvintelor noi şi la însuşirea exprimării cât mai corecte în limba română.

Pentru dezvoltarea eficientă şi progresivă a vocabularului preşcolarului în procesul de predare-învăţare-evaluare se folosesc diferite strategii şi metode.

Strategia didactică însumează modalităţile de abordare a predării, învăţării şi evaluării pentru obţinerea finalităţilor stabilite, pentru atingerea obiectivelor propuse. În modalităţi de abordare a predării includem combinaţia metodelor, mijloacelor şi tehnicilor de instruire, dar şi formele de organizare activităţii.

Metoda este calea folosită pentru atingerea obiectivelor propuse. Este legată de celelalte componente ale procesului de învăţare şi se concretizează într-un ansamblu de procedee şi elemente care duc la îndeplinirea scopului propus. Metodele se împart în metode de predare şi comunicare, de fixare şi consolidare, de verificare şi apreciere a rezultatelor. Dupa altă categorisire a metodelor, avem metode tradiţionale şi metode moderne. Alte împărţiri ale

metodelor ar fi după criteriile de exemplu: canalul comunicativ, caracterul acţiunii, explorarea în real, forma de organizare a activităţii, în funcţie de scopul didactic etc.

Tehnicile şi procedeele sunt părţi componente ale strategiei didactice sau a metodelor. Deseori metodele şi procedeele se împletesc în aşa mod, încât procedeul se poate folosi de o metodă, totuşi cel mai important lucru rămâne valoarea funcţională a fiecăruia dintre aceste elemente în cadrul demersului instructiv – educativ. Orice metodă include în structura sa mai multe operaţii ordonate într-o anumită succesiune logică. Aceste operaţii sunt numite frecvent procedee, uneori apar sub forma tehnicilor mai limitate de acţiune, unor simple detalii sau componente ale unei metode.

Se remarcă, printre cele mai valorificate metode şi tehnici în etapa preşcolarităţii: jocul de rol, jocul didactic, dramatizarea, conversaţia, problematizarea, modelarea, demonstraţia, exerciţiul, algoritmizarea, povestirea, Explozia stelară, Cubul, instrumentele digitale şi multe altele. În următoarele pagini, voi prezenta câteva exemple de activităţi folosind metode, strategii, tehnici pentru dezvoltarea vocabularului copilului preşcolar. [129]

Onomatopee și metode de integrarea acestora în vocabularul preșcolarului

Onomatopeele sunt cuvinte care imită cu aproximaţie un sunet sau un zgomot. De ex. sunetul ţânţarului se imită cu bâzzz – bâzzz, câinele face hau-hau etc. Onomatopeele sunt uşor de reţinut de copii, fiindcă sunt formate doar din câteva sunete, de obicei repetitive care reprezintă un animal, fenomen sau obiect şi deseori onomatopeele pot fi asociate cu mişcări specifice, ceea ce le face îndrăgite de copii.

În cadrul activităţilor de integrare a onomatopeelor în vocabularul preşcolarului, se pune accent pe utilizarea metodelor şi tehnicilor care stârnesc curiozitatea, deschid dorinţa de a cunoaşte/experimenta noul, metode menite de a stârni interesul copiilor.

Voi prezenta câteva metode, utile pentru integrarea onomatopeelor în vocabularul preşcolarului: brainstromingul, demonstraţia, exerciţiul, expunerea, jocul didactic, jocul de rol, observaţia şi povestirea etc. Metodele se pot adapta conform nivelului grupei şi obiectivelor stabilite. Exemplu de activităţi:

- ***Experienţa dirijată*** - prin această metodă se realizează activităţi reale sau simulante pentru descoperirea sau fixarea informaţiilor. Metoda presupune exteriorizare de gânduri, sentimente. Exemplu: copii vor interpreta rolul de oiţă, cadrul didactic va spune propoziţii, pe care copiii trebuie să le completeze cu onomatopee potrivite. De exemplu, când propoziţia e despre oi: mee, iar când e vorba de lup: auuu. Exemple de propoziţii:

[129] Liliana Stan, *Dezvoltarea copilului şi educatia timpurie*

„Mama oaie a sosit acasă şi a salutat: ... . Oiţele o salută: ... . Mai târziu oiţele se uită pe geam. Ele văd un lup, care face... . Oiţele s-au speriat şi au spus: ..., lupul le-a auzit şi a spus:... . Mama oaie s-a supărat pe lup a ieşit din casă cu o mătură şi a strigat la el: ... ! Lupul s-a speriat de mama oaie şi a făcut ... apoi a fugit."

• ***Explicaţie demonstrativă,*** este metoda prin care cadrul didactic prezintă elemente asociate cauzalităţii unor fenomene, acţiuni, caracteristici etc. De exemplu: cadrul didactic va arăta o imagine cu o găină *„Găina face cot-co-dac"* şi va mişca mâinile imitând aripile găinilor.

• ***Jocuri de dicţie/logopedie:*** jocuri prin care copiii repetă cuvintele, textele formulate în aşa fel încât să scoată în evidenţă un anumit sunet sau grupuri de sunete: „Soră Sară, n-ai sărit aseară." „Rică nu știa să zică/ Râu, rățușcă, rămurică/Dar de când băiatu-nvață/Poezia despre rață/Rică a-nvățat să zică/ Râu, rățușcă, rămurică."[130]

Tehnici și strategii de achiziție a cuvintelor necunoscute

În cadrul activităţilor didactice, unde se pune accent pe achiziţia cuvintelor necunoscute, este de preferat să se aleagă tehnici şi strategii, care presupun însuşirea şi utilizarea cuvintelor necunoscute în cadrul activităţilor, într-un mediu conoscut, familiar. În următoarele rânduri voi prezenta pe scurt 2 activităţi, care folosindu-se de tehnici şi strategii potrivite, ajută copiii la achiziţia cuvintelor necunoscute.

- *Prin jocul didactic: „Meseriaşul îşi caută obiectul",* educatoarea va prezenta copiilor ecusoane cu meserii şi ecusoane cu obiecte potrivite meseriilor, timp în care vor fi verbalizate imaginile. În cadrul acestui joc se va folosi metoda interactivă: „schimbă perechea". Cadrul didactic va împărţi copiilor ecusoane, aşa încât o parte din copii să aibă un personaj dintr-o meserie, şi cealaltă parte a copiilor vor avea ecuson cu obiectele pentru meserii. La semnalul educatoarei se vor găsi perechile şi se vor aşeza pe scăunele în cerc. Fiecare pereche va avea ca sarcină să completeze propoziţia: eu am meseria de..., eu am obiectul... . La comanda „schimbă perechea - obiectul", copiii care au pe ecuson obiecte se vor deplasa un scaun spre dreapta şi se va forma o pereche nouă cu copilul următor. Noua sarcină va fi ca, din nou, copiii să-şi prezinte ce au pe ecuson, iar acum va trebui să spună şi o caracteristică a meseriei ce o reprezintă. Schimbarea perechilor poate continua, în funcţie de nivelul de vârstă a grupei. În finalul activităţii copiii îşi vor exprima gândurile cu privire la imaginile ecusoanelor.

- *Prin jocul didactic: „În ograda bunicilor",* copiii vor avea rolul animalelor, folosind metoda „Demonstraţia" metodă prin care se face achiziţionarea/fixarea anumitor cunoştinţe şi trecerea de la acţiunea model la reprezentarea acesteia. De exemplu: *„Să se prezinte căţelul din ogradă!".* Copilul

[130] https://www.libertatea.ro/lifestyle/exercitii-de-dictie-amuzante-copii-adulti-romana-engleza-2877693

cu rolul de câine va veni în faţă şi se va prezenta verbalizând numele animalului ce-l reprezintă, va putea folosi onomatopeea potrivită şi va imita fizic căţelul.

Tehnici de consolidare a cuvintelor și utilizarea lor în comunicarea verbală

În cadrul activităţilor de consolidare a cuvintelor noi în limba română şi utilizarea lor în comunicarea verbală, se pune accent pe utilizarea tehnicilor care necesită repetare a ceea ce copiii deja au auzit sau au experimentat/învăţat.

Câteva exemple:

- *Tehnica „exerciţiului”* – este caracterizată printr-un demers de tip repetitiv, când o acţiune se transformă în automatism. Exemplu: redarea cuvintelor conform imaginii de pe jeton: „Acesta este un ...”
- Tehnica *„memorării”:* memorarea unor versuri, jocuri de cuvinte, roluri, provebe, zicători etc.
- *„povestirea, repovestirea”*- tehnici prin care se poate cere copiilor să povestească sau repovestească o întâmplare, poveste în care apar cuvintele noi învăţate
- *„descrierea”* – tehnică prin care se creează propoziţii descriind ceva care necesită utilizarea cuvintelor noi învăţate
- Exemple de metode interactive: *Ciorchinele, Diagrama Venn, Ghicitorile, Turnirul enunţurilor, Turnirul întrebărilor etc.*

Comunicăm eficient – formule de politețe și de adresare

În cadrul procesului de predare-învăţare-evaluare a formulelor de politeţe şi adresare sunt potrivite metode şi strategii în care este necesară folosirea lor. În cadrul formulelor de politeţe şi adresare putem încadra:

- formulele de salut cu adresare adulţilor: „Bună dimineaţa!”, „Bună ziua!”, „Bună seara!”, „La revedere!”
- formulele de salut cu adresare colegilor, copiilor: „Ceau!”, „Salut!”
- Formule de politețe: „Mulţumesc”
- Formule de politețe cu adresare adulţilor: „Doamna/domnul ... vă rog, îmi daţi ...”
- Formule de politețe cu adresare copiilor: „Mihai/..., te rog îmi dai...”

Exemple de metode şi tehnici pentru procesul de predare-învăţare-evaluare a formulelor de politeţe şi adresare:

- „*Exerciţiul*” – exerciţii de formulare a salutului a adresării

- *„Povestea*" cadrul didactic va prezenta copiilor o poveste în care sunt încadrate formulele de politeţe şi adresare,
- *„Povestire",* copiii prezintă situaţii în care sunt folosite formulele de politeţe şi adresare
- *„Jocul de rol",* copii au anumite roluri în cadrul cărora trebuie să utilizeze formulele de politeţe şi adresare
- *„Citirea imaginilor",* copii spun ce văd pe imagini, imaginile sugerând situaţii de utilizarea a formulelor de politeţe şi adresare

Se pot folosi desigur şi metode moderne, voi da exemplul metodei *Instruirea asistată la calculator*, pe platforma: Wordwall -> formule de politeţe şi adresare: (https://wordwall.net/ro/resource/57187989) este metoda folosită în condiţiile utilizării unui calculator, laptop, care implică utilizarea unor softuri. Această metodă poate fi folosită în activităţi de consolidare, exersare, prezentarea noilor cunoştinţe, simularea unor fenomene reale etc.

5.3.3. Învățăm să ne exprimăm corect gramatical

Poziția substantivului și a adjectivului în propoziție

În cadrul activităţilor de predare-învăţare-evaluare se ţine cont de poziţia corectă a substantivului şi adjectivului în propoziţie. Se folosesc diferite metode şi strategii pentru a exersa acest lucru. Provocări de exprimare la copiii preşcolari de etnie slovacă se găsesc cel mai des în cazuri în care ei îşi traduc informaţia din limba maternă în limba română. Poziţia substantivului şi a adjectivului deseori diferă, de exemplu: „Ja mám krásne jablko" – tradus cuvânt cu cuvânt: „Eu am frumos măr" Astfel ei inversează poziţia substantivului şi a adjectivului.

Exemple de activităţi pentru exersarea alcătuirii corecte a propoziţiilor cu substantiv şi adjectiv:

- jocul didactic cu jetoane*: „Spune cum este..."* pe baza jetoanelor cu imagini copiii vor denumi atât obiectele cât şi proprietăţile acelor obiecte de pe imagini în propoziţii simple
- folosind metoda observarea: *„Spune cum e mărul"* copiii vor spune câteva caracteristici ale mărului: Mărul este roşu. Mărul este dulce. Mărul este mare/mic. etc.

Genul și numărul substantivelor

Pentru formarea propoziţiilor, copiii de etnie slovacă deseori nu folosesc genul potrivit sau numărul substantivelor. Atât în limba slovacă, cât şi în limba română substantivele se împart în substantive de 3 genuri: genul masculin, genul feminin şi genul neutru. Desinenţa nu este un criteriu

pe baza căruia putem identifica genul unui subiect: deseori substantivele neutre se termină în –o, -u, -ou, (stilou) la fel se termină şi unele substanitve de genul masculin (erou), deci genul neutru nu corespunde lucrurilor neînsufleţite. Alt exemplu este terminaţia în –ă, terminaţia care nu poate fi caracteristică doar substantivelor de genul feminin, ci şi a celor de genul masculin (mamă, tată). Nici în limba slovacă nu putem identifica genul unui subiect pe baza terminaţiei. Unele cuvinte în limba slovacă pot avea alt gen ca cele în limba română, deşi reprezintă acelaşi lucru. De exemplu: „Som videla kvet." – tradus cuvânt cu cuvânt: „Am văzut floare". Cuvântul „kvet" în limba slovacă are genul masculin, pe când „floare" în limba română are genul feminin. Copiii deseori îşi traduc propoziţiile din limba maternă şi asociază genul şi numărul cuvântului din limba slovacă propoziţiei în limba română. Exemple de exprimări, în care copiii nu asociază corect genul şi numărul substantivului: floarea mamelui, cariocile meu, tatălui ceas, mea jucărie etc . Ei au nevoie să audă limba română vorbită corect, de exemplu în cadrul poveştilor sau a diferitelor situaţii şi jocuri, dar şi să fie provocaţi să vorbească corect.

Exemple de activităţi prin care se poate exersa genul şi numărul substantivelor:

- jocul didactic: *„Eu spun una, tu spui multe"*
- jocul didactic: *„Eu văd multe .... , tu câte .... vezi?"*
- joc de masă: *„Alege jetoanele după cum auzi"*

Problematica verbelor: timpuri și moduri

În cazul utilizării verbelor se regăsec probleme la timpuri şi moduri. Copiii de etnie slovacă deseori creează propoziţii folosind „regulile" verbelor din limba maternă. De exemplu: „Ja uvidím čo mi prinesie mami." – tradus cuvânt cu cuvânt: „Eu o să vadă ce îmi aduce mami.", „Eu scrie cu creionul." etc.

Exemple de activităţi prin care se poate exersa formarea corectă a verbelor:

- Joc senzorial: pe rând câte un copil va muşca dintr-un măr apoi va forma o propoziţie despre sine şi colegi: *„Eu muşc un măr, Maria a muşcat un măr, Mihai va muşca un măr."* Se pot folosi şi alte fructe.
- Joc didactic: *„Coşul cu ACUM şi coşul cu MÂINE"* – vor fi două coşuleţe cu imagini care sugerează mişcare iar câte un copil va alege un jeton din coşuleţul ales de el. Dacă va alege coşuleţul cu ACUM va crea o propoziţie cu verbul de pe jeton folosind cuvântul „acum", iar dacă va alege un jeton din coşuleţul „mâine" va crea o propoziţie folosind cuvântul mâine.

Prepoziții și orientare spațială

Când copii de etnie slovacă formează propoziţii în limba română folosind prepoziţii şi orientare spaţială, întâlnesc provocări în a le utiliza şi formula corect. De exemplu, în limba slovacă „ku" se foloseşte în limba română: „la", „către" „lângă". Copiii preşcolari de vârste mai mici nu cunosc încă unele prepoziţii şi cuvinte de orientare spaţială nici în limba maternă, ceea ce totuşi nu este un dezavantaj, pentru că învăţându-le paralel, în ambele limbi, au şansa să nu aibă nevoia să le traducă din limba maternă, ci le vor rosti corect. Cele mai frecvente greşeli făcute de copii: „M-am pus la scăunel" în loc de „pe"; „Pisica a sărit la masă" în loc „pe masă".

Exemple de activităţi pentru exersarea înţelegerii prepoziţiilor şi orientării spaţiale:

- Joc didactic: *„spune unde e pisicuţa"* (în cutie, lângă etc.) – educatoarea va plasa pisicuţa de pluş pe scăunel, lângă etc, iar copiii vor verbaliza poziţia pisicuţei
- Joc didactic: *„Pune perinuţa..."* – fiecare copil va avea o perinuţă pe care o va pune într-o poziţie în raport cu sine conform indicaţiilor educatoarei.

Indiferent de activitățile propuse la grupă, cadrul didactic trebuie să conștientizeze că cerințele pot să difere în funcție de nivelul grupei și mereu trebuie să țină cont de faptul că fiecare copil are propriul ritm de dezvoltare. Cadrul didactic este cel care direcționează dezvoltarea preșcolarilor prin activități care să contribuie la îmbogățirea experiențelor ținând totodată cont de nevoile copilului: de joacă, imaginație și creativitate.

„Să nu-i educăm pe copiii noștri pentru lumea de azi. Această lume nu va mai exista când ei vor fi mari și nimic nu ne permite să știm cum va fi lumea lor. Atunci, să-i învățăm cum să se adapteze." (Maria Montessori)

Bibliografie

1. Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan” (1998), *Dicționarul Explicativ al limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic
2. Albulescu, I. & Catalano, H. (2019), *Sinteze de pedagogia învățământului preșcolar,* București, Didactica Publishing House
3. Anna, E., (2018), *Convorbirile-educarea limbajului*, Editura Eurodidact
4. Anoca D. M. – *Fonetika a fonológia slovenčiny*, Vydavateľstvo Kultúrnej a vedeckej spoločnosti Ivana Krasku, Nadlak 1998
5. Antonovici Ș., Nicu G., *Jocuri interdisciplinare*, Editura Aramis, 2008
6. Antonovici, Ș., Neațu P. (2008), *Jocuri și activități alese*, București, Editura Aramis
7. Ardelean, A., Mândruț, O. (2012), *Didactica Formării Competențelor Cercetare – Dezvoltare - Inovare - Formare*, Arad, Editura University Press
8. Ausubel, P.D., (1981), *Pedagogia secolului XX. Învăţarea în şcoală,* Bucureşti, Editura Didactică și Pedagogică
9. Balint, M., (2008), *Metodica activităților de educare a limbajului în învățământul preșcolar. Didactica limbii și literaturii române*, Universitatea Babeș Bolyai Cluj-Napoca, Syllabus,
10. Barabási T. (2011), Óvodakezdéstől iskolába lépésig, Cluj-Napoca, Communitas
11. Barabási T., Birta-Székely N., Fóris-Ferenczi R., Gombos M., Stark-Nagy G., Szabó-Thalmeiner N., (2007), *Pedagógiai kézikönyv. Az oktatás pedagógiaelméleti alapjai*, Cluj-Napoca, Editura Ábel
12. Benža M., *Atalsul culturii populare a slovacilor din România*, Editura Societăţii Culturale şi Ştiinţifice „Ivan Krasko”, Nădlac 1998
13. Bernat S.-E., *Educaţie multiculturală Ghid metodologic*, Centrul de resurse pentru diversitate Etnoculturalã, 2006
14. Bocoș, M., Jucan, D. (2008), *Fundamentele pedagogiei. Teoria și metodologia Curriculumului. Repere și instrumente didactice pentru formarea profesorilor,* Pitești, Editura Paralela 45
15. Bocoș, M., Jucan, D. (2017), *Teoria și metodologia instruirii*, Pitești, Editura Paralela 45
16. Bontaș, I., (2008), *Tratat de Pedagogie*, ediția a VI-a, revăzută și adăugită, București, Editura ALL
17. Breben, S., Gongea, E., Ruin, G., Fulga, M., (2002), *Metode interactive de grup*. *Ghid metodic. 60 metode si 200 de aplicații practice pentru învățământul preșcolar*, București, Editura Arves
18. Breben S., Gongea E., *Metode interactive de grup*, Editura Arves, 2002

19. *Cadrul European Comun de Referință pentru Limbi: învățare, predare, evaluare*, Council of Europe/Conseil de l`Europe. Consiliul de cooperare culturală. Comitetul Director pentru Educație „Studierea limbilor și cetățenia europeană", Diviziunea Politici Lingvistice, Strasbourg.
20. Cant, A., (2010), *Educația preșcolară privită cu alți ochi. Metoda Annabela- o alternativă de predare care retrezește plăcerea de a fi educatoare și ajută la aplicarea curriculumului*, Cluj Napoca, Editura Risoprint
21. Căpiţă, L., Sarivan, L., (2000), *Proiectarea curriculum-ului la decizia şcolii*. Temă de cercetare, Bucureşti, ISE
22. Cerghit, I., (1977), *Metode de învățământ,* București, Editura Didactică și Pedagogică
23. Cerghit, I., (2006), *Metode de învățate,* Iași, Editura Polirom
24. Chiriac M., (1970), *Evaluarea- ghid al activității din grădiniță* - studiu științific, București
25. Chomsky, A. N., (2006), *Language and Mind,* ediţia a III-a, Cambridge University Press
26. Colceriu, L., (2008), *Psihopedagogia învățământului preșcolar*, Sinteză de material, (n.p.)
27. Colecția Șanse egale, (2000), *Pași către școala interculturală*, București, Editura Corint
28. Cristea, S., (1997), *Formele educației, Sistemul de educație în Pedagogie*, vol.I, Pitești, Editura Hardiscom
29. Cucoș C., (2002), *Pedagogie*, ediția II-a, Iași, Editura Polirom
30. Cucoş C., *Psihopedagogie pentru examenele de definitivare şi grade didactice,* Editura Polirom, 2009
31. Cucoș, C., (1996), Pedagogie, Iași, Editura Polirom
32. Cucoș, C., (2000), Educația- Dimensiuni culturale și interculturale, Iași, Editura Polirom
33. Cucoș, C., (2006), *Pedagogie*, ediția a II- a revăzută și adăugită, Iași, Editura Polirom
34. Cucoș, C., (2008), *Pedagogie*, Ediția a II-a, revizită și adăugită, Iași, Editura Polirom
35. Cucoș., C., (2006), Pedagogie, Iași, Editura Polirom,
36. *Curriculum pentru educaţia timpurie* -2019- Anexa la ordinul ministrului Educației Naționale nr. 4.694/2.08.2019
37. Demeter, K., (n.d.), *Az iskolai tanulás értékelési rendszerének fejlesztése. In. Balogh L., Tóth L.(szerk.). Fejezetek a pedagógiai pszichológia köréből,* Debrecen, Editura Kossuth
38. Dumitrana, M., (1999), *Educarea limbajului în învățământul preșcolar*, *vol. 1, Comunicarea orală*, București, Editura Compania
39. Dumitru A., Dumitru V.-G., *Activităţi transdisciplinare pentru grădiniţă şi ciclul primar,* Editura Paralela 45, 2009
40. Evseev, I., (2014), *Jocurile tradiționale de copii*, Timișoara, Editura Excelsior

41. Ezechil, L., & Lăzărescu P.M. (2006), *Laborator preşcolar. Ghid metodologic*, Bucureşti, Editura V & Integral
42. Fóris-Ferenczi R., (2008), *A tervezéstől az értékelésig. Tanterv- és értékeléselmélet*, Cluj-Napoca, Editura Ábel
43. Găluşcă, L., (2018), *Aspecte metodice privind predarea-învățarea limbii române ca limbă străină*, Universitatea de Stat „Ion Creangă", Chișinău
44. Găluşcă, L., (2021), *Aspecte ale formării/dezvoltării competenței lingvistice în limba română ca limbă nematernă la elevii alolingvi*, Universitatea Publică de Stat Ion Creangă, Chișinău
45. Gherghiț, I., Vlăsceanu, L. (1988), *Curs de pedagogie*, Universitatea București
46. Glava A., Pocol M., Tătaru L., (2009), *Educația timpurie. Ghid metodic pentru aplicarea curriculumului preşcolar*, Pitești, Editura Paralela 45
47. Goraș-Postică, V., (2015), *Psihopedagogia comunicării.* Suport de curs, Chișinău: CEP USM
48. Hobjilă A., *Elemente de didactică a activităţilor de educare a limbajului (etapa preşcolarităţii),* Institutul European, Iaşi, 2008
49. http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.04.0057:entr_y=strathgi/a
50. http://www.scoalaargeseana.ro/didactica-magna/1474-multiculturalitatea-si-educatia-interculturala-in-europa-unita
51. https://edict.ro/evaluarea-in-invatamantul-prescolar/
52. https://en.calameo.com/read/006356420ca1d24bc39de
53. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/137-142_27.pdf
54. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/351-356_3.pdf
55. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/351-356_3.pdf
56. https://kupdf.net/download/carte-gramatica-mihailescu_5cb1c84ce2b6f50e336ec8e6_pdf
57. https://lingvo.info/ro/lingvopedia/slovak
58. https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_ro.pdf
59. https://ro.frwiki.wiki/wiki/Slovaque
60. https://ro.wikipedia.org/wiki/Limba_slovac%C4%83
61. https://ro.wikipedia.org/wiki/Multiculturalism
62. https://sk.wikipedia.org/wiki/Sloven%C4%8Dina#:~:text=Sloven%C4%8Dina%20je%20oficiálne%20%C3%BAradn%C3%BDm%20jazykom,slk%20pod%C4%BEa%20ISO%20639.
63. https://sk.wikipedia.org/wiki/Vybran%C3%A9_slov%C3%A1

64. https://szsdobs.edu.sk/wp/wp-content/uploads/2021/01/Basnicky_na_vybrane_slova.pdf
65. https://ultrapsihologie.ro/2015/03/01/dezvoltarea-limbajului-la-prescolari/
66. https://www.dictie.ro/educarea-si-dezvoltarea-auzului-fonematic/
67. https://www.traducere-slovaca.ro/
68. Ilica, A., (2003), *Didactica limbii române în învățământul primar*, Arad, Editura Universității Aurel Vlaicu
69. Ioan C., *Metode de învățare*, (2006), Iași, Editura Polirom
70. Ionescu M., (2011), *Instrucție și educație. Paradigme educaționale moderne,* ediția a IV-a revizuită și adăugită, Cluj-Napoca, Editura Eikon
71. Ionescu, M., (2006), Instrucție și educație, Cluj Napoca, Editura Garamound SRL
72. Ionescu, M., și colab. (2010*)., Repere fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani*, București, Editura Vanemonde
73. Iosifescu, Ș., (2004), *Sistemul de competențe manageriale ale profesorului*, Material nepublicat, Institutul de Științe ale Educației, București
74. Jinga, I., Negruț, I., (1994), *Învățarea eficientă*, Iași, Editura Editis
75. Kapusniak J., *Bodonoš po stopách svojich predkov*, Vydavateľstvo Kultúrnej a vedeckej spoločnosti Ivana Krasku, Nadlak, 1997
76. Klátik Z., Kopál J., *Literatúra pre najmenších*, Slovenské pedagogické nakladateľstvo Bratislava, 1962
77. Kliment O., *Poď sa s nami hrať,* Slovenské pedagogické nakladateľstvo Bratislava, 1992
78. Kliment O., *Tradičné hry detí a mládeže na Slovensku*, Vydavateľstvo Slovenskej Akadémie Vied, Bratislava, 1976
79. Kukučka J., *Dejiny a tradície Slovákov v Rumunsku*, Vydavateľstvo Ivan Krasko, Nadlak, 2004
80. Kukučka Ján, *Nadlak v procese slovenského osídľovania dolnej zeme*, Vydavateľstvo Ivan Krasko, Vydavateľstvo ESA, Nadlak - Bratislava, 2003
81. Kyseľová L., Dedinská L., *Čítanka pre 4. Ročník základných škôl*, Slovenské pedagogické nakladateľstvo Bratislava, 1987
82. Manolescu, M., (2004), *Curriculum pentru învățământul primar și preșcolar. Teorie și practică*, Universitatea din București, Editura Credis
83. Mândruț, O., (2010), *Metodologia proiectării și aplicării curricumului la decizia școlii. Aspecte metodologice pentru proiectarea și aplicarea curricumului*, București, Institutul de Științe ale Educației
84. Mihuţ L., *Gramatica,* Editura Universitară, Bucureşti, 2019

85. Mihuţ L., Mihăilescu D. - *Limba română Repere teoretice, exerciţii*, Editura Palimpsest, Bucureşti, 2008
86. Mihuţ L.: *Fonetică şi fonologie* , Editura Universităţii Aurel Vlaicu, anul 2012
87. Mincă L., Iacob R., *Comunicare în limba română cu Tina şi Radu: clasa pregătitoare*, Editura Carminic Educaţional, 2021
88. Ministerul Educației Naționale, *(2019), Curriculum pentru educația timpurie (a copiilor de la naștere până la vârsta de 6 ani)*, București
89. Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului, (2008), *Ghid de bune practici pentru educația timpurie a copiilor de la 3-6/7 ani*, (n.p.)
90. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, (2019), *Ghid de implementare a curriculumului pentru Educație Timpurie, a Standardelor de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani*, Chișinău
91. Mogonea, F., Ștefan, M. A., Frăsineanu, E.S., Mogonea, F.R., (2014), Metodica activității instructiv-educative în grădinița de copii, Forme specifice și moduri de realizare a activității cu preșcolarii, Pitești, Editura Paralela 45
92. Mogonea, F., Ștefan, M. A., Frăsineanu, E.S., Mogonea, F.R., (2014), Metodica activității instructiv-educative în grădinița de copii, Pregătirea copilului pentru integrarea optimă în activitățile de tip școlar, Pitești, Editura Paralela 45
93. Niţă S. – A., *Slovenské nárečie v Rumunskom Banáte,* Vydavateľstvo Kultúrnej a vedeckej spoločnosti Ivana Krasku, Nadlak, 1996
94. Oprea, C.L., (2009), *Strategii didactice interactive, ed. a 3-a,* Editura Didactică și Pedagogică București
95. Pamfil, A., (2003), *Limba și literatura română în școală. Structuri didactice deschise*, Pitești, Editura Paralela 45
96. Pamfil, A., (2006), *Limba și literatura română în școala primară. Perspective complementare*, București, Editura Art
97. Papp E.- Makár É., (1995), *Süss fel, Nap! Módszertani kézikönyv pedagógusoknak és szülőknek. Irodalmi szöveggyűjtemény,* Szatmárnémeti
98. Pavelea, C., (2005), *Psihopedagogie aplicată în activităţile de practică pedagogică*, Craiova, Editura Gheorghe Alexandru
99. Pânișoară, I. O., (2004), *Comunicarea eficientă*, ediţia a doua, revăzută şi adăugită, Iași, Editura Polirom
100. Pânișoară, I. O., Oprea, C. L. (2012), *Metode interactive de predare, învățare, evaluare. Program de formare,* Material elaborat în cadrul proiectului *Cariera de succes în*

învățământul preuniversitar prin implementarea de programe de formare inovative POSDRU/87/1.3/S/61602

101. Petríkova D., Trutz R., *Literárna výchova pre 5. Ročník základných škôl*, Vydavateľstvo Poľana, Bratislava, 2004
102. Platon E., Ioana S., *Româna ca limbă străină (RLS) Elemente de metadidactică*, Presa Universitară Clujeană, 2021
103. Platon E., *Manual Limba Româna ca limbă străină (RLS) A1 – A2*, Casa Cărţii de ştiinţă, 2012
104. Platon E., Vâlcu D., (2011), *Procesul de evaluare a RLNM la ciclul primar*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință
105. Pop M., Ruxăndoiu P., *Folclor literar românesc*, Editura didactică şi pedagogică Bucureşti, 1976
106. *Revista Învățământ preșcolar*, nr.1-2, (2014), București, Editura Arlechin
107. Roskoš P., *Dialekologický slovník slovenského nárečia v Nadlaku*, Vydavateľstvo Ivan Krasko, 2007
108. Sfetcu N., *Crăciunul, obiceiuri şi tradiţii*, Multimedia Publishing, 2016
109. Sîghie, A., (2009), *Metodica predării limbii și literaturii române în învățământul preșcolar și primar*, Editura Alma Mater
110. Stan C., (2010), *Perspective teoretic-aplicative în abordarea obstacolelor din comunicarea didactică*, Cluj-Napoca, Editura Eikon
111. Stan L., *Dezvoltarea copilului şi educaţia timpurie*, Editura Polirom, 2016
112. Stark G., (2010*), Óvodapedagógia és játékmódszertan*, Cluj-Napoca, Editura Státus
113. Stark G., (2011), *Óvodai tevékenységek módszertana*, Cluj-Napoca, Editura Ábel
114. Štefanko O., *200 rokov života slovákov v Nadlaku*, Vydavateľstvo Ivan Krasko, Nadlak, 2003
115. Štefanko O., *Despre Slovacii din România*, Editura Ivan Krasko, 2004
116. Stoica, M., (2005), *Pedagogie și psihologie*, Craiova, Editura Gheorghe Alexandru
117. Straistari-Lungu, C. (2020), *Învățarea limbilor străine în contextul provocărilor societale*, cerc. șt., Institutul de Științe ale Educației
118. Szabó Thalmainer N., (2001), Tanulásmódszertan - Tanulmányi útmutató az óvó-tanítóképző szak I. évfolyma számára
119. Șchiopu U., (1997), *Dicționar de psihologie*, București, Editura Babel
120. Tomșa, G., (2005), *Psihopedagogie preșcolară și școlară*, București

121. Turcu,F., Turcu, A., (1999), *Fundamente ale psihologiei şcolare*. Bucureşti, Editura All Educational,

122. Ţipordei P., *Culegere de cântece şi jocuri (pentru preşcolari),* Editura didactică şi pedagogică Bucureşti, 1976

123. Ţiucra P., P., *Pietre rămase Contribuţia la Monografia judeţului Arad*, Editura Ramira, Arad, 2008

124. Verza E., (2003), *Tratat de Logopedie*, Bucureşti, Editura Fundației Humanitas

125. Voiculescu E., *Pedagogie preşcolară*, Editura Aramis, 2003

126. Vrânceanu M., (2018), *Metodologia de monitorizare şi evaluare a dezvoltării copilului în baza standardelor de învățare și dezvoltare a copilului,* Ghid pentru cadrele didactice din educația timpurie, Chișinău

Anexa A

Img. nr. 1 – *Tineri căsătoriţi, nădlăcani (sursa foto: Arhiva foto Sykora)*

Img. nr. 2 – *Tineri căsătoriţi, bihoreni (sursa foto: Arhiva UDSCR - Filiala Zonală Bihor)*

Img. nr. 3 – *Slovacii din zona Banat/Arad (sursa foto: Arhiva UDSCR - Filiala Zonală Nădlac)*

Img. nr. 4 – *Familie, bihoreni (sursa foto: Arhiva UDSCR - Filiala Zonală Bihor)*

Img. nr. 5 – *Copii bihoreni (sursa foto: Arhiva UDSCR - Filiala Zonală Bihor)*

Img. nr. 6 – *Copil bănăţean/arădean (sursa foto: Arhiva foto Sykora)*

Img. nr. 7 – *Motive decorative ale portului popular bănăţean/arădean (sursa foto: Arhiva UDSCR - Filiala Zonală Nădlac)*

Img. nr. 8 – *Motive decorative ale portului popular bihorean (sursa foto: Arhiva UDSCR - Filiala Zonală Bihor)*

Img. nr. 9 – *Motive tradiţionale slovăceşti (sursa foto: Arhiva foto Sykora)*

Img. nr. 10 – *Motive tradiţionale slovăceşti (sursa foto: Arhiva foto Sykora)*

ANEXA B

Fişă pentru activitatea „Banul muncit” din subcapitolul 5.2.3

Jetoane pentru activitatea „Paştele” din subcapitolul 5.2.

https://pixlr.com/suite/

Jetoane pentru activitatea „Paștele” din subcapitolul 5.2.

https://pixlr.com/suite/

Jetoane pentru activitatea „Cămara furnicii” din subcapitolul 5.2.

https://pixlr.com/suite/

Jetoane pentru activitatea „Cămara furnicii” din subcapitolul 5.2.

Titlul proiectului: *„Competență și eficiență în predarea limbii române copiilor și elevilor aparținând minorităților naționale din România”*
Beneficiarul proiectului: Ministerul Educației

Elaboratori: Agiibram Selda, Petaca Daniela Maria, Păușan Dorina Melania, Semeniuc Lucreția, Smarandache Gabriela Daniela, Szőcs Mónika, Marina Edita
Validatori: Alt Adina, Galeș Iuliana, Kaitar Roxana, Nemeth Mariana, Szejke Ottilia

Data publicării:

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014-2020

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială a Uniunii Europeme sau a Guvernului României.